

ÖZAY POLATOĞLU

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ANTROPOLOJİ
ANABİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN
ÖĞRETİLERİ ÖRGÜTLENME YÖNTEMLERİ VE
BENZER YAPILANMALARLA KARŞILAŞTIRILMASI

ÖZAY POLATOĞLU

ANTROPOLOJİ
ANABİLİM DALI

MAYIS 2024

MAYIS 2024

**T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANTROPOLOJİ ANABİLİM DALI**

**FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN ÖĞRETİLERİ, ÖRGÜTLENME
YÖNTEMLERİ VE BENZER YAPILANMALARLA KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
ÖZAY POLATOĞLU**

**DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET FUAT LEVENDOĞLU**

VAN – 2024

KABUL VE ONAY

Özay POLATOĞLU tarafından hazırlanan “Fetullahçı Terör Örgütü’nün Öğretileri, Örgütlenme Yöntemleri ve Benzer Yapılanmalarla Karşılaştırılması” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Jüri Üyeleri	İmza
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fuat LEVENDOĞLU Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Antropoloji Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Başkan: Doç. Dr. Ceren AKSOY SUGİYAMA Ankara Üniversitesi, Antropoloji Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Üye: Doç. Dr. Orhan VAROL Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Dilbilim Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fuat LEVENDOĞLU Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Antropoloji Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Yedek Üye: Prof. Dr. Meryem BULUT Ankara Üniversitesi, Antropoloji Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.	
Yedek Üye: Dr. Öğr. Üyesi Cansev MEŞE YAVUZ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Antropoloji Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.	
Tez Savunma Tarihi:	03/05/20024
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (10. 05. 2024)

Özay POLATOĞLU

İTHAF

Hazırlamış olduğum bu tezimi 15 Temmuz 2016 gecesı, FETÖ mensubu darbeciler tarafından şehit edilen 251 kahraman vatandaşıma ithaf ediyorum!

Yüksek Lisans Tezi

Özay POLATOĞLU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mayıs, 2024

FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN ÖĞRETİLERİ, ÖRGÜTLENME YÖNTEMLERİ VE BENZER YAPILANMALARLA KARŞILAŞTIRILMASI

ÖZET

Türkiye kamuoyunu son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) çokça meşgul etmektedir. Bu tezin amacı; antropoloji disiplini kapsamında FETÖ'nün öğretilerini ve örgütlenme yöntemlerini ortaya koymak, benzer yapılanmalarla karşılaştırmaktır. Bu çalışmayla yaklaşık 60 yıllık geçmişi olan FETÖ yapılanmasının akademik anlamda değerlendirilmesi amaçlandı. Geçmişte Gülen ve örgütü hakkında çok şey yazılmış, söylenmiş ama gizli emelleri, stratejileri görülememiş yahut görülmek istenmemiştir. Bu tezde yapılan araştırma sonucu FETÖ kapsamlı olarak ortaya konulmuş, çalışmada yer alan bulgular ve değerlendirmeler de akademiye bilimsel bir rehber ve referans olması gayesiyle hazırlanmıştır.

Tezin kapsamı ne FETÖ hakkında yürütülen yargı süreci ne de dini, siyasi ve felsefi tartışmalardır. Kapsam, antropolojik açıdan FETÖ'nün öğretileri, örgütlenme yöntemleri ve benzer yapılanmalarla karşılaştırılmasıyla sınırlıdır. Araştırmaya Gülen'e ait sözler, yazılar, Gülen ve örgütü hakkında yazılmış tezler, makaleler, temini yasal kitaplar ve raporlar incelenerek başlanmış, böylece bir bilgi-veri havuzu oluşturulmuştur. Ardından havuzdaki veriler nesnellik açısından tasnif edilerek, karşılaştırılmıştır. Kronoloji, terminoloji ve yasal müktesebat dikkate alınmış, tekil bilgiye dayalı sübjektif yorumlardan kaçınılarak, farklı kaynaklardan teyit edilebilen somut, nesnel sonuçlara ulaşılmıştır. Akabinde benzer yapılanmalarla karşılaştırılarak, sonuç pekiştirilmiştir.

Nihayetinde Gülen, kendisini “Mehdi-Mesih-Elçi” gibi kutsallaştırmıştır. Sistematiği biçimde dini duyguları kullanarak; mistik, ağdalı, duygu yüklü üsluba yönelmiştir. Örgütünü *Altın Nesil*, *Kutsiler Ordusu*, *Seçilmiş Cemaat* şeklinde tanımlayarak, etrafında kenetlediği ve yönettiği anlaşılmıştır. Ev imamlığından Kâinat İmamı'na kadar yedi katmanlı hiyerarşisiyle hücresele örgütlendikleri, yatay iletişimi kısıtladıkları, tedbir ve takiyeyi esas aldıkları saptanmıştır. Yabancı istihbarat örgütleriyle ilişki kurmuşlar, devleti ele geçirmeye çalışmışlar, amaca giden her yolu mübah saymışlar; baskı, tehdit, şantaj, kumpas, suikast gibi metotları sıkça kullanmışlardır. Mooncularla adeta tek yumurta, Haşhaşilerle ruh ikizi olan, Sabataycılarla kader birliği yapan, Opus Dei, Cizvitler ve Kadıyanilikle benzeşen FETÖ'nün, Gülen'den sonra dini, siyasi ve kültürel olarak üç farklı bölünme

geçirebileceği, kendine özgü bir inanç veya mezhep olarak yoluna devam edebileceği kanaatine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 15 Temmuz, FETÖ, Fetullah Gülen, Fetullahçılık, Moon Tarikatı, Sabatay Sevi, Sabataycılık

Sayfa Sayısı: 292 (XVII+275)

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Fuat Levendoğlu

M.Sc. Thesis

Özay POLATOĞLU

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

Mayıs, 2024

**TEACHINGS OF THE FETULLAHİST TERRORİST ORGANIZATION
ORGANİZATIONAL METHODS AND COMPARİSON WITH SİMİLAR**

ABSTRACT

The Fetullah Terrorist Organization (FETO) has been occupying Turkish public opinion a lot in recent years. The aim of this thesis is to reveal FETO's teachings and organizational methods within the scope of the discipline of anthropology and to compare them with similar structures. This study aimed to academically evaluate the FETO structure, which has a history of approximately 60 years. A lot has been written and said about Gülen and his organization in the past, but their secret ambitions and strategies could not be seen or were not wanted to be seen. As a result of the research conducted in this thesis, FETO has been comprehensively revealed, and the findings and evaluations in the study have been prepared with the aim of serving as a scientific guide and reference for the academy.

The scope of the thesis is neither the judicial process regarding FETO nor the religious, political and philosophical debates. The scope is limited to anthropological aspects of FETO's teachings, organizational methods and comparison with similar structures. The research started by examining Gülen's words, writings, theses, articles, legal books and reports written about Gülen and his organization, thus creating an information-data pool. Then, the data in the pool were classified and compared in terms of objectivity. Chronology, terminology and legal acquis were taken into account, and concrete, objective results that could be confirmed from different sources were achieved, avoiding subjective interpretations based on singular information. Subsequently, the result was reinforced by comparing it with similar structures.

Ultimately, Gülen sanctified himself as the "Mahdi-Messiah-Messenger". By systematically using religious emotions; He gravitated towards a mystical, vivacious and emotional style. It was understood that he defined his organization as the Golden Generation, the Army of the Sacred, and the Selected Community, and that he united and managed it around himself. It has been determined that they have a cellular organization with a seven-layer hierarchy from the house imamate to the Universe Imam, restrict horizontal communication, and take precautions and taqiyya as their basis. They established relations with foreign intelligence organizations, tried to take over the state, and considered every means to achieve their goal as permissible; They

frequently used methods such as pressure, threats, blackmail, conspiracy and assassination. FETO, which is virtually identical with the Moonists, soul mates with the Assassins, united in fate with the Sabatayists, and similar to Opus Dei, Jesuits and Qadiyanis, continues on its way as a distinctive belief or sect that may undergo three different religious, political and cultural divisions after Gülen. It was concluded that it could.

Key Words: 15 July, FETÖ, Fetullah Gülen, Fetullahism, Moon Sect, Sabatay Sevi, Sabatayism

Quantity of Page: 292 (XVII+275)

Supervisor: Assist. Prof. Mehmet Fuat Levendoğlu

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
TABLOLAR DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
GÖRSELLER DİZİNİ.....	xiii
ÖN SÖZ.....	xv
GİRİŞ	1
1. YÖNTEM VE TEKNİKLER	6
1.1. Konu	6
1.2. Amaç ve Önem	6
1.3. Yöntem ve Veri Toplama Teknikleri	8
1.4. Kısıtlılıklar	10
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	13
2.1. Din ve İnanç Kavramları	13
2.2. İslam, Müslüman ve Mü'min Kavramları	17
2.3. Kâfir, Müşrik, Münafık ve Kitap Ehli Kavramları	19
2.4. Mezhep Kavramı ve İslam'da Mezhep Ayrırımları	21
2.5. Cemaat, Tarikat ve Tasavvuf Kavramları	23
2.6. Peygamber, Mesih ve Mehdi Kavramları	30
2.7. Vahiy, İlham, Yakaza ve Rüya Kavramları	33
2.8. Ebced ve Hurufilik.....	36
3. FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN ÖĞRETİLERİ.....	39
3.1. Fetullahçılık Nedir?	39
3.2. Örgüt Lideri Fetullah Gülen'in Hayatı	40
3.3. Tasavvuf ve Mistisizm Bağlamında Fetullahçılık	51
3.3.1. Fetullahçılığın Nurculukla İlişkisi.....	51
3.4. Fetullahçılık Öğretisinin Esasları.....	54
3.4.1. Fetullahçılığın Temel Özellikleri	57
3.4.2. Fetullahçılığın Temel Hedefleri	63
3.4.3. Fetullahçılıkta Tedbir Öğretisi	67
3.5. Fetullah Gülen'in Mason Olduğu İddiası	71
3.6. Fetullahçıların Dinler Arası Diyalog Faaliyetleri	73
3.6.1. Hristiyanlık'la İslam'ı Yakınlaştırma Çabaları	77

3.6.2.	Fetullah Gülen'in Hz. İsa'nın Babasının Hz. Muhammed Olduğu ve Hz. İsa'nın Üçlünün Üçüncüsü Olduğu İddiası	78
3.6.3.	Fetullah Gülen'in Kendisini Hz. İsa Olarak Sunması	79
3.6.4.	Fetullah Gülen'in Yunan Mitoloji Kahramanı Herkül /Herakles Metaforunu Sık Sık Kullanması	79
3.7.	Fetullahçı Öğretinin Dini ve Kültürel Açidan Değerlendirilmesi	80
3.7.1.	Fetullah Gülen'in Kendisini Sunuş Biçimi	81
3.7.2.	Fetullah Gülen'in Hz. Muhammed'le İletişim Kurması ve Hz. Muhammed Hakkında Başkaca Mesnetsiz İddia ve İthamları.....	83
3.7.3.	Fetullah Gülen'in Kur'an-ı Kerim İçin "Ne Zaman Kitaptan Kurtulacağız?" Demesi	86
3.7.4.	Fetullah Gülen'in Allah'ı Müşahede Etme, Allah'la Konuşma, Allah'tan Mesaj Alma İddiası.....	86
3.7.5.	Fetullah Gülen'i Üzenlerin Cehenneme Gitmekten Kurtulamayacakları İddiası	87
3.7.6.	Fetullah Gülen'in Meleklerle ve Cinlerle Görüştüğü İddiası	88
3.7.7.	Fetullah Gülen'in Geçmişte Yaşamış Müslüman Din Bilginleriyle Görüştüğü İddiası	89
3.7.8.	Fetullah Gülen'in Kaç Kişinin Haccının Kabul Olduğunu Bildiği İddiası.....	90
3.7.9.	Fetullah Gülen'in Levh-i Mahfuzda Olanları ve Gaybı Görme İddiası	90
3.7.10.	Fetullah Gülen'in ve Cemaatinden Bazılarının Gördüklerini İddia Ettikleri Özel Mesajlar İçeren Rüyalar	91
3.7.11.	Fetullah Gülen Evlenmemesine Gerekçe Olarak Peygamberin İkaz ve Tehdidini İleri Sürer.....	91
3.7.12.	Seçilmiş Üstün Cemaat Tasavvuru	92
3.7.13.	Fetullah Gülen'in Kendini Mesih Olarak sunması ve Mesih'in Yeryüzüne Yeniden Gelmesiyle İlgili Açıklamaları.....	93
3.7.14.	Cennete Girmek İçin Fetullah Gülen'in Onayını Alma Gerekliliği ve Gerekliğinde Cennetten Dahi Vazgeçebilme Teslimiyeti.....	93
3.7.15.	Fetullah Gülen'in Halkın Yararına Allah'a İtaati ve İbadeti Terk Etme Ruhsatı Vermesi	94
3.7.16.	Fetullah Gülen'in Akıl, Bilim ve Vahiy Dışı Birtakım İddiaları.....	94
3.7.17.	Fetullah Gülen'in Cin-Şeytan Telakkisi ve Cinlere Hükmedebilme İddiası	95
3.8.	Fetullah Gülen'in Devlete Sızma, Amerika Birleşik Devletleri ile Batılı Ülkeler ve Bazı Konularda Söylediği Yalanlar, Çelişkili İfadeler.....	97
3.9.	Fetullah Gülen'in 36 Yıl Öncesinden 15 Temmuz Darbe Kalkışması'nı Öngörmesi Belki de Planlaması	100
3.10.	Fetullah Gülen'in Müritlerini Devlet Kadrolarını Ele Geçirmeye Teşvik Etmesi Yahut Paralel Devlet Yapılanmasının Erken Talimatları	100
3.11.	Fetullah Gülen'in FETÖ'cü Bir Hâkim Tarafından Mehdi İlan Edilmesi	102
4.	FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ VE ÖRGÜTLENME YÖNTEMLERİ.....	104
4.1.	Fetullahçı Terör Örgütünün Örgütlenme Evreleri	104

4.1.1.	Birinci Evre: Kuruluş Süreci (1962-1976).....	106
4.1.2.	İkinci Evre: Gizli Gelişim Süreci (1977-1986).....	106
4.1.3.	Üçüncü Evre: Yükseliş ve Dünyaya Açılma Süreci (1987-1998).....	107
4.1.4.	Dördüncü Evre: Türkiye’de Hâkimiyet Kurma ve Dünyaya Yayılma Süreci (1999-2011).....	107
4.1.5.	Beşinci Evre: Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne Karşı Başkaldırma Süreci (2012-2016).....	108
4.1.6.	Altıncı Evre: Örgütün Türkiye’den Tasfiye Ediliş Süreci (15 Temmuz 2016 ve Sonrası).....	108
4.2.	Hücrel Örgüt Yapılanması ve Örgütün Hiyerarşisini Belirleyen Kriterler.....	110
4.2.1.	Fetullahçı Terör Örgütü’nün Hiyerarşik Örgüt Yapılanması.....	110
4.2.2.	Örgütün Hiyerarşik Makamları.....	115
4.2.3.	Çekirdek Kadro Başyüceler ve İstişare Heyeti.....	117
4.3.	Fetullahçı Eğitim Yapılanması Işık Evleri ve Şakirtler.....	117
4.4.	Fetullah Gülen’in Amerika Birleşik Devletleri’ne Yerleşmesi Süreci ve Fetullahçıların Yurt Dışı Örgütlenmeleri.....	123
4.4.1.	Örgütün Yurt Dışı Sosyo-Kültürel Faaliyetleri.....	132
4.5.	Fetullahçılıkta Hizmet, Himmet, Hibe ya da Zorunlu Bağış Anlayışı.....	133
4.6.	Fetullahçıların Örgüt İçi İletişim Yöntemleri.....	136
4.7.	Fetullahçı Medya Yapılanması.....	136
4.7.1.	Sosyal Medya Platformlarında Fetullahçılık.....	138
4.7.2.	ByLock ve Benzeri FETÖ Haberleşme Ağları ile Fuat Avni Hesabı.....	139
4.7.3.	Fetullahçıların Propaganda ve Manipülasyon Yöntemleri ile Bazı Örnek Subliminal Mesajları.....	140
4.8.	Fetullahçılığın Ortaya Çıkmasında Konjonktürün Etkisi.....	146
4.8.1.	Fetullahçıların Siyaset ve Ekonomi Dünyasıyla İlişkisi.....	148
4.9.	Fetullah Gülen ve Örgütü Hakkında Hazırlanan Bazı Emniyet-İstihbarat Raporları ve Fetullahçıların Güvenlik Birimlerindeki Yapılanması.....	153
4.9.1.	Fetullah Gülen Hakkında Yargıya İntikal Eden ve Genelkurmay Başkanlığı’nca Hazırlanmış İddia Edilen Rapor.....	166
4.10.	Fetullahçı Yargı ve Emniyet Mensuplarınca Yürütülen Önemli Yıkıcı Operasyonlar.....	172
4.11.	15 Temmuz Darbe Girişimi.....	178
4.11.1.	Fetullah Gülen’in Yirmi Yaşındayken İktidarı Devirmeyi Planlaması.....	181
5.	FETULLAHÇILIK İLE YAKIN BENZERLİK GÖSTEREN BAZI TARİKATLAR, ÖRGÜTLER VE YAPILAR.....	183
5.1.	Tarihten Günümüze Fetullahçılık ile Benzeşen Bazı Tarikatlar, Örgütler ve Yapılar.....	183
5.2.	Tek Yumurta İkizleri Fetullahçılık ve Moon Tarikatı.....	185
5.3.	Ruh İkizleri: Fetullahçılık ve Sabataycılık.....	191
5.3.1.	Sabataycılık Nedir.....	191

5.3.2.	Sabataycılık Öncesi Osmanlı Yahudileri ve Selanik.....	193
5.3.3.	Sabataycıların Değişim ve Gelişim Evreleri	194
5.3.4.	Sabatay Sevi'nin Hayatı.....	195
5.3.5.	Sabataycı Mezhepler ve Cumhuriyet Dönemi Sabataycılığı.....	210
5.3.6.	Sabataycılıkta On Sekiz Emir ve Bazı Dini Bilgiler	220
5.3.7.	Fetullahçılarının Sabataycılarla İlişkisi ve Aralarındaki Benzerlikler.....	223
5.4.	Sâmîrî'nin Altın Buzağısı ve Fetullah Gülen'in FETÖ'sü	226
6.	SONUÇ	229
	KAYNAKÇA	237
	EKLER.....	244
EK- 1:	Kasım Gülek'in 16.07.1967'de Masonlar Locası'na Yazdığı Mektup.....	244
EK- 2:	Fetullah Gülen'in 25 Mart 1975 Tarihli Tekris Yemini	245
EK- 3:	Gülen-Papa Görüşmesinden Bir Kare	246
EK- 4:	Fetullah Gülen İle New York Kardinali John O'Connor Görüşmesinden Bir Kare	247
EK- 5:	Fetullah Gülen, Dönemin Vatikan'ın İstanbul Temsilcisi George Marović'le Birlikte	248
EK- 6:	28 Şubat Süreci'nde Gülen'in Manşetlerine Yansıyan Söylemleri	249
EK- 7:	Fetullah Gülen'in, "TSK İçinde Bulunmamıza Asker Fırsat Vermez" Sözü	250
EK- 8:	Ergenekon Davalarında FETÖ Medyasından Bir Manşet	251
EK- 9:	Balyoz Davalarında FETÖ Medyasından Bir Manşet.....	252
EK- 10:	Moon Tarikatı'nın Dinler Arası Diyalog Toplantıları	253
EK- 11:	Bir Sızıntı Dergisi Kapağı (Cilt: 19, Kasım 1997)	254
EK- 12:	"Krallar Kralı Sabatay Sevi 12 Yahudi Kabilesi'ne Liderlik Ederken"	255
EK- 13:	Fetullah Gülen'in ABD'ye Yaptığı Vize Başvurusu Hakkında ABD Resmi Makamlarınca Kaleme Alınmış Bir Belge.....	256
EK- 14:	Fetullah Gülen Hakkında 2014 Öncesi Verilmiş Bazı Yargı Kararları	257
EK- 15:	Fetullahçılara Ait Olduğu Bilinen Önemli Ticari Markalar	260
EK- 16:	Hanefî Avcı'nın "Haliç'te Yaşayan Simonlar' İsimli Kitabında Aktardığı FETÖ'ye Ait Bir Rapordan Önemli Kısımlar.....	263
EK- 17:	FETÖ Mensubu Eski Yarbay Levent Türkkan'ın İtirafı	266
EK- 18:	Gazeteci Reha Muhtar'ın Fetullah Gülen'le Ateş Hattı İsimli Programda Yaptığı Röportajdan Bazı Bölümler	268
EK- 19:	Dönmelerin On Sekiz Emri	271

ÖZGEÇMİŞ

TEZ ORJİNALLİK RAPORU

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGE	Adı geçen eser
BKZ	Bakınız
CC	Celle Celâluh
CIA	Central Intelligence Agency (ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı)
DGM	Devlet Güvenlik Mahkemesi
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
FETÖ	Fetullahçı Terör Örgütü
HZ	Hazreti
KCK	Koma Civaken Kurdistan (Kürdistan Topluluklar Birliği)
KOM	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü
MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı
MOSSAD	HaMossad leModi'in uleTafkidim Meyuhadim (İstihbarat ve Özel Hareketler Enstitüsü)
PDY	Paralel Devlet Yapılanması
SAV	Sallallahu aleyhi ve'ssellem (Allah'ın selamı onun üzerine olsun)
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TEM	Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
VB	Ve benzeri
VS	Ve saire

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1. Arap Alfabesinin Sayısal (Ebced) Değerleri	38

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1. Antropolojik ve Teolojik Açıdan Din-Hayat Üçgeni	17
Şekil 2. FETÖ Örgütlenme Piramidi	113

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel	Sayfa
Görsel 1. 1. Sızıntı dergisi kapağı (Sayı:19, Yıl: 1997)	70
Görsel 1. 2. Sızıntı dergisi kapağı (Sayı: 100, Yıl: 1987)	70
Görsel 1. 3. Fetullah Gülen'in Masonluğa uygun olduğunu gösteren “olur” belgesi	71
Görsel 1. 4. Gülen'in Masonlardan aldığı Taltif Belgesi	72
Görsel 1. 5. FETÖ'nün dinler arası diyalog organizasyonundan bir kare	75
Görsel 1. 6. Gülen-Papa görüşmesinden kareler	76
Görsel 1. 7. Sızıntı dergisi kapağı (Sayı:10, Yıl: 1998)	80
Görsel 2. 1. “Sükûtun Çılgılığı” isimli reklamdan görseller.....	140
Görsel 2. 2. "Zaman Kardeşlik Zamanı" adlı billboard reklamı.	141
Görsel 2. 3. Aksiyon dergisinin reklamından görseller	142
Görsel 2. 4. Sızıntı dergisinin kapağı (Mayıs 2016).....	143
Görsel 2. 5. Emre Uslu'nun “X” hesabından yaptığı paylaşımlar	143
Görsel 2. 6. 13.07.2016'da Tuncay Opçin'in “X” hesabından yaptığı paylaşım.....	144
Görsel 2. 7. Çağlayan dergisinin ilk sayısının kapağı	145
Görsel 2. 8. Aksiyon dergisinin Mart 1997 sayısı.	145
Görsel 3. 1. Müritlerinin Moon'a secde etmesi (Saygı gösterisi).....	186
Görsel 3. 2. Moon Tarikatı'nın dinler arası diyalog toplantıları.....	187
Görsel 3. 3. Sızıntı dergisi (21. Cilt, 1999)	188
Görsel 3. 4. Sızıntı dergisi kapağı (Cilt: 22, Yıl: 2000).....	189
Görsel 3. 5. Sabatay Sevi Yahudi kıyafetleriyle.....	197
Görsel 3. 6. Gazzeli Nathan'ın bir portresi.....	200
Görsel 3. 7. 1660'larda Sabatay Sevi'nin bir portresi	202

Görsel 3. 8. Müslüman kıyafetleriyle Sabatay Sevi	204
Görsel 3. 9. Sabatay Sevi'nin ölüm kaydı	210
Görsel 3. 10. Karacaahmet Mezarlığı'ndan bir Dönme mezarı.....	222

ÖN SÖZ

Tez önerisi olarak “Öğreti ve Örgütlenme Yöntemleri Açısından Fetullahçılığın Sabataycılık ile Karşılaştırılması” konusu antropolojik bir bakış açısıyla sunulmuştu. Fetullah Gülen ile bazı Sabatayistlerin yolunun 1960’lı yıllarda kesiştiği, 1970’li yıllarda Fetullahçılığın kurumsallaşmasında Sabataycılarının önemli katkılar sunduğu, Fetullahçı örgüte ait medyada birçok Sabatayist kökenli yazar ve gazetecinin çalıştığı, yine bazı eğitim kurumlarında Sabatayist kökenli akademisyenlerin bulunduğu ve en önemlisi de Sabatayist kökenli siyasilerle Fetullah Gülen’in çok yakın ilişki içerisinde olduğu yönünde bazı iddialar kamuoyunda dile getirilmekteydi. Bununla birlikte Sabatay Sevi’nin kişiliği, öğretileri ve en önemlisi de tedbir ve takiye metotları konusunda Fetullah Gülen ile yakın benzerliklerinin bulunması; Sabatay Sevi’nin Mesihlik iddiası ile Gülen’in öğretilerinin benzeşmesi; bu alanda akademik bir çalışma yapılması fikrini ortaya çıkartmıştı. Öte yandan Sabataycılığın tarihi serüveni, özellikle de 19. yüzyıl Selanik Sabataycılarının eğitime ve ticarete yoğunlaşmaları, askeri ve mülki idarede etkin olmaya azami derecede önem vermeleri, böylesi bir çalışmaya ilham kaynağı olmuştu. Ancak tez çalışması başladıktan sonra, daha önce yapılan literatür taramasında ulaşılan akademik kaynaklarda, kitaplarda ve dergilerde yapılan araştırmalar neticesinde Fetullahçılık ile Sabataycılığı karşılaştırmalı ele alan hiçbir çalışmaya ulaşamamıştır. Her ne kadar yukarıda zikredilen hususlarda Fetullah Gülen’le Sabatay Sevi ve Fetullahçılık ile Sabataycılık arasında birçok noktada benzerlik görülse de gerek iki yapılanmanın tarihi açıdan birbirine uzak olması, gerek konjonktür açısından iki yapının oldukça farklı koşullarda gelişmiş olması, iki yapılanmayı objektif bir şekilde kıyaslamayı kısıtlamaktadır. Osmanlı Devleti’nin içinde bulunduğu siyasi, toplumsal ve kültürel koşullar ile Türkiye Cumhuriyeti’nin koşulları ciddi anlamda farklılık sergilemektedir. Yine Sabataycılığın merkezi Selanik’in demografik ve kültürel dokusu Fetullahçılığın merkezi İzmir’e kıyasla oldukça kozmopolittir.

Başta literatür kısıtlılığı olmak üzere söz konusu gerekçelerle Fetullahçı Terör Örgütü’nün öğretileri ve örgütlenme yöntemlerini sadece Sabataycılıkla değil başka benzer yapılanmalarla da sosyal antropoloji disiplini dahilinde kıyaslama yoluna gidilmiştir. Gerek Hristiyan dünyasından gerek Uzak Doğu’dan ve gerekse Müslüman toplumlardan olmak üzere, geçmişten günümüze kadar Fetullahçılık benzeri birçok

örgüt, yapı ve tarikat incelenmiş, en fazla benzerlik gösteren örnekler tezde anılmıştır. Özellikle Moon Tarikatı ile Fetullahçı örgütlenmenin adeta tek yumurta ikizi gibi oldukları; benzer öğretilere ve örgütlenme yöntemlerine sahip oldukları görülmüştür. Bu benzerliklerden yola çıkarak, Moon Tarikatı'na daha yakından bakılmıştır. Öte yandan da Sabataycılığın kurucusu ve mutlak önderi Sabatay Sevi'nin hayatı, öğretileri ile kendisinden sonra Sabataycılığın serüveni hakkında kapsamlı bir analize ihtiyaç duyulmuştur. Ardından da Sabataycılık ile Fetullahçılık arasındaki benzerlikler tek tek sıralanmıştır.

Fetullah Gülen ve Fetullahçı Terör Örgütü hakkında çok fazla akademik çalışma yapılmadığı, benzer örgütlerle karşılaştırmanın ise neredeyse hiç olmadığı, yazılan kitaplar ve makalelerin çok büyük bir kısmının da 2014 sonrası ve özellikle 15 Temmuz 2016 sonrası yayımlandığı görülmüştür. Özellikle 2013 öncesi Fetullah Gülen ve Fetullahçılık hakkında örgüt sırlarını deşifre eden, Gülen'in asıl gayesinin devleti ele geçirmek olduğunu dile getiren yazarlar, gazeteciler ve bazı Emniyet mensuplarının takibata uğradığı, soruşturma geçirdiği yahut tutuklanıp ceza evine gönderildiği ve hatta faili meçhul suikastlara kurban gittiği görülmüştür. Ancak 2014 ve sonrası Paralel Devlet Yapılanması/Fetullahçı Terör Örgütü'ne yönelik yürütülen soruşturmalardan kaynaklı güven ortamından dolayı Gülen ve örgütü hakkında birçok eser kaleme alınmıştır. Ancak bunların da neredeyse tamamına yakınının yargı süreçleriyle ilgili olduğu bilinmektedir. Yalnız birkaç tane eserin Fetullah Gülen'in dini söylemi ve öğretilerine yönelik eleştirel bir tarzda kaleme alındığı görülmüştür. Ne şekilde olursa olsun Fetullah Gülen ve Fetullahçı Terör Örgütü hakkında konuşmanın ve özellikle yazmanın hala çok konforlu olmadığı kanaati oluşmuştur. En doğru sonuca ulaşmak için bizzat Gülen'in yazılarına, konuşmalarına ve vaazlarına odaklanılmış, ancak yasal kısıtlamalardan dolayı bunların basılı nüshalarına ulaşmak ve tedarik etmek mümkün olmamıştır. Bunun yerine Gülen ve örgütüne ait kitaplara, dergilere, internet sitelerine vb. yasal engelleme konulmadan önce bunlardan yapılan alıntıların yer aldığı yasal eserlere ve tali kaynaklara ulaşılmış ve birincil kaynakların analizi ve tahlili bu şekilde ikincil kaynaklardan yapılmıştır. Yine yasal engellerden dolayı artık ulaşılamayan ve tedarik edilemeyen bazı basılı eserlerin kaynaklar bölümünde gösterimi elde olmayan nedenlerden dolayı mümkün olmamış, eksik bırakılmıştır. Özellikle akademik çevrelerin bu alanla fazla ilgili ve duyarlı

davranmadığı gözlemlenmiştir. İnsani ve tarihi sorumluluğun, bilenlerin ve bilmesi gerekenlerin omuzuna yüklendiği gerçeğinden hareketle adil, hakkaniyetli, doğru, ilkeli, erdemli, etik ve duyarlı bir tavır ortaya koymak adına bu tezde yazılan her satır bizzat yazarın vicdan muhasebesinden geçirildikten sonra toplumun takdirine sunulmuştur. Düşünce yazıya döküldükten sonra, son söz toplumdur.

Tezimin konusunun ortaya çıkmasında, araştırma ve yazım sürecinde bana desteklerini esirgemeyen çok kıymetli Tez Danışman Hocam, Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Fuat Levendoğlu'na, eğitim süresi boyunca çok fazla desteklerini gördüğüm Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Antropoloji Bölümü, Öğretim Üyeleri değerli Hocalarım; Doç. Dr. Seda Karaöz Arıhan'a, Dr. Öğretim Üyesi Zehra Özbulut'a ve Dr. Öğretim Üyesi Cansev Meşe Yavuz'a, üniversite sıralarına dayanan dostluğumuzla beni yüksek lisans yapmaya teşvik eden, bu anlamda en büyük destekçim olan sevgili kardeşim, Hocam Doç. Dr. Orhan Varol'a, Doç. Dr. Ceren Aksoy Sugiyama'ya anlayışlarından ve manevi desteklerinden dolayı bir üyesi bulunmaktan her zaman onur ve gurur duyduğum şerefli Emniyet Teşkilatı mensubu müdürlerime, amirlerime ve meslektaşlarıma, Manisa Adliyesi'nde görev yapan ve yazım sürecinde motivasyonuma katkı sağlayan başta Sayın Hâkimler ve Cumhuriyet Savcılarım olmak üzere ilgili tüm personele, bilhassa sabrından ve anlayışından dolayı İhsan Yüzer'e, yazdıkları eserlerle bana cesaret veren ve yoluma ışık tutan kıymetli emekli Emniyet Müdürlerine, bu uzun ve meşakkatli süreçte kahrımı çeken fedakâr eşim Nebahat Hanım'a ve biricik kızlarım Nisa'ya ve Nurhüma'ya en kalbi duygularıyla şükranlarımı sunuyorum.

GİRİŞ

Tez çalışması beş ana bölümden oluşmaktadır. Tez, yöntem ve teknikler bölümüyle başlamaktadır. Bu bölümde tezin konusu, amacı ve önemi ortaya konulmaktadır. Ardından da izlenilen yöntem ve veri toplama teknikleri ele alınmaktadır. Tez çalışması esnasında karşılaşılan sınırlılıklar; akademik kaynak sorunu, literatür eksikliği ve özellikle yasal kısıtlılıklar üzerinde durulmuştur. Tezin konusu toplumsal milli ve dini hassasiyeti yüksek bir konu olduğu için hukuki çerçeve dâhilinde kalıp, duyguları işin içine katmadan, kamuoyunun etkisinde kalmadan, terör örgütünün olası tehditlerini veya yapabileceklerini umursamadan çalışmanın psikolojik yükünü taşımak bu tezi hazırlamanın en zor tarafı olmuştur.

İkinci bölümde tezin kavramsal çerçevesi ortaya konulmuştur. Çalışmanın genelinde sıkça zikredilen ancak anlamı üzerinde durulmayan temel kavramlar özet halinde açıklanmaya çalışılmış, sözlük ve terim anlamları üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda; din, inanç, İslam, Müslüman, mümin, muttaki, muhlis, kâfir, müşrik, münafık, fasık, zındık, Kitap Ehli, mezhep, İslam’da mezhep ayrımları, cemaat, tarikat, tasavvuf, sûfî, mistisizm, peygamber, mesih, mehdi, vahiy, ilham, yakaza ve rüya gibi birçok kavram kısa kısa açıklanarak, kavramsal çerçeve tamamlanmıştır.

Üçüncü bölümde Fetullah Gülen’in hayatı kronolojik olarak aktarılmakta ve ardından da öğretileri yer almaktadır. Bu bölüm, “*Fetullahçılık nedir?*” sorusuna kapsamlı bir cevap aranmakla başlamakta, Gülen’in biyografisinden sonra tasavvuf ve mistisizm bağlamında Fetullahçılık irdelenmekte, Fetullahçılığın Nurculuk ile ilişkisi, Cifr, Ebced ve Hurufilik gibi kavramlara kısaca değinilmektedir. Bölümün ana konsolunu teşkil edecek olan, Fetullahçılık öğretisinin esasları, temel özellikleri ve hedefleri detaylıca açıklanmaktadır. Tezin ilk bölümünde ana referans kaynağı, diğer bölümlerde de olduğu gibi bizzat Gülen’e ait sözler, vaazlar, yazılar, beyanatlar ve Gülen hakkında yazılmış ikincil kaynaklardır. Hemen her başlık altında dile getirilen hususlar farklı birçok kaynaktan doğrulanmaya yahut tahkim edilmeye gayret edilmiştir.

Fetullah Gülen’in öğretisinin temelini teşkil eden, tedbir ve takiye konusuna ağırlık verilmiş, Gülen’in bu hususta sarf ettiği çok sayıda söze ve örgütüne verdiği talimatlara genişçe değinilmiştir. Fetullahçılığın 1962-2012 yılları arasındaki 50 yılı

iki kelime ile özetlenecek olsa, herhalde bu iki kelime “tedbir” ve “takiye” olurdu. Bu nedenle Fetullahçılık ile diğer benzer yapılar, örgütler ve tarikatlar karşılaştırıldığında en bariz dikkat çekici benzerlik “tedbir-takiye” öğretisi ve “amaca giden her yol mubahtır” anlayışı olduğu görülmüştür.

Gülen’in liderliğinde başlayan ve örgütü tarafından ulusal ve uluslararası farklı organizasyonlarla sürdürülen dinler arası diyalog faaliyetleri ele alınmıştır. Bu husus, özellikle Gülen’in Mesihliği veya Mehdiliği iddiası çerçevesinde de değerlendirilmeye çalışılmıştır. Gülen’in, dinler arası diyalog çalışmalarının teolojik alt yapısını oluşturmak için de ciddi bir çaba sarf ettiği görülmüştür. Dönemin Papası, II. Jean Paul (1920-2005) ile Vatikan’da görüşen Gülen, dinler arası diyalog çalışmaları dairesinde Hristiyanlık’la İslam’ı yakınlaştırmaya çalışmış, bu hususta dinin kaynaklarını tevil etmekten geri durmamıştır. Kainat İmamı yahut Dünya İmamı gibi soyut ve ütopyik unvanlarla anılan Gülen’in üç dinin (İslam-Hristiyanlık-Yahudilik) yeryüzündeki ortak temsilciliğine yahut liderliğine namzet olduğunu göstermiştir.

Oldukça kapsamlı bir şekilde Gülen’in söylemleri ve vaazları özellikle Diyanet İşleri Başkanlığı’nın hazırlamış olduğu rapordan da istifade edilerek, İslam dini, Türk kültürü, örf ve ananesi açısından değerlendirilmiştir. Zira Fetullah Gülen’in en büyük manipülasyonu ve dezenformasyonu bu alanda yaşanmıştır. Gülen, sistematik olarak yaklaşık 60 yıl boyunca dini ve kültürel kaynakları araçsallaştırmakla kalmamış aynı zamanda bu iki alanda derin tahribatta bulunmuştur. Fetullah Gülen’in, rüyalar, ilhamlar, yakazalar ve hatta vahiy benzeri deneyimler vasıtasıyla Allah’la, meleklerle, peygamberlerle ve ölmüş bazı önemli din bilginleriyle iletişim kurduğunu, onlardan mesajlar aldığını iddia etmesi, bazen de başkalarının bu husustaki tecrübelerini aktarması, yoruma muhtaç durumlardır. Bu tarz bir din anlatımının nedeni açıktır ki Gülen kendisini kutsallaştırma çabası içindedir. Gülen sadece kendisini kutsal ilahi bir figür olarak sunmakla kalmaz, örgütünü de seçilmiş bir topluluk (Altın Nesil, Kutsiler Ordusu, Işık Ordusu vb. gibi) olarak takdim eder. Bu konularla ilgili tezde oldukça fazla referans yer almaktadır.

Materyalizm ve Komünizm karşıtlığı ile yola çıkan Gülen, günün sonunda kendisinin ve örgütünün istikbalini Amerika Birleşik Devletleri’nin geniş topraklarında ve derin siyasetinde bulur. Tezde, Fetullah Gülen’in hayat hikâyesi ve öğretileri dışında onun Makyavelci tavrı ve birbiriyle tezat açıklamalarına da çokça

yer verilmiştir. Birinci bölümün sonunda Gülen'in, müritlerini (şakirtlerini ve şakirdelerini) devlet kadrolarına yönlendirmeye çalışırken, daha doğrusu devlet yönetimindeki kritik noktaları (adliye, mülkiye, emniyet gibi) ele geçirmeye yönelik geçmişte nasıl telkinlerde, tavsiyelerde ve talimatlarda bulunduğuna yönelik örneklerle yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde, Fetullahçı Terör Örgütü'nün nasıl bir örgüt olduğuna, örgütlenme yöntemlerinin neler olduğuna, örgüt hakkında hazırlanan resmi raporlar ve yürütülen önemli yargı süreçleri ışığında anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde hukuki, siyasi ve ideolojik mülahazalara girmekten olabildiğince kaçınılmış, bilhassa Sosyal Antropoloji alanı çerçevesinde süreçler değerlendirilmeye gayret edilmiştir. Yine de konuların doğru anlaşılabilmesi için irdelenen süreçler hakkında gerekli yerde ve gerektiği kadar hukuki mülahazalara da yer verilmiştir. Bu anlamda da çalışmanın esasına hizmet etmesi açısından "hüküm" ve "sonuç" odaklı yaklaşılmıştır. Fetullahçı Terör Örgütü'nün örgütlenme sürecinde geçirdiği evreler tespit edilmeye çalışılmış; kuruluş, gizlilik, yükseliş ve dünyaya açılma, hâkimiyet kurma ve dünyaya yayılma, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile girişilen yasadışı mücadele ve ülkeden tasfiye ediliş gibi aşamalardan geçtikleri görülmüş, bu aşamalar açıklanmıştır.

Fetullahçıların "hücre tipi" örgütlenmeleri Emniyet-İstihbarat raporları rehberliğinde analiz edilmiş, örgütün hiyerarşisini belirleyen kriterler ve hiyerarşik yapı ve yönetim organizasyonu tespit edilmeye çalışılmış, örgüt yönetimine ait çeşitli makamlar, mevkiler ve pozisyonlar ortaya konulmuştur. Örgütün temelini oluşturan Işık Evleri kuruluş sürecinden günümüze kadar işlevselliği noktasında incelenmiş, örgütün temel insan ve hizmet kaynağı yurtlar ve eğitim kurumları ile birlikte değerlendirilmiştir.

Fetullah Gülen'in Amerika Birleşik Devletleri'ne yerleşmesi süreci detaylıca incelenmiş, bununla ilgili hukuki süreçlere de yer verilmiştir. Fetullahçıların yurt dışı örgütlenmeleri hakkında bilgiler verilmiş; nicelik ve nitelik noktasında genel birtakım değerlendirmelerde bulunulmuş, özellikle eğitim kurumlarının bir ağ gibi dünyanın birçok noktasında faaliyet gösterdikleri görülmüştür. Örgütün yurt dışı faaliyetleri özellikle ABD'nin Merkezi Haber Alma Teşkilatı'nın (CIA) gölgesinde geliştiği konusundaki iddialara yer verilmiştir.

Fetullahçı örgütlenmenin finans kaynağı olan himmet yardımları enine boyuna araştırılmış, Gülen'in bu husustaki tavsiyeleri ve talimatları doğrultusunda yapılan himmet faaliyetlerinin, örgütün çok büyük ekonomik güce ulaşmasındaki rolü anlaşılmaya çalışılmıştır. Bunun dışında örgütün iletişim kanalları, iletişim stratejileri ve yöntemleri araştırılmış, sıkça kullandıkları propaganda, manipülasyon ve subliminal mesajlar gibi farklı iletişim teknikleri örnekler üzerinden analiz edilmeye çalışılmıştır. Fetullahçılığın ortaya çıkmasında konjonktürün etkisi siyasi liderlerin Gülen'e ve örgütüne bakış açısı merkezli değerlendirilmiş, siyasi ve bürokratik müdahalelerin Fetullahçılığın gelişimindeki katkısı örnekler üzerinden aktarılmaya çalışılmıştır. Gülen ve örgütünün üst düzey yöneticilerinin siyaset, medya, sanat ve iş dünyasından önemli isimlerle kurmuş olduğu yakın ilişkiler mercek altına alınmış, örgütlenme sürecine katkıları anlaşılmaya çalışılmıştır. Öte yandan Fetullahçılara ait olduğu önemli ticari markalar listelenmiş, medya yapılanması üzerinde bilhassa durulmuştur.

Fetullah Gülen ve Fetullahçılar hakkında 17/25 Aralık 2014 öncesi hazırlanan önemli bazı Emniyet-İstihbarat raporlarına yer verilmiş, Fetullahçıların Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Teşkilatı içerisindeki yapılanma süreçlerine odaklanılmış, ardından da Fetullah Gülen hakkında verilmiş bu döneme ait mahkeme kararları özetlenmiştir. Ayrıca bu bölümde bazı eski Fetullahçıların ve örgüt itiraflılarının beyanlarına yer verilmiş, böylece Fetullahçılık özünden anlaşılmaya gayret edilmiştir. Verildiği tarihten sonrası için temel referans olacak bir röportaja; gazeteci Reha Muhtar ile Fetullah Gülen'in yaptığı uzun soluklu röportajın önemli bölümlerine yer verilerek, Gülen'in düşünceleri, eylemleri ve söylemleri birinci ağızdan aktarılmaya çalışılmıştır.

Fetullahçı Yargı ve Emniyet mensuplarınca yürütülmüş bazı önemli operasyonlara değinilmiş, amaçları ve sonuçlarıyla bu operasyonlar üzerinden Fetullahçı terör örgütünün karakteri ve gayri resmi yöntemleri izah edilmeye çalışılmıştır. 15 Temmuz Darbe Girişimi sürecine genel hatlarıyla değinilmiş, Fetullahçı Terör Örgütü mensubu, eski asker L. T.'nin itirafları bu başlıkta ana referans olarak işlenmek suretiyle ikinci bölüm sonlandırılmıştır.

En son bölümdeyse Fetullahçılık ile yakın benzerlik gösteren bazı tarikatlar, örgütler ve yapılar ele alınmış, benzerlik noktaları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Geçmişten günümüze, Doğu'dan Batı'ya kadar geniş bir perspektifte öğretileri ve örgütlenme yöntemleri Fetullahçılık ile benzer olan örgütler ve yapılar araştırılmış ve yakın benzerlikleri bulunanlar üzerinde durulmuştur. Orta Doğu'dan Hasan Sabbah'ın Haşhaşiler örgütü, Hindistan'dan Kadiyanilik, Avrupa'dan Cizvitler, Tapınak Şövalyeleri ve Opus Dei, Güney Kore çıkışlı Moon Tarikatı ve nihayetinde Sabataycılık, Fetullahçılar ile en çok benzeşen oluşumlar olarak, değerlendirilmeye alınmıştır. Ancak bunlardan ikisi; Moonculuk ve Sabataycılık diğerlerinden daha çok Fetullahçılar üzerinde etkili olduğu düşünülerek irdelenmiştir. Hangi boyutta, ne şekilde ve ne ölçüde etkileşim içinde oldukları üzerinde durulmuş, benzerlikler ortaya konulmuş, mevcut bilgiler ve veriler ışığında söz konusu ilişkinin boyutu aydınlatılmaya uğraşmıştır.

Nihayet sonuç bölümünde hem Fetullah Gülen'in düşünce dünyası, öğretileri ve davranış biçimleri hem Fetullahçı Terör Örgütü'nün örgütlenme stratejileri, modelleri ve süreci hem de benzer örgütler ve yapılar hakkında genel birtakım analizler, bilgiler ve veriler üzerine sentezleme yapılmış, kanaate dönüşen çıkarımlar elde edilmiştir. Fetullah Gülen ve örgütünü tanıma ve anlama noktasında başta amaçlanan netice madde madde sıralanmış, tezin kapsamından doğarak, zihinleri meşgul edebilecek olası soruların yanıtları sonuç bölümünde verilmeye çalışılmıştır. Fetullah Gülen sonrası Fetullahçı yapının olası akıbeti konusunda fikir yürütülmüş, mevcut örgütlenmeler ve izledikleri stratejiler göz önünde bulundurularak, birtakım olası senaryolar çizilmiştir. Sonuç olarak akıl, bilim, mantık ve tecrübe/tarih süzgecinden damıtılarak elde edilen muteber bilgi dâhilinde üretilen öngörüler asla tahmin, zan, sanrı, hayal yahut kehanet ile bir tutulmamalıdır.

1. YÖNTEM VE TEKNİKLER

1.1. Konu

Tezin konusu, Fetullahçı Terör Örgütü'nün öğretileri, örgütlenme yöntemleri ve benzer yapılanmalarla karşılaştırılması olup, üç farklı bölümde incelenmiştir. Konunun Türk toplumu nezdindeki hassasiyeti malumdur. 2014 yılı itibariyle daha sonradan adı resmi kaynaklarda ve kamusal alanda “*Fetullahçı Terör Örgütü/ Paralel Devlet Yapılanması*” olarak belirlenecek olan Fetullahçılık Örgütlenmesi, Türkiye kamuoyunun en az beş altı yıl boyunca değişmez gündemi olmuştur. 7 Şubat 2012 MİT krizi ile başlayan, Ocak 2014 MİT tırlarının durdurulması ve 17/25 Aralık 2014 Emniyet-Yargı Operasyonları ile devam eden ve 15 Temmuz Darbe Girişimi ile neticelenen Fetullahçı Terör Örgütü'nün bariz yargı eylemleri ve darbe teşebbüsü böyle bir konunun yüksek lisans tezi olarak incelenmesine gerekçe teşkil etmiştir.

Fetullahçılığın tanımı, kapsamı, örgütün kurucusu ve lideri olan Fetullah Gülen'in hayatı kronolojik olarak incelenmiş, ardından da Fetullah Gülen'in 1960'lı yılların başından başlayarak yaklaşık 60 yıl boyunca ortaya koyduğu öğretileri, başta kitapları ve vaazları olmak üzere her türlü yazılı ve sözlü materyallerden referanslarla analiz edilmeye çalışılmıştır. Yine tez konusu kapsamında Fetullahçı Terör Örgütü'nün örgütlenme yöntemleri, örgüt yönetim süreçleri ve hiyerarşik örgüt yapısı incelenmiş, Fetullahçıların devlet kadrolarına sızma motivasyonları ve taktikleri somut veriler ve bilgiler ışığında analiz edilmiştir. Fetullahçı Terör Örgütü ile öğretileri ve örgütlenme yöntemleri ile benzerlik gösteren farklı coğrafyalardan ve zamanlardan farklı yapılanmalar genel hatlarıyla incelendikten sonra olası benzerlikler ortaya konulmuştur. Bu bağlamda Moon Tarikatı ve bilhassa Sabataycılık inancı üzerinde çok daha kapsamlı incelemeler yapılmış ve Fetullahçılıkla olan etkileşimleri ve olası bağlantıları araştırılmıştır.

1.2. Amaç ve Önem

Yukarıda konu başlığı altında da zikredildiği gibi Fetullahçı Terör Örgütü, Türkiye toplumu açısından üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir mevzudur. Terör örgütleri tarafından büyük travmalar yaşatılmış bir toplumda bu tür akademik çalışmalar yapmak çok büyük bir ihtiyaç olduğu kadar bir o kadar da müşkülatı ve

riskleri olan bir tercihtir. Ancak tarihin, toplumun ve insani değerlerin sosyal bilimcilere yüklemiş olduğu en önemli sorumluluklardan birisi de toplumsal olayların ve olguların olabildiğince nesnel bir şekilde analiz edilmesi, elde edilen sonuçların disiplinlerin genel kaidelerinden, yasalarından ve prensiplerinden süzülerek somut bir kanaate dönüştürülmesidir. Bu anlamda sosyal bilimcilerin, toplumun tarih üzerindeki serüvenine hem ışık tutan rehber hem de toplumun bu yolda bıraktığı izleri kayda alan gözlemciler olduğu söylenebilir.

Fetullahçı Terör Örgütü gibi köklü ve yaygın bir örgütü derinlemesine incelemek görüldüğü gibi kolay değildir. Zira örgüt meşru ve normal görünümü altında olabildiğince derin, katmanlı, girift, gizemli ve çok yüzlüdür. Öte yandan derinlemesine olduğu kadar yatay olarak da yayılan örgüt, kamuoyuna yansıdığı kadarıyla hizmetli sınıftan bürokrasiye, ordudan emniyete, yargıdan mülkiyeye, eğitimden diyanete, esnaflıktan siyasete, medyadan spor dünyasına, sanat camiasından akademiye kadar nüfuz etmediği bir alan bırakmamıştır. Sadece Türkiye’de değil dünyanın birçok ülkesinde benzer şekilde örgütlenen Fetullahçıların lobicilik ve istihbaratçılık konusunda da oldukça mahir oldukları bilinmektedir. İşte bu sebeplerden ötürü Fetullahçı Terör Örgütü’nü sosyal antropoloji kapsamında etraflıca incelemenin sonucunda, hem bu alandaki büyük bir boşluğu doldurması hem de bundan sonraki çalışmalara rehberlik etmesi umulmaktadır. Bu tezin amacı Fetullahçı Terör Örgütü’nü yargılamak ve hakkında hüküm vermek değildir. Zira bu sosyal antropolojinin işi değildir. Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleri ve Türk Hukuk Sistemi bu konuda yegâne yetkilidir, ziyadesiyle etkindir. Öte taraftan toplumun vicdanı da her türlü terör örgütünü yargılamaya ve mahkûm etmeye haizdir.

Antropolog Tayfun Atay’ın kavram tanımıyla (Atay, 2021: 88) söylenecek olursa, bu çalışmada Fetullahçılık gibi Müslüman bir toplumun içinden “cemaat” söylemi ile yola çıkmış bir yapılanmanın öğretileri ve örgütlenme metotları incelendiği için “İslam antropolojisine”; tanımların, kavramların ve süreçlerin daha çok İslam dini çerçevesinde ele alınıp, incelenmesi dolayısıyla da İslami antropolojiye temas edilmiştir. Türkiye’de İslam antropolojisi yahut İslami antropoloji çok gelişmiş değildir. Nedeni daha çok dinin bilimin konusu değil olsa olsa ancak hasmı olarak ele alınması anlayışıdır. Birbirini anlama, empati kurma, birlikte yaşama kültürü gelişmediği müddetçe bir dini ve inancı sahiplenenlerle bunları küçümseyenler

arasındaki sağırlar diyalogu, ülkenin en karakteristik sorunlarından biri olmaya devam edecektir (Atay, 2021: 104, 106). Bu çalışma bahsi geçen eksikliği gidermeye yönelik de mütevazı bir teşebbüstür.

1.3. Yöntem ve Veri Toplama Teknikleri

Bu tezde Sosyal Antropoloji’de sıkça kullanılan; bir toplumun kültürel unsurlarını veya kültürel kalıplarını, bir grubun yahut bir topluluğun tutum ve davranışlarını içeriden yahut dışarıdan gözlemleyerek veya deneyimleyerek araştırmak (gözlem-katılımlı gözlem) birtakım kısıtlılıklardan dolayı uygulanmamıştır. Bunun yerine literatür çalışması yapılmış; Fetullahçılık ve benzeri yapılanmalar hakkında tezin konusu dâhilinde önem arz eden yazılı, sesli ve görsel bilgi, belge, veri ve materyaller araştırılmıştır. Özellikle de örgüt lideri Fetullah Gülen’in öğretilerini ve örgütüne yönelik talimatları ve tavsiyeleri içeren yazılar, vaazlar, sözler, röportajlar ve kayıtlar gibi verilere yoğunlaşmış, bu kapsamda hazırlanmış akademik tezler, makaleler, kitaplar ve dergiler başta olmak üzere birçok mecradan kaynaklar taranmıştır. Elde edilen bilgiler ve veriler mümkün mertebe birkaç farklı kaynaktan teyit edilerek teze konulmuştur. Bilhassa resmi kaynaklardan elde edilen bilgiler konunun hukuki hassasiyetine binaen temel referans olarak alınmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü, Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi resmi kurumlara ait raporlar, Fetullah Gülen ve Fetullahçı Terör Örgütü hakkında verilen bazı önemli hükümler başta olmak üzere özellikle Fetullah Gülen’i ve örgütünü yakından tanıyan, bilen yahut uzun yıllardır bu alanda araştırma yapan kişilerin çalışmaları önemli kaynaklar arasındadır. Bunlarla birlikte akademik kaynaklar, gazete ve dergi makaleleri de yine sıkça başvurulmuş birincil kaynaklar olmuştur. Daha önceden Fetullahçı yapılanma içerisinde yer almış ancak sonradan örgütten ayrılmış yahut etkin pişmanlık kapsamında itirafçı olmuş şahısların ifadeleri de ayrıca önemli referanslar arasındadır. Sabataycılık hakkında müracaat edilen temel kaynaklar, bu alanda hem Türkiye’de hem de dünya çapında çalışmalarıyla tanınan kişilerin eserleri olmuştur. Hatta Sabataycılık hakkında yazılan en eski ve en kapsamlı eserlerin baskılarına dahi ulaşılmıştır. Gerek Fetullahçılık gerekse de Sabataycılık tarihi seyri içinde hem konjonktürel olarak

işlenmiş hem de toplumsal etkileri bakımından değerlendirilmiştir. Derin kökleri ve coğrafi yaygınlıklarıyla her iki yapıyı da bütünüyle inceleyebilmek mümkün değildir.

Canlı bir organizma gibi hareket eden örgütsel yapılar büyüdükçe kurumsallaşır. Ancak kurumsallaşma her zaman örgütlerin lehine işlemez. Kurumsallaşan örgütleri bekleyen en önemli sorunlardan birisi hantallaşmadır. Hantal organizmalar bulundukları yerde bariz alanlar kaplar, hareket ettikçe de karakteristik izler bırakır. Sosyal antropologların da içinde bulunduğu sosyal bilimciler işte bu izleri takip ederek ve organizmaları gözlemleyerek birtakım çıkarımlar elde eder. Fetullahçıları araştırmanın en kolay tarafı da neredeyse her alanda bulunmaları ve sürekli hareket/eylem halinde olmalarıdır. Bunun sağladığı en büyük avantaj; ziyadesiyle gözlem yapabilme, deneyimleme, kayıt altına alma, örneklem oluşturma, doğrulama, karşılaştırma gibi sosyal bilimlerin yöntemlerinden faydalanmadır. Fetullahçı örgütlenme adeta devasa bir laboratuvar gibidir. Zengin insan-kimlik çeşitliliği bir yana, örgütün onlarca yıllık öğretilerini ve örgütlenmelerini içeren yazılı ve görsel veri kaynakları, Fetullahçılığın antropolojik nesnellikle araştırılmasını kolaylaştırmaktadır. Öte yandan yediden yetmişe cins ve etnik köken ayırt etmeksizin çok geniş bir tabana yayılan örgütün, kendine has kültür ve davranış kalıpları geliştirmesi sosyal antropologların sabit ve genel geçerli sonuçlara ulaşmasını mümkün kılmaktadır. Bütün bunların yanında Fetullahçıların Türkiye sınırları içerisinde gözlem veya katılarak gözlem yöntemleriyle incelenmesinin ve teşhis edilmesinin olanağı kalmamıştır.

Niyet, söylem, eylem ve bütüncül değerler mekanizması içinde değerlendirmeye alınan Fetullahçılık ve Sabataycılık beş aşamada incelenmiştir: Örgüt liderlerinin hayatı, örgüt liderlerinin söylemleri ve öğretileri, örgütsel işleyiş ve örgütlenme yöntemleri, örgütün topluma etkisi ve örgütün toplumsal karşılığı, örgüt hakkında resmi tavır ve hukuki süreçler. Ayrıca bu aşamalar üç ana bölümde incelenmiştir: İlk bölümde Fetullahçı öğretiler, ikinci bölümde Fetullahçıların örgütlenme yöntemleri, üçüncü bölümde de Fetullahçılığın benzer özellik gösteren yapılanmalarla karşılaştırılması. Sonuç bölümünde de genel bir değerlendirme yapılarak, çalışmanın sonunda elde edilen bulgular, çıkarımlar ve kanaatler sıralanmıştır.

1.4. Kısıtlılıklar

Sosyal bilimlerde araştırma yapmak, steril laboratuvarlarda araştırma yapmaktan çok daha zordur. Özellikle sahada çalışmanın kendine has zorlukları vardır. Bu zorluklar kimi zaman iklim ve çevresel koşullardan kimi zaman da insan ve toplum kaynaklı kültürel sorunlardan daha doğrusu engellerden kaynaklanabilir. Bazen de ekonomik kısıtlılıklar veya zaman baskısı bir engel olarak aşılması gerekir. Söz konusu bir terör örgütünü enine boyuna araştırmak olunca, başkaca sorunlar da karşınıza çıkar. Hukuki sorunlar, yasal engeller, resmi prosedürler vs. sürecin halledilebilir kısımlarıdır. Tahammülü daha zor olan psikolojik engellerdir. Bu tezde olduğu gibi psikolojik zorluklar daha konu seçimi esnasında başlar. Karar vermek dahi başlı başına çelik gibi bir irade gerektirir. Zira yolun sonu her zaman pirüpak olmayabilir. Terör örgütleri için dürüst, doğru, ilkeli ve cesur akademisyenler bazen en önemli tehdit unsuru haline gelebilmektedir. Nihayetinde terör örgütleri şiddet, korku ve kara propagandadan beslendiği gibi dezenformasyondan da beslenir. Onlar için doğruların ortaya çıkması “tekere çomak sokmak” demektir. İnsan öğüten değirmen taşları gibi çalışan terör örgütleri için sempatizan-militan kaybetmek adeta yok olmanın işaret fişegidir. O yüzden bir sempatizan kaybetmektense örgüt dışından birisinin ortadan kaldırılması çok daha kazançlı olabilmektedir. İşte bu sebeplerden ötürü terör örgütleri hakkında nitelikli araştırmalar ve analizler yapmak ateşten gömlek giymektir. Nitekim geçmişte PKK ve FETÖ başta olmak üzere terör örgütleri hakkında çalışmalar yapan birçok gazeteci, akademisyen ve siyasetçi bu uğurda hayatını kaybetmiştir. Unutulmamalıdır ki gelecek nesillere daha yaşanabilir, daha huzurlu ve barışçıl bir dünya bırakmak, aynı zamanda aydınların da üzerindeki tarihi sorumluluktur.

Bu çalışmada karşılaşılan bir diğer kısıtlılık da bu alanda yapılmış akademik çalışmaların oldukça yetersiz olmasıdır. 2012 yılı öncesi Fetullah Gülen ve/veya Fetullahçılık hakkında yapılan akademik çalışmaların ve yayımlanan eserlerin neredeyse tamamına yakını bu şahsın ve örgütünün lehinde yazılmış, abartılı ve bolca övgü içerikli çalışmalar olduğu malumdur. Zira bu tarihe kadar Gülen ve örgütü hakkında olumsuz akademik çalışmalar yapmak ve eserler ortaya koymak neredeyse imkânsız gibidir. Buna rağmen başarılı olan az sayıdaki insanı birçok tehlike beklemekteydi. Haklarında açılacak adli ve idari soruşturmalar, mobingler, sürgünler ve hatta meslekten ihraçlar çok sıradan sonuçlardandı. En iyi ihtimalle kınanıp

itibarsızlaştırılmaları kaçınılmazdı. Bu çalışmada yer alan bazı raporları hazırlayan Emniyet Teşkilatı mensuplarının başlarına da Fetullahçılar tarafından benzer sorunlar açılmıştı.

Gülen ve Fetullahçı yapılanma aleyhinde 2012 yılı itibariye başlayan araştırmalar ve yazılar 2014 yılından sonra hızla çoğalmaya başlamış ve 15 Temmuz 2016 Darbe Teşebbüsü sonrasında ise adeta patlamıştır. Ancak bunların yine birçoğu akademik olmaktan uzak olduğu gibi çok azı dışında diğerleri Fetullahçı Terör Örgütü'nün uhdesinde cereyan eden Emniyet-Yargı operasyonları üzerine olmuştur. Kısacası 2012 sonrasında yazılan eserler ve yapılan akademik çalışmalar da kolluk kuvveti operasyonlarıyla ve hukuki süreçlerle sınırlı kalmıştır. Fetullahçı Terör Örgütü'nü sosyal bilimler nezdinde araştıran ve inceleyen akademik çalışmalar çok sınırlı olduğu gibi antropoloji disiplini altında tek bir akademik çalışma dahi yapılmamıştır.

Öte yandan Fetullahçı Terör Örgütü'ne ve örgüt lideri Fetullah Gülen'e ait her türlü yazılı, sesli, görsel ve basılı materyallerin üretilmesi, dağıtılması, bulundurulması, yayınlanması ve yayımlanması kanunen yasaklanması nedeniyle bu alanda çalışma yapacaklar için birincil kaynaklara ulaşamama söz konusu olmuştur. Bu çalışmada da özellikle Fetullah Gülen'in yazılarına, sözlerine, vaazlarına ve örgüte ait her türlü bilgi, belge ve veriye henüz kanuni engel yokken kayıt altına alınmış temini ve tedariki yasal olarak serbest olan ikincil kaynaklar üzerinden ulaşılmıştır.

Bir diğer kısıtlılık Sabataycılık/Dönmeler konusunda olmuştur. Tanzimat Dönemi ile başlayan ve Osmanlı'nın sonuna kadar devam eden tarihi süreç içerisinde Dönmelerin çok güçlü ve etkili oldukları bilinmektedir. Özellikle de Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde oldukça aktif rol alan Dönmeler, Cumhuriyet devrimlerinin adeta itici gücü olmuştur. Batılı, seküler ve modernist bir yaşam tarzını benimseyen Dönmeler, Türkiye'de laik Kemalist aydın bireyin adresi gibi konumlanmıştır. Buna bir de Dönmelerin gizli/gizemli yaşam tarzları da eklenince bu alanda akademik bir çalışma yapmak iyice zorlaşmıştır. Dönmeler üzerine yazarken, anti-modernist yahut anti-laik hatta radikal ve faşist gibi etiketlerle yaftalanmak gibi bir risk de bulunmaktadır. Bütün bunlar bir araya gelince Sabataycılık hakkında araştırma yapmak da Fetullahçılık üzerine çalışmak kadar psikolojik zorlukları olan bir durum haline gelmiştir. Bu çalışmada olduğu gibi grup-örgüt alanından taşıp

birey/şahıs özeline inme yahut indirilme ihtimali olan cümleler kurmak, araştırmacı için adeta ip üzerinde cambazlık yapmaya benzemektedir. İleride hangi kelimenin lehinize hangi kelimenin aleyhinize kullanılacağını kestirememek, belki de her cesur sosyal araştırmacının ve akademisyenin alması gereken bir risktir.

Dini hassasiyetin ve kültürel geleneğin güçlü oldukları toplumlarda yerleşik ve köklü tarikat ve cemaat yapılarını derinlemesine ve nesnel bir biçimde incelemenin başkaca zor ve sakıncalı tarafları da vardır. Özellikle çok katmanlı ve geniş bir kesim tarafından benimsenen tarikatların ve cemaatlerin etki alanları görünenden ve bilinenden çok daha fazladır. Adeta buz dağı gibi hareket eden bu yapıların yakınından dolaşmak, suyun altındaki kısımları hakkında bilgi almaya çalışmak, derinlerini yakından görmeye ve keşfetmeye teşebbüs etmek, çoğu insanın arzu ettiği ancak pek az kişinin vakıf olabileceği büyük bir ustalık ve üstün bir çaba gerektirir. Genel anlamda tarikatların ve cemaatlerin kendi istedikleri ve izin verdikleri oranda ve o doğrultuda bilinmesi en güvenli ve en bilinen yoldur. Onların istemedikleri ve izin vermedikleri kendilerine yönelik her türlü bilme ve öğrenme çabasının sonucu, o koca buz dağlarının üzerinize tüm varlığıyla çarpması ve hatta üzerinize yıkılması ile sonuçlanabilir.

Devlet kurumlarıyla, güç odaklarıyla, sermaye ve medya uzantılarıyla cemaatler ve tarikatlar; âdeta kara delikler gibi bulundukları konumda önüne çıkan kendisinden küçük her türlü yapıyı yutarak kütle kazanan, içinde kendi enformasyonu ve enerjisi dışında hiçbir özel ve öznel varlığın barınmasına müsaade etmeyen toplumsal fenomenlerdir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde tez içerisinde sıkça kullanılan ve özellikle dini terminolojide yer alan bazı kavramlar; sözlük anlamı, etimolojik köken ve terim manası üzerinden kısaca incelenmiş, Suavi Aydın ve Kudret Emiroğlu'nun öncülüğünde hazırlanan oldukça kapsamlı *Antropoloji Sözlüğü* başta olmak üzere değişik kaynaklardan istifade edilerek açıklanmıştır.

2.1. Din ve İnanç Kavramları

Sosyal-kültürel antropolojinin bir alt dalı olan din antropolojisi, dini ve dinle ilişkili toplumsal oluşumları antropolojik yaklaşımlarla inceleyen disiplindir. Din antropolojisi teolojik (ilahiyatçı) yaklaşımlardan farklı olarak dinin hayat üzerindeki etkilerine odaklanır. Tayfun Atay, bu noktada teolojik olarak hayatın dinden çıktığını ileri sürer. Teolojik olarak bütün varlık âlemi, doğaüstü bir etken tarafından yaratılmış, hayat da bu insanüstü gücün doğal bir eseri olarak var edilmiştir. Teolojik olarak din hayatın ta kendisidir. Antropolojik yaklaşıma göreyse tam tersi bir durum söz konusudur; din hayattan çıkar. Atay'a göre ilahiyatın öznesi insanüstüdür, din antropolojisinin öznesi ise insandır (Atay, 2021: 74-75). Ancak Atay, bu fikirlerini ileri sürerken hangi dini referans aldığı muğlaktır. Her ne kadar İslam çerçevesinde bu açıklamaları yapsa da İslam'ın din ve hayat tanımı Atay'ın bu ayrımına denk düşmez. Kur'an'ın çerçevesini çizdiği din tanımı bizzat hayatın damarlarından süzülerek (evrimleşerek) ortaya çıkmıştır. Kur'an'da canlı, dinamik, yaşayan bir din öğretisi mevcuttur. Hz. Muhammed'in yaşam pratiği de bizzat bunun bir örneğidir. Bununla beraber tarihi süreç içerisinde toplumsal ve kültürel etkiler dinin algılanışı gibi yaşam pratiğini de radikal bir biçimde değiştirmiştir. Hayattan çıkan dini, hayatın kaynağı olarak konumlandırmıştır. Atay, bu noktada din antropolojisinin işlevine de vurgu yapar: “Din antropolojisi adıyla yürütülen çalışmalarda yer ve zaman farklılıkları dikkate alınarak, tarihi ve toplumsal bağlamların özgünlüğü üzerine yoğunlaşarak, dini düşünce ve davranış çeşitliliği karşılaştırılarak din-insan ve din-toplum ilişkileri analiz edilmektedir” (2021: 76). Bu çalışmada da teolojik olduğundan çok daha fazla din antropolojisi açısından kıymetli veriler ve bilgiler bulunmaktadır.

Dinin kaynağı, dinlerin isimlendirilmesi ve tasnifi ile dinin insan ve toplum nazarındaki önemine girmeden sadece kelime manasını ve tanımını vermek yeterli olacaktır. *Din* kavramının etimolojik kökeni hakkında farklı görüşler vardır. Arapçadan veya diğer Sami dillerinden geldiğini söyleyenler olduğu gibi Farsçadan (daenâ: din) veya Sanskritçeden (darm/drm: din) geldiğini düşünenler de vardır. Genel görüş, Arapça “dyn” kökünden gelen bir isim veya mastar olduğudur. Kur’an-Kerim’de 92 yerde din kelimesi geçer ve genel olarak şu anlamlarda kullanılır: Millet, şeriat, yasa, hesap, mahkeme, nizam, yol, inanç, yönetme, itaat, tapınma, hüküm, İslam, tevhid, âdet, ceza, zül (Tümer, 1994: 345-349). Kur’an’da dinin en genel yahut bilinen tanımına uygun olarak iki ayet yer almaktadır. Birisinde, Allah katında tek geçerli dinin İslam olduğu (Bkz. Âl-i İmran 3/19) diğerinde de İslam’dan başka bir dinin Allah tarafından kabul edilmeyeceği (Bkz. Âl-i İmrân 3/85) belirtilmektedir.

İngilizcede “religion” kelimesinde olduğu gibi birçok Avrupa dilinde din kelimesi, Latince sıkı bağlamak anlamına gelen “religare” kelimesinden türemiştir. İlginçtir, Latince dinin söz konusu bu anlamı İslam dininin temel kitabı Kur’an’ın bir ayetinde de benzer manada kullanılmaktadır: "Hep birlikte Allah'ın ipine (bihablillah: Kur'an'a) sımsıkı sarılın!"¹ (Atay, 2021: 25). Din kavramının etimolojik kökenine dair görüş farklılığı olduğu gibi tek bir din tanımı da yoktur. Genel çerçeve benzer olmakla beraber din, inanç, felsefe ve ideolojik farklılıklardan kaynaklı tanımlamalar dolayısıyla tek bir tanım yapmak yahut tek bir tanımı doğru kabul etmek mümkün değildir.

Antropoloji sözlüğüne göre din, bir kültür evrenseli olarak doğüstü varlıklara ve güçlere dair inanç tutumlarını (iman-itikat) ve ritüel davranışları (ayin-ibadet) ifade eder. Dinin en temel fonksiyonu ontolojik olarak yaşamın tamamını insana anlamlı hale getirmesidir. Yapılan antropolojik çalışmalar, geçmiş tüm insan topluluklarında doğüstü güçlere, iyi-kötü ruhlara ve ölüm ötesine dair geliştirilmiş inanç ve dinsel davranış kalıplarının olduğunu göstermiştir (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 311-313). Antropolog Clifford Geertz de oldukça kapsamlı bir din tanımı yapmıştır:

Genel bir varoluş düzenine ilişkin kavramlaştırmalar formülleştirerek insanlarda güçlü, yaygın ve uzun süreli ruh halleri ve motivasyonlar yaratan ve bu kavramlaştırmaları bir gerçeklik halesine bürüyerek söz konusu hallerin ve motivasyonların eşsiz bir şekilde gerçekmiş gibi görünmesine yol açan semboller sistemidir (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 311-313).

¹(Bkz. Ali İmran Suresi, 3/103)

Benzer ifadeleri Atay da “*Din Hayattan Çıkar Antropolojik Denemeler*” (2021) isimli kitabında kullanır. Atay da dinin bir kültür evrenseli olduğunu, doğaüstü varlıklar ve güçler gibi bilinmezlerle dair tutum ve davranışlar bütünü olduğunu belirtir. Atay ayrıca bilimin bittiği yerde dinin başladığını ve bu anlamda da dinin hayatın tamamlayıcısı olduğunu, yaşamın ve evreni anlama çabalarına rehberlik ettiğini söyler (2021: 26, 37).

Michel Mayer’e göre din; “Din Allah’a, kendimize ve insanlara karşı vazifemize dair nasihatlerle inançların tamamıdır.” Emile Durkheim’a göre din; “Dini bir cemaatin meydana gelmesini sağlayan ritüel ve inançlar sistemidir” (Tümer, 1994: 345-349). O halde kısaca dinin tanımını şu şekilde de yapmak mümkündür: İnsanların manevi bir ihtiyaç olarak yöneldikleri; anlamlandıramadıkları yahut anlamlandırmada zorlandıkları hususlarda, metafizik ve mistik alanlarda, afaki ve enfüsi noktalarda kurallarına ve geleneklerine teslim oldukları; bireysel yahut topluca birtakım dualar, ayinler, ibadetler, zikirler, ilahiler, tılsımlar vb. yaptıkları; çoğu zaman belirgin mekanları, kutsalları, tanrıları, peygamberleri, liderleri ve metinleri bulunan; psikolojik tatmin, iç huzuru, moral ve motivasyon kaynağı olarak görülen; yaşam tarzı, inançlar bütünü, dünya görüşü, ilahi buyruk, kurtuluş yolu, ahiret rehberi vb. gibi kavramlarla da izah edilebilen bir olgudur.

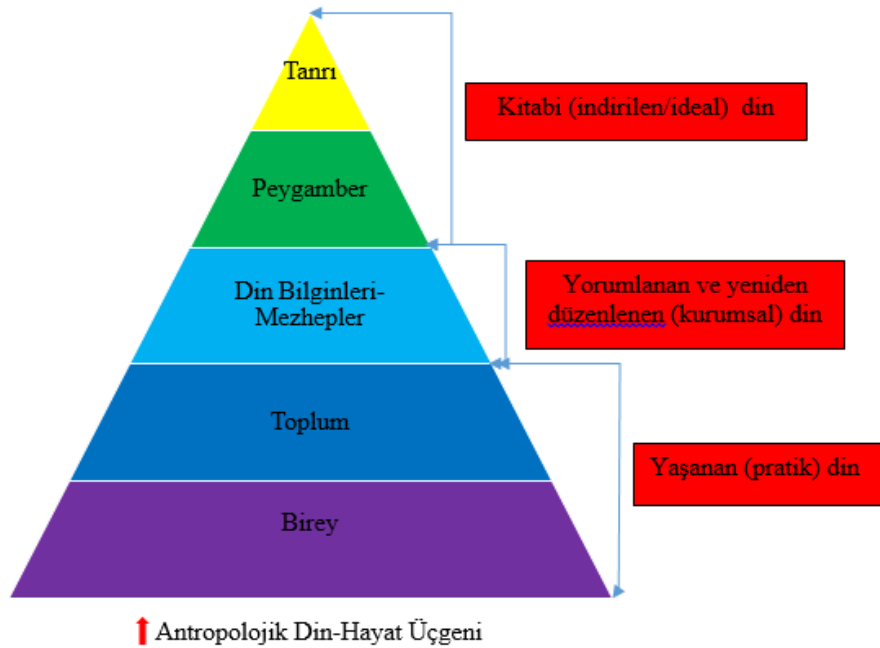
İnanç kavramı, Türkçe “inan” kökünden türemiş bir isimdir. Kabul etmek, tasdik etmek, teslim olmak, güvenmek gibi manalara gelir. Bir tanrıya inanma, bir dine bir düşünceye gönülden sadakatle bağlanma, birine yahut bir şeye duyulan güven ve inanma duygusu, öğretisi, akide, iman, itikat, kişisel görüş, sabit fikir, kanaat gibi manalara gelen “inanç” kavramı, daha çok “iman” ve “din” kavramlarıyla bazen özdeş bazen de yakın anlamlarda kullanılmaktadır (Sinanoğlu, 2000: 216-219). İnanç kavramının; “inançlı kimse”, “inançsız biri”, “sana inanıyorum”, “inançlı olmak” gibi halk arasında da yaygın kullanımları vardır.

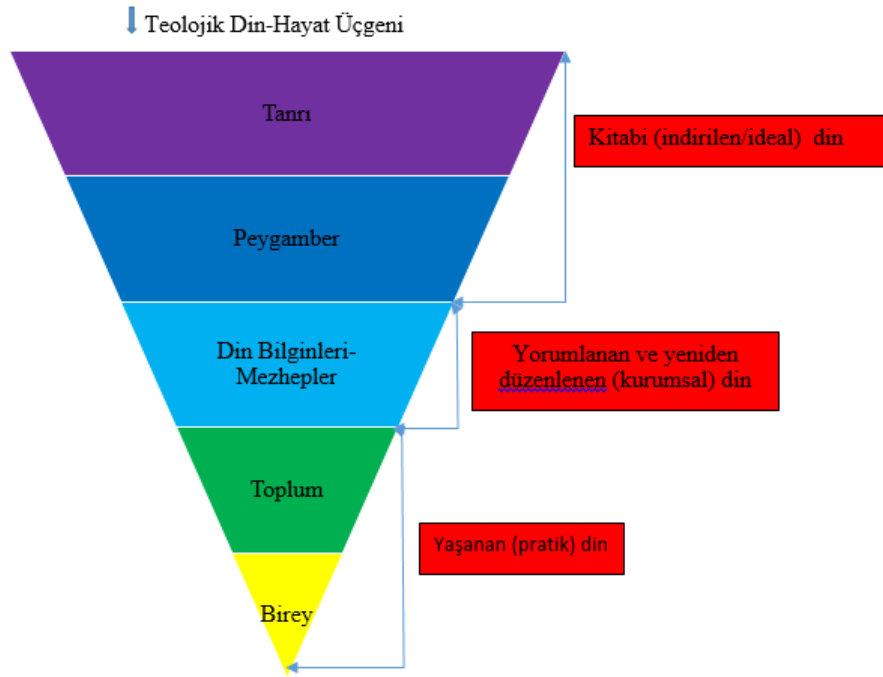
Antropolog Tayfun Atay, dini kitaplardan değil de insanlardan öğrenme çabasının bir yansıması olarak, eskiden olduğu gibi afyon işlevi gören din adamlarını cami kürsülerinde değil ekran başlarında gördüğümüzü söylemektedir (2021: 18-19). Atay, burada geçen “afyon” tabirini tam da Karl Marx’ın (1818-1883) dinin işlevini izah ederken kullandığı manada kullanılmaktadır. K. Marx bu hususta şunları söyler: “Dinsel sıkıntı, aynı zamanda hem gerçek sıkıntının ifadesi, hem de gerçek sıkıntıya

karşı protestodur. Din, ruhsuz bir durumun ruhu olduğu kadar, ezilmiş yaratığın iniltisi, kalpsiz bir dünyanın kalbidir de. O, halkın afyonudur" (akt. Atay, 2021). Marx'ın ve Atay'ın vurgulamak istediği şey dinin sosyal işlevlerinden birisidir. Din toplumların yoksulluğa, adaletsizliğe ve hayatın ağır yüküne karşı güvenli bir sığınaktır (Atay, 2021: 39). Bununla birlikte din yöneticilerin de yaptıklarına bir meşruiyet aracıdır. Din adamları ise yöneticiler ile dindar toplumlar arasında bir köprüdür.

Atay, büyük gelenek ve küçük gelenek olmak üzere dini iki bölüme ayırır. Büyük geleneği kitabi din olarak değerlendirir ve bu dinin püriten (bağnaz) ve özcü olduğunu, buna mukabil küçük geleneğin ise bağdaştırmacı ve uyarlamacı yönüyle halk dini yani geleneksel din olduğunu belirtir (2021: 57). Özcü, idealci, dogmatik olması dolayısıyla Selefilği büyük geleneğe, uyarlamacı vasfıyla da tarikatları ve Aleviliği küçük geleneğe örnek olarak verir (2021: 59, 71).

Aşağıda antropolojik bakış açısına göre “din-hayat üçgeni” ve teolojik bakış açısıyla “din-hayat üçgeni” şeması yer almaktadır. Dinin kaynağı ve kapsama alanı ile toplumların ve bireylerin özgürlük alanı, Tanrı'nın, peygamberin, mezheplerin ve din bilginlerinin dinin oluşumundaki etkisi karşılaştırmalı olarak yer almaktadır. Üçgenler yukarıdan aşağıya doğru hem hiyerarşik hem de hacimsel (etki alanı) olarak okunmalıdır.

Şekil 1. Antropolojik ve Teolojik Açıdan Din-Hayat Üçgeni

2.2. İslam, Müslüman ve Mü'min Kavramları

İslam; günümüzde Hristiyanlık dininden sonra en fazla mensubu olan tek tanrıci dinin adıdır. Etimolojik olarak İslam, “silm” (selm) kökünden türemiş olup, teslim olmak, itaat etmek, kurtuluşa ermek, barış ve esenlik anlamlarına gelir. Kur’ân’da İslam Allah’ın ilk insanlardan beri insanlığa bildirdiği yegâne (ilk ve son) dinin adıdır (Sinanoğlu, 2001: 37-42).² Bu din, Hz. İbrahim’in dini olarak da anılan “Haniflik” olarak da zikredilmiştir (Bkz. Âl-i İmrân 3/67). İslam inancına göre bütün peygamberler Müslüman olmakla emrolunmuştur.³ Başka dinler Allah tarafından kabul edilmeyecektir (Bkz. Âl-i İmrân 3/85)

İslam, en genel tanımıyla; Allah tarafından, Cebrail vasıtasıyla ve/veya vahiy şeklinde Hz. Muhammed’e indirilmiş kitabın (Kur’an’ın) hükümleri ve Hz. Muhammed’in örneği (Sünnet-Hadis) üzerine kurulmuş dinin adıdır. Bu dine mensup kişilere de *Müslüman* denilir. Müslüman; teslim olan manasına gelmektedir (Bkz. el-Mâide 5/3). Yani Allah’ın gönderdiği dine ve bu dinin son Peygamberinin emirlerine, yasaklarına ve tavsiyelerine teslim olan demektir. Öte yandan “silm”

² (Bkz. Âl-i İmrân 3/19)

³ (Bkz. Yunus 10/72; el-Bakara 2/131-132; Âl-i İmrân 3/83; et-Tevbe 9/33, 36)

kökünden türediği için, Müslüman aynı zamanda barış ve esenlik taraftarı demektir (Sinanoğlu, 2001: 37-42). Ehl-i kitap olarak anılan Yahudilik ve Hristiyanlık gibi dinler de İslam'a göre, İslam dininin önceki versiyonları olmakla birlikte sonradan müntesipleri tarafından kitapları tahrif edilmiş (bozulmuş) dinlerdir. Bu halleriyle bu iki din vahye dayalı olmakla birlikte İslam'a göre hak din olmaktan uzaktır (Sinanoğlu, 2001: 37-42).

İslam, ahlaki, hukuki ve sosyopolitik tezler bakımından oldukça zengin bir söylem geleneğine sahiptir. İslam inancını yaşayan her bir bireyin doğal bir üyesi olduğu "ümme" İslam dininin sosyolojik kurumsal sahasını meydana getirir. Bu sahanın kendi iç işleyişini düzenleyen kurallar bütünü bir hukuk sistemi (şariat) olarak ortaya çıkar. Bununla beraber, bireysel manevi ihtiyaçlar mistik yapılara (tasavvuf-tarikatlar), entelektüel arayışlar felsefî anlayışlara (Mutezile, Eş'arilik, Maturidilik), siyasi ve fikri çekişmeler mezheplere (Sünni-Şii) giden yolu açmıştır (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 565-567).

Mısırlı antropolog Abdül Hamid El-Zein genel geçerli ve doğrulanması mümkün olmayan tek bir İslam anlayışının olmadığından yola çıkarak "İslamlar" kavramını ortaya atar. Ancak bu kavram da oldukça sorunlu ve tartışmalıdır. Antropolog Talal Asad da tek bir doğru, gerçek ve değişmez İslam olgusunun olmadığını, aksine kendilerini doğru ve gerçek İslam'ın temsilcisi sayan yapıların, (mezhep, grup, topluluk, cemaat, tarikat vb.) toplumun diğer katmanlarıyla, unsurlarıyla ve siyasi yapılarla "doğrunun temsilcisi" olma noktasında bir iktidar mücadelesi yaşandığına dikkat çeker. Şüphesiz bu açıklamalar "kitabî İslam" ne derse desin "yaşanan İslam'ın" dilini okuma ve anlama noktasında ortaya konan antropolojik çalışmaların bir ifadesidir (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 565-567).

Doğrusu "İslamlar" kavramı gibi "kitabî İslam" ve "yaşanan İslam" kavramları da tartışmaya açıktır. Bu kavramların yerine "Müslümanlık" kavramını kullanmak ve böylece İslam dininin yaşanan ve herkese göre değişen yönünü bu kavramla ifade etmek daha doğru olsa gerek. Şöyle de ifade edilebilir; İslam tektir ama Müslümanlık kişiden kişiye göre değişebilir.

Sözlük manası güvende olmak, korkmamak anlamındaki "emn" kökünden türeyen *Mü'min* kavramı; inanan ve inancını onaylayan, başkalarına güven veren, sözünde güvenilir olan, manalarına gelir. Mü'min, Allah'a ve onun indirdiği dine

(İslam’a) inanan kişilere verilen özel bir isimdir (Bkz. Âl-i İmrân 3/18, 68) (Topaloğlu, 2020: 556). Müslüman kavramıyla çoğunlukla özdeş olarak kullanılır. Müslüman, Allah’a ve onun dinine teslim olan, Mü’min ise Allah’a ve peygamberine inanan ve bunların söylediklerinin doğruluğunu tasdik eden kişi demektir.

2.3. Kâfir, Müşrik, Münafık ve Kitap Ehli Kavramları

Kâfir; örtmek, gizlemek, nankörlük etmek gibi manalara gelen “kfr” kökünden türemiş bir kavram olup Kur’an’da toplamda 41 yerde geçmektedir. Kâfirin terim manası, Allah’a, gönderdiği peygamberlere⁴, Kur’an’a⁵, meleklerle⁶ ve ahirete⁷ inanmayan, dinin hükümlerini tasdik etmeyip inkâr eden kişi demektir. Kâfirlerin dinin esaslarını inkâr etmelerine yahut yalanlamalarına da küfür⁸ denilmektedir (Sinanoğlu, 2002: 533-536). İslam’da kâfir ile ateist (Tanrı tanımaz) kavramının aynı manaya geldiği söylenebilir.

Şirk; ortak olmak, ortaklık, ortak koşmak manalarına gelmektedir. Müşrik; şirk koşan kişiye, “şerik” ise şirk koşulan şeye denilmektedir. Terim olarak şirk; Allah’ın zatına, sıfatlarına, fiillerine, ulûhiyetine ve rububiyetine denk, eş, benzer yahut üstün güçlerin yahut varlıkların olduğuna inanmaktır (Sinanoğlu, 2010: 193-198). Aynı zamanda şirk; Allah’la birlikte başka tanrıya ya da tanrılara inanmak yahut Allah’a eş, çocuk, anne, baba, kardeş yakıştırmaktır (Bkz. İhlas Suresi). Allah’ın yeryüzündeki temsilcileri olduğu inancıyla insanların kendi ürettikleri birtakım putlara/heykellere tapınması da (paganizm) şirk olarak kabul edilmektedir (Bkz. Sebe 34/22). Benzer şekilde tabiatüstü varlıklara (meleklerle yahut şeytanlara ve cinlere) da tapınmak müşriklik olarak görülmüştür (Sinanoğlu, 2010: 193-198). Birçok peygamber Kur’an’a göre şirk inancıyla mücadele etmiştir. Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz. Salih ve Hz. İbrahim bu peygamberlerden bazılarıdır. Hristiyanlar Hz. İsa’yı Tanrı’nın oğlu olarak (Teslis inancı) gördükleri için İslam’a göre Müşrik konumundadır (Sinanoğlu, 2010: 193-198). İslam’a göre Allah’tan başkasından medet beklenmez, şefaet istenmez, Allah’tan başkasına ibadet edilmez.⁹

⁴ (Bkz. en-Nisâ 4/42; Yunus 10/2)

⁵ (Bkz. el-İsra 17/41, 46; Meryem 19/73, 77)

⁶ (Bkz. en-Nisâ 4/136)

⁷ (Bkz. Yasin 36/78-79; el-A’râf 7/45)

⁸ (Bkz. en-Nisâ 4/136, 150; et-Tevbe 9/54)

⁹ (Bkz. el-Fatiha 2/5; er-Ra’d 13/36).

Münafık kavramı; tarla faresinin bir deliğe girmesi ya da olduğundan başka görünmek manasındaki “nifak” mastarından türemiştir. Terim manası, “inanmadığı halde kendisini mümin gibi gösteren” kimse demektir. “Nfk” kelime kökünün; “tarla faresinin bir tehlike esnasında kaçmak için hazırladığı birden fazla çıkış deliğinin birinden girip diğerinden çıkması” manasına göre münafık kimse de dinin bir kapısından girip diğerinden kaçan çift kimlikli insan olarak değerlendirilmiştir (Alper, 2020: 566-567). Münafık kelimesi Kur’an’da çoğul olarak 25 ayette 32 defa geçmekte olup, Münâfikun adında da bir sure vardır. Kur’an terminolojisinde münafık kavramı; “inanmadıkları halde Allah’a ve ahiret gününe iman ettik” diyenler (Bkz. el-Bakara 2/8, 14), “imanla küfür arasında gidip gelen şüpheciler” (Bkz. en-Nisâ 4/137, 143;), “imandan çok küfre yakın olanlar” (Bkz. Âl-i İmrân 3/167), “kalplerinde hastalık bulunanlar” (Bkz. el-Enfâl 8/49; el-Hac 22/11) gibi farklı anlamlarda kullanılmıştır (Alper, 2020: 566-567).

Bu anlamların dışında münafıkların Kur’an’da birçok özelliği de vurgulanmıştır: “korkak oldukları, savaşmaktan çekindikleri” (Bkz. et-Tevbe 9/56-57; Muhammed 47/20-21), “cimri, yalancı ve kibirli oldukları” (Bkz. et-Tevbe 9/67; el-Münâfikun 63/1, 5), “gösterişi sevdikleri, dünyalık menfaatleri için namaz kıldıkları, ibadette ve duada üşengeç davrandıkları” (Bkz. en-Nisâ 4/142), “ekini ve nesli bozmaya çalıştıkları” (Bkz. el-Bakara 2/205), “kötülüğü yayıp, iyiliğe engel olmaya çalıştıkları” (Bkz. et-Tevbe 9/67), “Allah’ı ve müminleri alaya aldıkları” (Bkz. et-Tevbe 9/65, 79), “Müslümanlara yardımı engellemeye çalıştıkları” (Bkz. el-Münâfikun 63/7), “müminlere kin besledikleri” (Bkz. Âl-i İmrân 3/119), “kötü haberler yaydıkları” (Bkz. el-Ahzâb 33/57-60), “günah, düşmanlık ve Hz. Muhammed’e isyan etme hususunda gizli eylemler yaptıkları” (Bkz. el-Mücadele 58/8) bildirilmiştir (Alper, 2020: 566-567). Bu ayetlerde de zikredildiği gibi münafıkların çift kimlikli, çıkarıcı, tutarsız, değişken, bencil, güvensiz, yalancı, sözünde durmayan kişiler olduğu, her devirde bu tür insanların var olduğu, toplumsal huzuru ve düzeni bozdukları görülmektedir.

Kitap ehli (Ehlü’l-kitâb) tamlaması Kur’an’da, “Allah’ın gönderdiği kitaplardan birine tabi olanlar” anlamında kullanılmaktadır. Ancak Kur’an’a tabi olan Müslümanlar için bu tanım kullanılmaz. Genel manada kitap ehlinden kastedilen Yahudiler (Yehud) ve Hristiyanlardır (Nasara). Kitap ehli kavramı Kur’an’da 31 defa

geçmektedir. Bunların tamamı Mekke sonu ve Medine dönemi ayetleridir. “Kendilerine kitap verilenler/verdiklerimiz” (Bkz. el-Bakara 2/101, 144, 145, 146; Âl-i İmrân 3/19, 20, 23, 100, 186; en-Nisâ 4/44), şeklinde birçok ayet zikredilmektedir (Kaya, 1994: 516-519).

Kur’an’da bazı peygamberlere kitap, bazılarına da suhuf (sayfalar) ve zebur verildiği bildirilmektedir. Hz. Nuh ve Hz. İbrahim’in soyuna peygamberlik ve kitap (Bkz. en-Nisa 4/54; el-Hadid 57/26); Musa’ya (Bkz. el-Mâide 5/44) ve İsa’ya kitap (Bkz. el-Mâide 5/46, 47, 68), Dâvud’a Zebur verilmiştir. Ayrıca, “önceki sayfalar” (Bkz. el-A ‘lâ 87/18), “öncekilerin kitapları” (Bkz. eş-Şuara 26/196) şeklindeki ifadeler de “kitap ehlini” tanımlamaktadır. Yine Kur’an’da Yahudilik ve Hristiyanlığın dışında Sabiilik ve Mecusilik gibi dinlerden de söz edilmesi ve bu dinlerin de bir kitaba sahip olması nedeniyle bu dinlerin mensupları da bazı âlimlerce ehl-i kitaptan görülmüştür (Kaya, 1994: 516-519). Ehl-i kitap ile ilgili ayetlerde; “onların arasında övgüye layık kişiler bulunduğu” (Bkz. Âl-i İmrân 3/75, 113-115, 119), “kâfirlerin de bulunduğu” (Bkz. el-Bakara 2/105), “bazılarının Allah’ın ayetlerini inkâr ettikleri” (Bkz. Âl-i İmrân 3/70, 98, 112), “Hakk’ı bâtıla karıştırdıkları” (Bkz. Âl-i İmrân 3/71), “emanete riayet etmedikleri” (Bkz. Âl-i İmrân 3/75), “kendilerine verilen kutsal kitabı tahrif ettikleri” (Bkz. Âl-i İmrân 3/78), “peygamberlerini öldürdükleri” (Bkz. Âl-i İmrân 3/112), “Müslümanları küfre döndürmek istedikleri” (Bkz. Âl-i İmrân 3/69, 72, 99, 100), “Tevrat ve İncil’deki hükümleri hakkıyla uygulamadıkları” (Bkz. el-Mâide 5/68) “Allah’a kulluğa, O’na ortak koşmamaya çağrıldıkları” (Bkz. Âl-i İmrân 3/64), Müslümanların onlarla mücadelelerinde itidali olmaları” (el-Ankebut 29/46) bildirilmektedir (Kaya, 1994: 516-519).

2.4. Mezhep Kavramı ve İslam’da Mezhep Ayrımları

Mezhep kavramı; “gitmek” anlamındaki Arapça zehâb (zhab) kökün türemiş olup, gidecek yer ve yol manasına gelmektedir. Mezhebin İngilizce karşılığı olan “sect” de benzer etimolojik anlama (izleme/takip etme) sahiptir (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 754-755). Mezhebin terim anlamı: Dinin iman esaslarını ve/veya ameli hükümlerini anlama ve yorumlama hususunda kendine has yaklaşımları olan ve bu yaklaşımlar etrafında ekolleşen ilmi ve fikri birikime sahip düşünce sistemleridir. Daha özel manada mezhep; dinin temel veya tali hükümlerinin dayandığı delilleri

bulmakta ve bunlardan hüküm çıkarıp yorumlamakta otorite kabul edilen âlimlerin ortaya koyduğu kişisel görüşlerin (içtihatların) tamamı veya bu âlimlerin belirledikleri sistemlerdir, denilebilir (Üzümcü, 2004: 537-542).

Antropoloji sözlüğüne göre mezhep; Bir dinin bünyesinde, o dinin topluma yerleşmiş ve kurumlaşmış öğretilerinden ve davranışlarından farklılaşarak ortaya çıkan yeni grupların ortaya koyduğu alternatif fikriyata ve pratiğe denilir (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 754-755). Genel manada din, doğaüstünü veya insanüstünü ve insanın doğaüstü ile ilişkisini konu edinen inançlar ve edimler sistemidir. Mezhepse dini bir kimliğe sahip olmakla birlikte aynı dinin içerisinde hem kendine özgü toplumsal bir yapıya hem de diğer gruplarla (mezheplerle) etkileşime ve siyasi ilişkilere sahip olan bir gruplaşma biçimidir. Bir mezhep her ne kadar dini bir kimliğe sahip olsa da asıl varlık nedeni alternatif bir toplumsal ve siyasal davranış pratiğine sahip olmasıdır. Örneğin Muhammed Peygamber'in vefatıyla beraber Müslüman toplumda baş gösteren ilk çekişmelerin temel nedeni siyasaldır (hilafet ve saltanat gibi) (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 754-755). Birçok dinde ilk ortaya çıkan mezheplerin siyasal nitelikli olmaları mezhepleşmenin gerekçelerine de makul cevaplar üretir. Ancak mezheplerin ortaya çıkış gerekçeleri varlıklarını devam ettirmeleri için yeterli olmaz. Bunun için de ayrıca “manevi ve uhrevi” öğretiler ortaya koymaları gerekir.

Bryan Wilson (1926-2004) mezhepleri dört alt kategoriye ayırarak değerlendirmiştir. Bunlar; dönmece veya din değiştirmeci mezhepler (Selamet Ordusu gibi), devrimci mezhepler (Yehova Şahitleri gibi), içe dönükçü ya da sofu mezhepler (Quakerlar) ve son olarak gnostik yani bilimci mezhepler (New Age tarzı). Mezheplerin ayrışmasının temel nedenleri arasında farklı inançları, farklı kabul yöntemleri, dünyaya karşı farklı tutumları ve farklı toplumsal değişim süreçleri vardır (Marshall, 1999: 501).

İslam özelinde mezhepler, iman esaslarını konu edinen itikadi (imani) mezhepler ve ameli (fikhi) mezhepler diye iki ana kısımda toplanmıştır. Haricilik (Havaric), Şiilik (Keysâniyye, Zeydiyye, İsmailiyye, İmamiyye, Galiyye, Caferiyye, Bâtınlık, Sebeiyye, Nusayrilik, Dürzilik), Sünnilik (Selefilik, Eş'arilik, Maturidilik), Mu'tezile, Kaderiyye, Cebriyye, Mürcie, Vahabılık, Bahailik, Kadıyanilik gibi mezhepler taraftarlarının çokluğu hasebiyle büyük mezheplerdendir. Bunların dışında da Cehmiyye, Dırâriyye, Hüseyniyye, Bekriyye, Küllabiyye, Neccariyye, Kerramiyye,

Müşebbihe, Sıfatiyye gibi daha birçok itikadi mezhep bulunmaktadır (Üzümcü, 2004: 537-542). Ancak Sünnilik, Şiilik ve Vahabilik dışında diğer mezheplerin tamamına yakını tarih içerisinde ya yok olup gitmiş yahut da yok olmaya yüz tutmuştur. Özellikle İmamiye, Eş'arilik, Maturidilik ve Vahabilik gibi itikadi mezhepler, taraftarlarının sayısal çokluğu, yüzlerce yıllık geçmişi ve siyasi güçleri nedeniyle diğerlerinden belirgin şekilde ayrılır. Sünni mezhepler içerisinde değerlendirilen dört tane de ameli (fıkhi) mezhep bulunmaktadır. Bunlardan üçü; Malikilik, Şafiilik ve Hanbelilik mezhebine tabi olanlar itikadi olarak Eş'ari mezhebini takip ederken, Hanefilik mezhebini de itikadi olarak Maturidi mezhebini takip eder (Üzümcü, 2004: 537-542). Sünni ameli mezheplerde (Ör. Ebu Hanife: Hanefilik) olduğu gibi birçok mezhebin adı o mezhebin kurucu imamı/âlimi ile anılmaktadır.

2.5. Cemaat, Tarikat ve Tasavvuf Kavramları

Cemaat kavramı; toplamak, bir araya getirmek, birleştirmek, bağlamak, bağlantı kurmak gibi manalara gelen “cma” kökünden türemiş olup, bir amaç için bir araya gelen ve birlikte hareket eden topluluk demektir (Uzunpostalcı, 1993: 288-289). Cemaat, Müslümanların din kardeşliği anlayışına dayanarak meydana getirdikleri ve her bir Müslüman bireyin doğal olarak içine dâhil olduğu mekânla ve zamanla sınırlı olmayan birlik ve beraberliktir. Her ne kadar “cemaat” denilince ilk önce cami cemaati akla gelse de çok daha geniş manada kullanımı da vardır. Bir vakıf, dernek yahut kişi etrafında meydana gelen yapılar ve organizasyonlar da cemaat olarak anılmaktadır.

Antropoloji sözlüğünde cemaat, en basit tanımıyla ortak değerleri paylaşan insan grubu olarak tanımlanır. Osmanlı sözlüğünde ise konargöçer topluluklardaki aşiret altı birimleri ifade etmek için kullanılmıştır (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 237). Gordon Marshall Sosyoloji Sözlüğü'ne (1999: 90-91) göre cemaat; “üyelerinin ortaklaşa paylaştıkları bir kimlik duygusuna veya ideolojiye dayanan, özle olarak oluşturulmuş bir toplumsal ilişkiler bütünüdür.”

XIX. ve XX. yüzyıllarda yerel grupların ve sosyal psikolojinin sosyal bilimciler açısından bir çekim alanı haline gelmesiyle sosyal antropolojiye de ilgi artmıştır. Özellikle de kapitalizmin ve modernizmin baskısı altındaki bireylerin klasik gruplaşmalardan sıyrılıp yeni, üretken ve koşullara karşı dirençli cemaatler oluşturma süreçleri incelenmeye başlamıştır. Modern çağda Türkiye'deki tarikatlar da değişen

bu durumdan nasibini almıştır (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 237). Tarikatları cemaatlerden ayıran önemli noktalardan birisi, "silsile" adı verilen mevcut tarikat şeyhini, icazet yoluyla zincirleme önceki şeyhlere bağlama ve böylece ilk dönem mutasavvıflarına (hatta Peygambere veya sahabelere) ulaşma geleneğidir. Cemaatlerde böyle bir silsile bağı yoktur (Atay, 2023: 172-173). Bunun yerine daha çok oğul, damat, kardeş, kuzen gibi kan bağı üzerinden yakın olanlara cemaat yönetimi veraseten devredilir. Kökenleri ve geçmişi tarikatlara dayanan yapılar “cemaat” adlandırmasıyla yeni ve değişik söylemlerle ve örgütlenme biçimleriyle ortaya çıkmıştır. Bu durum hiç şüphesiz toplumsal evrimin örgütlü gruplar üzerindeki antropolojik değişimlerini yansıtmaktadır.

Türkiye’de Nur Cemaati, Süleymancılar Cemaati, İskenderpaşa Cemaati, Erenköy Cemaati gibi isimlendirmeler cemaat kavramının bu tür kullanımı için örnek teşkil ederken (Atay, 2023: 172-173), Sünni cemaat, Şii cemaat yahut yeryüzündeki tüm Müslümanları içine alan ümmet manasındaki “Müslüman Cemaat”, cemaat kavramının İslami çerçevede en geniş manada kullanımını ifade etmektedir.

Müslüman dünyasında cemaatlerin liderlerine imam, hoca, şeyh vb. denilmektedir. Cemaatler bir amaç için bir araya geldiklerinden aralarında organik bir bağ, samimi bir iletişim ve yoğun etkileşim söz konusudur. Ancak cemaat üyelerinin birbirlerini tanıması gerekmez. Her ne kadar dar manada cemaatler belirli mekânları paylaşan yapılar olsa da aynı cemaatin mensupları farklı mekânları da kullanabilmektedir. Bu sebepten ötürü cemaat üyelerinin aralarındaki bağ din temelindeki “kardeşlik ve dostluk/velilik” üzerinden okunmalıdır. Cemaat bağı sayesinde cemaat üyeleri birbirlerinden maddi ve manevi destek ve kuvvet alır, hayatın zorluklarına karşı birlikte hareket ederek, bireysel zayıflıklarının üstesinden gelir. Bu yüzden cemaat kavramı, topluluk, grup, etnisite, toplum gibi benzeşen kavramlar adı altında sosyolojide ve sosyal antropolojide de ele alınmaktadır.

Cemaat kavramıyla sıkça karıştırılan bir kavram da cemiyettir. Gerek ses benzerliği gerekse de işlevselliği dolayısıyla iki kavram yanlış da olsa birbirinin yerine kullanılabilir. Bu anlam kargaşasına karşın cemiyet, cemaatten oldukça farklı bir kavramdır. Cemiyet sosyolojide “toplum/topluluk” kavramlarıyla yaklaşık anlama sahiptir. Toplum: Bir kültürü paylaşan, belli bir toprak parçasında yerleşik, kendilerini

birleşik ve özgün bir varlık olarak gören insanlardan oluşan gruplardır (Marshall, 1999: 732).

Arapça'da "toplama, biriktirme, devşirme" anlamlarına gelen "cem" kelime kökünden türeyen "cemiyet" kavramı; "birlik" ve "topluluk" manalarına gelir. Cemiyet kelimesi Arapçadaki anlamında ilk kez XVII. yüzyıl sonu veya XVIII. yüzyıl başında Suriye ve Lübnan'da kilise törenlerine katılan kalabalıkları tanımlamak için kullanılmıştır. 19. yüzyılın ortalarından sonra Müslüman dünyasında ve özellikle de Osmanlı Devleti'nde ilmi, toplumsal ve siyasi gayelerle kurulan yapılara (derneklere, partilere vb.) cemiyet denilmiştir (Hanioğlu, 1993: 329-331).

Günümüzdeki derneklerin işlevlerine sahip olan Osmanlı cemiyetleri, Cumhuriyetle birlikte derneklere dönüşmüştür. Örneğin, İstanbul'da; Cem'iyet-i Tıbbiyye-i Şahane (1856), Cem'iyet-i İlmiyye-i Osmaniyye (1861), Cem'iyet-i Tedrisiyye-i İslamiyye (1864), İskenderiye'de; Cem'iyetü'l-hayriyyeti'l-İslamiyye (1878), Beyrut'ta; Cem'iyetü'l-mekasidi'l-hayriyye (1880), Kahire'de; Cem'iyetü'l-hayriyyeti'l-İslâmiyye (1892) gibi cemiyetler Osmanlı coğrafyasında kurulmuş, birer dernek vasfındaki ilk sivil toplum örgütlerine örnektir. 1889 yılında Mekteb-i Tıbbiyye-i Şahane'de kurulan ve daha sonra Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti adını alan İttihad-ı Osmani Cemiyeti ve Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti siyasi cemiyetlerin en önemlilerindendir. Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, Temmuz 1908'den itibaren sadece "Cemiyet" adıyla anılırken, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti de Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Halk Fırkası'na dönüşmüştür. Jön Türkler Avrupa'da Osmanlı cemiyetlerinin kurulmasında başat aktör olmuştur. Cumhuriyet döneminde siyasi cemiyetlerin (partilerin) dışında en dikkat çekici cemiyetler Türk Hava Kurumu, Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kuruluşlar olmuştur. 1947 Türkiye Yılığ'ındaki verilere göre 1946'da toplumsal cemiyetler 241'e, hayır cemiyetleri 100'e, öğrenci cemiyetleri 80'e, güzelleştirme cemiyetleri 79'a, ilmî cemiyetler 22'ye, sağlık cemiyetleri 13'e ve esnaf cemiyetleri de 343'e yükselmiştir (Hanioğlu, 1993: 329-331).

Tarikat kelimesi Arapça'da; gidilecek yol (tarika/tarik), izlenecek yöntem, tavır ve gidişat anlamına gelmektedir (Bkz. Taha, 20/63, 104). Tarikat kavramının tasavvufta kullanılan terim manası; Allah'a ulaşmak isteyenlere özel gelenek, usul, yol ve davranıştır. Sufiler tarikatı; "saliki hakikate götüren yol" şeklinde tanımlar ve "dinin

görünen yani şekli tarafı olan şeriatın kurallarına uyulmadan tarikatla hakikate ulaşamayacağını” ilave eder. Tasavvuf anlayışında bir tarikata girmek isteyen kişi mutlaka o tarikatın şeyhine biat (intisap) etmesi gerekir (Öngören, 2011: 95-105).

Antropoloji sözlüğünde tarikat; Allah'ın hakikatine erişmek isteyenlerin izlemesi gereken mistik yöntemleri ve kendine özgü sistemleri ifade eder. Bu anlamda tarikat, tasavvufun kurumsal ve kitlesel tezahürüdür. Tarikat liderlerine şeyh (Arapça “ihtiyar” manasında), mürşit ya da pir (Farsça “ihtiyar” manasında) denilmektedir. Bu kişilerin asli görevi müntesiplerini irşad etmek yani dini ve ruhani eğitim vermektir (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 999-1001). Hristiyan dünyasında tarikat; kilise-mezhep ilişkisinde ikisinin tam ortasında duran bir dini örgütlenme biçimidir. Formel bir bürokrasisi olan gönüllü bir birlikteliktir (Marshall, 1999: 720-721).

Tarikat adlı topluluklar, cemaatlere göre çok daha gelenekçi olup, modernizm öncesi sözlü kültüre, yüz yüze iletişime çok daha fazla önem verir. Tarikatların temel direği hiyerarşik “şeyh-mürit” ilişkisi, can damarı zikir-sohbet meclisleridir. Bir tarikata giriş, şeyhe bağlanma (biat-intisap) ile mümkündür (Atay, 2023: 172-173). Müslüman âleminde bir tarikata giren kişiye mürit denilmektedir. Müridin şeyhine ya da mürşidine biati sırasında hırka ve serpuş giydirilir. Biat esnasında şeyhin hazır bulunması her zaman gerekmebilir. Ardından da tarikatın kendine has adap, erkân ve usulleri öğretilir (Öngören, 2011: 95-105).

Tarikat ehline göre şeyhler sıradan insanlar değil Allah tarafından insanlığa yol göstermek üzere seçilmiş, insanlar ile Allah arasında aracılık yapan kutsal kişilerdir. İnananlarına göre şeyhlerin en büyük özellikleri bereketli ve keramet (ihsan ve lütuf içeren bir tür mucize) sahibi olmalarıdır (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 999-1001). Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki tarikat veya cemaat üyeleri için şeyhleri, hocaları, pirleri hayatın yegâne öznesi olabilir. Ancak antropologlar için bu yapılar ve öznelere adeta bir laboratuvarı bilim adamı titizliğiyle incelenen birer nesneye dönüşür (Atay, 2021: 154).

Her tarikatın kendi bünyesinde ibadethaneleri, eğitim müesseseleri, dernek ve vakıfları olabilmektedir. Usta-çırak ilişkisiyle işleyen bu yapılara geçmişte tekke, zaviye ve dergâh denilmiştir. Tarikatların hepsi silsile yoluyla kurucusuna kadar götürülmektedir. Tasavvufun kurumsallaşmış hali olan tarikatlar özellikle Osmanlı Devleti döneminde oldukça yaygınlık ve güç kazanmışlardır. Tarikatların kökenini

Hulefâ-yi Râşidîn (Reşid Halifeler: Dört Halife) yani sahabeler dönemine kadar indirenler olduğu gibi Muhammed Peygambere kadar götürenler de vardır (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 999-1001).

Züht ve takva ehli sahabeler ve bazı ünlü şahsiyetler de tarikatların çıkış noktası olarak görülmüştür. Ancak tarikatların gerçek manada ortaya çıkması XII. yüzyıl civarındır. İlk dört halifeye nispet edilen tarikatlardan günümüze kadar ulaşanları kendilerini Hz. Ali'ye ve Hz. Ebubekir'e nispet etmektedir. Tarikatlar kendilerine has vird, zikir, adap, erkân ile tekke ve vakıf gibi kurumlarıyla 12. yüzyıl ve sonrasında kurumsallaşmaya başlamış, zamanla çeşitli kollara ayrılarak yeryüzüne yayılmıştır. Yeseviyye, Mevleviyye, Kadiriyye, Nakşibendiyye, Sühreverdiyye, Bektaşîyye, Halvetiyye, Rifaiyye gibi birçok tarikat farklı kollara ayrılarak günümüze kadar süregelmiştir (Öngören, 2011: 95-105).

Tarihsel süreç içerisinde bulundukları coğrafyaların (Mısır, İran ve Hindistan gibi) mevcut inançlarından ve kültürlerinden etkilenen tarikatların bir kısmı siyasi otoritelere karşı militarist bir hareket olarak ortaya çıkmışken, büyük bir çoğunluğu iktidarlar karşısında teslimiyetçi, işbirlikçi bir tutum içerisinde olmuştur. Tarikatların geniş kitleler üzerindeki etkisinden dolayı siyasi odaklar her zaman tarikatların desteğini gözetmiş, aynı şekilde tarikat şeyhleri de konumlarını korumak ve daha da güçlendirmek için iktidarların nimetlerine ihtiyaç duymuştur. İşte bu sebeplerden ötürü tarikatlarla iktidarlar arasında sıkı ve yakın bir ilişki ağı günümüze kadar var olmuştur (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 999-1001).

Antropolog Ernest Gellner'in Fas'ta yaptığı alan çalışmasında vardığı sonucu Tayfun Atay şöyle özetlemiştir: Kabile topluluklarının şehirli toplumla birlikte var olduğu sosyal mekânlarda kabile örgütlenmelerinin mistik-tasavvufi yapılara daha çok yöneldiği, eğitimsiz kitlelere ve özellikle de kırsalda yaşamını devam ettiren kesimlere, şehirli ulemanın saf kitabî İslam anlatımı hitap etmez. Bunun yerine kendisine kutsiyet atfedilmiş bir zatın (şeyhin, pirin, hocanın) etrafında kurumsallaşmış tekke-tarikat din uygulamasının bu topluluklara daha çok tesir ettiği görülmektedir (2021: 85).

Tarikatların halka açıklanamayan ezoterik sırları, tarikata kabul ediliş ve elverme (icazet) törenleri, münzevi yaşamı vaaz etmeleri, vecd halinde ibadet etmeyi ve zikir çekmeyi, kendilerine has giyim kuşamları ile toplumların en renkli

unsurlarının başında gelmiştir. Tarikatların bu sayılan özellikleri tek tanrılı dinlerde olduğu gibi Hint ve Uzakdoğu kökenli dinlerde ve inançlarda da benzerlik gösterir. Yahudilikte Hasidikler, Hristiyanlıkta Frankistler ve Cizvitler ile Türkiye'de Kadirilik, Rifailik, Yesevîlik, Mevlevîlik, Bektaşîlik, Halvetîlik ve Nakşibendîlik gibi tarikatların gerek geçirdikleri toplumsal evrimler gerekse de devletlerle olan ilişkileri antropolojik anlamda incelenmeye değerdir (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 999-1001). Özellikle küreselleşmeyle beraber internetin yaygınlaşması dünya ölçeğinde tarikatların tutum ve davranışlarını da değiştirmesine yol açmıştır. Cemaatler aslında bu noktada tarikatların modern dünyaya uyum sağlayan kısımlarını yansıtır. Tarikatların sakın, vakur, derin, gizemli şeyhleri yerine cemaatlerin konuşkan, hareketli, görünür olmayı seven, popülist liderleri post-modern çağa daha uyum sağlamış görünmektedir. Antropolog Tayfun Atay, cemaatleri post modern çağın post modern tarikatları olarak değerlendirmektedir (2023: 172-173).

Tasavvuf kavramının etimolojik kökeni hakkında çok farklı fikirler yürütülmüştür. Tasavvufun “sufî” kelimesinden geldiğini söyleyenler olduğu gibi “safe” ve “vefa” kelimelerinin birleşiminden meydana geldiğini de söyleyenler vardır. Bununla birlikte zahitlerin basit yün bir elbise olan sufîtan geldiğini de söyleyenler de vardır. Zahit, âbid ve takva ehli kişilerin tevazu sembolü olarak giydikleri yün elbise (suf) dolayısıyla (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 1002-1003) bu tür kişiler için “tasavvef” (yün giydi) fiilinin kullanıldığını, “tasavvuf” tabirinin de bu fiilin mastarı olarak kullanıldığını söyleyenler çoğunluktadır (Öngören, 2011: 119-126).

İslami mistisizmi, olarak da tanımlanabilecek tasavvuf, Yaratıcı (Allah) ile ruhani bağ kurma arayışlarını ve deneyimlerini bir arada sunan düşünce dünyasıdır. Bu anlamıyla tasavvuf, dünya işlerinden uzaklaşıp, kendini manevi ve uhrevî deneyimlere adanma yolu olarak açıklanabilir (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 999-1001).

Tasavvuf yolunu benimseyenlere sufî, tasavvuf ehli ya da mutasavvıf denilmiştir. Ünlü mutasavvıflara göre tasavvuf; Allah’a yönelme, huşu içinde olma, nefsi hor görme, tevazu sahibi olma, kanaatkârlık, dünyadan yüz çevirme, ibadete ve zikre yönelme, heva ve hevese kapılmama, nefsi temizleme yoludur. Tasavvufî fiiller arasında iman, takva, samimiyet, yakın, marifet, muhabbet, murakabe, tevekkül, sabır, rıza, korku, vecd, hüzn, utanma vs. bulunur (Öngören, 2011: 119-126).

Bazı Müslüman tarihçilere ve mutasavvıf âlimlere göre tasavvuf geleneği Peygamber ve sahabe zamanına (VII. yüzyıla) kadar geriye gider. Bu çabanın arkasında tasavvufu İslam dışı görenlere yahut yabancı bir öğretiyi olarak değerlendirenlere karşı bir meşruiyet arama düşüncesi yer alır. Nevarki tarihsel kayıtlar tasavvufun gerçek manada ortaya çıkışının VIII. yüzyıl olduğunu göstermektedir. Tasavvufun Müslüman toplumunda ortaya çıkmasının birçok nedeni vardır. Bunlardan birisi de özellikle Emevi iktidarının ve iktidara yakın olan zümrenin aşırı lüks ve şatafat içinde yaşamasına bir tepki olarak doğmuş olmasıdır. Bir diğer nedeni de yine Emevi iktidarına yakın ve iktidar adına vaaz ve fetva veren ulemanın fikhına karşı (şeriat-hukuk-normlar) sivil ve pasif bir tepki olarak doğmasıdır. Bu anlamda tasavvuf, ulemaya karşı evliya/derviş koyma teşebbüsünün adıdır. Ulemanın saraya yakınlığına karşı evliyanın Allah'a yakın olma iddiası... Antropolog Michael Gilsenan'dan ilhamla; "kapanan peygamberlik kapısına karşı açılan evliyalık kapısı..." (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 1002-1003).

Tasavvufun temel gayesi insanı Allah'a daha çok yakınlaştırmak, dünyevi hırslardan ve arzulardan uzaklaştırmaktır. Tasavvuf kısaca, tarikatların izledikleri teolojik, fıkri ve ameli altyapıdır. Bir anlamda tarikatlar dışarıdan görünen yapılar, tasavvuf ise bu yapıların özü ve ruhudur. Veysel Karani, Hasan-ı Basri, Malik b. Dinar, İbrahim b. Edhem, Rabia el-Adeviyye gibi abid ve zahitler ilk mutasavvıflar olarak anılmıştır. Bayezid-i Bistami, Hallac-ı Mansur, İmam Gazali, Haris el-Muhasibi, Cüneyd-i Bağdadi, Muhyiddin İbnü'l-Arabi, Sadreddin Konevi, Nasirüddin-i Tusi, Cabir b. Hayyan, Şehabeddin es-Sühreverdi, Abdulkadir Geylani, Mevlana Celaleddin-i Rumi, İmam Rabbani, Halid-i Bağdadi gibi isimler de ünlü mutasavvıflar arasında yer almıştır (Öngören, 2011: 119-126).

Tasavvufta ayrıca "Allah dostu" anlamında kullanılan "velî" (çoğulu "evliya") kavramı vardır. "Velî" demek tasavvuf yolculuğunda bütün manevi aşamaları (seyr-i süluk) tamamlamış ve en yüksek makama ulaşmış dervişe denilir. Ancak Kur'an'ın "velî" kavramı çok daha farklıdır (Bkz. 9/Tevbe Suresi, 71. ayet). Tasavvufun bir diğer önemli kavramı olan "Halife" de tarikat şeyhine vekillik yapan, onun mesajlarını belli kitlelere aktaran yahut şeyh öldükten sonra onun yerine geçecek olan kişiye denilir (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 999-1001).

2.6. Peygamber, Mesih ve Mehdi Kavramları

Peygamber (peygam-ber/peyam-ber) kelimesi Farsça kökenli olup, haber getiren manasına gelmektedir. Çok eski zamanlardan beri Türkçeye girmiş bir kelime olan peygamber kelimesinin terim manası; Allah'tan vahiy yoluyla aldığı bilgileri ve emirleri topluma tebliğ etmekle ve muhataplarını dine davet etmekle görevlendirilen seçilmiş kişi demektir. Kur'an'da peygamber kavramının karşılığında nebi, resul ve Mürsel kavramları kullanılmaktadır. Nebi; haber veren anlamına gelirken, rasul ve mürsel kavramları da gönderilmiş kişi, elçi manasına gelmektedir (Yavuz, 2007: 257-262; Emiroğlu ve Aydın, 2020: 875-876).

Peygamberlik sadece semavi dinlere özgü olup, tek Tanrı'dan aldığı mesajları ve emirleri hedef kitlesi olan insanlara ulaştıran kişilerin ortaya koydukları örnekliktir. Sıradan insanların akıl ve duyularıyla ulaşamayacağı ilahi bilgilere Tanrı'nın seçtiği bu özel kişiler vahiy yoluyla elde ederek, insanlara aktarmışlardır (tebliğ ve davet). Peygamberleri diğer insanlardan ayıran iki temel özellikleri vardır; vahiy almaları ve mucize göstermeleri (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 875-876).

Kur'an'da bazı peygamberlerin isimleri anılmış bazılarının ise anılmamıştır. Peygamberlerden bazıları rasul, bazıları nebi bazıları da hem nebi hem de rasul olarak anılmıştır. Nebi, Allah'ın belli bir konuya ilişkin bilgileri vahiy yoluyla bildirdiği insandır. Bu kişiler vahiyle aldıkları bilgileri başkalarına tebliğ etmekle yükümlü değildir. Ancak rasuller Allah'tan vahiy yoluyla aldıkları bilgileri sorumlu oldukları topluma olduğu gibi aktarmakla yükümlüdür (Yavuz, 2007: 257-262). Bu yönüyle her resul bir nebidir ancak her nebi bir resul değildir. Vahiy alan kadınlar (Hz. Meryem ve Hz. Musa'nın annesi gibi) ve Hz. İsa'nın havarileri de bazı âlimlerce nebi olarak görülmüştür.

İslam, Hristiyanlık ve Yahudilik dinlerine göre ilk peygamber olarak Hz. Âdem'dir. İslam'a göre de son peygamber Hz. Muhammed'dir. Diğer iki semavi dinin müntesipleri Hz. Muhammed'i, Yahudiler de Hz. İsa'yı peygamber olarak kabul etmezler. İslam inancına göre Hz. Musa'ya Tevrat, Hz. Davud'a Zebur, Hz. İsa'ya İncil ve Hz. Muhammed'e Kuran vahyedilmiştir (ayrıca Suhuf indirilenler de vardır) (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 875-876).

Yahudiler Tanrı Yehova'nın seçilmiş bir halk olarak sadece İsrailoğullarına peygamberler gönderdiğine inanırlar. Hristiyanlarsa nübüvvetin (peygamberliğin) ve

ulûhiyetin (Tanrılığın) Hz. İsa'nın bedeninde bir araya getirildiğine inanmaktadır. Hz. İsa Tanrısal birlikteliği (Teslis inancı: Baba, Oğul, Kutsal Ruh) ifade eden “üçün üçüncüsüdür”. Üç semavi din dışında Zerdüştlük, Maniheizim, Budizm, Konfüçyüsçülük, Jainizm ve Taoculuk gibi dinlerde de semavi dinlere benzer peygamberlik öğretileri ve peygambervari kutsal liderler bulunmaktadır. Ancak bu dinler ve dinlere ait kutsal kişiler semavi dinler tarafından kabul görmez (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 875-876).

Yine İslam dinine göre insanlar için bütün peygamberler eşittir. Ancak Allah indinde peygamberler arasında birtakım üstünlükler vardır. Biyolojik ve fizyolojik olarak diğer insanlarla benzer özelliklere sahip olan peygamberlerin bazı özellikleri ise peygamberliklerine hastır. Allah dilemedikçe mucize gösteremezler. Allah bildirmediği gaybıtan haber veremezler. Bazı küçük hatalar işleyebilirler ancak günah işlemezler. Doğru sözlü ve güvenilirlerdir.

Kur'an'da der ki: “Allah meleklerden ve insanlardan rasuller seçmiş” (Bkz. el-Hac 22/75), “peygamberler göndermiş” (Bkz. el-Bakara 2/87; el-Maide 5/19, 46; el-Mü'minun 23/44; Yasin 36/6), “peygamberler Allah'ın emirlerini tebliğ etmiştir” (Bkz. en-Nisa 4/41, 165; el-Ahzab 33/46). “Peygamberler kendilerinden önce gelenleri tasdik etmiş, sonra gelecekleri müjdelemiştir” (Bkz. el-Bakara 2/41, 97; Al-i İmran 3/3, 39, 50, 81).

Mesih kelimesinin kökeni tartışmalıdır. Mesih; Asurca “maşahu”, Aramice “meşiha”, “İbranice “maşiah”, Arapça “meseha” olarak anılmakta olup, el sürmek, elle sıvazlamak, bir şeyin ebadını anlamak için elle yoklamak, yağ sürmek, yağla mesh etmek” anlamlarına gelmektedir. Mesih terim olarak; yağla mesh etmek suretiyle bir işle görevlendirilmiş kişi, dini bir görevi icra etmeye hazırlanmış, dini bir görevle görevlendirilmiş, Tanrı'nın bir görevi tevdi etmek üzere sorumlu tuttuğu insan gibi manalara gelmektedir (Waardenburg, 2004: 306-309).

Mesihcilik kavramı sosyal bilimlerde “milenaryanizm” olarak da anılır. Birçok dinde ve inançta yer alan milenaryanizm öğretisi, dünyanın sonuna doğru (kıyamete yakın) tüm insanlığın hayatını değiştirecek çapta etkilere sebep olacak üstün vasıflı seçkin birisinin sorumluluklarını ve görevlerini tanımlamaktadır. Bununla beraber milenaryanizm, kötülüklerin ve kıtlıkların son bulacağı, insanlığa huzur, refah ve selamet geleceği inancıdır. Umutsuzların umudu olan milenaryanizmi bir tür cennet

provası olarak görmek mümkündür. Milenaryanizmin öznesi ise kutsal ve kurtarıcı bir şahsiyet olarak Mesih veya Mehdi'dir (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 757-759).

Kur'an'da 11 yerde ve sadece Hz. İsa'nın adı veya lakabı şeklinde geçmektedir. Bazı rivayetlere göre Hz. İsa'ya Mesih denilmesinin nedeni; güzel yüzlü olduğu, dokunmak suretiyle hastaları iyileştirdiği, yağla mesh edilmiş olarak doğduğu, doğduğunda şeytan ilişmesinden korunması için Cebrail'in kendisine kanadıyla dokunduğu içindir (Waardenburg, 2004: 306-309). Mesih kavramı daha genel manada; Yahudilik ve Hristiyanlık dininde müntesipleri tarafından gelecekte (kıyamete yakın) kurtarıcı olarak beklenen özel güçleri ve sorumlulukları bulunan kişi demektir.

Mesih inancı Yahudiliğin temel öğretilerindendir. Yahudilerin yüzlerce yıl boyunca yaşadıkları acı tecrübeler onlarda bir kurtarıcı inancının doğmasına neden olmuştur. Yahudilere göre beklenen mesih henüz gelmemiş olsa da Hristiyanlara göre beklenen mesih (Tanrı'nın oğlu) Hz. İsa'dır ve kıyamete yakın tekrar yeryüzüne inecektir (Waardenburg, 2004: 306-309; Emiroğlu ve Aydın, 2020: 757-759). Yahudilere göre Mesih geldiğinde Yahudiler yeryüzüne hâkim olacak, dünya huzur bulacaktır. Hristiyanlara göre de Mesih aynı şekilde yeryüzüne hâkim olacak ve insanlık huzura erecektir. Kur'an'da mesih kavramı Yahudilik ve Hristiyanlıktan tamamen farklıdır. Sadece Hz. İsa'nın adı veya lakabı olarak anılmaktadır. Bunun dışında bazı rivayetlerde mesih ile ilgili söylenenler diğer iki dinde aktarılanlarla benzerlik arz etmekle beraber oldukça tartışmalıdır. Ancak bu rivayetlerin hiçbirisi güvenilir kaynaklardan gelen doğru bilgiler değildir (Waardenburg, 2004: 306-309).

Mehdi kavramı sözlükte; doğru yolu bulmak, rehberlik etmek, yol göstermek manasındaki "hüda" (hidayet) kökünden türemiş bir sıfat olup, hidayete erdirilmiş, kendisine doğru yol gösterilmiş kişi demektir. Mehdi, farklı dinlerde ve inançlarda kıyamete yakın bir zamanda Tanrı tarafından gönderilecek ve dünyayı hâkimiyeti altına alacak üstün nitelikli kişi demektir. Yahudilerin ve Hristiyanların mesih inancı ile diğer dinlerin mehdi inancı eşdeğerdir (Sarıkçıoğlu, 2003: 373-374; Emiroğlu ve Aydın, 2020: 757-759).

Müslümanların inancına göre milenaryan kişilik Mehdi'dir. Mehdi, dünyanın sonuna yakın (ahir) zamanda ortaya çıkacak (zuhur edecek), kendisine inananları selamete çıkarmak için onlara rehberlik edecek, kötülerle (kâfirlerle) savaşıp, onları

ortadan kaldıracak, ilahi güçlerle donatılmış kutsal kurtarıcıdır (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 757-759).

Müslümanlara özellikle de Şii mezhebine göre de mehдинin barış ve huzur dolu hükümrانlığı sona erince doğal felaketler ve toplumsal kargaşa artacak, ardından da kıyamet kopacak ve dünya hayatı son bulacaktır. Ancak mehdi yahut mesih inancının Kur'an'da yeri olmamakla beraber bu konuda aktarılan rivayetler de ya zayıf ya da uydurma olarak değerlendirilmektedir (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 757-759; Sarıkçıoğlu, 2003: 373-374).

Mehdi öğretisi Sünni ve Şii mezheplerin neredeyse tamamında görülse de bu iki ana mezhebin Mehdi öğretisi birbirlerinden birçok noktada farklılaşır. Örneğin Şii mezhebinin en büyük kolu olan İmamiye'ye göre Mehdi, 873/874 yılında ortadan kaybolan on ikinci ve sonuncu imam olan Mehdi el-Muntazar'dır. Şiiler, Mehdi'nin ahir zamanda yeniden ortaya çıkacağına ve İslam'ı yeryüzüne hâkim kılacağına inanmaktadır. Sünni inancına göreyse Mehdi, Müslümanlar arasından ahir zamanda ortaya çıkacak, Deccal'i (İslam'ın ahir zamandaki baş düşmanını) yenecek ve İslam'ı yeryüzüne son kez hâkim kılacak kişidir. Şii ve Sünni Mehdi inancının en büyük farkı Mehdi'nin kim olduğu noktasındadır. Şii inancına göre Mehdi ortadan kaybolmuş ama tekrar gelecektir. Oysa Sünni inancına göre Mehdi, Müslümanların içinde ilk ve son kez ahir zamanda ortaya çıkacak, gerçek ismi de nesebi de gayb olan bir zattır (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 757-759).

Mehdi inancı, anlamının aksine birçok toplumsal olumsuzluğun kaynağı olmuştur. Mehdi inancı yüzünden siyasi çatışmalar, toplumsal bölünmeler ve hatta bazı savaşlar yaşanmış; zulme karşı ayaklanma, haksızlığa karşı isyan etme, hak arama gibi birçok güzel haslet bu inançtan dolayı hayat bulamamıştır (Sarıkçıoğlu, 2003: 373-374).

2.7. Vahiy, İlham, Yakaza ve Rüya Kavramları

Vahiy (vahy); hızlı ve gizlice söylemek, işaret etmek, ilham etmek anlamlarına gelmektedir. Terim olarak vahiy; Allah'ın bir emri, bir hükmü veya bilgiyi peygamberlerine özel olarak ve bazı vasıtalarla bildirmesidir. Vahiy kavramı Kur'an'da yetmiş aşkın yerde fiil olarak altı yerde de "vahy" şeklinde geçmektedir. Allah'a izafe edilen vahyetme fiilinin muhatapları; peygamberler, Hz. Musa'nın

annesi (Bkz. el-Kasas 28/7) ve Hz. Meryem (Bkz. Meryem Suresi) gibi kadınlar, havariler (Bkz. el-Maide 5/111), melekler (Bkz. en-Nahl 16/2; el-Kadr 97/4), arılar (Bkz. en-Nahl 16/68), yeryüzü ve gökler (Bkz. el-Fussilet 41/11-12) şeklindedir (Yavuz, 2012: 443-447).

Vahiy Kur'an'da "ruh" anlamında da kullanılmaktadır. Vahiy getirmekle görevli melek ise Cebrail'dir (Bkz. et-Tekvir 81/19-23). Bu yüzden Cebrail'e Ruh, Ruh'u'l Emin ve Ruh'u'l Kudüs denilmiştir (Bkz. Meryem 19/17; eş-Şuara 26/193; en-Nahl 16/102). Vahyin kaynağı Allah katında "korunmuş bir kitap" olarak bahsedilen Levh-i Mahfuz'dur. Kur'an Kadir gecesinde inmiştir (Bkz. ed-Duhan 44/3; el-Kadr 97/1-3). Allah seçtiği insanlara; vahiy meleği Cebrail aracılığıyla, perde arkasından hitap etme (Bkz. el-Kasas 28/30), kalbe ilahi kelamı bırakma ve rüyada olmak üzere farklı şekillerde vahyetmiştir. Vahyin manası da lafzı da Allah'a aittir. Ancak bazı tarihselcilere göre vahyin manası Allah'a kelamı ise peygamberlere aittir (Yavuz, 2012: 443-447).

İlham kelimesi; içmek, birden yutmak, yutturmak anlamındaki "lehm" kökünden türemiştir. Terim manası; Allah'ın, doğrudan veya bir melek aracılığıyla bazı özel bilgileri insanın kalbine (zihnine) ulaştırmasıdır. Daha genel manada herhangi bir bilgi kaynağını kullanmadan, feyiz yoluyla insanın kalbine (zihnine) düşen bilgi demektir. Kur'an'da Allah'ın insan nefesine (benliğine, fitratına) hem fücuru (günahı) hem de takvayı (günahlardan sakınmayı) ilham ettiği (yerleştirdiği) belirtilir (Bkz. eş-Şems 91/8). İslam inancına göre şeytanın vesvese yoluyla kötülükleri insana telkin etmesine mukabil, Allah da hakkı, hayrı ve iyiliği insana ilham etmektedir (Yavuz, 2000: 100-101). Cesaret, korku, sakınma, keşif, icat, sanatsal yahut edebi bir eser, insana ilham olduğuna inanılan en belirgin örneklerdendir.

Tasavvuf ehline göre bazı müstesna zatlara ait ilhamî bilgiler kesin bilgi kaynağı olabilir. Bu düşünceye göre bu şahsiyetler dünyevi ihtiraslardan ve zaafılardan sıyrılmış melekût âlemine vasil olmuştur. Ancak Müslüman âlimlerin çoğunluğu bu fikri kabul etmez. Zira ilhamî olduğu iddia edilen bilgilerin doğruluğunu test edebilecek hiçbir gösterge yoktur. Beş duyu organı dışında elde edildiğine inanılan bilgiler (ilham, rüya, yakaza vs.) sadece kişinin kendisini ilgilendirir; delil, nas yahut kesin bilgi teşkil etmez. Kesin bilginin kaynağı vahiy, duyular ve akıl yürütmedir

(bilim) (Yavuz, 2000: 100-101). İslam inancına göre Allah dünya işlerinde insanları nesnel ve rasyonel bilgilere yönlendirirken, imani ve ameli hususlarda vahyi ve peygamberinin örnekliğini işaret eder. Ancak tarihi süreç içerisinde birçok şahıs, kendilerine ilham yoluyla peygamberlik, liderlik, rahiplik, kitap, metin, mesihlik, mehdilik, buluş, eser vb. verildiğini iddia etmiş, bu sayede toplumda saygın, üstün, ulvi bir yer edinmeye çalışmış, insanların dini duygularını kullanarak şahsi çıkarlar elde etmiştir.

Yakaza; sözlük manası olarak uyanık olmak, uyanık kalmak anlamlarına gelir. Tasavvufi bir kavram olan yakaza, salikin (tarikât ehlinin) kalbinin Allah'tan gelen ilhamla uyarılması sonucu gaflet halinden sıyrılıp, manevi uyanık olma (teyakkuz) haline geçme demektir. Yakaza esnasında insan, maddi ve manevi âleme dair görülmeyen halleri görür hale gelir. Yine sûfilere göre hakiki uyanmanın (yakazanın) ancak ölmeden önce ölmekle gerçekleşen seyrüsülukle olacağı iddia edilmiştir. Hatta sûfilere göre yakaza halinde peygamberleri yahut bazı büyük âlimleri veya şeyhleri görmek, onlarla konuşmak, onlardan bazı tavsiyeler veya emirler almak da mümkündür (Ceyhan, 2013: 270-271). Kısacası yakaza da tasavvufta vahiy almanın ilham dışında bir başka yolu olarak ortaya çıkartılmıştır.

Rüyalar da dini terminoloji de vahiy, ilham ve yakaza gibi metafiziksel yahut ruhi bir tecrübe olarak görülmektedir. Görmek, anlamına gelen “ru’yet” kelimesinden türeyen rüya kavramı sözlükte; uyku esnasında zihinde istemsiz beliren birtakım görüntüler (düşler/hayaller) bütünüdür (Çelebi, 2008: 306-309). Bu görüntüler anlamsız parçalardan oluşabileceği gibi anlamlı ve bağlantılı bir hikâye de oluşturabilmektedir. Dini literatürde rüyalar üçe ayrılmıştır; rahmani rüyalar (rü’ya-yı sadıka), şeytani rüyalar (hulm, karışık hayaller, kâbuslar) ve nefsanî rüyalar (nefsin arzuları, günlük meşguliyetler ve sorunlar) (Çelebi, 2008: 306-309). Şeytani rüyaların anlatılması da tabir edilmesi de doğru görülmemiştir. Rahmani rüyaların ise sadece ehli tarafından tabir ve tevil edilmesi tavsiye edilmiştir. Modern psikolojide rüyalar, bilinçaltının uyku (REM) esnasında açığa çıkması olarak görülmektedir.

Din âlimleri tarafından rüyalar da tıpkı yakazalar gibi kesin bilgi kaynağı olarak görülmemiş, bu yüzden de rüyalarla amel edilemeyeceği söylenmiştir. Hatta mutasavvıfların peygamberlerin, Şiilerin de kayıp imamlarının rüyadaki emirlerini yerine getirilmesi gereken kesin nas olarak gördükleri bilinmektedir (Çelebi, 2008:

306-309). Ancak Sünni âlimler bu düşüncede değildir. Tasavvufta rüyalar en az vahiy kadar önemlidir. Rüyalar şeyhlerin meşru ilahi bilgi kaynakları olarak görülmüş, tarikat ehlinin bu tür rüyalarla gelen emir ve tavsiyelere uyması mükellefiyet sayılmıştır.

Kur'an'da rüya ile ilgili birçok hadise aktarılır: Hz. Yusuf'un gördüğü rüya, Hz. Yusuf'un zindandayken zindan arkadaşlarının gördüğü rüya, Mısır firavununun gördüğü rüya (Bkz. Yusuf 12/4-5, 36, 41-49, 99-100; es-Saffat 37/105), Hz. İbrahim'in rüyası (Bkz. es-Saffat 37/100-113), Hz. Muhammed'in gördüğü rüyalar bunlardandır (Bkz. el-Feth 48/27; el-Enfal 8/43). Rüyalar kadar Allah tarafından öğretildiği yahut ilham edildiği belirtilen rüya tabirlerinin de (tevil olarak da geçmektedir) İslam dininde önemli bir yeri vardır (Bkz. Yusuf 12/4-6, 21, 43-46, 100; es-Saffat 37/102). Rüyalarda görülen nesnelerin ve hallerin enfüsi ve afaki birer sembol olarak değerlendirildiği rüya tabirleri, ayrı bir ilim dalı haline gelmiştir (Çelebi, 2008: 306-309).

2.8. Ebced ve Hurufilik

Evrenin sırrının sayılarda gizli olduğuna inanmanın tarihi İyonyalı düşünür Pisagor'a (MÖ. 570-495) kadar uzanmaktadır. Pisagor'a dayanan ve yarı mistik bir tarikat hüviyeti kazanan Pisagorculuk'ta sayılara, eşyaya tecelli eden ilahî sıfatlar nazarıyla bakılmaktaydı. Onlara göre sayılar, evrenin kökeni ve yasasıdır. Hiçbir şey sayılardan bağımsız değildir. Örneğin, tek sayıları erkek, çift sayılar dişi olarak kabul edilmekteydi. Pisagorculuk zaman içerisinde Hurufiliğe ve Nümerolojiye dönüşmüştür. Pisagorcu düşünce İtalyan rahip ve matematikçi Pacioli (1445-1517), ünlü sanat ve bilim insanı Leonardo da Vinci (1452-1519) ve Alman matematikçi ve gök bilimci Johannes Kepler (1571-1630) ile kendisini devam ettirmiştir.¹⁰

Harflerle ve sayılarla insanların dini duygularını yönlendirme, psikolojik baskı kurma, sözde tabiatüstü gizemli güçleri yönlendirme, sihir ve büyü yapma gibi değişik biçimlerde kullanma İsrailoğullarında da oldukça gelişmiştir. Yahudi mistisizmi olarak görülen Kabalizmde de dünya harflerle yaratılmıştır. Harfler birer kod ve

¹⁰ <https://mehmetselvi.wordpress.com/2020/10/04/cifr-ilmi-ebced-ve-hurufilik-saadettin-merdin/> (Erişim Tarihi: 11.05.2023).

kuraldır. İnsanlar bu harfleri kullanarak geleceklerini şekillendirebilirler. Kabalacılık, ebced ve gematria (geometri) bilimine sık sık başvurmuştur.¹¹

Dikdörtgen, kare, üçgen, altıgen (Davud Yıldızı) ve Siyon Yıldızı şeklinde geometrik şekiller kullanılarak çeşitli rakam ve harfler kombinasyonlarıyla sihir ve büyü yapılmaktaydı. Kabala'nın bu özelliği Müslüman topluma ilk önce İhvan-ı Safa kanalı ile girmiş, ardından da Bâtınlık üzerinden tasavvufa geçmiştir. İbn-i Haldun'a göre bu akım, "ilm-i esrar" ve "huruf-u esrar" adı altında ilk önce sufilerde görülmüştür.¹²

Harflerin ve onlar üzerinden anlam kazanan rakamların her birinin özel ruhu olduğu ve bunların esmayı (isimleri) meydana getirdiği, o yüzden isimlerin ve kelimelerin rakamsal değerlerinin gizli anlamlar taşıdığı düşünülmekteydi. Özellikle Esmâ'ul-husna'nın da bu ilahi ruhların tabiata yansımaları olduğuna inanılmaktaydı. İbnü'l Arabî (1165-1240), Abdulgani Nablusi (1609-1652) ve Said Nursi (1877-1960) gibi zatlar da harflerle ve rakamlarla çok yakından ilgilenmiş, başta Kur'an metni olmak üzere bazı dini metinleri ebced cetveliyle izah etmeye, gelecekte haber vermeye çalışmışlardır.

Gülen'in eskiden en yakın adamlarından olan Nurettin Veren şöyle bir anekdot aktarır: "Bir gün bir vaaz esnasında Gülen'e 'Risale-i Nur'da 1981 yılında mühim bir olay yaşanacağına dair işaretler var. 1981'de ne olacak?' diye bir soru sorulmuş. Gülen de bu soruya "1981 yılına geldiğimizde inşallah 100 tane yurdumuz olur." diye cevap vermiştir (Veren, 2016: 31).

¹¹ <https://mehmetselvi.wordpress.com/2020/10/04/cifr-ilmi-ebced-ve-hurufilik-saadettin-merdin/> (Erişim Tarihi: 11.05.2023).

¹² <https://mehmetselvi.wordpress.com/2020/10/04/cifr-ilmi-ebced-ve-hurufilik-saadettin-merdin/> (Erişim Tarihi: 11.05.2023).

Arap Harflerinin Rakam Karşılıkları		
Ebced		
ا	Elif	1
ب	Be	2
ج	Cim	3
د	Del	4
Hevvez		
ه	He	5
و	Vav	6
ز	Ze	7
Hutti		
ح	Ha	8
ط	Tı	9
ی	Ya	10
Kelemen		
ك	Kef	20
ل	Lam	30
م	Mim	40
ن	Nun	50
Se'fes		
س	Sin	60
ع	Ayn	70
ف	Fe	80
ص	Sad	90
Karaşet:		
ق	Kaf	100
ر	Ra	200
ش	Şm	300
ت	Te	400
Sehaz		
ث	Se	500
خ	Hı	600
ذ	Zel	700
Dazğ		
ض	Dad	800
ظ	Zı	900
غ	Ğaym	1000

Ebced

Arap alfabesinin ilk şekli olan ebced, harflerin sahip olduğu sayı değerlerine dayalı bir sistemdir (Öztürk, 2017: 127). Arap harflerinin her birisine 1'den 1000 sayısına kadar rakamsal değer verilmiştir. Bu rakam değerleri silsilesi toplam sekiz gruptan oluşmaktadır. İlk grubun adı da Ebced'dir. Emevi Halifesi Abdülmelik b. Mervan'a kadar Arap alfabesi ebced düzenine göre kullanılırken, bu tarihten sonra birbirine benzeyen harfler bir araya getirilerek oluşan yeni harf düzeni yani hurûf-u hecâ kullanılmıştır.¹³ Sekiz harf-rakam grubundan oluşan Arap harflerinin rakam karşılıkları Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Arap alfabesinin sayısal (ebced) değerleri

¹³ <http://sorularlailamiyet.com/kynak/ebced-cifir> (Erişim Tarihi 17.05.2023)

3. FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ'NÜN ÖĞRETİLERİ

3.1. Fetullahçılık Nedir?

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (DİB) 2018 yılında hazırlamış olduğu kapsamlı “Kendi Dilinden FETÖ Örgütlü Bir Din İstismarı” isimli rapor Fetullah Gülen'in yaklaşık yarım asırlık söylemlerinden ve öğretilerinden çok önemli bir seçki ortaya koymuştur. Bu çalışmada Fetullah Gülen'e ait Türkçe basım 80 kitap incelenmiş, yaklaşık 670 saatlik sesli ve görüntülü konuşmalar dinlenmiş, böylece kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır. Din İşleri Yüksek Kurulunca, İslam'ın temel kaynakları ışığında yapılan incelemeler neticesinde Fetullah Gülen'in sözlerinin ve yazılarının İslam'ın inanç, ahlak ve ibadet kurallarıyla bağdaşmasının mümkün olmadığı ortaya konulmuştur (DİB, 2018: 8).

Öte yandan ülke içindeki siyasi krizleri adeta fırsata dönüştüren Fetullah Gülen, benzeri stratejiyi yurtdışı örgütlenmede de kullanarak manevi kimliğini siyasi ve ticari alanda da kullanmaktan geri kalmamıştır. Medyadan, sanat ve spor dünyasına, bürokrasiden iş dünyasına kadar Fetullah Gülen, kendi örgütlenmesi için istifade alanı açmaya çalışmıştır. Fetullahçı Terör Örgütü olarak resmiyet kazanan Fetullahçı yapılanması, oldukça karmaşık bir öğretiye ve örgütlenmeye sahiptir. Güvenlik, sosyo-ekonomik, siyasi, sosyo-psikolojik yönleriyle, ezoterik ve kültü yapıyla, üyelerinin örgütlerine adanmışlıklarıyla, takiyecilikleriyle, kripto elemanları ve uyuyan hücreleriyle, kendi çıkarları için herhangi bir terör örgütüyle veya yabancı istihbarat teşkilatıyla işbirliği yapabilmeleriyle kısacası her yolu mubah saymalarıyla oldukça tehlikeli bir örgütlenmedir (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018).

Fetullah Gülen liderliğinde kurulan örgüt, ilk günden beri gizli bir kült hareket şeklinde örgütlenmiştir. Örgütün mahrem ve hücre tipi yapılanması incelendiğinde bilhassa marjinal sol eğilimli, etnik temelli terör örgüt yapılarına veya Şii menşeli örgütlenme biçimlerine benzerliği kayda değer biçimde dikkat çekicidir (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018; Öztürk, 2017: 93). Fetullahçı yapılanmasının kendilerini seçilmiş bir grup gibi görme algısı kendilerinden olmayanları ya da kendileri gibi düşünmeyenleri sistemin dışına atmaya, tasfiye etmeye sevk etmiştir. Algı operasyonları, toplum mühendisliği, fişleme gibi illegal yöntemler konusunda oldukça mahir olan örgüt, kendilerine itaat etmeyenleri yahut engel olduklarını düşündükleri

kişileri tasfiye ederken kullandıkları yöntemler arasında kumpas kurma, sahte delil üretme, baskı, şantaj ve hatta suikastlar (Hrant Dink ve Rahip Santaro cinayeti gibi. Avcı, 2010: 429-431, 532-541; Avcı, 2015: 274-280; Öztürk, 2017: 63) yer almaktadır. Sabri Uzun, Hrant Dink'in FETÖ mensubu kişiler tarafından öldürülmüş olma ihtimalinin kuvvetle muhtemel olduğunu söyler (2015: 253-293). Eski bir istihbarat yöneticisi olan Uzun, FETÖ'yü medyaya kaset sızdırmakla, kamu görevlilerine kadın temin etmekle ve aleyhlerinde kitap yazan gazetecileri öldürmekle itham etmektedir (2015: 100).

Mehmet Şahin, Gülen'in "Kara Propaganda ve Nefis Muhasebesi" başlıklı bir konuşmasından, "Gülen'in kritik bir noktada görevli bir zatın, bir gün gece vakti uygunsuz bir yaşam tarzı olan bir kadının yanına gideceği haberini aldığını, o esnada da ABD'de yaşayan birisini arandığını ve söz konusu zatı bulup, malum kadına gitmemesini engellediğini" aktarır (2014: 45).

Örgütün yabancı istihbarat elemanlarıyla kurdukları bağlantılar da değerlendirildiğinde karakteristik bir istihbarat yapılanması niteliğinde oldukları rahatlıkla söylenebilir (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018). Fetullah Gülen'in gerçek amacı idealindeki düzene ulaşmaktır. Bu amaçla Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm kurumlarını ele geçirmek suretiyle devleti ve kamu düzenini kendi ideolojisiyle yeniden tasarlamayı istemektedir (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018). Oysa Fetullah Gülen, Batı dünyasının gözünde dinler arası diyalog için çaba gösteren, radikal Selefi ve Şii dini hareketler arasında ılımlı ve barışçıl bir yol tutan, bilge ve arif bir lider olarak konumlandırılmaktadır.

3.2. Örgüt Lideri Fetullah Gülen'in Hayatı

Kurtuluş Tayanç Çalışır, Fethullah Gülen için, soyadıyla tezat bir şekilde sürekli ağlamalı halleriyle etrafına nutuklar atan ve insanların inanç dünyasını ele geçirmeye çalışan bir tür meczup benzetmesinde bulunur (2016: 159). Latif Erdoğan'ın 2006 yılında kaleme aldığı ve Fetullah Gülen'in 1971 yılına kadarki hayatını anlattığı "Küçük Dünyam" adlı kitabında oldukça geniş bilgiler yer alır.¹⁴

Latif Erdoğan'ın hazırlamış olduğu Küçük Dünyam isimli kitapta (2006) Gülen'in Bitlis Ahlatlı olan sülalesi önce Erzurum Hasankale'ye oradan da Korucuk Köyü'ne yerleşmiştir. Gülen'in atalarının göç etme nedeni de hayli ilginçtir. Gülen'in

¹⁴ Kitabın temini yasal nedenlerden dolayı mümkün olmadığı için kitaptan alıntılarla hazırlanmış legal internet ve başka kaynaklardan referanslarla Fetullah Gülen'in özgeçmişi aktarılmaya çalışılacaktır.

Halil isimli dedesinin kız kardeşi kaçırıldığı için Gülen'in akrabalarıyla kızı kaçıran erkeğin akrabaları silahlı bir çatışmaya girer. Olay bir namus meselesi haline gelir. Çatışmada karşı taraftan birisi öldürüldüğü için devlet olaya müdahil olur. Gülen'in büyük dedesi Halil olayın sonucunda Hasankale'ye sürgünle kurtulur. Gülen'in Ahlat'taki dedeleri de oldukça varlıklıdır. Gülen'in beyanına göre buradaki arazilerini ve evlerini 80 bin altın gibi yüksek bir rakama satarlar. Yoksulluğun hüküm sürdüğü bir dönemde böyle hayli yüksek bir meblağ olan 80 bin altını Gülen'in dedelerine kim nasıl ödemiştir, o da bir ayrı tartışma konusudur (2006: 15).

Fetullah Gülen, resmi kayıtlara göre Ramiz ve Refia Gülen'in ikinci çocuğu olarak 27 Nisan 1941'de Erzurum ili, Pasinler ilçesi Korucuk köyünde dünyaya gelmiştir (Özçelik, 2015: 105). Ancak Fetullah Gülen'e göre gerçek doğum tarihi 1938'dir. Hatta Mustafa Kemal Atatürk'ün öldüğü gün kendisinin doğduğunu ima eder (Veren, 2016: 17). 35 yıl boyunca (1966-2001) çok yakınında yer alan Nurettin Veren'e göre Fetullah Gülen'in doğum tarihini Atatürk'ün öldüğü 10 Kasım 1938 olarak söylemesinin nedeni Atatürk'ü "Deccal" ve "Büyük Kâfir" olarak görmesidir. Böylece bir anlamda kendi Mesihliğini meşrulaştırmaya çalışır (Veren, 2016: 17; Öztürk, 2017: 152-153). Cami imamı olan babası Ramiz Gülen, 1938 yılında kendisini Muhammed Fethullah Gülen olarak kayıt ettirmek istediğini, ancak nüfus memurunun bu isimle kaydetmediğini, dört yıl sonra köylerinde görevli bir başçavuşun da yardımıyla doğum tarihinin 1942 ve isminin de Muhammed olmadan yalnızca Fetullah olmak koşuluyla kaydettirildiğini aktarır.

Altı erkek, iki kız olmak üzere sekiz kardeşi olan Fetullah Gülen, dört yaşında annesinden Kur'an okumayı öğrendiğini ve ilk hatmini de o yaşta yaptığını ifade eder. Köylerindeki okulda iki veya üç yıl okuduğunu, babası imamlık dolayısıyla Alvarlar Köyü'ne tayin olduğu için okulu bıraktığını ve sonradan dışarıdan ilkokulu tamamladığını aktarır. Babasından tecvit ve Arapça dersler alır ve 1951 yılında hafızlığını tamamlar. İkinci hafızlığını ise 1980 yılında yaptığını belirtir. 1954 yılında Erzurum Kurşunlu Camii medresesinde Sadi Efendi'den Arapça dersler alarak eğitimini devam ettirmiştir. Ardından Ahmediye Camii imamı Osman Bektaş'tan Edirne iline gidene kadar Arapça dersler almıştır. Bu arada Gülen, kökenine de ilginç atıflar yapar. Bir anlamda kendisi gibi dede ve nenelerinin de üstün meziyetli, seçkin insanlar olduğunu dile getirir. Molla Ahmed isimli dedesi adeta insanüstü bir iradesi

vardır; yemez içmez, birkaç zeytinle gününü geçirir. Çoğu zaman da oruç tutar. Asla hiç kimseden hediye kabul etmez (Senem, 2016: 51). Öyle ki Molla Ahmed ömrünün son 30 yılında yatak yüzü görmemiş hatta ayaklarını dahi uzatıp yatmamıştır. Uykusu bastırıldığında sağ elini alnına koyar öyle kestirmiş. Gülen'in Şamil isimli dedesi de üstün vasıflara sahiptir. Gülen, Şamil dedesi için umre yaparken Safa ile Merve tepeleri arasında ayaklarının yerden kesildiğini iddia eder. Hatta Gülen'in annesi aynı zamanlarda rüyasında Şamil dedesinin melekler gibi bulutlar üzerinde uçtuğunu görür. Gülen akrabalarının feyizlerini saymakla bitiremez. Hatice isimli nenesinin Edirne'yi düşmana karşı savunan Şükrü Paşa'nın (1857-1916) sülalesinden geldiğini söyler. Gülen kendi annesinden aktardığına göre bir gün bu Hatice nenesi bayılır. Rüyasında melekler tarafından dilinin derisinin yüzüldüğünü söyler. Güya bunun nedeni uygunsuz sözler söylemesidir. Ancak bu rüyadan sonra Hatice nenesi her türlü kem sözü terk eder. Gülen'in babası da Gülen'e göre çok istisnai bir insandır. Gülen, babasının her anını hayırlı işlerle doldurduğunu, zeki, nüktedan ve aynı zamanda da oldukça ciddi bir insan olduğunu ifade eder (Şahin, 2014: 28).

14 yaşında kendi köyünde ve Alvarlar Köyü'nde vaazlar vermiştir. 1957 yılında Said Nursi'nin talebesi Muzaffer Arslan'la Erzurum'da tanışmış ve böylece Nurculuğu intisap etmiş, bir daha da onlardan ayrılmadığını ifade etmiştir. (Çetinkaya, 2014: 34-35). 1959 yılında Edirne'ye gitmiş, burada akrabaları Hüseyin Top Hoca'nın ve Erzurum eski milletvekili Mustafa Zeren'in¹⁵ (1895-1971) yardımlarıyla Diyanet İşleri Başkanlığı'nın açtığı gayri resmi vaizlik sınavını kazanmış, askerliğini yapmadığı için ancak yardımcı imam olarak Üç Şerefeli Camii'ne atanmış ve burada iki buçuk sene cami penceresinde kalmıştır (Veren, 2016: 18). Edirne'de bulunduğu yıllarda başta emniyet amiri olmak üzere, hâkim ve savcılarla yakın ilişkiler kurmuştur. Bundan 35 yıl sonra hâkim, savcı, kurmay binbaşı ve emniyet amirleri seviyelerinde örgütlenmeyi başarmışlardır (Veren, 2016: 111). Böylece örgütü olası dış saldırılara, tehditlere ve devletin diğer güç merkezlerine karşı yargı zırhıyla koruma altına almış olmakla kalmamışlar aynı zamanda örgütü silahlı ve hiyerarşik normlarla düzenlenmiş bir yapıya kavuşturmuşlardır. FETÖ'nün gerçek gücü de devlet içerisindeki yargı ve kolluk örgütlenmesi olmuştur. Nitekim süreç içerisindeki bütün operasyonları bu iki örgütlü kurumdaki uzantılarıyla ifa ettikleri bilinmektedir.

¹⁵ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 19.06.2023)

1961 yılında Ankara Mamak'ta askerlik görevini yaparken usta birliği için çekilen kurada Diyarbakır çıkmış, ancak komutanları kurayı tekrarlamış ve İskenderun çıkmıştır.¹⁶ Böylece Gülen kalan askerliğini İskenderun'da tamamlamıştır. Burada Muhabere merkezinde telsiz ve dinleme işleri yapmıştır. Gülen, istihbarat çalışmalarına duyduğu ilginin nedeninin burası olduğunu söyler.¹⁷ Gerek askerliği esnasında İskenderun Merkez Camii'nde gerek üç ay hava değişimi (sağlık) raporu alarak gittiği Erzurum'da vaazlarına devam etmiştir (Özçelik, 2015: 23). Vaazlarından dolayı ilk yargılanması da askerliği esnasında olmuştur. Gülen, bu süreçte; "Tümende beni arkadan koruyup kollayanlar da vardı" vardı diye aktarır.¹⁸

Askerlik sonrası 1963 yılında Erzurum'a gitmiş ve burada Halk Evleri kadrosuna dâhil olmuştur. Yine burada Komünizmle Mücadele Derneği'nin kuruluşunda görev almıştır (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018). Komünizmle Mücadele Derneği ABD'nin isteği doğrultusunda Ankara, İzmir ve Erzurum kentlerinde kurulmuş bir dernek olup, Gülen yapılanması bu şehirlerden ikisinde ve özellikle İzmir'de çok yoğun örgütlenmiştir (Özçelik, 2015: 24). İlk büyük konferansını Mevlana üzerine Erzurum'da geniş bir kitleye yapmıştır. Bu konferansta Mevlana'nın bir panteist değil sahih bir Müslüman olduğunu savunmuştur

1964 yılında tekrar Edirne'ye gitmiş ve Darulhadis Camii'nde Kur'an Kursu Hocalığı ve fahri imamlik yapmıştır. Böylece ilk kez öğrenci yetiştirmeye burada başlamıştır. Bu esnada Edirne Müftüsü olan Suat Yıldırım ile birlikte aynı evde kalmıştır. Edirne'deki faaliyetlerinden dolayı hakkında davalar açılmış, dönemin Edirne Valisi Ferid Kubat, Gülen'in kanunlara aykırı davrandığı gerekçesiyle vaazlarını yasaklamıştır.¹⁹ Bundan dolayı Gülen, 1965 yılında Kırklareli'ne tayinini istemiş ve Kırklareli merkez vaizi olmuştur.

1966 yılında İzmir'e vaiz olarak tayin edilmiştir (Öztürk, 2017: 17). Ayrıca burada Kestanepazarı Derneği Kur'an Kursu'nda gönüllü hocalık yapmaya ve Kestanepazarı Camii'nde de Cuma günleri vaazlar vermeye başlamıştır. Bu esnada Nurettin Veren ile tanışmış ve Veren kendisine her türlü desteği sağlamıştır (Veren, 2016: 19). Fetullahçılığın temelleri de bu yıllarda atılmıştır. Bu yıllardan sonra öğrenci

¹⁶ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 19.06.2023)

¹⁷ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 19.06.2023)

¹⁸ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 19.06.2023)

¹⁹ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 19.06.2023)

yetiştirmeye ağırlık vermiş, çevresinden aldığı maddi desteklerle de öğrenci evleri açmaya başlamıştır. 1970’li yılların başlarında bu evlerin sayısı 12’yi bulmuştur (Veren, 2016: 20).

Diyanet İşleri Başkan Vekili Lütfü Doğan kendisini görevli olarak 1968 yılında hacca göndermiştir. Kestanepazarı Kur’an Kursu’nda beş yıl görev yapmıştır. Bu süre zarfında da Ege’nin değişik şehirlerinde gezici vaiz olarak vaazlar vermiştir.

Güney Deniz Saha Komutanlığı Nezdindeki Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi’nin, 21 Mayıs 1974 tarih ve E.1974/12, k.1974/10 sayılı yazısına istinaden Fetullah Gülen’in Balıkesir Edremit İlçe Merkez Vaizi görevindeyken 15 Nurcu şahıs ile birlikte TCK’nın 163/4 kanuna muhalefetten 02.05.1971 tarihinde gözaltına alındığı, 20.5.1971 tarihinde tutuklandığı ve 16 şahıs haklarında takibat yapılmayarak 353 sayılı kanunun 162. Maddesi uyarınca sanıklar hakkındaki davanın düşmesine oybirliği ile karar verilerek 09.11.1971 tarihinde tahliye edildiği anlaşılmaktadır (Senem, 2016: 849-853).

Gülen’in bu tarihten sonra tutuksuz yargılanması devam etmiş, 1974 yılında 37. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’nin çıkarttığı genel af sonucunda yargılaması sona ermiştir. 23 Şubat 1972’de Balıkesir Edremit İlçesi vaizliğine tayin edilmiş bu esnada Manisa genelinde de vaazlarına devam etmiştir (Bulut, 2016:243). Yirmili yaşlarda olan Gülen’in bu kadar büyük dostlarının olması ayrıca düşündürücüdür. Zira bu yaşlarda birisinin bu kadar etkili olmasının bir izahı olmalıdır. Gülen’in bu yıllarda belirli çevrelerce fark edilmiş olması muhtemeldir.

İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı 1972 yılında Fethullah Gülen’i tutuklama kararı vermiş ve üç yıllık hapis cezası almıştır (Çetinkaya, 2014: 44). Fetullah Gülen hakkındaki mahkûmiyet kararı, Bülent Ecevit başkanlığındaki 37. Hükümet döneminde çıkarılan 15.05.1974 tarih ve 1803 sayılı af yasasına istinaden düşürülmüştür (Özçelik, 2015: 171).

1972 yılında Gülen’in öncülüğünde ve Selanik göçmeni iş insanı Nefi Akyazılı’nın (1901-1976) desteğiyle Akyazılı Vakfı kurulmuştur. Nefi Akyazılı Fetullah Gülen’in çabalarından haberdar olunca, kendine atalarından kaldığını söylediği “Pembe Köşk” isimli bir yeri Fetullah Gülen’e vermeyi, kendi ismiyle bu yerde bir vakıf kurulmasını ve öğrenci yetiştirilmesini istemiştir (Veren, 2016: 29). Bu yer Bozyaka Öğrenci Yurdu ismiyle 1977 yılında inşaatı tamamlanan, 1982’de ismi Yamanlar Koleji olarak değişen (Bulut, 2016: 368) ve Akyazılı Vakfı’na bağlı olarak yükseköğretim öğrencilerine eğitim, barınma ve burs imkânı sağlayan bir kurum olarak hizmet vermiş, Işık Evleri için örgüt kendisine buradan öğrenci devşirmiştir (Veren, 2016: 29). Bu arada İzmir’in Karabağlar İlçesi, Bozyaka semtinde bulunan ve Yamanlar Koleji’ni Gülen, Nuh’un Gemisi’ne (sepilizeizuh) benzetmiştir (Veren,

2016: 35, 92). Akyazılı Vakfı'nın en büyük geliri esnaf ve tüccarlardan toplanan himmet paraları ve kurban derileri olmuştur. Ayrıca Akyazılı Vakfı'nda "Ovey Dershaneleri" açılmıştır. İlginçtir "ovey" tersten "yevo" olarak okunmaktadır. "Yevo" ise İbranice "evet" demektir.²⁰ Gülen, 1975 ve 1976 yıllarında Anadolu'yu gezerek, Kur'an ve İlim, Darwinizm, İctimai Adalet, Altın Nesil, Nübüvet gibi başlıklar altında konferanslar vermiştir (Bulut, 2016: 243). 1976 yılının Ağustos ayında Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığı'na getirilen Yaşar Tunagür'ün desteğiyle İzmir Bornova vaizliğine tayin olmuştur (Bulut, 2016:243).

1979 yılında çıkan Sızıntı Dergisi'nde yazıları yayınlanmaya başlamıştır. 12 Eylül Darbesi sonrasında askeri cunta tarafından Nurculuk çatısı altında irticai faaliyetler yaptığı gerekçesiyle hakkında yakalama kararı çıkartılmış, bunun üzerine 20 Mart 1981 tarihinde vaizlik görevinden istifa etmiştir (Bulut, 2016: 178). Hakkında yakalama kararı çıktıktan sonra İzmir'i terk eden Gülen, önce Erzurum'da ardından da çeşitli illerde akrabalarının ve dostlarının yanında saklanmıştır (Bulut, 2016: 244). 1980 Aralık ayında İzmir-Bornova Merkez Vaizliğinden Çanakkale'ye tayin olmuş ancak kısa bir süre sonra 22.03.1981 tarihinde bu görevden istifa etmiştir (Bulut, 2016: 244).

Gülen, Sızıntı Dergisi'nde 12 Eylül Darbesi için askeri öven ve darbeyi destekler mahiyette Son Karakol ve Asker isimli iki yazı kaleme almıştır. 1 Ekim 1980 tarihli "Son Karakol" başlıklı yazısında şunları söyler: "(...) Ve işte şimdi, bin bir ümit ve sevinç içinde, asırlık bekleyişin tuluu saydığımız, bu son dirilişi, son karakolun varlık ve bekasına alamet sayıyor; ümidimizin tükendiği yerde, Hızır gibi imdadımıza yetişen Mehmetçiğe bir kere daha selam duruyoruz."²¹ Gülen, 10 Ağustos 1980 tarihinde Bursa'da verdiği bir vaazda askeri darbeyi desteklemekle kalmamış, adeta silahlı kuvvetlerin içinde var olduklarını da ima etmiştir. Gülen silahlı kuvvetlere sızan müritlerini birer horoza benzetmektedir. Nihayet şafak doğduğunu ve horozların askeri karakollarda ötmeye başladığını söylemektedir. Hz. Muhammed'in kokusunun İslam âleminin son karakolu olan tüm Mehmetçik karakollarını sardığını, ileride bir gün bu karakollar gibi göklerden de nurlar yağacağını vaat etmektedir (Bulut, 2016: 363-364).

²⁰ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 19.06.2023)

²¹ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 26.06.2023)

Fetullah Gülen 12 Eylül döneminde 163. Maddeden dolayı arananlar listesinde yer almış ve yaklaşık yedi yıl boyunca aranmıştır (Bulut, 2016: 246). 13 Eylül 1980'de Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın yakalama operasyonundan haberdar olmuş ve Erzurum'a kaçmıştır. 1986 yılında yakalanmış olsa da üst düzey siyasi ve bürokratik bağlantıları sayesinde serbest bırakılmıştır (Çetinkaya, 2014: 55). Kaçak olduğu bu süre içerisinde dahi askeri yerleşkelere girmiş, örgütünü yönetmeye devam etmiştir (Çalışır, 2016: 182). Gülen, kaçak yaşadığı dönemde Abdullah Aydın ismini kullanmış ve kendisini gıda uzmanı olarak tanıtmıştır (Veren, 2016: 30). 1986 yılında tekrar Hacca gitmiştir. 1986 tarihinde kurulan Zaman gazetesi 1987 yılında Feza Gazetecilik bünyesine girerek, Fetullah Gülen'in kontrolüne geçmiştir. Öyle ki Zaman Gazetesi Türkiye'de kapatılana kadar her gün basılacak nüshası Fetullah Gülen'e postalanır, ondan onay alındıktan sonra baskıya girerdi (Veren, 2016: 41). 1987 yılından itibaren İstanbul'daki ikametinde üst düzey imamlarına dersler vermeye başlamıştır (Bulut, 2016: 246).

1994 yılına gelindiğinde Zaman gazetesinin, ABD'de dağıtımı yapılmaya başlamıştır. 1995 yılında internet yayınına geçen Zaman gazetesi okullarının bulunduğu bütün ülkelerde yayınlanmaya başlamıştır.²² Zaman Gazetesi ilerleyen yıllarda emekli paşaların danışman yahut yönetici olarak görev yaptığı bir kurum haline gelecekti. Böylece örgüt emekli paşalar üzerinden muvazzaf paşalara ulaşmanın yolunu bulmuştu (Veren, 2016: 89). Sadece Zaman gazetesi değil örgütün diğer büyük şirketlerinde de benzer bir strateji mevcuttu. Mühim makamlarda görev almış emekli kamu görevlileri örgüt içinde prestijli makamlara getirilerek onlar üzerinden aktif kamu görevlilerine ulaşmanın yolları bulunmuştu.

Gülen, Temmuz 1988'de üçer aylık olarak çıkmaya başlayan Yeni Ümit isimli dergide başyazarlık yapmaya başlamıştır. 1989 yılı itibarıyla Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde gönüllü olarak vaazlara tekrar başlamış, İzmir ve İstanbul illerinde çok sayıda vaazlar vermiş, 1992 yılına kadar da devam etmiştir (Çetinkaya, 2014: 55). Bu tarihten sonra cemaatine yönelik eğitim faaliyetlerine ağırlık vermiş, bu kapsamda birçok yurt, okul ve dershaneler açılmıştır. Ne tuhaftır ki Fetullahçılar birçok dersane, okul, kolej ve üniversite açarken, tek bir tane dahi İmam Hatip Lisesi açmamıştır. Üsküdar Yeni Valide Camii'nde 13 Ocak 1989'dan 16 Mart 1990 tarihine

²² <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 26.06.2023)

kadar 62 hafta boyunca verdiği vaazlar, ilerleyen yıllarda “Sonsuz Nur” ismiyle kitaplaştırılmış ve örgütün temel kaynaklarından birisi haline gelmiştir.

Gülen, 1992 yılında ABD’ye oradan da Avustralya’ya gitmiş (Bulut, 2016: 247) ve toplam 55 gün süren gezisinde birçok önemli görüşmeler gerçekleştirmiştir.²³ Gülen’in bu gezisi ABD’ye yerleşmeden önce bir tür keşif gezisi olmuştur. Gülen, ABD’ye yerleşmeden önce bu ülkeye 1992, 1994, 1996 ve 1997 yıllarında toplam 4 kez gitmiştir (Tayyar, 2015: 277).

Fetullah Gülen 90’lı yıllar boyunca siyasi ve bürokratik ilişkilere çok önem vermiş, medya ve iş dünyasıyla yakın ilişkiler kurmuştur. Öyle ki 1997 yılında onursal başkanı olduğu Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, eski Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’e "Devlet Adamı Uzlaşma Ödülü", eski Başbakan Bülent Ecevit’e de "Siyaset Uzlaşma Ödülü" vermiştir. 26 Aralık 1997’de Samanyolu TV’den naklen yayımlanan bir organizasyonda Atatürk’le başlayıp Atatürk’le biten klipler yayınlanmış, sık sık asker ve bayrak görüntüleri yer almıştır. Bu programda Gülen’in elinden şükran plaketi alan Demirel şunları söylemiştir (Çetinkaya, 2014: 156): "Bu ödülü Türkiye’nin bölünmez bütünlüğüne, barış içinde yaşamasına verilmiş sayıyorum."

21 Mart 1999 tarihinde sağlık gerekçelerini ileri sürerek (yakın çevresine ise bu gidişi Peygamberlerin yaptığı gibi zorunlu bir hicret olarak sunmuştur) ABD’ye gitmiştir. Bu tarihe kadar sürekli kamuoyunun gündeminde kalmayı başarmıştır. Gülen’in ABD’ye gitmesinde başkaca güçler etkili olmuştur. Önce üç askeri görevli kendisini ziyaret ederek gitmesi gerektiğini söylemiş, ancak ikna olmayan Gülen’i bu sefer de dönemin Başbakanı Bülent Ecevit’in bizzat telefonla arayarak, sağlığı için (!) gitmesi gerektiğini söyleyerek, ikna etmiştir (Özçelik, 2017: 34). Oysa aynı Gülen daha önce “İlâyı Kelimetullah veya Cihad” isimli kitabında yabancı ülkelerde (küfür düzeninde yahut kâfirlerin hâkimiyeti altında) bir Müslümanın yaşamasını doğru görmez. Kâfirlerin egemenliği altındaki bir ülkede yaşayan bir Müslüman, Gülen’e göre imanını dahi kaybetmiştir. Bu sebepten ötürü böyle bir insanın hayat hakkı dahi yoktur yani katli vaciptir. Zira böyle bir insanın iki dünyası da zillet olmuştur. Bunları söyleyen Gülen’in ve müritlerinin çoğunun günümüzde Batılı ülkelerde yaşaması hayli büyük tezattır (Çetinkaya, 2014: 26).

²³ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 27.06.2023)

Gülen sadece kendi kaçışını değil aynı şekilde örgüt üyelerinin ülke dışına kaçak yollarla gitmesini de hicret olgusuyla yorumlamakta, böylece örgüt üyelerinin kaçışı konusundaki olası tereddütleri gidermekte hatta ibadet şuuruyla teşvik etmektedir. Gülen'e göre gerçek dava adamı davasına karşı vefakârdır. Gülen vefa konusunda Hz. Ebubekir'i ve Hz. Ömer'i müritlerine örnek göstererek, onların peygambere olan vefası gibi müritlerinin de davasına daha doğrusu kendisine vefalı olmasını bekler (Gülen'den aktaran Bulut, 2016: 139).

Fethullah Gülen, firari eski savcı Z. Ö. ve benzeri FETÖ mensuplarının yurtdışına kaçmaları konusunda da yine manipülasyona başvurmuş, her yol mübah anlayışına uygun bir fetva vermiş, bununla da kalmamış haklarında arama kararı veren ve tahkikat yapan Yargı ve Emniyet Teşkilatı mensuplarına beddua da etmiştir. Gülen, Türkiye Cumhuriyeti yargısı tarafından haklarında tutuklama kararı çıkan örgüt militanlarına katiiyen teslim olmamalarını da tembihlemiştir. Hatta bu hususta peygamberleri örnek vermekten çekinmez. Hz. Musa'nın, Hz. Zekeriya'nın, Hz. İsa'nın ve Hz. Muhammed'in kendilerini teslim olmaya çağıranlara asla teslim olmadığını dile getirmiştir. Gülen'e göre militanlarının Türk yargısına teslim olması, zalimlerin işini kolaylaştırmaktan ibarettir. Gülen, Türk yargısına ve kolluk kuvvetlerine yönelik sert sözler de sarf eder. Haklarında tutuklama kararı çıkan müritlerini yakalamaya çalışanların beyin kanaması geçirmelerini, göbekleri çatlayana kadar zorlanmalarını istemektedir (Gülerce, 2015; Çalışır, 2016: 105).

28 Şubat Dönemi'nde de Askeri vesayetten yana tavır alarak tarafını belirlemiştir (Şahin, 2014: 36). Nurettin Veren, örgüt mensubu kurmay subayların Gülen'e ağızlarında veya avuçlarında Gülen'e özel bilgiler taşıdıklarını, 28 Şubat'ın hemen öncesinde de gelen bir habere göre askerlerin darbe yapacaklarını ve bu bilgiyi Süleyman Demirel'e söylemesi gerektiğini aktarmaktadır (Veren, 2016: 112). Örgüt mensubu subayların Gülen'in emri doğrultusunda paşalardan mahrem bilgileri toplayıp kendisine aktarmalarını emretmiştir (Veren, 2016: 112).

Gülen, 1999 yılından beri ABD'nin Pensilvanya Eyaleti'nin Saylorsburg kasabasında 137 dönümlük bir çiftlikte, üçer katlı sekiz villada yaşamaktadır (Veren, 2016: 44; Bulut, 2016: 221). 1999 yılında yayınlanan bazı video görüntüleri dolayısıyla hakkında "laik düzeni bozmak ve şeriata dayalı bir yönetim kurmak"

iddiasıyla soruşturma açılmış, 2006 yılında Terörle Mücadele Kanunu’nda yapılan değişiklik dolayısıyla 2008 yılında avukatlarının müracaatı neticesinde beraat etmiştir.

Ayrıca Ankara 2 Numaralı Devlet Güvenlik Mahkemesi’nin 10.03.2003 tarih ve 2003/20 sayılı kararıyla Gülen’in lideri olduğu yapı 3713 sayılı yasanın 1. Maddesi kapsamında “örgüt” sayılarak, aynı yasanın 7. Maddesi kapsamındaki suç nedeniyle Gülen’in ABD’ye kaçtığı 21.03.1999 tarih, hukuki kesintinin olduğu suç tarihi kabul edilmiştir. Yine Bülent Ecevit yönetimindeki 57. Hükümet döneminde çıkarılan 21.12.2000 tarih ve 4616 sayılı “af yasası” uyarınca 19.04.1999 tarihinden önce işlenen suçlara af getirdiği için Fetullah Gülen hakkında açılan davanın kesin hükme bağlanması ertelenmiştir.²⁴

30 Ekim 2014 yılında yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısı sonucunda Fetullah Gülen Cemaati “Legal görünümlü illegal faaliyet yürüten paralel yapılanmalar” olarak kamuoyuna duyurulmuştur. Böylece Milli Güvenlik Siyaset Belgesi’ne diğer adıyla Kırmızı Kitap’a Fetullah Gülen ile bağlantılı yapılanmalar ve kurumlar “Paralel Devlet Yapılanması/Pensilvanya Örgütü (PDY/PÖ)” olarak işlenmiştir. Alınan bu kararlar 24 Kasım 2014 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanarak, resmiyet kazanmıştır. “17-25 Aralık Yargı-Emniyet Darbe Teşebbüsü” kapsamında Fetullah Gülen hakkında İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliği yakalama kararı çıkartmıştır.

15 Temmuz 2016 Darbe Kalkışması sonrasında da Fetullahçı Terör Örgütü (Bundan sonra FETÖ olarak adlandırılacaktır) yapılanmasının lideri olarak hakkında tutuklama kararı çıkartılmıştır. Bu kapsamda Adalet Bakanlığı, FETÖ’nün lideri ve 15 Temmuz Darbe Kalkışması’nın bir numaralı sanığı olarak Fetullah Gülen’in iadesini ABD hükümetinden talep etmiş, ancak bu talep henüz kabul görmemiştir. Fetullah Gülen hayatı boyunca tüm dikkatlerin üzerinde olmasını arzulamıştır. Bu psikolojik durum onun gençlik yıllarından beri vardır. Bu hususta Gülen’den çok ilginç anılar da aksetmiştir. Dikkat çekmeyi çok seven Gülen, geçmişte bazen minarenin şerefesine çıkıp yürüdüğünü, insanların da korkarak kendisini izlediğini ama bundan mutlu olduğunu anlatır. Bazen de elbiselerini ters giyerek dolaştığını söyleyen Gülen, insanların o esnadaki tuhaf bakışlarından haz aldığını aktarır. İlginçtir, benzer şekilde Sait Nursi de 1892 yılında Mardin’de Ulu Camii’nin minaresine tırmanmış, demir korkuluklarında yürümüştür (Öztürk, 2017: 80).

Fetullah Gülen’i bu kadar etkili kılan en önemli unsurlardan birisi tartışmasız hitabet yeteneğidir (Şahin, 2014: 90). Eski dile ve dini literatüre vukufiyeti, ağdalı

²⁴ http://izzettincopur.com/images/15_temmuz_2016_feto_darbe_girisimi.pdf (Erişim Tarihi: 10.02.2024)

cümleleri, kibar ve aşırı mütevazı üslubuyla dinleyenleri adeta büyülemiştir. Fethullah Gülen yazılarında ve konuşmalarında tevazu sahibi gibi davranır ama aslında bu üslubun arkasında yüksek bir kibir ve narsistlik vardır. Hatta kendisinin bir "kıtmır" yani köpek olduğunu bazen de ondan dahi değersiz olduğunu ifade eder (Gülen'den aktaran Öztürk, 2017: 75). Örneğin Gülen, bir insan en yüksek makamlara çıksa dahi, kendisini bir hiç olarak görmesi gerektiğini söyler (Gülen'den aktaran Öztürk, 2017: 75). Tevazu maskesi altında bir kibir abidesi olan Gülen, "Ben kendimi müminlerin en mücrimi kabul ediyorum" diyebilmekte; liderlikten, öncülükten, şeyhlikten çok uzak sade bir Müslüman olduğunu söyleyerek, sözde oldukça mütevazı görünmektedir (Gülen'den aktaran Metiner, 2015: 348-349).

Gülen bir yandan kendisini bir köpek (kıtmır) gibi sunarken, diğer taraftan da Hz. Muhammed'in kendisini diğer bütün insanlardan farklı ve üstün gördüğünü cemaatine rüya metaforuyla anlatmakta, böylece tebaasından tam bir kulluk beklemektedir. Gülen, bir arkadaşının rüyasından bahseder: O kişi rüyasında Hz. Muhammed'i ve Hz. Hatice'yi görmüştür. İddia o ki Gülen ve dört beş arkadaşı Hz. Muhammed ile birlikte ders yapmaktadır. Bu esnada kapının dışında duran Hz. Hatice Hz. Muhammed'e kendilerinden olduğunu söylediği bu dört beş kişiden memnun olup olmadığını sormuş, Hz. Muhammed de hepsinden çok memnun olduğunu ve özellikle birisinden ziyadesiyle memnun olduğunu belirtmiştir. Bu kişi Gülen'den başkası olmasa gerekir (Latif Erdoğan'dan aktaran Metiner, 2015: 348-349).

"Nerede bir iş tamamlandıysa Allah beni oradan aldı." (Ahmet Özer'den aktaran Metiner, 2015: 348-349) diyen Gülen, aslında bütün işlerini ilahi bir emirle ve vasıfla yaptığını söylemek istemektedir. Bir anlamda Gülen haşa Allah'tan icazetlidir. Gülen, konunun asla muhatabının istediği şekilde cereyan etmesine müsaade etmez, kendi istediği noktaya taşımayı, yoğun ve karmaşık bilgi bombardımanı ile hedefini şaşırtmayı, kendi bildiği konulara mevzuyu çekerek hedefini etkisizleştirmeyi çok iyi başarır (Veren, 2016: 90). Latif Erdoğan'a göre Gülen'in çok güçlü bir hafızası, ortalamanın üzerinde zekâsı, güçlü adaptasyonu ve ikna kabiliyeti olmakla birlikte Gülen, insanları iyi analiz edebilen ve onlar hakkında ön bilgi toplayan birisidir. Aynı şekilde Gülen, örgüt üyelerinden tam itaat ve mutlak başarı beklemektedir (Özçelik, 2015: 73).

Fetullah Gülen, kendisinden sonra yapılanmasının geleceği sorulduğunda onlara bunu henüz düşünmeye gerek olmadığını, kendisi öldükten sonra topluluğunun Ebubekir'ini seçeceğini söylemiştir (Latif Erdoğan'dan aktaran Özçelik, 2015: 74). Belli ki Gülen kendisini bir peygamber olarak görmektedir. Zira Hz. Ebubekir Hz. Muhammed'in halefi olarak Müslümanları yönetmiştir. Ahmet Keleş, Gülen'i megaloman olarak görür. Aynı zamanda "kindar ve rakiplerine karşı hınç duyan birisidir" der (Özçelik, 2015: 74).

3.3. Tasavvuf ve Mistisizm Bağlamında Fetullahçılık

Fetullah Gülen her ne kadar tasavvuf geleneğinden beslenmiş olsa da aslından bu gelenekten oldukça kopuk bir öğreti ortaya koymaya çalışmıştır. Tasavvufun temelinde yer alan "züht ve takva" öğretisinin²⁵ Gülen ve örgütünde adeta esamesi okunmaz. Latif Erdoğan, Gülen'in çok ağır bir şekilde tasavvufu eleştirdiğine şahit olunca; "Kalbin Zümrüt Tepeleri adlı kitabınızda tam aksini savunuyorsunuz?" mealinde bir söz söylemiş, Gülen, "Ben o kitabı sadece kültür olsun diye yazdım" diyerek öfkeli bir şekilde kendi odasına çekilmiştir. Erdoğan, ertesi gün Gülen'e, "İmam Gazali hayatının son döneminde niçin tasavvufa meyletti?" diye sorunca, Gülen yine öfkeyle, "Demek ki Gazali nefesine güvenememiş. Bana sorsaydı tasavvufa meyletme, derdim." şeklinde oldukça kibirli bir ifade kullanmıştır (Erdoğan, 2016: 32; Öztürk, 2017: 100). Gülen ve örgütünün tasavvufla ilişkisi daha çok Nur Cemaati ile olan bağı dolayısıyladır.

3.3.1. Fetullahçılığın Nurculukla İlişkisi

Fetullah Gülen, 1957 yılında Said Nursi'nin talebesi Muzaffer Arslan'la Erzurum'da tanışmış ve böylece Nurculuğu intisap etmiş, bir daha da onlardan ayrılmadığını ifade etmiştir. Nur cemaatinin Erzurum'daki liderlerinden Mehmet Kırkinci, Osman Demirci ve Muzaffer Arslan gibi isimler sayesinde geniş bir çevre edinen Fetullah Gülen, Yazıcı, Okuyucu ve radikal gruplar dışında cemaatin içinde oldukça farklı bir yol izlemiş, açıkça Nurcu olduğunu söylemeden, Said Nursi'nin ismini oldukça az anarak Nur Cemaatinin hem içinde görünerek hem dışında kalarak kendi örgütlenmesini meydana getirmiştir (Çetinkaya, 2014: 34-35).

²⁵ <http://islamansiklopedisi.org.tr/zuhd> (Erişim Tarihi 14.09.2023)

Gülen, Said Nursi'nin ismini açıkça zikretmekten genellikle kaçınmış, bunun yerine "Hz. Pir" ya da "Pir-i Mugan" gibi sıfatlar kullanmıştır. Gülen'in Nursi için kullandığı "Pir-i Mugan" sıfatı sözlüklerde, "Mecusi başrahibi", "manastır başrahibi" ve değişmeceli olarak "meyhaneci" gibi anlamlara gelmektedir (Öztürk, 2017: 15). Ayrıca Gülen, Batılı ve Doğulu birçok âlimden, edebiyatçıdan ve tarihçiden etkilendiğini aynı şekilde kendisini hiç görmediği Said Nursi'den de faydalandığını belirtir. Ayrıca şucu bucu gibi yakıştırmaları da hiç hazzetmediğini söyler (Dinç, 1998: 34; Öztürk, 2017: 15). Gülen, hayatında en çok sevindiği anlardan birisinin Erzurum'da yaşadığı dönemde bizzat Said Nursi'nin bir mektupta kendisine has selam gönderdiği zaman olduğunu söyler. Bu mektuptan sonra onların bütün sohbetlerine gittiğini aktarır. Gülen, ayrıca bu cemaatin içine girmeyi, onlarla bütünleşmeyi ve onlarla birlikte hizmet etmeyi Allah'tan dua ettiğini söyler (Erdoğan, 1995: 45-46; Yıldırım, 2016: 144).

Risale-i Nur isimli külliyyatın yazarı olan ve Nurculuk ismiyle bilinen cemaatin kurucusu olan Said Nursi (ki gerçek soyadı 'Okur'dur) 1877-1878 yılında Bitlis'in Hizan İlçesi, Nurs köyünde doğmuştur. Yaklaşık 300 ayetin tefsirini içeren bu risaleleri Tizyak isimli risalenin 68. sayfasında kendisinin yazdığını, şakirtlerinin ise kaleme aldığını belirtir (Veren, 2016: 131). Said Nursî hayatının üç farklı aşamadan meydana geldiğini belirtmiştir: Eski Said Dönemi: 1878-1918, Yeni Said Dönemi: 1923-1949, Üçüncü Said Dönemi: 1949-1960 (Öztürk, 2017: 36). Eski Said Dönemi'nde Said Nursi, meşrutiyet taraftarı, İttihat Terakki saflarında yer alan bir din adamıdır. Öyle ki Meşrutiyet ilan edildiğinde de Selanik'te, Hürriyet Meydanı'nda halka hitap dahi etmiştir (Metiner, 2015: 134; Yıldırım, 2016: 61-62). 1907'de İstanbul'a gelir ve Van iline bir medrese yapılması için Saray'a bir dilekçe verir (Yıldırım, 2016: 56-57). Said Nursi 1922 yılında Ankara'da TBMM'yi ziyaret eder. Ardından da Gazi Mustafa Kemal'e; "İslâm âleminin kahramanı Paşa Hazretleri'ne" ve "Ey Şanlı Gazi" diye hitap eden 22 Kasım 1922 tarihli bir mektup yazar (Mardin, 1992: 154). Bu mektup hem teşekkür hem namaza davet hem de laiklik karşıtlığı içeren, dini muhtevası yüksek bir mektuptur (Yıldırım, 2016: 64-67). Said Nursi 1925 yılında Van'da tutuklanır. Önce Antalya'ya sonra da Burdur'a sürgün edilir. Bu tarihten (1926) sonra Said Kürdi yerine Said Nursi adını kullanmaya başlar. 1935 yılında Isparta'da tutuklanır ve Eskişehir'de hapsedilir. 1936 da hapisten çıkar Kastamonu'ya

sürgün edilir. 1943'te tekrar tutuklanır ve Ankara'ya gönderilir. Sonra da Denizli'ye sürgün edilir. Buradan da Afyonkarahisar'ın Emirdağ ilçesinde zorunlu ikamete tabi tutulur. 1948'de tekrar tutuklanır ama 1950 genel affıyla cezaevinden çıkar. 23 Mart 1960'da Urfa'da bir otelde vefat eder. Cenazesi Halilurrahman Dergâhı'na defnedilmiş ardından da 27 Mayıs Darbesi sonrasında askeri yönetim tarafından 12 Temmuz 1960'ta mezarı açılır ve bilinmeyen bir yere nakledilir. (Yıldırım, 2016: 64-74).

Said Nursi'nin vefatının ardından cemaati bazı hususlarda anlaşılmayarak dağılmıştır. Günümüze kadar Nur Cemaati şu şekilde dağılım göstermiştir (Yıldırım, 2016: 102-111). Risaleleri Arap alfabeleri ile ve elle yazılmasını isteyenler, Hüsrev Altınbaşak önderliğinde “Yazıcı”, Latin harflerle matbaada basılmasını isteyenler ise Zübeyir Gündüzalp liderliğinde “Okuyucu” ismiyle ayrıışmışlardı (Çetinkaya, 2014: 34). 1982 yılında Anayasa referandumunda taraflarını seçmede anlaşılmayan Okuyucular, “Gazeteci” ve “Şuracı” olarak ikiye ayrılmıştır (Veren, 2016: 132; Çetinkaya: 2014: 34). “Okuyucular” üç farklı grupta faaliyetlerini sürdürmektedir; “Sözler Grubu”, “Envar Grubu”, “İhlas Nur grubu”. “Meşveret Grubu” Nurcuların en büyük gruplarından. Mehmet Kırkincılar liderliğindeki “Kırkincılar” ya da “Suffa Vakfı Grubu”, “Ruba Vakfı Grubu” ve “Hamidiye Vakfı Grubu” “Meşveret” çatısı altında faaliyetlerini yürütür. Meşveret Grubundan ayrılan ve liderliğini Mehmet Kurdoğlu'nun yaptığı “Kurdoğlu Grubu” vardır. Okuyucuların içinden çıkan Mehmet Kutlular liderliğindeki “Yeni Asyacılar” da diğer bir güçlü gruptur. Mehmet Nuri Güleç, “Yeni Asyacılar”dan ayrılarak “Nesil” grubunu kurmuştur. Kürt Kimliği etrafında öğretisini geliştirmiş Muhammed Sıddık Duman liderliğinde “Med-Zehra Grubu” ve Med-Zehra'dan ayrılmış İzzettin Yıldırım liderliğinde “Zehra Vakfı” grubu bulunur.

Fetullah Gülen, her ne kadar ilk dönemlerinde kendisini Sadi Nursi'ye sadık bir mürit olarak sunmuş olsa da gerçek oldukça farklıdır. Özellikle doksanlı yıllardan sonra Gülen örgütü, diğer Nurcu gruplarla iletişimi ve etkileşimi oldukça sınırlı tutmuş, örgüt evlerinde ve eğitim kurumlarında hiçbir surette “Risaleler” okunmamıştır. Bunun yerine Gülen'e ait vaazlar, yazılar, kitaplar okutulmuş, videolar izlettirilmiştir (Öztürk, 2017: 83). Nurcu gruplar da 17-25 Aralık Süreci sonrasında devletin, Fetullah Gülen örgütünü “Paralel Devlet Yapılanması/PYD” olarak kabul etmesiyle, Nur Cemaati ile hiçbir organik bağı ve irtibatı olmayan bir yapı olduğunu

kamuoyuna duyurmuştur (Tayyar, 2015: 148-205).²⁶ Fetullah Gülen, Risale-i Nur külliyatını araçsallaştırmış, geniş Nur Cemaati'nin insan ve ekonomik kaynağından istifade etmek istemiştir (Metiner, 2015: 138).

Fetullah Gülen, yol ve yöntem olarak tarikatlardan oldukça farklı bir örgütlenmeye gitmiştir. Her ne kadar öğretisi noktasında geleneksel tarikat müfredatını yansıtsa da örgütün organizasyonu ve hedefleri noktasında tarikatlardan belirgin şekilde ayrışır.

3.4. Fetullahçılık Öğretisinin Esasları

Fetullahçılık yahut resmi adlandırmasıyla Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak bilinen örgüt, kendi içinde Gülen Hareketi, Gülen Cemaati, Cemaat veya Hizmet Hareketi olarak adlandırılmaktadır. Ezoterik, mistik, gnostik ve sezgisel (Öztürk, 2017: 103; Şahin, 2014: 159) bir anlayışla yapılanan Fetullahçılığın zihin kodları Said Nursi'ye ve onun Nurculuk öğretisine dayanmaktadır. Said Nursi için “Beyin yapıcımız” tanımını kullanan Gülen, metafizik ve mistik bir dil geliştirmiş, bu sayede kendini yücelterek, seçilmiş bir kişilik, beklenen kurtarıcı gibi kendisine takipçileri nazarında kutsallık kazandırmıştır. Fetullahçılara göre Gülen, kendisine ilahi ilhamlar ve mesajlar gelen kutsal ve olağandışı bir kişidir. Bu sebeple o ne söylüyorsa tartışmasız doğrudur. Gülen'in kutsiyeti örgüt üyelerinin davranışlarına yansımıştır. Gülen'in içtiği su ve çaydan bardakta kalanlar dökülmez, müritleri bardakta kalan içecekleri son damlasına kadar içer. Yine Gülen'in giydiği elbiseler çok önemli bir hediye olarak çok önemli kimselere hediye edilir. İç çamaşırları dahi kutsal bir obje olarak muamele görür (Avcı, 2015: 328). Gülen'in çamaşırlarının neden kutsal birer obje gibi muamele gördüğünün gerekçesi Gülen'in yıllar önceki şu açıklamalarında saklıdır: “Kastamonu kahramanı Feyzi ağabey, Üstad'ın (Said Nursi. Açıklama, Ö.P.) dişini yanında taşıyormuş. H.E. senelerce Üstad'ın atletini yanında taşımış” (akt. Senem, 2016: 649). Meğer liderlerinin kirli çamaşırlarını ve hatta çürük dişini dahi taşıma geleneği daha doğrusu inancı, Nur cemaati içinde öteden beri varmış. Said Nursi'nin talebeleri

²⁶ <https://www.google.com/amp/s/sorularlarisale.com/bediuzzaman-ve-nur-talebeleriyle-paralel-yapi-feto-arasindaki-derin-farklar%3famp> (Erişim Tarihi 10.08.2023)

üstatlarının kıyafetlerini büyük bir hürmetle yanlarında saklarmış. Bu muamele olsa olsa ancak peygamber için yapılabilir ki o da ilahiyat camiasında çok tartışmalıdır.

Dikkatli incelenirse Gülen'in izlediği yolun aynısını Said Nursi de izlemiştir. Fetullah Gülen'in mesiyani hezeyanlarının kodları Said Nursi'de de mevcuttur. Öte yandan Gülen'in mesiyani hezeyanlarının çok daha açık ve güçlü tezahürü Sabatay Sevi'de vardır. Sevi, 1648 ve 1666 yıllarında iki defa Mesihlik iddiasında bulunmuştur.

Evrin karşıtı görüşleriyle ilk kez adından bahsettiren Fetullah Gülen, bunun dışında bilimsel konulara teolojik yaklaşımda Said Nursi'nin öğretilerine bağlı kalmıştır. Ne ilginçtir ki evrim sürecinin temeli olan doğal seçim yasasının bir sonucu olarak güçlü olanın hayatta kalma prensibini en iyi tatbik eden de Gülen örgütlenmesi olmuştur. Her dönemde güçlü olma ya da güçten yana olmanın yollarını kovalamışlar, zayıf benliklerini güçlü örgüt yapısına teslim ederek var olma yolunu seçmişlerdir (Öztürk, 2017: 36, 68).

Bu arada hakkında "Aranıyor" afişleri çıksa da altı yıl boyunca yakalanamamıştır, daha doğrusu yakalanmak istenmemiştir. Öyle ki 7 Ekim 1980 tarihinde misafir olarak kaldığı evde askerler tarafından yakalanmış ancak yetkili subay tarafından serbest bırakılmıştır (Bulut, 2016: 367). Yine benzer şekilde 12 Ocak 1986 tarihinde Burdur'da bir asker ziyaretine giden Fethullah Gülen, hakkında İzmir Emniyeti tarafından verilen arama kararı nedeniyle Burdur Emniyet Müdürlüğü'ne götürülmüş, Turgut Özal'ın devreye girmesiyle serbest bırakılmıştır (Bulut, 2016: 367).

İlk dönemlerinde şeriatçı bir görüntü çizen Gülen, özellikle 1980'li yılların ortasından sonra şeriat söylemlerini terk ederek, laikliğin ve demokrasinin öneminden bahsetmeye başlamıştır. Bir konuşması esnasında laiklik ve demokrasi için "Allah'ın bize bahsettiği bir nimet" demiştir. Kadın ve tesettür hakkında da yıllar içerisinde değişen bir çizgi izlemiştir. Doksanlı yıllara kadar kadınların ellerinin ve yüzünün dahi görünmesinden rahatsız olduğunu, hatta vaaz kasetlerinin kadınlar tarafından izlenmesinin yanlış olduğunu (Veren, 2016: 49) vaazlarında vurgulayan Gülen, kendisi ve örgütlenmesi hakkında irticai söylemler çoğalmaya başlayınca bu sefer söylem değiştirmiş; hakkında Kur'an ayeti (Nur, 24/31) olan başörtüsü hakkında dahi "fütarttır" diyebilmiştir.

Fetullah Gülen, müritlerinden örgütün âli menfaatleri için başörtülerini çıkarmalarını istemiş ve onlara aşağıdaki konuşmayı yapmıştır. Bu talimatları uygulamayıp başlarını açmayan kadınlar örgüt evlerinden ve yurtlarından kovulmuş, bu hükümlere aykırı davranan aile reisleri de aforoz edilmiştir. Ahmet Keleş de bunlardan birisidir (Keleş, 2016: 82).

“Biliyorsunuz ben bu hizmet için her türlü dünyevi zevklerimi terk ettim. Evlenmek ve çoluk çocuk sahibi olmak da dâhil... Ben size, hizmet için eşleriniz başlarını açsın, dava arkadaşlarımızdan bayan olanlar örtülerini çıkarsınlar diyorum. Tabii benim eşim yok, kızlarım yok. Bunları söylemek kolaydır (Gülen bunları söylerken sürekli ağlıyor ve etrafındakiler de ağlıyor...) Şayet evli biri olsaydım ve kız çocuklarım da bulunsaydı bu hizmetin hatırına otuz yıldır elde ettiğimiz kazanımlarımızı kaybetmemek adına onların başlarını açmak değil, gerekirse onlardan mini etek bile giymelerini isterdim” (Keleş, 2016: 82; Öztürk, 2017: 192).

Gülen, 1986 yılına kadar yapılanmasında hiçbir şekilde kadınlara yer vermemiş, hatta kadınları insanlardan bile saymamıştır (Veren, 2016: 31). 40 yaşına kadar evlenmeyi bile uygun bulmamıştır. Gülen’in bu tutumu 1987 yılı itibariyle değişmeye başlamıştır. Gülen kadınlar hakkında şunları dile getirir: “Sürekli erkeğinin elinin altında, onu izleyen olmakla birlikte, yatakta erkeğe dış geçirmeyi ve ona hükmedeceğini düşünen bir eksik etek, bir cinsi latiftir.” (Gülen’den aktaran Bulut, 2016: 167).

Nurettin Veren, Gülen’in çekirdek kadrosuna okuttuğu bir yemin metninden bahseder. Latif Erdoğan da bu yemini doğrular (Özçelik, 2015: 75) ve ayrıca bu yeminin tek tek yaptırıldığını söyler. Belirli bir mertebeye gelenlere ettirilen söz konusu yemin metni şu şekildedir (Veren, 2016: 24):

- “1. Gücüm yettiği kadar Kur’an’ı (Bu orijinal metinde Fetullah Gülen’e idi. Sonra çok tepki çeker düşüncesiyle Kur’an olarak değiştirilmiştir.) hayatıma gaye edineceğime.*
- 2. Kardeşlerime karşı sadakat izinde bulunacağım.*
- 3. Halkın ve talebe arkadaşların izzet ve onurlarını izzetim ve onurum kadar yükseltmeye çalışacağım.*
- 4. Kusurlarımın hatırlatılması karşısında memnuniyet ihzar edeceğime.*
- 5. Dâhilden ve hariçten gelen bilimüm taarruz ve tenkitleri nefsim yapılış gibi reddedeceğime, bilimüm karar listesindeki esaslara riayette bulunacağım.*
- 6. Hizmet adına uhdeme aldığım vazifeleri veya kararlar bana tahmil edilen mükellefiyetleri itirazsız yerine getireceğime.*
- 7. Kur’an’a (Orijinal metinde Fetullah Gülen’e) sadakatten hiçbir surette ayrılmayacağım.*
- 8. Münferit hareket edip, bu kararlara muhalif davrandığım an ihtiyarım bu kadrodan kendimi iskat edip herhangi bir talebe gibi dershanede gibi vazifeme devam edeceğime; vallahi billahi kasemleriyle yemin ediyor ve bu yeminim La Yenkatı (kefaretle dönüşü olmayan yemin) olmasına Cenab-ı Hakk’ı istişhatta bulunuyorum.”*

Söz konusu yemin metninin nüshaları bizzat Fetullah Gülen'in talimatıyla, devlet görevlileri tarafından ele geçirilir korkusuyla tedbirden sonraki dönemlerde imha ettirilmiştir (Veren, 2016: 24).

3.4.1. Fetullahçılığın Temel Özellikleri

Fetullah Gülen ve örgütlenmesini analiz etmek oldukça zordur. Hem çok geniş coğrafyalara yayılmış olması hem toplumun her katmanına sızmış olması hem de gizliliğe çok fazla riayet edip takiye (Öztürk, 2017: 31), maskeleye ve gizleme araçlarını yoğun bir şekilde kullanmaları dolayısıyla örgütün çözülmesi zorlaşmaktadır. Hanefi Avcı, örgütün sürekli yapageldiği tehdit, şantaj, komplo, suç uydurma, iftira atma, tuzağa düşürme, mahrem ses ve görüntülerini kaydetme, açık arama gibi davranışların insan vicdanına ve adalet duygusuna sığmayacağını söyler. Bununla da kalmaz, bu kadar kirli malzeme taşıyan ele değen el de kirlenir (Avcı, 2010:573).

Başta emniyet ve istihbarat kurumları olmak üzere devletin yetkili birimlerince Fetullahçı Terör Örgütü her yönüyle ve yakından incelenip araştırılmakta bunlar raporlar haline getirilip kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Örgüt üyesi şahısların etkin pişmanlıktan yararlanıp itirafçı olmaları, FETÖ'nün öğretileri ve örgütlenme yöntemlerini tespit ve tahlil etmede çok yararlı sonuçlar doğurmuştur. FETÖ'yü en yakından bilen şüphesiz emniyet ve istihbarat kurumlarıdır. Ülkemizde FETÖ ile ilgili bu kurumların hazırladığı raporlar mevcuttur. Polis Akademisi'nin 2018 yılında hazırlamış olduğu FETÖ Raporu (2018) örgütün nasıl bir yapılanmaya sahip olduğu, özelliklerinin ve diğer terör örgütleriyle benzerliklerinin ve farklılıklarının neler olduğu konusunda detaylı bilgiler içermektedir. Aşağıda bu rapordan ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na ait rapordan (2016) yola çıkarak hazırlanmış FETÖ'nün temel özellikleri yer almaktadır:

1. Fetullah Gülen, örgütü tarafından Mesih gibi kabul edildiği için bu örgüt mesiyanik bir oluşumdur.
2. Örgüt lideri Gülen Hz. Muhammed ile görüşüğünü, meleklerle etkileşim halinde olduğunu, özellikle rüyalar vasıtasıyla Allah'tan talimat aldığını söyleyerek kendisini sorgulanamaz ve ulaşılamaz seçilmiş kutsal bir lider olarak sunmaktadır.

3. Kendisini Kâinat imamı olarak gören ve sunan bir lider kültü etrafında örgütlenilmiştir (Özçelik, 2015: 39). Örgüt liderinin sözleri hikmetlerle dolu ilahi emirler gibi mutlak kabulü ve itaati gerektirmektedir. Gülen, Kâinat İmamlığı payesini, Kutbü'l-irşâd kavramı ile adeta özdeşleştirmiş ve kendi şahsında harmanlamıştır (Öztürk, 2017: 166). Gülen'in dolaylı ifadelerle kendisini velilerin velisi gibi görmektedir. Gülen'e göre Hz. Muhammed vefat ettikten sonra kendisini yeryüzünde temsil eden özel insanlar gelmiştir. Bu insanlar Allah ile sıkı ilişki içindedir. Adeta bu insanlar Kâbe gibidir. Öyle ki insanlar bunların etrafında döner. Birtakım özel güçlere sahip olan bu kutsi insanlara Kutup denilir. Gülen'e göre Allah, Kutup makamındaki insanların nazarıyla âleme bakar, dilediğine gazap dilediğine merhamet eder. Yine Gülen'e göre Kutup makamındaki insanlardan öte bir de Gavslar vardır. Gavslar öldükten sonra dahi yeryüzünde faaliyetleri devam edebilir. Bazı insanlar da Gülen'in beyanına göre bu iki vasfa sahiptir. İşte bunlara da Kutbü'l-irşâd denilir. Bu kişiler insanlığa gönderilmiş bir nur ve rahmet olarak insanlığı aydınlığa çıkaracak kişilerdir. Gülen iddialarına devamla Kutbü'l-irşâd makamına ulaşanların diğer velilerden en az üç tabaka daha ileri olduğunu söyler (Gülen'den aktaran Öztürk, 2017: 62).
4. Katı bir hiyerarşinin hâkim olduğu bir örgütlenmedir.
5. Ağabey, abla, imam (Öztürk, 2017: 61) ve mahrem imam gibi kişilerin yönettiği hücresel örgütlenme yöntemiyle örgütlenmişlerdir. İmamlar il dışından tayin edilir ve en az iki yıl görev yapar ve himmet paralarını toplarlar (Özçelik, 2015: 42).
6. Örgüt üyeleri kod isimler kullanmaktadır (Öztürk, 2017: 45). Ahmet Şahin, Fetullah Gülen'in ABD'ye gitmeden önce kendi adına yazılan kitaplarda "Abdul Fettah Şahin" ismini kullandığını ve örgüt içerisinde Fetullah Gülen'e "Dayı" diye hitap edildiğini söyler (Özçelik, 2015: 86). Latif Erdoğan da "Küçük Dünyam" adlı kitabı "Şemsettin Nuri" kod adıyla yayımlamıştır (Özçelik, 2015: 86).
7. Örgüt üyeleri katalog evlilikleri yapmakta, böylece örgütün mahremiyeti ve devamlılığı korunmaktadır.

8. Örgütün gelirleri himmet adı altında toplanan ayni ve nakdi yardımlara dayanmaktadır.
9. Örgüt üyeleri haberleşmelerini gizli yahut yoğun güvenli sosyal ağlar üzerinden yapmaktadır.
10. Örgüt üyeleri ankesörlü telefonlar üzerinden ardışık arama yöntemiyle haberleşmiştir.
11. Örgüt üyeleri talimatları Örgüt lideri Fetullah Gülen'den ve Pensilvanya'daki üst düzey diğer yöneticilerden almaktadır.
12. Örgütlenme metotları tipik bir istihbarat yapılanmasıdır (Özçelik, 2015: 39).
13. Uluslararası güvenliği ve barışı tehdit eden, uluslararası ilişkileri etkileyen yeni nesil bir terör örgütüdür.
14. Güvenlik, ekonomik, sosyolojik, siyasi ve sosyo-psikolojik etki alanları olan ezoterik öğretiyi ve lider kültüne dayalı bir yapılanmadır.
15. Tedbir ve takiye öğretisi esasına riayet eden (Şahin, 2014: 149) kripto/mahrem üyeleri ve uyuyan hücreleri ile tespit edilmeleri ve açığa çıkarılmaları oldukça güçtür.
16. Çıkarları doğrultusunda her türlü terör örgütüyle ve yabancı istihbarat teşkilatlarıyla iş birliği yapabilmekteler.
17. Örgütün amacına hizmet edecek her yol mubahtır, anlayışıyla hareket eden Makyavelci bir yapılanmadır (Özçelik, 2015: 39).
18. Radikal terör örgütlerinin aksine ılımlı bir yol izleyerek asıl amaçlarını ve kimliklerini eğitim, yardım ve ticari faaliyetleri ile dinler arası diyalog çalışmaları gibi meşru faaliyetlerle gizlemeyi başarmış modern olarak yapılan bir terör örgütüdür.
19. Kritik pozisyonlarda ve yüksek makamlarda görev alan militanları vasıtasıyla elde ettiği devlet sırları niteliğindeki mahrem bilgiyi kullanarak bulundukları ülkelerin güvenliklerini tehlikeye sokabilmekteler. Bu güçlerini aynı zamanda pazarlık aracı olarak da kullanabilmekteler.
20. İlegal yöntemlerle elde ettiği kişisel bilgileri ve özel hayata dair ses ve görüntü kayıtlarını tehdit ve şantaj unsuru olarak kullanabilmekteler. Yine bu bilgiler sayesinde kendilerine rakip yahut engel olarak gördükleri kişileri tasfiye edebilmekteler.

21. Ele geçirdikleri makam ve mevkilerin gücüyle örgüt lehine lobi faaliyetleri yürütmektedirler
22. Ülke genelinde yapılan her türlü seçme ve yerleştirme sınavlarında soru çalma yöntemleri gibi usulsüzlüklerle kamu kurum ve kuruluşlarına kendi militanlarını yerleştirerek, ileride bu kişilerin sadakatinden yararlanıp, örgütün amaçlarına hizmet etmelerini sağlamaktalar.
23. Örgüt yoksul ailelerin zeki çocuklarını iyi okullarda okutma bahanesiyle âdeta devşirme usulüyle kendi evlerine ve yurtlarına alarak onları adeta birer mankurt haline getirmektedir.
24. Fetullah Gülen tarafından kurulan örgüt ilk günden itibaren gizli bir kült hareket olarak kurgulanmış ve asıl gayeleri belirlenmiştir. Örgütün mahrem ve hücresel yapılanma biçimi sol eğilimli etnik terör örgütlerine benzerken, militanlarının liderlerine sadakati ve suikast eylemleriyle de Hasan Sabbah (1050-1124) liderliğindeki Haşhaşileri hatırlatmaktadır (Öztürk, 2017: 46; Şahin, 2014: 143).
25. FETÖ ikiye bölünmüş bir yapıdadır (Öztürk, 2017: 57). Bir yüzü dışa dönük olup, oldukça şeffaf, organize, iyi eğitilmiş ve profesyonel bir sivil toplum hareketi hüviyetindedir. İçeride dönük yüzü ise bir o kadar karanlık, tehlikeli, katmanlı ve gizemlidir.

Fetullah Gülen yıllarca örgüt içi evlilik bağları kurmak suretiyle stratejik hamleler yapmıştır. Kamuda etkin olmak için kız-damat alma-verme yöntemi FETÖ'nün çok iyi kullandığı bir strateji olmuştur. Evlenme yaşı gelmiş örgüt üyeleri fotoğraf üzerinden birbirlerini görüp tanımakta ardından da nikâhları kısılmaktadır (Veren, 2016: 100). Bu evliliklere çiftlerin itirazları söz konusu değildir. Örgütün menfaatleri icabınca yapılan evlilikler gerektiğinde yine örgütün menfaatleri icabı sonlandırılabilir. Gülen, imam pozisyonundaki örgüt üyelerine "üç talak" üzerine yemin ettirir. Eğer şahıs Gülen'e veya örgüte ihanet ederse boşanmış sayılır. Yani eşi kendisine haram hâle gelir ve örgüt mensubu eş, kendiliğinden onu terk eder. (Öztürk, 2017: 59). Gülen'in uyguladığı bu yöntem Batıniyye'de²⁷ de vardır (Öztürk, 2017: 189). Belli ki Gülen, Batınilik'ten ciddi manada etkilenmiştir. Tarafların kendi tercihleri yahut tasarrufları söz konusu değildir. Bir örgüt üyesi kendisine verilen

²⁷ <http://islamansiklopedisi.org.tr/batiniyye> (Erişim Tarihi 17.09.2023)

görevi yerine getirmez yahut tayin olduğu yere gitmek istemezse hem cemaatten afroz edilmekte hem de yapmış olduğu evlilik diğer eşe yapılan telkinle sonlandırılmaktadır (Öztürk, 2017: 63; Veren, 2016: 100). Evlilikler örgütün ilerleme ve gelişme stratejisine uygun olarak yapılmaktadır. Eğer eşlerden birisi örgüt mensubu değilse hiçbir surette bu eşin örgütün faaliyetlerinden haberdar olması mümkün değildir ki bu tür evlilikler de oldukça azdır. Fetullah Gülen, örgütün sadık üyelerinin evliliklerini kendisi tasarladığı gibi çocuklarının isimlerini de kendisi koymuştur. Bu isim koyma sadece çocuklarla sınırlı kalmamış okul, dernek, vakıf, şirket, marka vb. gibi her türlü FETÖ iştirakinin ismini bizzat Gülen koymuştur.

New York Times Gazetesi'nden yazar Suzy Hansen, 10 Kasım 2010 tarihli makalesinde, Pensilvanya Saylorsburg'da Altın Nesil kampında Gülen'i ziyaret etmek istemiş, ancak Gülen'in rahatsız olduğu gerekçesiyle görüşme gerçekleşmemiştir. Bu ziyarette kendisine Hasan Aksoy eşlik etmiştir. Hansen, Aksoy'a, "Gülen, insanlara ne yapmaları gerektiğini söyler mi?" şeklinde bir soru yöneltilmiş, Aksoy da cevaben, "Hiçbir zaman söylemez. Tavsiyede bulunur." demiştir. Bunun üzerine Hansen; "Peki, o zaman bu insanlar bu tavsiyeyle ne yaparlar?" diye sorunca da Aksoy, "Eğer elinde doktora ve kariyerle Hocaefendi'yi görmeye geldiyse ve Hocaefendi kendisine Kuzey Kutbu'nda bir köyde okul açmasının iyi bir düşünce olabileceğini söylerse, o doktoralı adam ertesi sabah bir valizle geri gelir." demiştir (Canikligil, 2016: 152-153). İşte Fetullah Gülen'in tavsiyelerinin, örgütü açısından ne anlama geldiğinin en net ifadesi bu örnekte görülmektedir. Yine bütün örgüt üyelerinin örgütün tartışmasız tek lideri Fetullah Gülen'den bahsederken "*Hocaefendi*" tabirini kullandıkları bilinmektedir. Bu hitap şekli örgüt içinde katı bir kural olarak titizlikle yerine getirilmekte, hatta Fetullah Gülen için bu hitabı kullanmayanlar eğer örgüt içindense sert bir tepki görmektedir. "*Hocaefendi*" tabiri bir bakıma 2014 öncesi için birisinin Güleni (ya da Fetullahçı) olup olmadığı noktasında en basit kriterlerden birisi olarak kamuoyunca bilinmekteydi. Gülen, örgüt üyelerinin dava adamı kılıfıyla örgütüne ve liderlerine sadakat ile bağlanması için onlara bazıları da aşağıda yer alan birtakım talimatlar verir (Gülen'den aktaran Bulut, 2016: 146-152):

1. *Muhatabın ruhuna girme yolları araştırılmalıdır.*
2. *Muhatabımızın inanç ve kültür seviyesini iyi bilmemiz gereklidir. Mesela, ona açıp okuyacağımız Kur'an dahi olsa eğer bu onu ürkütüp kaçırarak ve bir daha bize yaklaşmayacaksa o esnada Kur'an dahi okunmamalıdır.*
3. *Muhatabımızın itimadını kazanmamız da şarttır. O, size itimat etmeli ve öyle bağlanmalı ki bütün sevdikleriyle tartılsanız, orada siz ağır basmalısınız.*

4. Eğer bir meseleyi bizim anlatmamız bir kısım vicdanlarda reaksiyon ve tepkiye sebep olacaksa, 'Hakkın hatırı âlidir' diyerek o meseleyi bir başkasına anlattırmak hoşumuza gitmelidir.
5. İrşad ve tebliğ adamı civanmert olmalıdır. O, neyi var neyi yok hepsini davası uğruna feda etmesini bilmelidir.

Fetullahçıların ağlarına düşürdükleri gençleri nasıl yapılarına dâhil ettikleri, bu süreçte bu gençleri örgütün hedeflerine nasıl bağladıkları, kullandıkları stratejilerin ve tekniklerin neler olduğuyla ilgili bir FETÖ itirafçısının sözleri Fetullahçı örgütlenmeyi anlamak için oldukça ufuk açıcıdır:

"(...) İlk olarak dershanede başlayan ders etkinlikleri, daha rahat olacağı gerekçesiyle öğrenci evlerinde devam etti. İlk günlerde sadece ders ve gezilerle başlayan bu etkinlikler, aynı yaştaki arkadaşların katılımıyla devam etti. Ders veren ağabeylerimizle bağımız 2-3 ay sonra kuvvetlenince çeşitli kitapları bize tavsiye ettiler. Artık sadece ders çalışmıyor, Fethullah Gülen'in kitaplarını okuyorduk. Aynı zamanda evlerimize gelip ailelerimizle de tanışarak bağı iyice kuvvetlendirdiler. Sonraki aşama namaz kulmam oldu. Namaz kaçırmayan ve kitapları eksiksiz okuyanlara çeşitli hediyeler verildi. Bir süre beş kişilik grupla bu çalışmalara devam ettim. Yeni bir döneme girdiğimizi anlamıştım. Artık Cemaatten diğer ağabeylerle görüştürülüyor, sadece tek ağabeyle program yapıyorduk. Ağabeyin gerçek adını bilmiyorduk çünkü hem o, hem de biz kod isimler kullanıyorduk. Bunun gerekçesini yıllar sonra öğrendim; ilerleyen zamanda kimse kimseyi gerçekten tanımadığı için şikâyet edemeyecekti! (Akt. Bulut, 2016: 511). Kimi öğrenciler Şok Mangası adı verilen özel gruplara alınır. Bu gruptaki öğrencilerin eğitimi çok ağırdır. Bunlara günde sadece 2-3 saat uyku izni verilir; yemeksiz ve susuz çok ağır eğitimler yaptırılır, sürekli küfür ve hakaretle psikolojik şiddet uygulanır. Örneğin, saat 13.00'te başlayan eğitim ertesi gün 05.00'e kadar aralıksız sürer!" (Akt. Bulut, 2016: 511).

Genelkurmay Başkanlığı'nın Ankara DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdiği, Yargıtay Başsavcılığı'nın tebligatnamesinde (6. Klasör'de) olduğu belirtilen "Bir Nur Talebesinin Anlatımıyla Fetullahçılık" isimli belge de çok erken tarihli bir itirafçı beyanıdır (Senem, 2016: 658-663). Aşağıda Fetullahçı örgütlenmeden ayrılarak örgütün işleyişi hakkında önemli bilgiler veren, ismi saklı bu şahsın, özellikle örgütün adam kazanma taktikleri ve akademik çevrelerdeki FETÖ yapılanması hakkında söyledikleri çok mühimdir:

"Bu rapor, 1988-1993 yılları arasında tanıdığım ve faaliyetleri içinde olduğum, kamuoyunda Fetullahçılar olarak bilinen ve Fetullah Gülen tarafından temelleri atılmış dinci örgütün kendi izlenimlerim çerçevesi içinde çizilmiş bir portresidir." (...) "Çocuğun aile durumu ve kişisel durumuna göre aylarca dinle ilgili hiçbir şey söylenmeyebilir. Yapılan şey bu gençlere bir abi gibi davranmak. Ona derslerinde yardımcı olmak ve geleceğe ait planlarda yol göstermektir. Yeterli kıvama gelindiğinde ise cemaatin öğretisi verilmeye başlanır." (...) "Çocukların lise çağında hafta sonları gördükleri ilgi ve belki sıcak ev yemekleri bu çocukları cemaat elemanı yapmak için çok bile." (...) "Her ev hacmine göre beş-altı kişiden oluşur ve evlere kimlerin dağıtılacağı "bölge imamları" tarafından belirlenir." (...) "F. Gülen'e göre askeriye, mülkiye-hukuk ve eğitim teşkilatlanması gereken ilk üç kurumdur." (...) "Boğaziçi, ODTÜ ve Bilkent gibi seküler yapının kök salmış olduğu üniversitelerde örgütün fakülte düzeyinde yapılanması kuvvetli değildir. Fakat bu üniversitelerde asistan düzeyinde veya doktora çalışması yapan cemaat mensupları mevcuttur." (...) Üniversitelerde bugün alt kadrolara hâkim olma savaşı içindeler. Bugünün asistanı

yarının doktoru, doçenti, profesörü olacak.” (...) “Şu anda devletin parasıyla ileride devlet üniversitelerinde pozisyon verilmek üzere Amerika, İngiltere, Fransa başta olmak üzere okuyan yüzlerce örgüt elemanı var.” (...) “Türki cumhuriyetlerdeki muazzam iş potansiyeline, Türk girişimcilerden önce Fetullahçılar uyanmış ve buradaki yatırımda en büyük pay onlarındır. Anadolu Kaplanları denilen yerli girişimcilerin önemli bir kısmı Fetullahçıları desteklemektedirler. Aralarında güçlü iş ortaklığı ve bilgi transferi vardır. Bu dayanışma dış ticarete de yansımıştır.” (...) Cemaatin içinde üst düzeyde bile birbirinden nefret eden, birbirinin kuyusunu kazmaya çalışan insanlar mevcuttu (...)”

3.4.2. Fetullahçılığın Temel Hedefleri

Fetullah Gülen ve örgütünün temel hedeflerine değinmeden önce bizzat Gülen’in ağzından hedeflere varmak için izlenmesi gereken yol ve yöntemlerin neler olması gerektiği, nelerden sakınılması gerektiğini görmekte fayda var. Aşağıdaki ifadeleri okuyunca Gülen’in ortaya koymuş olduğu hedefler ile FETÖ’nün izlemiş olduğu yöntemler arasında ne denli büyük bir fark olduğu anlaşılacaktır. Bu farkın oluşmasının nedeni Gülen örgütünün Gülen’e rağmen yahut Gülen’in prensiplerine aykırı hareket etmesi değil bizzat Gülen’in ikiyüzlü tavır ve davranışlarının bir neticesidir. Bir taraftan kamuya açık mecralarda, kürsülerde ve vaazlarında iyiyi, güzeli ve meşru olanı emrederken, öte yandan kapalı ve özel ortamlarda örgütüne kötüyü, batılı, gayri meşruyu da içerse amaca giden her yolu meşru gören bir anlayışla görevler tevdi eder (Gülen’den aktaran Öztürk, 2017: 229).

Fethullah Gülen’in Türkiye’de bariz görünürlük kazandığından beri onun en karakteristik özelliği iştihakla sunduğu "gözyaşı" olmuştur. 1970’li yıllardan sonra yaptığı dini sohbetlerin olmazsa olmazı onun bu ağlamaklı ruh hali olmuştur. Mütevazı cami kürsülerinden damla damla biriken gözyaşları, "28 Şubat" Darbesi'nin katalizörlüğünde büyüyerek, derya deniz bir cemaate (örgüte) ve okyanus ötesi küresel bir şebekeye hayat iksiri olmuştur. 2000'lere doğru bu şebeke, Türkiye'de ekonomik, siyasi, mülki, eğitim, hukuk, medya, kültür gibi alanlarda en etkili aktörlerden birisi haline gelmiş, gözyaşlarından biriken deryalar, servet ve güç timsali devasa bir buz dağına dönüşmüştür (Atay, 2023: 38).

FETÖ hakkında hazırlanan savcılık iddianameleri incelendiğinde ve FETÖ üyesi militanların ifadelerine bakıldığında, Fetullah Gülen’in asıl amacının hayalindeki dini ve siyasi düzene kendi liderliğinde ve koordinasyonunda ulaşmak olduğu görülür. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin anayasal kurumlarını ele geçirmek suretiyle kendi idealleri doğrultusunda yeniden dizayn etmek ve Fetullah Gülen

liderliğinde oligarşik bir yönetim oluşturmak, FETÖ'nün asli hedefidir (Polis Akademisi, 2018). Fetullahçılar bu amaçlar doğrultusunda siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, eğitim ve dini alanlarda kendilerine belirli hedefler koymuştur. Fetullah Gülen ve örgütlenmesini bir bakıma “Fetih Hareketi” olarak gören Can Özçelik’e göre (2015: 28-29), Fetullah Gülen’in temel gayesi Türkiye’den başlayarak, Orta Asya’yı ardından da kademe kademe bütün dünyayı fethetmektir. Bu bir ütopya değil, stratejik ve operasyonel olarak ciddi ciddi planlanmış bir harekettir. Özçelik aynı çalışmasında (2015: 28-29) Fetullah Gülen’in Türkiye’yi iki kesime ayırdığı; halkı ve devlet kurumlarını farklı gördüğü, her iki yapıyı bir arada koordine edecek bir örgütlenme meydana getirdiği ve özellikle askeriye, yargı ve emniyeti ele geçirmeye çalıştığını söyler (Özçelik, 2015: 122). Gülen, “Bir gün bana Ankara’da bir evimiz olduğunu söyleyin. Devletin paçasından şöyle bir tutacağım; devlet uyandığında yapacağı hiçbir şey kalmayacak.” şeklinde gizli emellerini çok öncesinde açık etmiştir (Özçelik, 2015: 29). Gülen çekirdek kadroyu siyasi olarak anti-komünist ve milliyetçi, dini olarak da gelenekçi ve muhafazakâr bir zihniyette yetiştirmiştir (Öztürk, 2017: 21). Fetullah Gülen ömrü boyunca Kürtlerle birlikte olmaktan, Kürtleri anmaktan imtina etmiştir. Zeki ve parlak Kürt kökenli öğrenciler dışında FETÖ, Kürtlere karşı kapalı bir örgüt olmuştur. Örgütünde her ne kadar Kürt kökenli kişiler yer almış olsa da bunlar ya ekonomik açıdan varlıklı yahut pozisyonları itibarıyla kullanışlı ve faydalı kişiler olduğu içindir. Ancak Gülen’in milliyetçilik duygusu da tartışmaya açıktır. Gülen, kendisinin milliyetçi olmadığını ancak ilk yıllarında Türk askerinin milliyetçi olmasını normal gördüğünü ve hatta Allah’a milliyetçiler için dua ettiğini, ancak bu duadan sonra düşüp kaburga kemiklerini kırdığını, bunun üzerine bir daha milliyetçiliğe sempati duymadığını belirtir (Erdoğan, 1995: 80-82; Yıldırım, 2016: 147).

Gülen, sivil yapılarla devlet arasında konumlanırken her zaman örgütünün geleceğini devletten yana tavır almakta görmüştür (Öztürk, 2017: 21). Bu durum aslında Osmanlı’dan beri devam edegelen devlet-cemaat ilişkisinin bir sonucudur. Devlet bazı cemaatleri ve tarikatları yanında tutmak için onlara birtakım menfaatler sunar. Bu ilişki karşılıklı yarara dayalıdır (İnalcık, 2016: 97).

FETÖ için eğitim-öğretim faaliyetleri oldukça önemlidir. Bu alan ekonomik kazanç olarak görüldüğü gibi örgüte eleman kazandırma noktasında kaynak olarak kullanılmıştır. Buradan devşirilen öğrenciler örgütün sistematik öğretilerine tabi

tutularak sadık birer örgüt militanı olmaları sağlanmakta, ardından da değişik gayrimeşru yöntemlerden de istifade ederek kamuda etkili pozisyonlara ve kilit görevlere sızmaları temin edilmiştir. Örgütün elinde yetişen öğrenciler anne ve babalarına değil abilerine ve ablalarına daha da önemlisi örgüt lideri Gülen'e ölümüne bir sadakatle (Çetinkaya, 2014: 133) bağlıdır. Örgütün talimatı doğrultusunda anne ve babalarını rahatlıkla terk edebilmektedirler (Veren, 2016: 103). Yoksa aforoz edilerek cezalandırılır ve sahip oldukları konforu kaybederler. Gülen müritlerinden vakti geldiğinde ailesini, sevdiklerini ve ülkesini görül rahatlığıyla terke dip gitmesini bekler ve onlara bu konuda şunları vaaz eder: “(...) Anadolu'nun temiz insanları, ay yüzlü anne-babalarınızın hepsi, bir gün babamın bana dediği gibi 'Orada bekleyenlerin var.' diyecek ve size hizmet beldelerinizi işaret edeceklerdir” (Gülen'den aktaran, “Alamut'tan Pensilvanya'ya...”, 2022: 170-171).

Öte yandan örgüt üyelerine bizzat Fetullah Gülen tarafından fiziksel şiddet uygulandığı da iddia edilmektedir. Veren'in iddiasına göre (2016: 173) Gülen, işini yapmakta geciktiği için FEM Dershaneleri Müdürü Mehmet Demircan'ı falakaya yatırmış ve kolunu kırmıştır. Bu tür marjinal dini yapılarda lidere itaat Allah'a ve peygamberine itaat hükmündedir (Öztürk, 2017: 64, 66, 67). Zira sıradan bir insanın bilmediğini, göremediğini kutsal kişilik yani Lider bilebilir, görebilir. Hatta Gülen, bir hadisi referans göstererek müritlerinden koşulsuz itaat beklemektedir. Bu hadise göre Allah'a isyan söz konusu olduğunda anne baba da olsa bu kişilere itaat edilmez. Müritlerinin anne ve babaları onların örgüt dâhilinde yurt dışına çıkmalarını yahut örgütsel bir görev almalarını istememeleri halinde onlara itaat edilemeyeceğini ifade eden Gülen, bu düşüncesiyle örgütünün kendisine ve örgüt doktrinine itaati ile Müslümanların Allah'a itaatini aynı şey olarak görmektedir (Öztürk, 2017: 69).

Hanefi Avcı, “Haliç'te Yaşayan Simonlar” kitabının giriş kısmında “Haliç” metaforunu açıklarken (Avcı, 2010: 19), Haliç'i İstanbul'un eski zamanlarında dayanılmaz pis kokulu ortam olarak tarif eder. Ancak bu kötü kokuya rağmen o ortamda uzun süre bulunanlar bu rahatsız edici kokudan hiç rahatsızlık duymaz. Bu fiziki durumun benzer şekilde düşünce dünyasında, sosyal davranışlarda, ahlaki kurallarda da geçerli olduğunu söyler. Her suçu değil sadece öğretilen ya da empoze edilen eylemleri suç olarak görürken, kendi tarafındaki insanların aynı eylemlerini normal olarak değerlendirmeyi de Avcı “Simonlaşmak” olarak ifade etmektedir. Avcı,

ayrıca “Menfaat ve itaat kültürünün hâkim olduğu her yerde Simonlar olacaktır” diye ilave eder (Avcı, 2010: 18-19).

Örgüt lideri Fetullah Gülen’in 1984’te yaptığı bir konuşmasında, “Öğrencilere en başta ilkokul öğretmenliği, orta ve lise öğretmenliği, ikinci planda subaylık, polislik ve hukukçu olmayı tavsiye ediyorum” dediği hatırlanacak olursa, FETÖ’nün onlarca yıl boyunca ne kadar sistematik ve örgütlü çalıştığı görülecektir (Polis Akademisi, 2018). 1995 yılında Gülen FEM Dershanesi’nde örgütün hedefleri hakkında şunları konuşmuştur: “Askeriyeyi, mülkiyeyi, yargıyı ele geçirin! Devletin kan damarlarına sızın! Hissedilmeden buraları işgal edin! Hissedildiğiniz zaman geri çekilerek, kendinizi belli etmeyin! Fırsat bulduğunuz zaman tekrar ileri doğru yürüyün!” (Veren, 2016: 113).

FETÖ örgütlenirken özellikle Emniyet, Jandarma, TSK, Yargı ve MİT gibi kurumlara büyük önem vermiş ve bu kurumlarda mahrem yapılanmalara gitmiştir. Fetullahçılar güvenlik ve yargıda örgütlendikçe silahlı bir terör örgütü olma yolunda çok daha hızlı ve cesur adımlar atmıştır. FETÖ lideri Fetullah Gülen bu kurumlara militanlarını yerleştirme konusunda şunları söylemiştir:

“Adliye, mülkiye veya başka hayati bir müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti öyle ferdî mevcudiyetler şeklinde ele alınıp değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. Bir ölçüde onlar bizim varlığımızın teminatıdır. Bütün güç merkezlerine ulaşmaya kadar hiç kimse varlığınızı fark etmeden sistemin ana damarlarında ilerleyin. Türkiye’deki güç ve kuvveti cephenize çekeceğiniz ana kadar her adım, erken sayılır” (Polis Akademisi, 2018).

Gülen, kuvvet kazanmak konusunda da örgütüne vaaz eder: Kuvvetli olmayı din ve hikmet gibi zaruri görür. Hikmetli davranmak için kuvvetli olmayı kaçınılmaz kabul eder. Ayrıca kuvvet, hikmet ve dinin uyum içinde ve bir bütün olarak yer alması gerektiğini belirtir. Hikmet ve din olmazsa kuvvetin zulüm aracı olacağını, kuvvetsiz dinin de vicdan meselesine indirgeneceğini söyler. Şer ve kötülük odaklarının hedefi olmaktan kaçınmayı önemli gören Gülen, güç odaklarının dengelerini gözetmeyi, onların karşıtlığından sakınmayı ve asla onlara karşı dikleşmemeyi telkin ve tavsiye eder (Gülen’den aktaran Bulut, 2016: 116-117, 121).

Prof. Dr. Ahmet Keleş, Fetullah Gülen’in Türk Silahlı Kuvvetleri’ne sızan militanlarına; “Siz benim Bedir’imin, Uhudum’un Hamzaları ve Alileri olarak yetişiyorsunuz” dediğini aktarır. Ayrıca Keleş, yaklaşık 30 yıldır ordunun içinde

Gülen'den talimat bekleyen elemanları olduğunu, özellikle de Hava ve Deniz Kuvvetleri Komutanlıkları'nda yoğunlaştıklarını söyler (Özçelik, 2015: 18):

Savcılığa ifade veren Maltepe Askeri Lisesi öğrencilerinden Mustafa Soysal'ın, şu sözleri FETÖ'nün örgüt militanlarını nasıl motive ettiği ile ilgili çok çarpıcı bir örnektir. “Okula başlamadan evvel bize dini konulardan ve Orta Asya'da açılan okullardan bahsettiler. Maltepe Askeri Lisesi'ne girdikten sonra bize ‘Sahabi mertebesine ulaştığımızı, kurallara uymadığımız takdirde Allah tarafından cezalandırılacağımızı’ söylediler.” (Özçelik, 2015: 20).

Fetullah Gülen, kendi örgütlenmesi ve hedefleri hakkında İran'dan örnek verir. Ayetullah Humeyni'nin (1902-1989) lideri olduğu hareketin üçüncü sınıf bir hareket olduğunu oysa kendi örgütlenmesinin birinci sınıf bir hareket olduğunu ifade eder. Buna ilaveten Gülen, örgütünün gizemli ve kapalı yapısına da vurgu yapar; görünmez, ulaşılmaz, bilinemez, sırlarla örülü bir hareket olduğunu dile getirir (Veren, 2016: 110).

3.4.3. Fetullahçılıkta Tedbir Öğretisi

Benzeri her örgüt gibi FETÖ de gizlenmek için farklı bir kimlikte görünmeye çalışmıştır. Bu kapsamda oldukça geniş çaplı bir kamuflaj yöntemi geliştirmiştir. Bu yöntemi “tedbir” olarak uygulamaya koymuştur. FETÖ, daha ilk yıllarından itibaren adli ve idari takibata uğramamak ve bu kapsamda örgüt menfaatlerinin zarar görmemesi için “tedbir” yöntemini oldukça sıkı bir şekilde uygulamıştır (Şahin, 2014: 149). Örgüt, tedbir öğretisini takiye esasına dayandırmak suretiyle bir anlamda dini meşruiyet elde etmeye çalışmıştır. Sonsuz Nur-1 adlı kitabında Gülen, takiye konusunda da nevi şahsına münhasırdır. Kendi müritlerinden Hz. Muhammed dönemi münafıkları gibi tedbirli davranmasını bekler. Ona gör münafıkların takiyeci kimliğine bu çağda Müslümanların bürünmesi kaçınılmaz bir zaruriyedir. Münafıklar nasıl inkârlarını çıkarları için gizli tutuyorsa müritlerinin de bulundukları konumlarını ve görevlerini koruyabilmeleri için ibadetlerini gizli yapması mecburidir. Yoksa iktidardaki şer odakları onları bertaraf edecektir. Devlet kadroları ve iş yerleri aksi halde müritlerine asla açılmayacak, toplum tarafından da aşağılanacak bir intibaları olacaktır (Gülen'den aktaran Öztürk, 2017: 54).

Gülen, sürekli kullandıkları takiye öğretisine meşruiyet kazandırmak için sahil olmayan sözde hadisleri de kullanmaktan geri durmamıştır. " (...) Ve Allah Rasulünün (sav) baştan beri bize ait sözlere ilham kaynağı olan baş döndürücü şu ifadesi var: 'Hakk'a, onu yabancılardan gizlemekle yardımcı olun.' Hakk (cc) ve hakikatlere yardımcı olmak mı istiyorsunuz? Duygu ve düşüncenizi, hasımlarınızdan ketmetmeye bakın!" (Gülen'den aktaran Bulut, 2016: 105). Mehmet Metiner bir röportajında (2015: 143), Fetullahçılar için her yolun mubah olduğunu, takiyenin zirvesini yaptıklarını, karşılına geçtiklerinde de Fethullah Gülen'e küfrettiklerini, bunun nedeninin de bizzat Fethullah Gülen'in "Kendinizi saklamak için gerekirse bana küfredin" ruhsatından kaynaklandığını söylemektedir.

Örgütün âli menfaatleri için yalan söylemek, inanmadığı şeyi savunmak, olduğundan farklı görünmek, başkasına suç atmak (iftira etmek), dini kuralları sonuna kadar esnetmek, dinin helallerinden ve haramlarından sürekli tavizler vermek, hukuki boşlukları kullanmak, yasaları kendi lehine kullanmak, ahlaki kuralları çiğnemeyi alışkanlık edinmek tedbirlerden bazılarıdır. Fetullahçılık denilince ilk akla gelen "tavizkâr" tutumlarıyken, taviz vermenin kötülüklerine değinen Gülen, ilk tavizin verilmesinin bir sonucu olarak, bir gün vatanın da pazarlık meselesi haline geleceğini söylemektedir. Bu yüzden ilk tavizin asla verilmemesi gerekir (Çetinkaya, 2014: 69). Bütün bunları söyleyen Gülen ve örgütü dinin tüm naslarında tavizler verdiği malumdur.

Gülen, takiye daha doğrusu taviz konusunda sınırsızdır: "Nihai hedefe ulaşana kadar, yani sonuca ulaşınca kadar, her yöntem, her yol mubahtır. Bunun içerisine yalan söylemek de, insanları aldatmak da girer." (Gülen'den aktaran Önsel, 2016: 15). İlahiyat profesörü Mustafa Öztürk, Fetullah Gülen ve örgütü için "devasa bir yalan makinesi" benzetmesi yapar (Öztürk, 2017: 46). Allah'ı yok saymak, hırsızlık yapmak, başkalarının hakkını yemek, içki içmek, namaz kılmamak, oruç tutmamak, faiz yemek, zina yapmak, flört etmek, engel gördüklerini ortadan kaldırmak, tehdit, şantaj, kumar ve kılık kıyafette serbestlik gibi İslam'ın haram saydığı şeyleri mübah görme anlayışı örgütün sıklıkla başvurduğu davranışlardır (Öztürk, 2017: 176; Aydın, 2017: 52-53).

Yaklaşık 10 yıllık zirve dönemi (2002-2012) haricinde örgüt her zaman gizliliğe azami riayet etmiştir. Top sakal bırakmak, saçları uzatmak, küpe takmak, başörtüsü takmamak, tesettürden uzak durmak, kot pantolon giyinmek, her türlü dini

çağrışım yapan giysi ve takılardan uzak durmak, makyaj yapmak, evlere girip çıkarken olabildiğince yalnız olmak, farklı gazeteler taşımak, kitaplarını ciltlemek tedbirin içinde yer alan bazı kurallardır. Bunun dışında siyasi ve ideolojik görüş olarak ortamına göre hareket etmişler; kimi zaman sosyal demokrat kimi zaman milliyetçi kimi zaman laik Kemalist kimi zaman da İslamcı gibi görünmeyi başarmışlardır. FETÖ, kendilerine rakip ya da engel olarak gördüğü kişileri bazen şeriatçı bazen FETÖ'cü bazen de komünist gibi etiketlerle siyasi konjonktüre göre değişen tehdit algısını da dikkate alarak, söz konusu kişileri “yasadışı faaliyetleri olduğu” gerekçesiyle yetkili mercilere ihbar etmek suretiyle oldukça sıra dışı tedbirler uygulamıştır. FETÖ, Darülharb²⁸ hukukunun gereği olarak Türkiye gibi ülkelerde “hile mubahtır” esasını suiistimal ederek, üyelerinin her türlü suçu ve günahı işleyebilmesinin sözde dini meşruiyetini üretmiştir (Polis Akademisi, 2018).

GATA İstihbarat eski Şube Müdürü R. Ö. imzalı, Binbaşı F. T. E. ile yapılan görüşme²⁹ de FETÖ'nün tedbir uygulaması konusunda ne kadar hassas davrandıklarına en iyi örneklerden birisidir (Senem, 2016: 796-797). F. T. E., örgüt bünyesindeki dersleri, beşerli gruplar şeklinde yaptıklarını söylemektedir. Bir FETÖ itirafçısı da Fetullah Gülen'in şunları söylediğini aktarmaktadır (FETÖ Çatı İddianamesi, s. 288); “(...) Denge gözetilmediğinde hezimet ve mağlubiyetin kaçınılmaz olduğu şartlarda kahramanlık gösterisi ihanettir.” Gülen, güvenlik ve taktik stratejisi konusunda da militanlarına Kur'an'dan; Kehf Suresi'nden yola çıkarak önemli mesajlar verir. Her çağın Ashab-ı Kehf'i olacağını söyleyen Gülen, farklı inanç, duygu, düşünce üzerinde olsalar da aynı yolda yürüyeceklerdir. Ancak tedbir elden bırakılmamalıdır. Hatta çok iyi eğitilmiş köpekler saklanmalı ki dışarıdan gelebilecek her türlü tehlikeyi önceden sezip defedebilsin (Gülen'den aktaran Öztürk, 2017: 141, 142). Gülen'in bahsettiği köpekler, modern ve teknik donanımlı istihbarat üyeleri olmalıdır. Gülen ilaveten bu hususta şunları dile getirir: "Tıpkı mağarada uyuyan gençler gibi üç yüz yıl da sürse gizleneceksiniz. Uyuyor gibi yapacaksınız ama hakikate hep uyanık olacaksınız. Zamanı gelip de şehre indiğinizde ise kendinizi asla belli etmeyeceksiniz" (Keleş, 2016: 51; Öztürk, 2017: 142).

²⁸ Cihat hükmünün geçerli olduğu, küfür sisteminin egemen olduğu düşman toprakları (Ayrıca bkz. TDV İslam Ansiklopedisi, “Darülharb” maddesi).

²⁹ Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi, E.2000/124, K.11, D.851-979; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 04.04.2008 gün ve 2006/206179.9 sayılı itiraz, s.19

Latif Erdoğan, Cemaatin nasıl FETÖ'ye dönüştüğünü şöyle özetler; “Amaca giden her yol meşru görülmüştür. Araçlar amaç haline getirilmiştir. Özel olmakla, gizli olmak arasındaki fark sıfırlanmıştır. Tedbirli olmak takiyeye dönüşmüştür (Şahin, 2014: 326-327). Eğer bir yapı kendini gizliyorsa, bu durumda bu yapının gizli hedefleri olduğu anlaşılmalıdır (Aydın, 2017: 41). FETÖ'nün sık sık kullandığı dış dünyayı kötü, diğer insanları düşman gösterme davranışının örgütsel açıdan birtakım faydaları vardır: Tedbir ve takiye için gerekçedir. Casusluk ve sızma faaliyetleri için bir gerekliliktir. Gizemli ve şifreli iletişim için bir mecburiyettir. Ahlakilik ve kanunilik açısından sorunlu davranışlara bir meşruiyettir. Lidere ve üstlere itaat kaçınılmazdır (“Alamut'tan Pensilvanya'ya...”, 2022: 122).

Görsel 1. 1. Sızıntı dergisi kapağı (Sayı:19, Yıl: 1997)

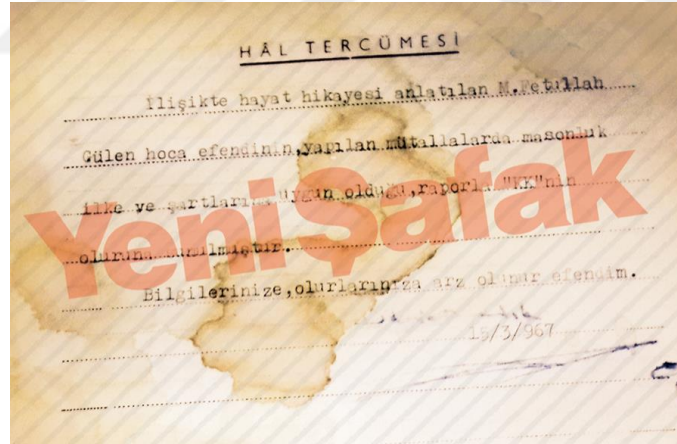
Kaynak: Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği (2022: 56).

Görsel 1. 2. Sızıntı dergisi kapağı (Sayı: 100, Yıl: 1987)

Kaynak: Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği (2022: 57).

3.5. Fetullah Gülen'in Mason Olduğu İddiası

Fetullah Gülen'in mason olduğuna dair eskiden beri kamuoyunda tartışmalar ve iddialar olagelmıştır (Metiner, 2015: 359-361). Fetullahçılar bu iddiaları sürekli reddetmiş olsalar da aşağıda bu iddiaları doğrulayan birtakım belgeler mevcuttur. Gülen'i masonluğa davet eden kişi, 1964 yılında tanıştığı ve kendisinin de mason olduğu iddia edilen İzmirli iş insanı A.R.G.'dir.³⁰ A.R.G.'nin, İzmir'de bulunan kamu görevlileriyle, hâkimler ve savcılarla yakın ilişkisi bulunmaktaydı. A.R.G. kendi gücünü kullanarak Gülen'in örgütlenmesine de öncülük etmiştir. Bir partinin eski Genel Sekreteri K. G.'nin (1905-1996) 16 Temmuz 1967 yılında Masonlar Locasına yazdığı bir mektupta (Bkz. EK- 1: Kasım Gülek'in 16.07.1967'de Masonlar Locası'na Yazdığı Mektup) Türkiye'de faaliyet yürüten masonların farklı localara bölündüğü ve bazı eski masonların bu parçalanmadan kaynaklı küskün davrandıkları, bunlardan birisinin de Fetullah Gülen biraderleri olduğu ve hatta Gülen ve diğer küskün biraderlerinin bu localardan en büyük madalyalar (üstün hizmet madalyası) aldığı belirtilmektedir.³¹

Görsel 1. 3. Fetullah Gülen'in Masonluğa uygun olduğunu gösteren “olur” belgesi

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 27.06.2023)

Gülen'in Mason teşkilatıyla olan ilişkisinin bir başka belgesi de 25 Mart 1975 tarihli Türkiye Büyük Mason Mahfili için ettiği 'Tekris Yemini'dir (Bkz.EK- 2:

³⁰ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 27.06.2023)

³¹ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 27.06.2023)

Fetullah Gülen'in 25 Mart 1975 Tarihli Tekris **Yemini**). Masonluk literatüründe "Tekris Yemini" örgüte giriş esnasında ve derece yükselmesinde edilen yeminlerdir. Gülen'in yemin metninde şunlar yer alır:

*"Evrenin Ulu Mimarının ve şu Mason topluluğunun huzurunda, kendi arzu ve irademle samimi olarak yemin ederim ki: Bana öğretilecek ve söylenecek Masonluk sırlarını bir Masondan başkasına ve Mason Mahfilinden başka bir yerde asla beyan ve ifşa etmeyeceğim. Masonluk için çalışacağım. Prensiplerine sadık kalacağım. Toplantılarına muntazam devam edeceğim. Şeref ve haysiyetimi koruyacağım, insanları seveceğim ve onların iyiliği için çalışacağım. Aileme ve vatanıma karşı fedakâr olacağım. Cehalet ve taassupla mücadele edeceğim. Adalet ve hakkaniyetten ayrılmayacağım ve başkalarının haklarına da kendi hakkım kadar saygı göstereceğim. Türkiye Büyük Mason Mahfili'ni, Türkiye'de remzi üç derecenin nazım ve hâkim otoritesi olarak tanıyacağım. Türkiye Büyük Mason Mahfili'nin anayasası, iç tüzüğü Mahfiller genel tüzüğü ile Muhterem Mahfilin iç tüzük ve kararlarına riayet edeceğim. Bu taahhünameyi 25.03.1975 günü İstanbul yedisinde hakikat nurunun kaynağı olan Muhterem Üçgen Mahfilinin resmi celsesinde imza eyledim."*³²

O. D.'nin törene davet için gönderdiği mektuba göre Gülen, 17 Temmuz 1969 tarihinde Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Locası'ndan taltif madalyası almıştır: "(...) resmi celseleri takip eden her Salı günü akşam veya öğleden sonra yahut geceleri olmak üzere muhtelif toplantılar yapan yeni fikir ve mutallerle görüşmelere katkı sunan Muhammed Fetullah Gülen biraderimizin 'KK' katılacağı törenle taltif madalyasıyla ödüllendirilmesine oy birliğiyle karar verildi." Fetullah Gülen'in 1974 tarihinde aynı Mason teşkilatından başka davetiyeler aldığı ve bazı toplantılarına iştirak ettiği yine Yeni Şafak Gazetesi tarafından öne sürülmüştür.³³

Görsel 1. 4. Gülen'in Masonlar Locası'ndan aldığı taltif belgesi³⁴

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 27.06.2023)

³² <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 27.06.2023)

³³ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 27.06.2023)

³⁴ O. D.'nin törene davet için gönderdiği mektuba göre Fetullah Gülen'in 17 Temmuz 1969'da Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Locası'ndan taltif madalyası aldığını gösteren belge.

3.6. Fetullahçılarının Dinler Arası Diyalog Faaliyetleri

Fetullah Gülen'in uluslararası bilinirliğini sağlayan hiç şüphesiz bizzat kendisi tarafından yürütülen “dinler arası diyalog faaliyetleri” olmuştur. Bu faaliyetlerin çıkış ve motivasyon noktası üst düzey Hristiyan ve Yahudi din adamları ile yapılan görüşmeler olmuştur. Fetullah Gülen Kırklareli'nde imamlık yaparken Türkiye Ermenileri 82. Patriki Şnork Kalustyan'a (1913-1990) bir diyalog mektubu yazmıştır. Nurettin Veren'in kitabında (2016, 154) yayınladığı söz konusu mektupta Gülen, “1915 yılında Ermenilere yapılan büyük soykırımı lanetliyorum” ve “Hz. İsa Aleyhisselam'ın çocuklarının Müslüman geçinen cahil insanlar tarafından katledilmesini esefle kınıyorum” diye yazmıştır. Ancak Ermenilerin yaptığı katliamlara dair tek bir kelime dahi etmemiştir.

Dinler arası diyalog kapsamında yaptığı ikinci görüşme ise İstanbul'da 4 Nisan 1996'da Fener Rum Patriği I. Bartholomeos'la olmuştur. Ardından Gülen, 10 Eylül 1997'de kalp anjiosu gerekçesiyle gittiği ABD'de, New Jersey İftira ve İnkârla Mücadele Birliği (ADL) Başkanı Abraham Foxman ve 19 Eylül 1997'de New York Eyaleti Katolik Kilisesi Kardinali John O'Connor'la bir görüşme yapmıştır (Bkz. EK-4:EK- 4: Fetullah Gülen İle New York Kardinali John O'Connor Görüşmesi).³⁵ ADL Başkanı Abraham Foxman ile yaptığı görüşmede Foxman, Gülen'den İngilizce basımını kendilerinin üstleneceği “İslam'da hoşgörü” konulu bir kitap yazmasını istemiştir. 21 Kasım 1997'de Vatikan'ın İstanbul temsilcisi Georges Marovitch ile Süryani cemaatinden bazı din adamları Gülen'i Türkiye'de ziyaret etmiştir (Bkz. EK-5: Fetullah Gülen, Dönemin Vatikan'ın İstanbul Temsilcisi George Maroviç'le Birlikte; Öztürk, 2017: 172-173).

ABD'nin eski Devlet Başkanı Bill Clinton (1946-), görevi sürecinde Endonezya'da bir camiye yaptığı ziyaret sonrası bir tür halifelik vurgusu yaparak, Beyaz Saray'ın da muhatap alacağı, tüm Müslümanları temsilen tıpkı bir Papalık gibi makamın çok elzem olduğunu söylemiştir (Bulut, 2016: 336). Clinton'un da aklından geçen herhalde Fetullah Gülen'i muhtemel bir hilafet makamının başına geçirmektir. Şüphesiz bu temenniler Gülen ve örgütünün önünü açan anahtar ifadeler olmuştur. Fetullah Gülen'in en prestijli hamlesi 9 Şubat 1998'de ABD Ankara eski Büyükelçisi

³⁵ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 29.06.2023)

Morton Abromowitz'in aracılığıyla dinler arası diyalog kapsamında Vatikan'da Papa II. Ioannes Paulus (Jean Paul) ile yaptığı yarım saatlik buluşmadır (Öztürk, 2017: 172-173; Tayyar, 2015: 272-276). Bu arada Gülen ile Yahudi kökenli Abromowitz'in arası oldukça iyidir. Gülen ile ABD'li Yahudi lobileri arasındaki bağlantıyı bizzat Abromovitz sağlamaktadır (Bulut, 2016: 164-165, 286). Gülen, Papa II. Jean Paul ile yaptığı görüşmede kendisine sunduğu mektupta üç teklifte bulunduğunu söyler (Bulut, 2016: 164; Tayyar, 2015: 274-276).³⁶ İşte söz konusu mektuptan bazı önemli satırlar (Veren, 2016: 67; Bulut, 2016: 274):

"Pek muhterem Papa cenapları!"

"Üç büyük dinin doğum yeri olarak bilinen toprakların dünyayı daha iyi yaşanabilir bir mekân kılma yolundaki kutsal misyonumuzu tam manasıyla bilen halkından size en içten selamları getirdik. Yoğun gündeminizde bize zaman ayırarak sizinle müşerref olmayı bahsettiğiniz için zat-ı alilerinize en derin kalbi teşekkürlerimizi sunarız. Papa 6. Paul Cenapları tarafından başlatılan ve devam etmekte olan Dinler Arası Diyalog için Papalık Konseyi (PCID) misyonunun bir parçası olmak üzere burada bulunuyoruz. Bu misyonun tahakkuk edişini görmeyi arzu ediyoruz. En aciz bir şekilde hatta biraz cüretle, bu pek kıymetli hizmetinizi icra etme yolunda en mütevazı yardımlarımızı sunmak için size geldik. (...) Kendi memleketimizde şimdiye kadar çeşitli Hristiyan mezheplerinin liderleriyle diyalog içinde olduk. Bu naçiz gayretlerin boşa çıkmadığını âcizane ifade etmek isteriz. Amacımız bu üç büyük dinin inananları arasında hoşgörü ve anlayış yoluyla bir kardeşlik tesis etmektir. (...) Yeni fikirlerimiz varmış iddiasında bulunmuyoruz. Yine müsahahanıza sığınarak, bu misyonun hedeflerine yakından hizmet etmek için üstlenmek istediğimiz birkaç teklifte bulunmayı arzu ediyoruz. Hristiyanlığın üçüncü bin yılına girişi münasebetiyle yapılacak kutlamalar vesilesiyle Ortadoğu'daki Antakya, Tarsus, Efes ve Kudüs gibi bazı kutsal yerlere müşterek ziyaretleri içeren birçok etkinlik önermek istiyoruz. (...) Anadolu halkı size misafirperverliğini göstermeyi ve şevkle selamlamayı hararetle beklemektedir. Filistinli liderlerle diyalog kurmak suretiyle Kudüs'ü birlikte ziyaret etmemize davetiye çıkarabiliriz. Bu ziyaret bu mübarek şehri Hristiyanlar, Yahudiler ve Müslümanların, hiçbir kısıtlama, hatta vize dahi olmaksızın serbestçe ziyaret edebileceği uluslararası bir bölge olarak ilan etme gayretlerine yönelik dev bir adım teşkil edebilir. Üç büyük dinden liderlerin iş birliği ile ilki Washington DC'de olmak üzere muhtelif dünya başkentlerinde bir konferanslar serisinin gerçekleştirilmesini teklif ediyoruz. İkinci serinin zamanı için Hz. İsa'nın doğumunun 2000. yıldönümü ideal olabilir. Bir öğrenci değişim programı da çok faydalı olacaktır. İnançlı genç insanların birlikte eğitim görmesi birbirlerine yakınlıklarını artıracaktır. Öğrenci değişim programı çerçevesinde üç büyük dinin babası olduğu ikrar edilen Hazreti İbrahim'in doğum yeri olarak bilinen Urfa şehrindeki Harran'da bir ilahiyat okulu kurulabilir. Bu, ya Harran Üniversitesi'ndeki programların genişletilmesi suretiyle ya da üç dinin ihtiyaçlarını da temin edecek şümüllü bir müfredata sahip bağımsız bir üniversite şeklinde gerçekleştirilebilir. (...)"

M. Fethullah Gülen / Rabb'in aciz kulu / 9 Şubat 1998

³⁶ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 29.06.2023)

Görsel 1. 5. FETÖ'nün dinler arası diyalog organizasyonundan bir kare

Kaynak: Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği (2022: 242).

Gülen, Vatikan ziyaretine yönelik kamuoyundan gelen tepkiler üzerine şöyle bir açıklama yapmış; bu ziyaretten Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in ve Başbakan Bülent Ecevit'in bilgilerinin olduğunu söylemiştir. Hatta Bülent Ecevit'i evinde ziyaret ederek bu gezi hakkında bilgi vermiş, Gülen'in ifadesine göre de Ecevit bu ziyaretin yapılmasını memnuniyetle karşılamıştır.³⁷ Gülen, Vatikan ziyareti ile ilgili Ecevit'in kendisine nasıl yardımcı olduğunu da belirtmektedir. Dönemin Başbakanı Bülent Ecevit, Gülen'in Vatikan'a gitmesiyle birlikte Türkiye'nin Vatikan elçisini arayarak, Gülen ve heyetinin kendisinin aziz misafirleri olduğunu, onlara orada her şekilde yardım edilmesi ve görüşmenin gerçekleşmesi için gerekenlerin yapılması talimatını vermiştir.³⁸ Gülen, sonraki bir konuşmasında, "Vatikan'ın kutsal topraklarında ölmeyi düşledim." diyecektir.³⁹ Oysa aynı Gülen, çok önceleri, "Dünyadaki bütün fitnenin başı Vatikan'dır" demiştir (Veren, 2016: 35). Bu düşüncesini de şöyle meşrulaştırmıştır: "Fatih, İstanbul'dan Avrupa'ya sefere çıktığında hedefini gizler, Avrupa'ya doğru gider ama hedefini gizler. İşte o seferdeki yılanın başı Vatikan'dır" (Veren, 2016: 35). Gülen'in bu ikircikli tutumu kendisinin süreç içindeki değişimini yansıtmaktan daha ziyade ruh halinin bir yansıması ve koşulların gereğini yapmaktan ibarettir.

³⁷ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 29.06.2023)

³⁸ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 29.06.2023)

³⁹ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 29.06.2023)

Görsel 1. 6. Gülen-Papa görüşmesinden kareler

Fetullah Gülen'in 9 Şubat 1998 tarihinde Vatikan'da Papa II. Ioannes Paulus (Jean Paul) ile yaptığı görüşmeden iki kare. (Ayrıca Bkz. EK- 3: Gülen-Papa Görüşmesinden Bir **Kare**)

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 29.06.2023)

Fetullahçılara ait bir dergi olan Aksiyon'un Aralık 2003 sayısında Müslümanların ve Hristiyanların Hz. İsa'nın ruhaniyeti etrafında birleşmesi fikrini işlemiştir. Örgütün bir kuruluşu olan (Bulut, 2016: 247) Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın ve yine örgütün düzenlediği Abant Platformu'nun teşebbüsleriyle doksanlı yılların ikinci yarısından itibaren yaklaşık 20 yıl boyunca "dinler arası diyalog" faaliyetleri gerek ülke içerisinde gerek yurt dışında örgütün aktif olduğu bölgelerde icra edilmiştir (Öztürk, 2017: 91). Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nadim Macit (d.1958), Gazi Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi dekan olduğu dönemde (2002-2005) milli bir platform kurmak amacıyla "İlgaz Platformu" adıyla bir organizasyon oluşturmaya karar verdiğini, ancak Genelkurmay Başkanlığı'nın alt kademelerinden aranarak, Abant Platformu'nun bir devlet projesi olduğu, alternatif bir toplantının ülke menfaatine uygun olmayacağı" yönünde uyarıldığını, bununla da kalmayıp tehditler aldığını, ardından da böyle bir platform kurmaktan vazgeçtiğini söylemektedir (Canikligil, 2016: 39).⁴⁰ FETÖ'nün Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı ve Abant Platformu dışında birçok popüler organizasyonu vardır. Kültürler Arası Diyalog Platformu, Diyalog Avrasya Platformu, Medialog Platform, Rumi Forum, The Turkic American Alliance, Niagara Foundation bunlardan bazılarıdır ("Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 227).

⁴⁰

<https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimifetonun-gercek-yuzunu-anlatinca-susturuldu/620633> (Erişim Tarihi 30.10.2023)

Dinler arası diyalog faaliyetlerinin asıl kaynağı Vatikan yani Katolik Kilisesi'dir. Fetullah Gülen de aynı kilisenin hedeflerini kendi örgütüne kabul ettirmiş ve bizzat uygulamaya teşebbüs etmiştir. Katolik Kilisesi'nin sorunlarını konuşmak için Papa XXIII. John Paul (1881-1963) liderliğinde 11 Ekim 1962 tarihinde toplanan II. Vatikan Konsili'nde (11.10.1962-08.12.1965) diğer dinlerle ilişkiler hususunda "Lumen Gentium" (kilisenin dogmatik anayasası) ve "Ad Gentes" (Misyonerlik faaliyetleri ile ilgili hazırlanan kutsal metin) gibi dokümanlarda⁴¹ Hristiyanlar dışındaki insanlarla ilgili kuşatıcı ve davet edici açıklamalar yapılmıştır. Özellikle de Müslümanların inanç noktasında Hristiyanlığa yakın oldukları vurgulanır (Öztürk, 2017: 256). Papa II. John Paul, "Redemptoris Missio" adlı bildirgede dinler arası diyalogun öneminden şöyle bahseder: "Dinler arası diyalog Kilise'nin bütün insanları Kilise'ye döndürme amaçlı misyonunun bir parçasıdır. (...) Diyalog süreci 'Kurtuluşun tabi yolu Kilise'dir' inancıyla işletilmeli ve bu minvalde tamamına erdirilmelidir." (Öztürk, 2017: 256).

3.6.1. Hristiyanlık'la İslam'ı Yakınlaştırma Çabaları

Fetullah Gülen, Dinler arası diyalog çalışmalarına kendince meşruiyet kazandırmaya çalışmış, Kur'an ayetlerinden teviller yaparak referanslar vermiştir. Ancak burada yapmaya çalıştığı şey apaçık Hz. Muhammed'in nübüvvetini lüzumsuz ve/veya yok saymaktan öte bir durum değildir. Ona göre Hristiyanlarla Müslümanlar arasındaki ortak kelime "La ilahe illallah" (Allah'tan başka ilah yoktur) olup, bu cümlede "Muhammedün Rasûlullah" ismi geçmemektedir (Gülen'den aktaran Öztürk, 2017: 179). Bu sebeple Hristiyanlıkla Müslümanlığın ortak paydası Allah'tır; Hz. Muhammed ve onun getirmiş olduğu din veya peygamberin sünneti değil. Gülen'in öğretisi İslam dininin esaslarını olabildiğince törpüleyip Hristiyanlıkla eşdeğer hale getirmekten ibarettir. Dinler arası diyalog faaliyetleri kapsamında Gülen, geliştirdiği öğretilerine başka şeylerde eklemektedir. Ona göre bazı Hristiyanlar günümüzde Hz. Muhammed'in yolunu takip ve tatbik etmektedir. Gülen'e göre ümmeti Muhammed bu tarihten sonra İsa Mesih'in ruhaniyetinde yani Hristiyanların himayesinde yekvücut olacaktır. Bilim ve teknik konusundaki ilerlemeler Mesih'in tecellisi olarak, peygamberi mucizelerle birleşerek yüzyıllardan beri devam eden ikiliği

⁴¹ <http://islamansiklopedisi.org.tr/vatikan-konsili> (Erişim Tarihi 17.09.2023)

sonlandıracaktır. Teknolojik harikalar ile peygamber mucizeleri İsa Mesih'in geleceğine işaret olarak iki büyük dinin birleşmesiyle ortaya çıkacaktır. Belli ki Gülen bu sözde Mesih'in gelişyle ilgili kendisine ve örgütüne önemli bir misyon biçmektedir.

Fetullah Gülen, 20 Ağustos 2016 yılındaki bir konuşmasında Haçlı seferleriyle ilgili şu ifadeleri kullanmıştır (DİB, 2018: 77): "Haçlının ülkenizi işgal etmesi çok tehlikeli değildir. Çünkü sizinle onlar arasında kırmızıçizgiler vardır. Bir kere onlar sizin kadınınıza, kızınıza ilişmezler. Mabedinize ilişmezler. İlişmemiş Haçlılar." Gülen, farklı zamanlarda Hristiyanlık ve Hristiyanlarla ilgili İslam'la bağdaşmayacak, Müslümanların genel inanç ve geleneklerine aykırı açıklamalarda bulunur. Bazı Hristiyanların kendilerini İncil derslerine davet ettiğini belirtir. Hatta aralarında gidip gelmeler olmuş ve bazı Hristiyanlar Kur'an'ın belirttiği İsa inancına yaklaşımıştır. Ona göre bu sürecin neticesinde bazı kilise mensupları kendilerine Müslüman İseviler demektedir. Bu durum Mesih'in ruhunun bir takdimi yani hediyesidir. Gülen bu hususta da oldukça cüretkârdır. Öyle ki bir Hristiyan kendisine gelip Hristiyanlıktan vazgeçtiğini söylese ona, bunca zaman Hristiyan olmasına rağmen dinin ne kötülüğünü gördüğünü soracağını, daha çok dinini araştırmasını, bunun sonucunda özgür iradesiyle dinini değiştirmeye karar vermesini tavsiye edeceğini söylemektedir.

3.6.2. Fetullah Gülen'in Hz. İsa'nın Babasının Hz. Muhammed Olduğu ve Hz. İsa'nın Üçlünün Üçüncüsü Olduğu İddiası

Gülen, dinler arası diyalog faaliyetlerinin teorik altyapısını hazırlamak adına peygamberler arasında doğruluğu mümkün olmayacak akrabalık bağı kurar. Hz. Meryem ile Hz. Muhammed'in birbirine nikâhlanacağını dahi söyler. Gülen'in afaki iddialarını içeren o konuşmalar hayli çarpıcıdır. Hz. İsa'nın babasız doğmasını farklı saiklerle izah eden Gülen, Cebrail'in Kur'an'da "Ruh" olarak da zikredildiğine atıfla söz konusu ruhun Hz. Muhammed'in ruhu da olabileceğini söylemektedir. Hz. Meryem gibi iffetli bir kadının çocuğunun babasız doğmasının başka şekilde izahı mümkün değildir. Her ne kadar bu hususla ilgili başkaca teviller yapılmış olsa da Gülen'e göre en muteber olan görüş kendi görüşüdür. Ona göre Hz. Meryem ezelden Hz. Muhammed ile nikâhlandığı için ikisi ebedi eştir. Meryem'e temas eden Ruh bu yüzden Hz. Muhammed'dir. Ona göre bu düşünceye tasavvuf ehli de haizdir. Gülen

bu ifadelerine İslam'ın kesinlikle kabul edemeyeceği teslis inancını da ekler. Gülen'e göre "Allah için üçüncüsüdür" demek yanlış değildir. Zira Allah birdir, bir de diğer iki var. Bu sebeple bu tür yoruma açık hususlarda kesin karar vermek yani Hristiyanlar şirk koşuyor demek, doğru değildir (Gülen'den aktaran "Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 251). Gülen'in bu düşünceleri göstermektedir ki Gülen, Müslümanlar nazarında Hristiyanlık dinini tevhid dairesine sokmaya yol aralamaktadır.

3.6.3. Fetullah Gülen'in Kendisini Hz. İsa Olarak Sunması

Gülen Hz. Muhammed'i Hz. İsa'nın babası yapmakla yetinmez, kendisini Hz. İsa yani Mesih olarak da sunar. Mehmet Metiner, M. E. isimli bir Gülen yandaşından, Gülen'in örgütü tarafından Hz. İsa olarak kabul edildiği, Gülen'in de bu durumu reddetmediği yönündeki şu ilginç anekdotu aktarmaktadır (2015: 350):

"Hocaefendi'nin ziyaretine gitmişim. Hizmetini gören Mehmet Tabanca bana Hocaefendi'nin Hz. İsa olduğunu söyledi. "Hz. İsa'nın anası babası yoktu. Oysaki Hocaefendi'nin anası ve babası var." dedim. "Ahir zamanda Hz. İsa'yı bir anne ve bir babadan dünyaya gönderme ism-i Rahim ve ism-i Hâkim'in muktezasıdır (gereğidir)." dedi. Bu sözün Hocaefendi'ye ait olduğunu söyledi." (...) "Anladım ki bugün Hocaefendi'nin yanında bulunanlar, onun Hz. İsa olduğu kanaatini taşıyorlar." (...) "Hocaefendi'ye özel mesele hakkında görüşmek istediğimi söyledim." (...) "Ben kendisine, "Siz Hz. İsa mısınız?" dedim. Yüzü kıpkırmızı oldu. Birbirini tutmayan cümleler sıraladı. "İsa'yım." diyemedi. "İsa değilim." de diyemedi. Öyle sıkıntılı bir duruma girdi ki soruyu sorduğuma bin pişman oldum."

3.6.4. Fetullah Gülen'in Yunan Mitoloji Kahramanı Herkül /Herakles Metaforunu Sık Sık Kullanması

Gülen, mistik öğretilerine Yunan Mitolojisinden de ekleme yapmaktan geri durmamıştır. Özellikle de Yunan mitolojisinde Baş Tanrı Zeus'un kahraman oğlu "Herkül/Herakles" metaforunu çok yoğun bir şekilde kullanmıştır. Bu konuda Gülen'in farklı zamanlarda çokça açıklaması olmuştur. İşte onlardan bazıları (DİB, 2018):

“Ey ümmet-i merhume beklediğin subh-u kıyamet değilse ellerini boynundan çöz, Herakles’in Promete’nin imdadına koştuğu gibi, şeytanın ateşine çarpılmış gençliğin imdadına koş” (...) “Hâlbuki

o, bir Herkül bekliyordu. “Seksan küsür senelik hayatımda dünya zevki namına bir şey bilmiyorum” diyen ve onu bu Cehennem görünümlü hayattan söküp atacağı âna kadar, tavrını değiştirmeyen bir Herkül...” (...) “Gelmeyecek Mesih soluklu, Heraklit pazulu diye...” (...) “Heraklitimizden Kaf dağından su getirecek irade...” (...) “Şu kara günlerde gel artık! Gel yıllar yılı hep eski destanlarla avunup... Gel! Gel! Gel o hekim sen ol ve senelerdir yolunu bekleyenlerin gecesini gündüze çevir! Biz bütün bir millet olarak dolu dolu gözlerle bu mutlu kararı hecelemekte ve karar gününü gözlemekteyiz. Bu tarihi kararın güç ve kalemini elinde tutan Heraklitimize binler selam!”

Görsel 1. 7. Sızıntı dergisi kapağı (Sayı:10, Yıl: 1998)

Kaynak: Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği (2022: 85).

3.7. Fetullahçı Öğretinin Dini ve Kültürel Açıdan Değerlendirilmesi

Gülen’in temel stratejisi kendisini olağanüstü bir kişi olarak göstermektir. Bunun için de dini ve mistik birtakım söylemlerle, rüyalarla ve yakazalarla hedef kitle üzerinde tesir oluşturmaya çalışmaktadır (DİB, 2018: 10). Diyanet İşleri Başkanlığı’nın raporuna göre Fetullah Gülen aşağıda sıralanan konularda cemaatini ikna etmeye çalışmış ve çok büyük oranda da başarılı olmuştur (2017: 10-11).

- Örgüt üyelerine göre Fetullah Gülen sıradan birisi değildir. O, ahir zamanda İslam’ı ihya etmek için Allah tarafından seçilmiş özel bir kişidir.
- Gülen’in başlattığı hareket örgütüne göre sıradan değildir. Diğer Müslümanlar bir yana, onun hareketi bir yanadır. Gülen, kendi yapılanması nazarında “seçilmiş” olduğundan, cemaati de tıpkı Hz. Muhammed’e inanan sahabe topluluğu gibi güzide, seçkin bir topluluktur. Hatta ikinci sahabe neslidir. Örgütün inancı bu şekildedir.

- Gülen, kendisini İslam dinini çok iyi bilen bir âlim gibi sunmaktadır. Özellikle siyer, sahabe kıssaları ve kelim gibi alanlara vakıf olduğunu ve değer verdiğini göstermekte ancak hiçbirine de sadık kalmamaktadır.
- Tasavvufta kullanılan bazı kavram ve söylemleri bağlamlarından kopararak, manipüle etmek suretiyle müntesiplerinin kendisine bağlılıklarını tesis etmektedir.
- Fetullah Gülen'in açıklamalarına bakınca vahyin inmeye devam ettiği anlaşılmaktadır. Gülen'in iddialarına göre, kendisi hem Allah ile hem de sık sık Hz. Muhammed ile rüyalarında veya yakazalarla görüşmekte, müzakere etmekte, onlardan birtakım talimatlar almaktadır.

Fetullah Gülen bu türden mesajları aktarırken ekseriyetle “biri”, “bir insan”, “nakil”, “ehl-i keşiften biri”, “arkadaşlarınızdan biri”, “yakazalar” ve “âlem-i menamda” gibi ifadeler kullanmaktadır. Kendisini doğrudan özne olarak sunmaktan kaçınmaktadır (DİB, 2018: 11). Oysa bu ifadelerin bizzat öznesi kendisidir. Ancak bu tür bir yol izlemesinin nedeni, zorda kaldığında ifadelerini tevil etmek, gerçek niyetini gizlemek ve cemaatini kanalize ederken kendisine sürekli yeni manevra alanları açmaktır (DİB: 2018: 11).

Aşağıda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 2017 yılındaki “Kendi Dilinden FETÖ Örgütlü Bir Din İstismarı” isimli raporundan Fetullah Gülen'in söylemleri ve öğretileriyle ilgili çok önemli alıntılar ve alıntılarının yer aldığı kaynaklar yer almaktadır (2017: 11-131).

3.7.1. Fetullah Gülen'in Kendisini Sunuş Biçimi

“Şayet Allah, kendi katından göndermiş olduğu bir kısım ışınları, onun üzerinde kırıp, başkalarına yansıtıyorsa, bu yüce ve kutsi iş için o insanın, kendisini seçen Rabbi'ne karşı şükran duyguları ile iki büklüm olması gerekmez mi?” (DİB, 2018).

Allah'ın göndermiş olduğu ışıktan kasıt vahiy veya ilham ve keşif gibi mistik bilgi kaynakları kastedilmektedir. Gülen, bu tür fizikötesi bilgilerin kendisine geldiğini iddia eden sözde seçilmiş bir kişiliktir. Aşağıda da kendisini peygamberlerin altında gösteren ve onların ismet ve masumiyet (hatasızlık-günahsızlık) sıfatlarına kendisinin de sahip olduğunu ima ettiği ifadeleri yer almaktadır. “Belli ölçüde, peygamberlerin altında bir çerçevede ismet sıfatı vardır, masumdur” (Şahin, 2014: 150) diyen Gülen,

bir noktayı özellikle vurgular. Ona göre bir insanın hata ve günah işleyebilecek olması onun gerçekten de hata ve günah işlediği anlamına gelmez. Bu sebeple peygamberlerin dışında büyük imamlar, din âlimleri, tıpkı peygamberler gibi Allah tarafından günah işleme noktasında korunabilmesi mümkündür. Yani Gülen'e göre ismet sıfatı (günah işlememe) sadece peygamberlere has değildir. Bazı müstesna şahıslar da peygamberler gibi günahsız ve hatasız olabilir. O halde bu kişilere tabi ve teslim olmak peygamberlere tabi ve teslim olmak gibidir (Gülen'den aktaran Öztürk, 2017: 119). Bu düşüncelerle Gülen kendisine kutsiyet ve meşruiyet alanı açmaktadır. Gülen, Hz. Muhammed'in peygamberlik öncesi hayatına ilişkin aktarılan bazı rivayetleri kendi yaşamış gibi aktarır. Böylece kendisine peygamberlik ve ismet mertebesi yakıştırdığı gibi müritlerinden de Peygambere gösterilen itaat ve sadakatin bir benzerini bekler.

Fetullah Gülen henüz küçük yaşlardayken iki kere düğüne gittiğini söyler. Bir düğünde alkol alıp oynayan erkekleri seyrederken, içlerinden bir tanesinin “burada senin ne işin var” diyerek kendisine sağlam bir tokat attığını belirtir. Yediğin tokadın ardından Gülen, mahcup bir şekilde eve dönmüştür. Henüz öğrenciyken gittiği bir diğer düğün ona pahaliya mal olmuştur. Nedeniyse o gece düğün dönüşünde Gülen, evinin kapısını defaatle çalmış olmasına rağmen, normalde uykusu çok hafif olan babası kapının sesini bir türlü duymamıştır. Kış mevsiminde tüm geceyi sokakta geçiren Gülen o gece donma tehlikesi atlatmıştır. Fetullah Gülen bu durumu da “ilahi tokat” olarak aktarmaktadır (Öztürk, 2017: 118).

Gülen, sadece ismet sıfatına bürünmez aynı zamanda Kur'an'daki Nasr Suresi'nin kendisine işaret ettiğini dahi ima eder. Şöyle ki Nasr Suresi'ndeki, “izâ câe nasrullahi ve'l-feth” (Allah'ın yardımı ve fethi geldiği zaman) şeklindeki ayet (110/1) hakkında şunları söyler: “Nahiv kuralları açısından matufta muzafun ileyh hazfedilir ve ondan bedel kelimenin başına belirlilik takısı olan lâm-ı tarif gelir. Dolayısıyla ayetteki ve'l-feth lafzı, fethullah demektir.” (Gülen'den aktaran Öztürk, 2017: 142). Fetullah Gülen, bir yerde kendisinden adeta bir aziz, bir evliya gibi bahseder. Duasını alan ağır bir kanser hastasının iyileştiğini anlatır. Şöyle ki doktorların bir haftadan çok yaşayamayacağını söyledikleri ağır kanser hastası yaşlı bir kadının kendisinden arkadaşları vasıtasıyla dua istediğini söyler. Zira evinde birkaç gün içinde gelecek ölümü beklemektedir. Öte yandan bu kadın Gülen'e gönülden bağlı olduğu için dua istemede ısrarcı davranmıştır. Bunun üzerine Gülen, yaşlı kadına istediği duayı

gıyabında yapmıştır. Altı ay sonra kadının akıbetini soran Gülen, kadının yaşadığını öğrenince çok şaşırmıştır. Hatta iki yıl aradan sonra Hacca dahi giden bu yaşlı kadın torunlarını büyütürken kalan ömrünü yaşamaya devam ediyormuş (Gülen'den aktaran Öztürk, 2017: 149). Bu hikâyeden de anlaşılacağı üzere Fetullah Gülen tıpkı Hz. İsa'nın ölüleri diriltmesi ve hastaları iyi etmesi gibi kendisi de ölüm döşğinde olan yaşlı bir kadını iyileştirerek, adeta ona yeniden bir hayat ve gençlik bağışlamıştır. Gülen'in bu anlattıklarına bakınca, kendisinin aslında bir mucize (yahut keramet) gösterdiği düşünülebilir. Oysa bu kurguda Gülen, kendisini üstün bir zat olarak yeniden tasarlayanın çabası içerisinde.

Bir başka seferde de Gülen, iman hizmetkârları olarak gördüğü militanlarını ve başta kendisini Allah'ın ve peygamberlerin tecelli ettiği birer ayna olarak sunar (Akt. Öztürk, 2017: 154)

3.7.2. Fetullah Gülen'in Hz. Muhammed'le İletişim Kurması ve Hz. Muhammed Hakkında Başkaca Mesnetsiz İddia ve İthamları

Gülen, sistematik bir şekilde Hz. Muhammed ile görüşüğünü, kendisiyle istişare ettiğini, talimatlar aldığını, kutsiler ordusu olarak sunduğu müritlerinin Peygamber tarafından övülüp kutsandığını iddia etmektedir. Onlarca yıl boyunca, farklı birçok mekânda aynı minvalde öğretilerini tekrar eden Gülen, Peygamber ile bu sözde sıkı dostluğunu referans göstererek, olası itaatsizliklerin önünü kesmek istemekte, talimatlarının ise en az Peygamber emri gibi değerlendirilmesi gerektiğini üstü kapalı vaaz etmektedir. İşte aşağıda bu hususta sarf ettiği düşüncelerinden bir seçki yer almaktadır (DİB, 2018: 10-130).

“Niceleri vardır ki kurb-i huzura müşerref olurlar, doğrudan doğruya iltifat görürler, selam verir selam alırlar, oturur orada sohbet ederler, Resul-i Ekrem'le konuşup hemdem olup sohbet edenler arasında bulunduk ya Rabbi. Selam verip alanlar arasında bulunduk! Allah bize olan lütuflarını rüyalar yoluyla lütfediyor veya bazı saf gönüller sayesinde “yakazalar” vasıtasıyla içimize akıtıyor, başta Efendimiz olmak üzere birçok sahabe, evliya ve mukarrabinle görüştürüp buluşturuyor.”

Gülen, Peygamberle görüşüp konuştuğunu Veren'e de söylemiştir (Gülen'den aktaran Veren, 2016: 93). “Bir insan Hz. Ruhu Seyyidi'l-Enam'la temessülen görüşürken ondan bazı emirler ve haberler de almış olabilir” Bunlar dışında Diyanet

İşleri Başkanlığı'nın hazırladığı raporda (2018) yer alan Gülen'e ait şu ifadeler izana ve izaha muhtaçtır:

“Başında kapalı arz ettim, şimdi de açık arz edeyim. Namaz kıldığımız mescide geliyorduk. Kalabalık akın akın içeriye giriyordu diyor nakil. Ben de içeriye giriyordum. Mahfil gibi bir yerin merdivenlerinde bulunduğum esnada, Resul-i Ekrem cemaatimize şeref verdi dediler. Mihraba doğru yanaşıyordu, caminin daimi hatibine vaaz etme teklifini yaptılar, Ya Resûlullah sizin bulunduğunuz yerde olur mu bu, şeref buyurdu, mihrabın önünde oturdular. Cemaat coştı, birisi yukardan bağıırıyordu. Resul-i Ekrem'e arz olunduğum zaman ifadelerim ayrı bir hüviyet kazandı.” (...)
“Cemaatinin önünde söylediklerim ayrı bir hüviyet kazansa da hiçbir zaman nifakımı hatırdan çıkarmadım. Nefsim namına alnımı uzatıp Resul-i Ekrem'e öptürdüysem onu nefsim namına ve Kur'an ve imana hizmet yüklenenler namına yaptım.” (...) *“Ama belki 100 kere var ki kalbi aydın ve içi duru kimselerin âlem-i menamında belki de bazılarının yakazasında “ben İzmir'e gidiyorum, bir oradaki havaya bakacağım” dediğini duydular kâinatın fahrının (Peygamberin). ‘Anadolu’da bana ihtiyaç var, geziye çıktım’ dediğini duydular fahri kâinat efendimizin. Sizin camilerinize geliyor, seccadelere yüzlerini koyan gençlerinize bakıyor, yaşlılarınızın aşk heyecanını yokluyor, cemaatinin kıvama gelip gelmediğine bakıyor.... Ehli keşif ve ehli müşahedenin müşahadesiyle yokluyor.” (...)* *“Hz. Muhammed Mustafa'nın ruhaniyetinin çok ehl-i keşfin müşahadesiyle her yerde bu türlü cemaatin arasında dolaştığı söyleniyor. Öyle işler yapmaya muvaffak eyle ki, teftişe gelip, bihakkın, tam tekmil, her şey yerinde, mükemmel olarak görsün ve asırlık ağlamaları, iniltileri dinmiş olsun.” (...)* *“Hak yolunda olunduğunun manen teyidi sayılabilecek bir emare olarak ifade etmek isterim ki; bu istikamette yürürken, şimdiye kadar yüzlerce, belki binlerce bazen rüyada bazen de yakazaten Efendimiz (aleyhi's-salatü ve's-selam) müşahade edilmiş ve onun müjdesine mazhar olunmuştur. Birçok vesile ile bu kimseler için Efendimiz: “Korkmayın biz sizin arkanızdayız, ben bu hizmette sizin arkanızdayım” demiştir.” (...)* *“Her insanın bir dublesi vardır, içinde yaşar. Bu, insandan ayrılabilir ve bu sayede bir insan aynı anda 20 yerde görülebilir. Ehlullahın Abdal kısmı buna mazhar olur.”*

Fetullah Gülen, Hz. Muhammed'in Gülen'in cemaatini teftiş ettiğini iddia etmektedir. Böylece takipçilerinden tam bir teslimiyet ve itaat beklemektedir. Hatta daha da ileri giderek, konuştuğu kürsüsünde Allah'ın, cemaati arasında da Peygamberin bulunduğunu iddia etmektedir. Ancak onun bu sanrıları daha doğrusu yalanları karşısında bütün cemaatin sessiz kalması, doğrusu antropolojik olduğu kadar din sosyolojisi açısından da üzerinde düşünmeye değerdir. Gülen'e ait o sıra dışı

iddialardan birisinde yine güya Hz. Muhammed, Fetullah Gülen’in huzurunda toplanan cemaatin içinde safların arasında dolaşmaktadır (DİB, 2018). Fetullah Gülen’in bir misal üzerinden Hz. Muhammed ile sıradan bir arkadaşı gibi senli benli konuşması, Peygambere “Bilmiyorsun” gibi kibirle ve laubalice seslenmesi... Doğrusu bu durum dini açıdan büyük bir sapma olduğu kadar psikolojik açıdan patolojik vakıa olarak değerlendirilmelidir:

“Fetullah bu iş tamam artık, sen ve bazı arkadaşların gidin mağaralarda inziva yapın!” dese bana açıktan açığa dese. Aynı şemailini görsem, şemailini olduğu gibi diyeceğim ki “Bilmiyorsun ya Resûlullah! Sana saygım sonsuz. Allah beni senden ayırmazın fakat müsaade buyurursan sen vefat etmeden evvel o dediğin şeyleri vefatından sonra dediğin şeylere tercih edeceğim ben.”⁴²

Fetullah Gülen’in farklı zamanlarda Hz. Muhammed’in kendisine gerçekten görüldüğü iddia etmektedir. Sanıldığıının aksine bunlar birer rüya değil, Gülen’e göre gerçekten yaşanmış olaylardır. Öyle ki Peygamber, Fetullahçılara ait bir organizasyon olan Türkçe Olimpiyatları’na dahi iştirak etmektedir. Böylece Gülen kendisini Peygamber varisi, takipçilerini de seçilmiş cemaat yahut ikinci sahabe nesli olarak sunmaktadır. İşte aklın ve bilimin sınırlarını aşan metafizik alana ait o iddialardan bazıları:

“Ya Resûlullah!” dedim. “Halimiz ne olacak bizim?” Birdenbire Resul-u Ekrem temessül buyurdu, rüya değil. Buyurdular ki “Türkiye’nin meselesini falanlara bıraktık, biz.”⁴³ Onun için belki burada arkadaşlar bana 10 tane mektup okudular bacılarımızdan filan. Hepsi diyordum ki yav meseleyi acaba tahrif mi ediyoruz? Aşağıya mı çekiyoruz? Folklorlardır, şarkılardır, olimpiyat statlarında Efendimiz (sav) in teşrif buyurduğunu söylediler” ... (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 76). “Bakıyoruz ki o eski rüyalarından farklı gelen şeyler arasında insanlığın iftihar tablosu buyuruyor ki “Artık Asya’ya da yol göründü. Oralarda da dolaşma şeyi var bizim için” buyuruyor. Demek ki siz nerelerde dolaşırsanız Allah Resulü de (s.a.v.) oralarda dolaşıyor. Bu, Hendek’te verilen bişaretle Uhud’da verilen bişaretle, Bedir’de verilen bişaretle hiçbir farkı yok. Fark tekrar ediyorum -sahabi ile müsavat davası değil- hususi bir boyayla, hususi istibağla boyanmış olmanın verdiği farklılıktır sadece sahabiye mahsustur. Ama büyük bir davayı temsil etme hususunda sizlerle onlar arasında inşallah fark yoktur. Sizler bir ikinci sahabiye temsil edeceksiniz” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 79). “Ey kutsiler! Devlet kuşu, saadet kuşu sizin başınıza da devr-i saadette taç olarak konuldu, biliyor musunuz? İki cihan serverinin soluduğu sohbet atmosferinden çıkan müjdeliler sizsiniz. Dünya sahnesinin son kutsi oyuncularını bu lütuf sizdedir. Bu büyük görev sizedir, ey seçilmiş kutsiler! Her gece Rasûlî Zîşân’ın başınızı okşadığına, sırtınızı sıvazladığına inanır mısınız? Sizi günahlardan koruduğunu söylesem inanır mısınız? İkinci devr-i saadetin seçilmişleri sizsiniz, desem inanır mısınız?” (Aydın, 2017: 30).

⁴² <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 15.07.2023)

⁴³ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 15.07.2023)

3.7.3. Fetullah Gülen'in Kur'an-ı Kerim İçin “Ne Zaman Kitaptan Kurtulacağız?” Demesi

Müslüman birisi için İslam'ın temel kaynağı, yegâne kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim'dir. Gülen'e göre ise Kitap ki bundan kastı şüphesiz Kur'an'dır, kendi öğretisinin önündeki en büyük engel konumundadır. Onun, yeni bir din var etme çabasında olduğu anlaşılmaktadır. Bu yeni ve paralel dinin içerisinde Allah'a ve Peygamber'e ait sözler değil sadece kendisine ait sözler yer almaktadır: “Dünya kadar onun (“onun” zamirinden kasıt Kur'an'dır) hafızı yetişir. Her gün sabah okurlar ama bu bizim içimize ne anlatıyor? Ne Zaman Kitaptan kurtulacağız? Ne zaman artık içimizin söylediği şeyleri dinleyeceğiz?”⁴⁴

3.7.4. Fetullah Gülen'in Allah'ı Müşahede Etme, Allah'la Konuşma, Allah'tan Mesaj Alma İddiası

Fetullah Gülen, Allah ile adeta bir insanmış gibi iletişim kurabilmekte, O'na temas edebilmekte, O'ndan mesajlar alabildiğini iddia etmektedir. İslam inancına göre Allah ile doğrudan sadece Hz. Musa konuşmuştur (Bkz. 20/Taha Suresi: 12; 79/Naziat Suresi: 16). Öte yandan Gülen, Hz. Muhammed'in çıktığına inanılan Mirac hadisesine benzer tecrübeler de yaşadığını iddia etmektedir. Bu afaki iddiaları barındıran çok sayıda söylemleri bulunmaktadır. İşte aşağıda bu iddialarla ilgili bazı örnekler (DİB, 2018: 10-140) ve Latif Erdoğan'ın Fetullah Gülen'den aktardığı çok ilginç bir hikâye yer almaktadır:

“Gülen'in Altunizade'de bulunan FEM binasının son katındaki odasında bir gün bana; ‘Şimdi ben doğrudan Allah'la konuşuyorum desem, bazıları bana deli derler. (...) Allah benimle konuştu. Doğru, ben kâinatı Muhammed'in hatırına yarattım ama senin hatırına devam ettiriyorum’” (Erdoğan, 2016: 33; Öztürk, 2017: 104). “Yani insan, mahiyeti itibarıyla zaman üstü, mekân üstü olabilir. Dünyü yarınla beraber görebilir. Doğrudan doğruya huzur-i risaletpenahiye ulaşabilir ve Efendimizi dinleyebilir. Hz. Cibril'i Kur'an okurken duyuyor gibi olabilir. Zat-ı uluhiyyetin bikem u keyf kendisine konuştuğunu duyabilir. Buna binaen ehlullahtan bazıları Efendimizden ve sahabeden hadis aldıklarını söylüyorlar. Hatta ben tabiindenim diyen insanların sayısı az değildir. Doğrudan doğruya efendimizden emir aldım diyenlerin sayısı da az değildir.” (...) “Ben sizin tirmandığınız bu helezonda hav hav ederek arkanızdan tırmanıp dururken, kasemle size teminat vereyim, bu helezonda o kadar beklenmedik şeyler gördüm. Gözüm açık bir bir gördüm. Size tarif edem bir bir; Felekler burcuna çıktım, melekten merhaba gördüm, bana Hakk'tan nida geldi: Gel ey âşık ki mahremsin, bura mahrem makamıdır, seni ehli vefa gördüm. Sizin içinizde çok şey gördüm, öyle ihsanlar gördüm ki, hak dostlarına henüz kapaklar açılmamıştı, zarfın üzerine bantlanmış gibi zarflar içinde size gelen ihsanlara şahit oldum. Size bir müşahede arz edeyim: Böyle şeyleri cami kürsüsünden arz etmeyi

⁴⁴ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 15.07.2023)

önceleri düşünmüyordum. Ama size semanın iltifatını, Resulullah'ın iltifatını ketmedemezdim (saklayamazdım).” (...) “Ben şimdi tepeden tırnağa his kesilmiş doğrudan doğruya O'nun rahmeti adına konuşuyorum. Şu anda adeta gazabını unuttum gibi. Rahman ve Rahim gözümün önünü doldurdu. Bismillahirrahmanirrahim adeta beni çepeçevre sardı. Allah, Rahman Rahim huzurunuzda mütecellî.” (...) “Arş ve Kürsî hakkında istifhama müstenid herhangi bir soru sorulmadıkça konuşmamayı tercih ederim. Zira bunları Rabbimin namusu gibi telakki ediyorum. Çok mahrem bir yakınımın iç çamaşırlarından nasıl bahsetmiyorsam, Arş ve Kürsî'den de bahsetmek istemem.” (...) “Şayet Allah, kendi katından göndermiş olduğu bir kısım ışınları, onun üzerinde kırıp, başkalarına yansıtıyorsa, bu yüce ve kutsî iş için o insanın, kendisini seçen Rabbi'ne karşı şükran duyguları ile iki büklüm olması gerekmez mi?”

Fetullah Gülen, söylemleriyle örgütünün faaliyetlerini Allah'a mal ederek bir anlamda icraatlarına hem meşruiyet kazandırmakta hem de örgütünü kendisine tam teslimiyete mecbur bırakmaktadır. Bütün bunları adeta bir illüzyonist maharetiyle yapmaktadır. Gülen cemaatinin örgütlenme başarısını da Allah'a atfetmektedir. 150 kadar ülkede faaliyet göstermeyi, kendi çabaları, kendi başarıları olarak görmeyi şirk kabul eden Gülen, kendisini de aciz bir kıtmir (köpek) olarak görür. Her şeyi yapan, eden yalnız Allah'tır. Cemaati sadece bir araçtır, argümandır, enstrümandır (Gülen'den aktaran “Alamut'tan Pensilvanya'ya...”, 2022: 115).

3.7.5. Fetullah Gülen'i Üzenlerin Cehenneme Gitmekten Kurtulamayacakları İddiası

Said Nursi gibi Gülen de kendisini üzenlerin Cehenneme gideceğini veyahüt dünyada büyük belalara duçar olacağını iddia etmekte, hatta kendisini Allah'tan daha merhametli görmekte ve bu hususta şunları söylemektedir:

“... Belki o gün benim gibi yufka yürekli birisi 'Allah'ım! Bu kobraları başışlamadan ben cennete gitmiyorum' diyebilirim, ama işin içinde Allah hakkı da olduğu için orada beni dinlemezler pek. Onun için yufka yürekliliğim de çok fayda etmez. Buna çok güvenmesinler” (Öztürk, 2017: 49-50).

Öte yandan Gülen, örgütüne asla beddua etmemeleri gerektiğini öğütlerken, 17-25 Aralık operasyonları sonrası örgütüne yönelik başlatılan yargılama sürecinde dönemin hükümet yetkililerine yönelik beddua seansları yapmıştır (Öztürk, 2017: 176). İşte Gülen'in beddua etmenin dinen hiç de doğru bir davranış olmadığını beyan ettiği o sözler:

“İmanın zevk-i rûhânîsine ermiş bir mümin herhalde beddua etmez ve yapılan bedduaya âmin demez. Evet, temel düşünce yapımız ve karakterimiz itibariyle bizim dünyamızda tel'in ve bedduaya yer yoktur. Şahsen bana, “Şayet beddua edersen, sana kötülük yaptıklarından dolayı Allah bunların kökünü kazıyıp perişan edecek ve bütün düşmanların hazan yemiş yapraklar gibi solup gidecekler. Fakat affedersen Hâlid b. Velid'ler, Amr b. As'lar ve Osman b. Talha'lar gibi Müslüman olacak ve Din-i Mübin-i İslam'a ileride hizmet edecekler” dense, seve seve ikinci şıkkı,

yani bir gün onlarla el ele tutuşup sıratı geçmeyi ve -inşallah- cennete onlarla beraber girmeyi tercih ederim” (Gülen’den aktaran Öztürk, 2017: 47).

Gülen’in 17 Aralık 2013 Operasyonu sonrasında 20 Aralık 2013 günü örgütüne ait “www.herkul.org” internet sitesinden devlet yetkililerine yönelik yapmış olduğu o ağır sözler içeren beddua şu şekildedir:

“Dinin ruhuna aykırı bir şey yapmışlarsa, yaptıkları şey Kur'an'ın temel disiplinine aykırı ise sünneti sahihaya aykırıysa İslam'ın hukukuna aykırı ise modern hukuka aykırı ise demokratik telakkilere aykırı ise Allah bizi de onları da yerlerin dibine batırsın! Evlerine ateş salsın! Yuvalarını başlarına yıksın! Ama öyle değilse, hırsız görmeden hırsız yakalayanın üzerine gidenler, cinayeti görmeyip de masum adamlara, insanlara cürüm atmak suretiyle onları karalamaya çalışanlar... Allah onların evlerine ateşler salsın! Yuvalarını yıksın! Birliklerini bozsun! Duygularını sinelerinden bıraksın! Önlerini kessin! Bir şey olmaya imkân vermesin!” (Tayyar, 2015: 173).

Ne var ki Gülen, yaptığı bu bedduaların ardından bir zaman geçtikten sonra önceki bedduaları tesirini göstermemiş olmalı ki bu sefer de şu şekilde bir tevile gitmiştir:

“Siz benim yaptığım duamın kabulüne layık olsaydınız Allah âminde duama icabet ederdi. Siz Allah'ın lütfunu hak etmiyorsunuz. Şayet içinizden yüz kişi bu duama samimi âmin deseydi, daha ellerimi indirmeden dualarımın nasıl kabul olduğunu görürdünüz. İçinizden kırk yiğit kırk gün gerçekten inleseydi zaten bu ümmet bu hâlde olmazdı” (Keleş, 2016: 34, Öztürk, 2017: 123).

İlahiyat Profesörü Mustafa Öztürk ve Mahmut Aydın, Fetullah Gülen’in beddua ve lanet içerikli konuşmalarından yola çıkarak kendisi ile Hristiyanlık dinini yeniden doktrine eden Pavlus arasında bir benzerlik kurar (Öztürk, 2017: 176; Aydın, 2016).

3.7.6. Fetullah Gülen’in Meleklerle ve Cinlerle Görüştüğü İddiası

Peygamberle, vefat etmiş din bilginleriyle görüştüğü iddia eden Gülen, daha da ileri giderek meleklerle de görüştüğü farklı zamanlarda ifade etmektedir. Gülen, kendisinin her gün bir cinle görüştüğü, bunun kesinlikle yalan olmadığını söylemektedir. Hatta birçok insanın meleklerle de görüştüğü iddia etmektedir. Gülen cinlerle, meleklerle ve Hz. Muhammed’in ruhaniyetiyle çok kereler temas etmektedir. Bunu söylerken de yalan olmadığını özellikle belirtir. Bu tür iletişim ve etkileşimlerin mümin cemaati içerisinde olması ona göre gayet normaldir. Oysa onun bu düşüncesi, İslam inancına ve telakkisine uygun düşmez (DİB, 2018: 10-140).

Gülen sanki diğer meleklerin hepsini görmüş de sadece Cebrail (a.s) kalmış gibi bir algı oluşturmaya çalışmaktadır. Bununla da kalmayan Gülen, Cebrail (a.s.)

eğer bir parti kursa sırf siyasete olan muhalefetinden dolayı ona bu hususta itaat etmeyeceğini vaaz eder.⁴⁵

3.7.7. Fetullah Gülen'in Geçmişte Yaşamış Müslüman Din Bilginleriyle Görüştüğü İddiası

Fetullah Gülen metafizikte sınır tanımamaktadır; peygamberlerle ve meleklerle görüştüğünü iddia etmekle kalmaz aynı zamanda ölmüş din büyükleriyle de görüştüğünü iddia eder. Öyle ki örgütü için yapılacak bir eğitim kurumunun yerinde, yüzlerce yıl önce vefat etmiş din âlimleri Gülen'e yapılacak inşaatın krokisine varana kadar türlü mühendislik çalışmaları hakkında yardımcı olur. Yine Hz. Ali gibi birçok sahabe ve din bilgini Gülen'in bulunduğu camiye gelip, Gülen'in cemaati ile Allah arasında tam anlamıyla aracı ve şefaathçi olmakta, Gülen'in müntesiplerini hizmete (Fetullahçı öğretiyeye ve örgütlenmeye) motive etmektedir. İşte bu izaha muhtaç iddiaları içeren ifadeler şu şekildedir (DİB, 2018: 10-140):

“Çağlara söz geçiren ve mührünü vuran büyük insanlar birdenbire bulunduğumuz bir meclise geldi. (...) Rüyada değil, hakikatte de bu türlü tecellileri oluyordu. Materyalistler bunu kabul etmeseler bile bu meselenin binlerce müşahidi vardır.” (...) “Size bir müşahede arz edeyim. (...) Birkaç arkadaşım sen de bulun, demişlerdi, alıp bir mektep yeri, bir üniversite yeri, bir arsayı görmek için beni bir yere götürmüşlerdi. Çalılık, taşlık bir yeri. O çalılığın ortasında birkaç insan oturuyordu. Nuranî insanlardı. Yanlarına sokulmaya karar verdiler. Yanlarına gittik ben istizan istedim. Sizler kim olarsınız ki dedim. Tabiinin efendisi Hasan Basri idi. Orda Numan ibn Sabit Ebu Hanife vardı. Celaleddin-i Rumi vardı. Çeşitli asrın büyük insanları bir araya toplanmış sizin yapacağınız Üniversitenin krokisini, mana âleminde çerçevesini ortaya koyuyorlardı.” (...) “Müşahit... Onlara soruyor: Acaba biz nasıl hizmet yapıyoruz? Sözcü Hasan Basri diyor ki -zaman kulak kesilsin, dinlesin- “Siz öyle bir hizmet ortaya koydunuz ki sahabenin hizmetinden farkı yok.” (...) “Müşahit, ellerinde beyaz bir defter olduğunu, bu defterde hizmet erlerinin isimlerinin yazılı olduğu başta bir mühür gibi çağa ismini basan, bir düşünce çıkışı açan zatın ismi vardı.” (...) “Zannediyorum bu drahşan nasiyeler arasında Şah-ı Geylanî'lerden Hz. Alilere kadar bir sürü evliya, ebrar ve asfiya sizinle beraber belki şu anda bu camiye gelmişlerdir. (...)”

Aşağıdaki ifadeler, Gülen'in örgütünü sevk ve idare ederken dini motivasyonu sağlamaya yönelik kullandığı ruhani manipülasyon tekniğine çok çarpıcı bir örnektir. Bu örnekte de Gülen, ismini vermediği birisinin aracılığıyla görmediği fanilerle iletişime geçmekte, onlardan “vazifeye devam” emri almaktadır. Gülen, gerçekten yaşanıldığını iddia ettiği bu hadiseler için dünya ehli olan pozitivist insanların

⁴⁵ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 15.07.2023)

halüsinasyon gözüyle bakacağını ve inanmayacağını söyleyerek, olası itirazların önünü kesmekte, soru işaretlerini bertaraf etmektedir.

“‘Geldiler!’ dedi. ‘Kim geldi?’ dedim. Dedi: ‘Bir, Kutb-u zaman, bir Süleyman Efendi, bir de’ artık benim hatırıma mı ‘Bir de Bediüzzaman!’ dedi. ‘Ne diyorlar?’ dedim. Dedi: ‘Vazifeye devam!’ Bakın! Üç tane kocaman insan, ‘Vazifeye devam!’ demek için, kalkmış gelmişler. Evet, vazifeye devam!’ (Gülen’den aktaran ‘‘Alamut’tan Pensilvanya’ya...’’, 2022: 273).

3.7.8. Fetullah Gülen’in Kaç Kişinin Haccının Kabul Olduğunu Bildiği İddiası

Rüyasında adeta vahiy alır gibi Allah’tan bilgi aldığını iddia eden Gülen, Hacc ibadetini yerine getirenlerden kimlerin haccının kabul olduğunu da bildiğini iddia etmektedir. Gülen, hacca gidip döndükten sonra şunları anlatmaktadır: Gülen, Arafat’ta uyurken, yeşil kıyafetler içinde iki kişinin gökten inerek kendi aralarında konuşmaya başlamıştır. Gülen konuşmaları dinlerken, birisi diğerine o yıl hacca kaç kişinin geldiğini sormuştur. Diğer de altı yüz bin kişinin o yıl Hac ibadeti için orada bulunduğunu söylemiştir. İlk soruyu soran devam ederek, bunlardan kaçının haccının Allah tarafından kabul edildiğini sormuştur. Diğer de sadece altı kişinin haccının kabul edildiğini söylemiştir (DİB, 2018: 10-140). Anlaşıldığı kadarıyla Gülen, bu önemli hadiseye şahit olan birisi olarak, söz konusu seçkin altı kişiden birisi olduğunu ima etmektedir.

3.7.9. Fetullah Gülen’in Levh-i Mahfuzda Olanları ve Gaybı Görme İddiası

Gülen’in eski en yakın adamlarından Latif Erdoğan, Gülen’in peygamberlere dahi verilmeyen “gaybı bilme” yetisinin kendisine verildiği iddiasını farklı zamanlarda şu şekilde aktarır:

“Gülen kendisinin Said Nursi’den sonraki görevli (asrın müceddidi, insanlığın kurtarıcısı) olduğunu, kıyamete kadar kendisinden sonra kimlerin görevli olacağını isim isim bildiğini, iddia etmiştir. Bununla da yetinmeyen Gülen, askerliği sırasında kendisine ‘Gayb’ perdesinin açılıp, kıyamete kadar nelerin olacağını gösterildiğini, hatta bugüne kadar o gün gördüklerinden farklı bir gelişmeye şahit olmadığını da ifade etmiştir.” (...) Gülen’e göre; ‘Allah’la münasebette derinleşmiş kimseler herhangi bir sınır kaydı olmaksızın gayb âlemine muttali olabilir, meleklerle, cinlerle, Mesih ve Hızır (a.s.) ile rahatlıkla görüşebilir” (Erdoğan’dan ve Gülen’den aktaran Şahin, 2014: 337).”

3.7.10. Fetullah Gülen’in ve Cemaatinden Bazılarının Gördüklerini İddia Ettikleri Özel Mesajlar İçeren Rüyalar

Mustafa Öztürk, Fetullah Gülen yapılanmasını bir rüya hareketi olarak görür (2017; 103-104). Gerek Gülen, gerekse de örgüt imamaları temel öğretilerini kurgusal rüyalarla aktarmaya yahut desteklemeye çalışır. Rüyalar üzerinden talimatlarının adeta Allah’a ve Peygambere onaylatıldığını göstermeye çalışırlar. Örgüt için rüyalar en üst düzey mesajlardır. Mutlak itaati ve kabulü gerekli kılar. “Mesela, bazı kimseler, daha sonra kazanacakları bir başarıyı, çok öncesinden rüyalarında görebilmekte ve gireceği imtihan sorularını bütün ayrıntılarıyla müşahade edebilmektedirler” (DİB, 2018).

Fetullah Gülen’in, yukarıda sarf ettiği bu sözlerle açıkça manipülasyon yaptığı görülmektedir. Daha sonradan çalındıkları adli makamlarca kesin olarak kanıtlanmış birçok ulusal düzeydeki sınav sorularının, güya rüyalarda müşahade edildiği iddia edilerek, yaptıkları kanunsuzluklar rüya perdesiyle gizlenmeye çalışılmaktadır.

3.7.11. Fetullah Gülen Evlenmemesine Gerekçe Olarak Peygamberin İkaz ve Tehdidini İleri Sürer

Nurettin Veren, (2016: 93) Gülen’in çok sağlıklı olduğu halde evlenmemesinin asıl nedenini kendisinin dünyadan soyutlanmış kutsal bir kişilik, ulvi amaçları olan yüce bir zat olarak görmesini söylerken, Fetullah Gülen evlenmemiş olmasını, Peygamberin evlenmekten kendisini menetmesine bağlar. Gülen, anlattığına göre, yetmişli yılların sonlarına doğru bir keresinde biriken kirli çamaşırlarını yıkarken bekârlık canına tak etmiştir. O esnada “Acaba evlense miydim?” diye düşünür. Bu fikir de zihninden çabucak dağılır gider. Ertesi gün bir arkadaşı sabahın ilk saatlerinde kendisine gelerek, rüyasında Hz. Muhammed’i gördüğünü söyler. İddia o ki Hz. Muhammed, Fetullah Gülen’e selam yollayarak, Gülen’in kesinlikle evlenmemesi gerektiğini, evlendiği takdirde öleceğini ve bu durumda onun cenazesine de iştirak etmeyeceğini belirtir. Gülen bu rüyadan aldığı mesaj gereği evlenmekten kaçındığını belirtir (Erdoğan, 1995: 63). Oysa aynı peygamber ümmetine: “Evlenin çoğalın...”⁴⁶ buyurmaktadır.

46

<http://bursa.diyanet.gov.tr/mudanya/sayfalar/contentdetail.aspx?MenuCategory=Kurumsal&ContentId=2217> (Erişim Tarihi: 10.03.204).

3.7.12. Seçilmiş Üstün Cemaat Tasavvuru

Gülen'in belki de en fazla başvurduğu yöntem cemaatinin seçkin, üstün ve öncü olduğu iddiasını sık sık cemaatine telkin etmesidir. Eğer cemaati seçkinse kendisi de bu seçkin cemaatin kutsal lideri konumunda olacaktır. İşte bu amaca hizmet eden mesajları barındıran Gülen'in ifadelerinden bir seçki (DİB. 2018: 10-140):

“Allah sizi teyit ediyor yetmez mi? Resûlullah arkanızda yetmez mi? Ruhaniler sizin arkanızda yetmez mi? Siz bir devirde Hz. İbrahim, Hz. Musa ve Hz. İsa ile beklenen bir cemaatin, ikinci bir devirde velilerin yâdında beklenen o cemaatin tam şablonusunuz. Hz. Muhammed'den sonra gelen herkes sizi müjdeledi yetmez mi?” (...) “Açık seçik olarak görüyoruz. Himate edildiğimizi görüyoruz. Peygamberin beraberimizde bulunduğunu görüyoruz.” (...) “Resul-i Ekrem tarafından iltifata mazhar olduk. Tûbâ, Tûbâ, Tûbâ sözleriyle tebşir edildik. Sizlere müjdelersun ahir zamanda, sizlere müjdelersun. Hayata nur hüzmeleri getirmek üzere geldiniz. Sizlere müjdelersun!”

Fetullah Gülen'in hezeyanlarına en çarpıcı örneklerden birisi aşağıda yer alan ve anlamıyla da ahlakın ve ızanın sınırlarını fazlasıyla aşan şu ifadelerdir:

“Olsaydı, bu devirde yaşasaydı (Peygamber) böyle bir inkisar içinde hissettiği sizlerden bütün kardeşlerinin evine giderdi o. Hem belki de gidiyordu bile. Belki gidiyordur. Belki yorganlarınız açılınca örtüyordur. Belki alnınızdan öpiyordur. Belki tesbihe, tehlile, tahmide açık dudaklarınızdan öpiyordur. Ağzınızın şeker şerbet suyunu içiyordur” (DİB, 2018).

Fetullah Gülen'in dini öğretisinin en önemli unsuru keşfe dayalı olmasıdır. Rüyalara, telkinlere, ilhamlara, yakazalara yoluyla gelen sözde mesajların tamamı keşf bilgisini yansıtmaktadır. Keşfe dayalı bilginin ise sahibi dışında ispatı yoktur. Tıpkı vahiy gibi ilahi bilgiye mazhar olmanın başka bir yoludur. Tabi ki bu öğreti sadece bu tür tarikatlar içinde kabul gören öznel bir inanıştır. Bu minvalde Gülen şunları vaaz eder (DİB, 2018: 10-140):

“... Ve üç-beş gün evvel bir çocuk yanıma gelecektir. Bana şunu anlatacaktır: ‘... alev alev dehlizlerden alev çıkıyor gibi cehennemin ortalığa dehşet saldıgını gördüm, tutup tutup milleti cehenneme atacaklar gördüm ve derken servi boylu birisi, incelerden ince birisi... Cehennemin kapısına kollarını gerdi, girilmez buradan içeriye dedi, halkı önüne alıyordu, kimse girmesin diye çırpınıyordu. Önlemişti ilk gelenleri, girmiyordu artık kimse içeriye. Fakat arkadan gelen bir zılgıta dayanamamıştı, çekiliverince herkes içeriye itiliyor ve herkes cayır cayır yanıyordu. İçinde tanıdıklarım da vardı’ diyor.”

Gülen hem kendisini Allah'tan ve peygamberlerden daha merhametli olarak sunmakta, hem de kendi cemaatinden tek bir kişinin dahi cehenneme gitmeyeceğinin garantisini vermektedir. Oysa bu tür hezeyanlar, cennetten tapu satmanın güncel bir versiyonudur:

“Ben cehennemin önünde kollarımı açmış, sel gibi akan insanları durdurmaya çalışıyorum. Sonunda dayanamadım kenara çekildim. Vallahi bu cemaatten hiç kimse onların içinde yoktu” (Nuriye Akman'dan aktaran Metiner,

2015: 348-349). “İşte bu aziz gürüh, cehennemin üzerinden geçerken dahi cehennemin alevlerini söndürecek nurları.” (...) “Arkadaşlarımız turistik mahiyette gidip nabız yoklamak istediler. Birkaç arkadaş, oraya gitmeden evvel, daha onlar gitmeden, adeta gittikleri her eve Efendimiz daha evvelden gitmiş. ‘Arkadaşlar gelecek demiş buraya.’ Gelip, anlattılar bize. Ve gidenler; ‘Sizi rüyada gördük, aynen sizlerdiniz.’ demişler. Hiç de az olmadı. Arkadaşların bu mevzuda anlattıkları, hiç de az değildi. Demek, sizden bir şey bekleyen insanlar var. O zaman siz, manen çok çalımli, çok çaplı olacaksınız” (DİB, 2018).

3.7.13. Fetullah Gülen’in Kendini Mesih Olarak sunması ve Mesih’in Yeryüzüne Yeniden Gelmesiyle İlgili Açıklamaları

Fetullah Gülen’in Mesih İsa’nın yeryüzüne yeniden geleceği konusunda birtakım açık ifadeleri olmuştur. Ancak bundan daha da vahim olanı kendisini Mesih olarak sunma gayretidir. Nur Cemaati’nin önde gelen isimlerinden ve Gülen’in bir zamanlar en yakınlarından birisi olan M. Z., Gülen’in Mesihlik iddiaları konusunda şunları aktarır (Şahin, 2014: 348):

“Yakınındakileri Gülen’in Hz. İsa olduğuna inandırmışlar. Kendisi ben Hz. İsa’yım demiyor ama yanındakilere İsa’nın) nasıl geleceğini 40 yıl önce ‘Bir gün valizle İzmir’e çıkar gelir’ sözleri ile anlatmış. ‘Hoca da elinde valizle geldi tamam budur’ demişler. Hoca da ‘Hz. İsa değilim’ demiyor. ‘Ben İsa’yım’ da demiyor ama bütün adresler ona çıkıyor. Bu konu İzmir esnafı abiler arasında konuşulunca hocanın kulağına gitmiş. Hoca rahatsız olmuş. ‘Siz niye ulu orta konuşuyorsunuz?’ demiş. Bu konu üzerine bir toplantı yapıldı. Bize de bunu yaydığımız gerekçesiyle kızdı. Biz de ‘Yanında kalan adamlar bunu yayıyor. Sen kızacaksan bize değil onlara kız’ dedik. Bu lafımız üzerine kontrolünü kaybetti; ‘Mehdi’yi de İsa’yı da ben bilirim. Ne zaman, nereye geleceğini ben bilirim!’ dedi ve sinirlendi.”

Gülen, Mesih’in mutlaka ineceğini iddia etmektedir. Böylece Mesih ile birlikte belki de yardımcısı olarak ve emrinde Kudsîler (FETÖ) ordusuyla hareket edeceğinin subliminal mesajını vermektedir (DİB, 2018):

“Hz. Mesih, ahir zamanda, ahiretin en ücra köşesinde de olsa o önemli misyonu eda etmek için mutlaka nüzul edecektir. Nüzul edecektir ama içinizde şahs-ı manevînin muhtevi bulunduğu mana ve ruha nüzul edecektir. Evet, o, bu manaya ve bu ruha kalıp olmak için inecektir. Eğer o ruh yoksa ceset olarak gelmesinin bir manası da olmaz zannediyorum. Öyleyse geleceği kucaklamayı plânlayanlar, oturup O’nu bekleyeceğine, kendilerini ona asker olarak yetiştirme gayreti içine girmelidirler. Ta ki geldiğinde hazır olan askerinin başına geçebilsin; geçebilsin de yeniden asker yetiştirme zahmetine katlanmasın.”

3.7.14. Cennete Girmek İçin Fetullah Gülen’in Onayını Alma Gerekliliği ve Gerekliğinde Cennetten Dahi Vazgeçebilme Teslimiyeti

Bir kişi bir örgüte, bir gruba veya bir cemaate bağlandı mı iradesini ve özgürlüğünü de kaybeder, bununla da kalmaz iradesini de teslim eder. Hak, adalet kaybolur, yerini grubun öğretileri ve hedefleri alır (Avcı, 2010:526). Gülen, İslam dini ile uzaktan yakından ilgisi olmayan, kendine has bir inanç ortaya koymakta, bu inancı

da müntesiplerine aşılamaktadır. Bir Müslümanın en büyük gayesi olan “Cennete girme” hususunda dahi kendisinin onayının alınmasının gerektiğini ileri sürmektedir. Böylece ahiret üzerinden dünya işlerinde de Fetullah Gülen’in onayı olmazsa olmaz gibi sunulmaktadır:

“... Hedefe yürürken, cenneti gösterip de ‘İşte cennet, girin’ deseler, ‘Hayır, görüşmem lazım’ demelisiniz. ‘Şu noktaya gelersen cehennemden kurtulacaksın’ dediklerinde de; ‘Cehennemden kurtulmak büyük bir şeydir ama yine görüşmem lâzım’ karşılığını vermelisiniz.” (...) “... Maddî-manevî çeşitli fedakârlık hisleri içinden neşv bulması lazım, maddî manevî fiyuzat hislerinden vazgeçmesi lazım, hatta icabında cennete gitmeyi dahi tekmelemesi lazım” (DİB. 2018). “Size kasemle teminat veriyorum, bütün cürmüme rağmen şu anda cennetin kapıları açılrsa, !O mu bu mu?’ diye sorulsa, benim tercih edeceğim bu olur. Yemin ederim, cennetin sekiz kapısı açılrsa, bugün Hizmet’in eleman beklediği bir dönemde, ‘O cennetin kapılarını kapatın, girmiyorum ben içeriye, burada kalıyorum’ derim” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 93).

3.7.15. Fetullah Gülen’in Halkın Yararına Allah’a İtaati ve İbadeti Terk Etme Ruhsatı Vermesi

Dinin kuralını sadece Allah ve Peygamber koyabilirken, Gülen bu hususta da rol çalmakta, kendisi de kural koyabilmektedir. Gülen’ göre mü’min bir insan şahsi tekâmülünü ve ibadetini halkın mutluluğu ve refahı için feda edebilmelidir. İnsanlık âlemini mutlu ve mesut etme adına gerekirse veliliği gaye olmaktan çıkartmalıdır (DİB, 2018).

3.7.16. Fetullah Gülen’in Akıl, Bilim ve Vahiy Dışı Birtakım İddiaları

Fetullah Gülen’in Allah, Peygamber ve meleklerle görüştüğü iddiasında bulunması kadar akıl, din, mantık ve bilim dışı birçok iddiası da bulunmaktadır (DİB, 2018: 10-140): Gülen’e göre iyi motive olmuş, sağlam bir niyeti olan birisi, zehir dahi içse o zehir ona ilaç gibi gelir şifa olur. Yine Gülen’e göre kâmil bir imanı olan kişi, “Allah” diyerek kendisini onuncu kattan aşağı bıraksa kendisine hiçbir şey olmaz ama beton paramparça olur. Gülen’in anlattıklarına göre anneannesi ölmüş, tekrar dirilmiştir. Hatta anneannesi de ahirete gittiğini, orada gördüklerini de anlatmıştır. Çok mübarek birisi olarak gördüğü anneannesi, bu olayın sonrasında senelerce yaşamıştır. Gülen, akıl ve bilim dışı iddialarını sürdürür. Ona göre şeytan bir baykuşu dilediği yere gönderebilir. Dilerse de onun içine girerek, arzu ettiği evin balkonuna tünebilir. Korku psikolojisi ile cemaatini etrafında kenetleyen Gülen, bir arkadaşının ağzından anlatır. Bir gün bir zat arabasıyla hacca giderken bir yerde dururlar. Araçları

kendiliğinden bir ileri bir geri sallanmaya başlar. Adeta inleyerek titreyen araç onlara göre cezbeyle gelmiş, derin bir haşiyat içindedir. Gülen'in bunlara benzer başka anlatıları da mevcuttur. İşte onlardan bir seçki (DİB, 2018: 10-140):

“Uzun seneler vazife yaptığı belde ihtimal sık sık görüştüğü talebe arkadaşlardan bir tanesi ramazan midir, gece teheccüd vakti midir ve size anlattığım rüya değildir benim size söylediğim haldir. Rüya değildir, açıktır, yakazadır. İki sene evvel bir tankerin altında ezilmiş, yanmış parmağını dikmiş ve cenazesi küller halinde bulunurken La İlahe İllallah Muhammedün Resûlullah ahd-i peymanına sadakat içinde bulunmuş ama talebe kardeşimizin kapısının tokmağına dokunuluyor, çocuk kapıyı açınca apışıp kalıyor, şaşırıyor. Kapının önünde iki sene önce vefat eden hocamız var. Bu bir uyku değildir. Çünkü öteleri dünyaya çekmiş yaşamışlar, dünyayı götürmüş ötelerde yaşamışlar. Dünya-ukbâ yan yana gelmiş. Kapıyı açıyor içeri alıyor, nasılsınız iyi misiniz gecenin o teheccüd saatleri vaktinde oturup sohbet ediliyor belki çay demleniyor, içiliyor veya içilmiyor, gayrı ben gideyim diyor artık vakit doldu. Çocuk hala şaşkın... İhtimal kendisine o kadar izin verildi. Kapıyı açar, güle güle der neden sonra aklı başına gelir.” (...) “Bir emekli albaydan dinlemiştim. Bir asrı aydınlatan, belki birkaç asrı aydınlatan dev bir düşünce, dev bir ruh, bir eve misafir olmuş. (...) Ev sahibi tanınıyor. Hanımıyla yatıyorlar. Birdenbire evin duvarlarının ötüşe geçtiğini duyuyor. Bir inilti! (...) Dürtüyor yanındaki hanıma, ‘hanım kalk!’ diyor. Eve devlet kuşu kondu. Bu adam Hızır mıdır? Nedir? Hızır değildir; ama makâm-ı Hızır’ı temsil eden bir büyüktür.”

3.7.17. Fetullah Gülen’in Cin-Şeytan Telakkisi ve Cinlere Hükmedebilme İddiası

Bu kadar uçuk kaçık iddiaları olan birisinin cinlerle de irtibat kurmaması düşünülemezdi. Gülen, *Fasıldan Fasıla 2* adlı eserinde (Akt. Öztürk, 2017: 148) cin ve cincilikle ilgili ilginç şeyler söyler. Gülen, istese kendisinin de cinlerle irtibat kurabileceğini, onları istediği kişilere musallat edebileceğini, bu kişilerin akıllarını bu şekilde alabileceğini iddia eder. Ona göre üç aylık bir çalışma sonrasında isteyen her mümin, cinleri ve ruhları çağırabilir. Gülen şizofren bir insan aslında cinlenmiş kişidir. Cinler bu kişilerin damarlarının içinde, sinir sistemlerinde, eklemlerinde dolaşarak, onları çıldırtmakta, sinir hastası etmekte, felç bırakabilmektedir. Ancak hiçbir peygamberin cinlerle uğraşmadığını, bu sebeple kendisine de cinlerle uğraşmasının doğru olmayacağını söyler. Fetullah Gülen, üstadı olan Said Nursi’nin de melekût âlemiyle fevkalade münasebeti olduğunu ancak hiçbir zaman cinlerle münasebet kurmadığını söyler. Ancak Said Nursi’nin istemesi halinde cinlerden bir ordu kurabilecek kadar tasarrufa sahip olduğunu dile getirir. Bu tür şahsiyetler için cinlerden ordu kurmak sıradan bir olaydır. Yani Gülen, Said Nursi üzerinden kendisinin de bu güçte birisi olduğunu ama bu gücünü kullanmak istemediğini ima eder. Acaba Gülen, “cinlerden ordu kurmak” derken, aslında örgütünün haber alma

teşkilatından mı bahsetmektedir? Gayri meşru (kanunsuz) yollarla elde ettikleri birtakım gizli belge ve bilgileri, aslında cinlerden elde etiklerinin imajını mı vermektedir? Bu şekilde örgütünü korumaya mı çalışmaktadır?

Gülen, cinlerden ordu dahi kurar ve hatta komiser ve emniyet müdürü yapar: "Cinlerle konuşmanın sağlanması emniyet teşkilatlarının da işine yarayabilir. Meydana gelen veya gelişme safhasında olan faaliyetler ve grup olayları anında merkeze bildirilip kontrol altına alınabilir. Kim bilir belki o zaman cinlerden de komiserler ve emniyet müdürleri olacaktır." (Gülen'den aktaran Öztürk, 2017: 148). Fetullah Gülen, sadece meleklerle değil Şeytan'la da iletişim halindedir. Bir gün Gülen, sabah namazını kılmak için, bulunduğu binanın ikinci katına çıkar. Namazı bitirdikten sonra, şeytanın sesini duyduğunu iddia eder. Gülen'in anlattığına göre Şeytan, Gülen'den kendisini binanın mahfilinden aşağıya atmasını ister. Gülen, bunun ne faydasının olacağını sorduğunda, Şeytan, isteğinde ısrarcı olur. İkisi arasında bir süre bu çatışma devam eder. Şeytan bir türlü Gülen'i ikna edemez ama Gülen yine de ne olur ne olmaz diye düşünerek bulunduğu yerden geri çekilir (Erdoğan'dan aktaran Yıldırım, 2016: 141). Acaba bu deneyimler Gülen'in psikolojik dünyasının gerçek bir yansıması mıdır? Yoksa onun kurguladığı bir anlatı mıdır? Her iki durum da üzerinde düşünmeyi gerektirir. İlk seçeneğe göre Gülen'in ciddi psikolojik rahatsızlığı vardır. İkinci ihtimale göreyse Gülen topluluğu yönlendirebilmek için yaşanmamış olayları yaşanmış gibi anlatmaktadır ki bu durum da "yalan" olarak değerlendirilmelidir. Yalan söylemek de Müslüman inancına aykırıdır. Bu durumda Gülen yalan söylemeyi alışkanlık edinmiştir.

Fetullah Gülen bir seferinde de çok sevdiği bir arkadaşının cinlendiğini iddia ettiği hanımını tedavi etmek için arkadaşının evine gitmiş, giderken de Bedir Savaşı'na katılan sahabenin isimleri olan bir listeyi de beraberinde götürmüştür. Cinlenme seansı geçirdiğini düşündüğü evin hanımının üzerine beraberinde getirdiği Bedir ashabının isimleri olan listeyi bırakmış. Ardından da kadın feryat figan içinde cinlerin kendisini ve evini terk etmeye başladığını söylemiştir. Cinlendiğini iddia ettiği kadın, cinlerin evi terk ederken, Hz. Hamza'dan ve diğer sahâbîlerden korkup kaçtıklarını beyan etmiştir. Gülen'in bu sözde cin çıkarma seansı dışında başkaca benzer iddiaları da vardır. Gülen'in kimsenin duymadığı birtakım sesleri, gaptten duyması ve cinlerle ilgili diğer mesnetsiz iddiaları ve düşünceleri de şu şekildedir:

“Üstte bir kat var. Odanın üstünde spor yapıyor gibi gürültü çıkarıyorlar. Çıkıp dolaşıyorum hiç kimse yok. Herkes yatıyor, uykuda. İsa Beyler salonda yatıyorlar zann ediyorum. Odanın içine bir de odadan bir kapı açılıyor. O kapıyı zorluyorlar. Kalkıp bakıyorum, orada herkes mışıl mışıl ranzalarında uyuyorlar. Neden sonra bir saat, iki saat uğraştım. İsa Beyleri kaldırdım. Dedim, ‘Siz hiçbir şey duymuyor musunuz?’ ‘Duymuyoruz’ dediler.”

3.8. Fetullah Gülen’in Devlete Sızma, Amerika Birleşik Devletleri ile Batılı Ülkeler ve Bazı Konularda Söylediği Yalanlar, Çelişkili İfadeler

Fetullah Gülen, bazen birbirine zıt şeyler söyleyebilmektedir. Bu durum yalan olarak değerlendirilebileceği gibi yanlış anımsama da olabilir. Ancak Gülen’in koşullara göre davranma stratejisi göz önüne alınınca “yalan söyleme” ihtimali kuvvetlenmektedir. Özellikle örgütünün hedefleri ve devlet kadrolarını ele geçirme konusunda Gülen sık sık yalana başvurmaktadır. Yine ABD ve Batılı ülkeler hakkında da konjonktüre göre tavır aldığı görülmektedir. İşte Gülen’in o birbiriyle çelişen konuşmalarından bazı örnekler (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 188-198): Gülen, bahsini açmaktan utandığı bir konuyu izah eder. Henüz 25 yaşındayken ayağına gelen bir fırsattan bahseder. Kendisine milletvekili olma teklifi gitmiş, ancak o bu teklifi elinin tersiyle itmiştir. Gülen, hayatı boyunca hiçbir idarecilik teklifini kabul etmediğini belirtir. Hatta kendilerine ait yurtlarda ve Kur’an kurslarında yönetici olması yönündeki teklifleri dahi kabul etmemiştir. Ne var ki onun bu iddialarına karşı yine kendisinin şu anlattıkları ilk sözlerini yalanlamaktadır:

“Fakat İzmir’de bulunduğum sırada bir İmam Hatip Derneği için de Kestane Pazarı İmam Hatip’e talebe yetiştiriyordu o dernek. İlk düzenli sistemli bir dernekti ve Türkiye’de bir okul gibi işliyordu. İmam Hatip talebelerine bakıyordu, yatırıp kaldırıyordu, iâşe ve ibatelerini sağlıyordu. Orada dört, beş sene idarecilik yaptım” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 188). (...) “Bir dilekçe yazdım ve Edirne Müftülüğü’ne talip oldum. Diyanet’ten gelen cevap olumsuz oldu: “Askerliğinizi yapmadığınız için sizi müftü tayin edemiyoruz” diyorlardı” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 188). “Burada bir hatıramı nakletmek istiyorum. İzmir’de ilk defa idarecilik yaptığım bir müessesede hüsn-ü zan beslediğim bazı talebeler vardı” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 188). (...) “Yani, devletle alakalı o kadar çok şey söyledim ki aslında kimsenin “Devlete karşı bir alternatif mi?” demesi mantıklı değil ve hiçbir kimsenin aklının köşesinden de böyle bir şey geçmez. Bu hareketin temsilcilerinin böyle bir mülâhazaları olsaydı, şimdiye kadar şu veya bu şekilde dışa sızan mülâhazalarıyla bunu ortaya koyarlardı. Mesela, siyasete talip olurlardı. Mesela, bir yerde idareye talip olurlardı.” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 194). (...) “Ne zaman, bu iman ve Kur’an hizmeti adına mülkiyemiz olsa, adliyemiz olsa, dinamik güçlerimiz olsa gibi düşünceler zihninden bir an bile geçse, hemen tokat yerim” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 195). (...) “Sesim ulaşsaydı

Anadolu'ya bir kere daha bağıracaktım: Çocuklarınızı Kur'an kurslarına koyduğunuz kadar, İmam Hatip'e de koyun. Oraya koyduğunuz kadar mülkiyede de okutun. Anadolu insanına diyorum ben. Oraya koyduğunuz kadar adliyede de okutun. Yönlendirin her tarafa. Çünkü ülke sizin ülkeniz. O müesseseler de sizin müesseseleriniz” (Gülen'den aktaran “Alamut'tan Pensilvanya'ya...”, 2022: 195).

Fetullah Gülen, doksanlı yılların ilk yarısında Hristiyan Batı dünyasına ve Vatikan'a karşı oldukça sert ifadeler kullanmakta ve gayet mesafeli durmaktadır. Ancak onun bu tavrı daha sonra tamamen değişecektir. Gülen'e göre Müslümanlarla kâfirler arasında gerçek anlamda bir diyalog kurulamaz (Gülen'den aktaran 152; Metiner, 2015: 344-345). Yine Gülen, kâfirler hakkında iyi zan beslemenin Müslümanlara yasak olduğunu söyler. Ona göre kâfirlere güvenmek, dinen caiz değildir (Metiner, 2015: 344-345). Gülen'in kâfir olarak gördüğü Batılılar hakkında söyledikleri bunlarla da sınırlı değildir. Özellikle Vatikan hakkında oldukça sert sözler sarf eder:

“Dünyanın dört bir yanında bütün vahşet tablolarının ardında maalesef misyoner teşkilatı vardır. Vatikan vardır. Çıyan yuvası, kobra yuvası, Saraybosna'da akan kanların da arkasında Vatikan vardır” (Metiner, 2015: 344-345). (...) “En büyük mafya dünyada Vatikan'dır. Şu anki papa (2. John Paul) şaibeli bir adam. Bu papayı çıkarı olanlar tutuyor” (Metiner, 2015: 344-345). “Keşmir'de akan kanın ardında Vatikan vardır. Amerika'da onların lobileri vardır. Almanya'da lobileri vardır. Başka bir yerde bir Hristiyan teşkilatı hafif gadre uğrasa, yer yerinden oynar, kızıl kıyamet kopar” (Veren, 2007; Çalış, 2016: 100-200).

Bu ifadelere rağmen Gülen'in Batı'ya ve Vatikan'a karşı olan tutumu doksanların sonunda tamamen değişmiştir. Gülen, daha sonraki yıllarda Vatikan'da Papa'yı ziyaret etmiş ve kendisine iltifatlarda bulunmuş, hediyeler sunmuştur. Bu minvalde sarf edilen şu ifadeler Gülen'e aittir: "Dünya dinleri arasında diyalogun hedefi yalnızca böylesine zarar veren bilimsel materyalizmi ve materyalist dünya görüşünü yok etmek değildir. Daha çok dinin doğası böyle bir diyalogu gerektirmektedir." (Gülen'den aktaran Metiner, 2015: 344-345). Gülen, doksanların sonunda "Pek muhterem Papa Cenapları!" diye başlayan o meşhur mektubu kaleme alabiliyor (Metiner, 2015: 344-345).

Fetullah Gülen, 1980'li yıllarda ABD'ye karşı oldukça katı ve öfkeli bir tutum içindedir. Ancak onun bu tavrı da ilerleyen yıllarda tamamen değişecektir. Abdülfettah Şahin müstear ismiyle yazdığı "Asrın Getirdiği Tereddütler-4" adlı kitabında Gülen, Rusya ve ABD hakkında şunları söyler: Gülen'e göre Rusya ve ABD Müslümanların en büyük iki düşmanıdır (Gülen'den aktaran Metiner, 2015: 352-358). ABD'nin Müslümanları 50 defa sokmuş bir akrep olduğunu söyleyen Gülen, kobrayla aynı

yatağa girenlerin bu durumun farkında olmaları gerektiğini belirtir (Metiner, 2015: 352-358): Benzer şekilde Gülen şunları söyler:

“Yeryüzünde işgal ve istilayı, en iğrenç yanlarıyla emperyalizmi (...) Rus diktatörlüğünden Amerika İmparatorluğu'na kadar sömürü sistemleri yaptılar. Girdikleri yerleri harap ettiler. Ahlakı bozup milleti birbirine düşürdüler” (Gülen'den aktaran Metiner, 2015: 352-358). *“Bin seneye yakın bir zaman zarfında sürdürülen bütün 'Hilal-salip (haç) kavgaları milletimize karşı güdülen bir düşmanlık ifadesidir”* (Gülen'den aktaran Metiner, 2015: 352-358). *“Ortak Pazar tarihi karıştı. Biz hâlâ onu konuşuyoruz. Geldik, ne olur bizi alın, diyoruz. Şimdi de Avrupa Topluluğu adını Batı AB olarak değiştirdi, sizi kenara koydular. Asya-Pasifik kapıları size kapansa da Avrupalı yaşıyoruz ya olsun. Yeter ki Avrupalı olalım. Gümrük Birliği'nde de başkaları söz verecek, karar alacak, idam sehpaımızı kuracaklar, biz sadece sandalyeye ayak vuracağız. Tanzimat'tan bu yana işlerimiz böyle aptalca”* (Metiner, 2015: 352-358). (...) *“Ben AB'ye girmeyi gönülden arzu etmiştim”* (Metiner, 2015: 352-358). (...) *“Sonra Avrupa Ortak Pazarı kuruldu. Güya Amerika'ya karşı kurulan bu pazar, aslında eski haçlı zihniyetinin devamından başka bir şey değildi”* (Gülen'den aktaran Metiner, 2015: 352-358).

Ancak Vatikan konusundaki tavrında yaşanan değişimin bir benzeri de ABD ve onun öncülüğünde Batı için olmuştur. Artık ABD ve Avrupa ülkeleri Gülen için dost ve güvenilirlerdir. Gülen'e göre radikal komünistler, akla ve mantığa tamamen aykırı bir şekilde Amerika düşmanlığı sergilemektedir. Oysa içi boş ABD düşmanlığı yürünmesi gereken bir yol değildir. Gerçek mücadele için çok sağlam blokaj uygulamak, sağlam planlar ve stratejiler izlemek gerekir (Gülen'den aktaran Metiner, 2015: 352-358). Amerikalılar istemediği takdirde dünyanın herhangi bir yerinde herhangi bir insanın hiçbir surette iş yapamayacağını iddia eden Gülen, (Neval Sevindi'den aktaran Metiner, 2015: 352-358) aslında ABD'nin hegemonyasına çoktan teslim olmuştur. Zaten bir açıklamasında da Gülen, gerçek manada aklını kullanan birisinin ABD'ye entegre olma konusunda farklı düşünmesi, bu fikre karşı olması mümkün değildir (Gülen'den aktaran Metiner, 2015: 352-358). *“Saf Müslümanlığı temsil etme iddiasında olan bazı kimseler, Batı'ya veryansın etmeyi cihadın bir buudu zannederlerse hasımlara koz, İslam'a da zarar vermiş oluruz”* (Gülen'den aktaran Metiner, 2015: 352-358).

Gülen'in yalnız ABD için fikri değişmemiştir. Avrupa Birliği'ne (AB) girme konusunda da oldukça samimi duygular taşır. Gülen'in istediği birleşme sadece sosyal ve siyasi değil aynı zamanda zıf ve vuslat hükmündedir. Mesela AB'ye üyelik konusunda şunları söyler:

“...Fakat onlar da bir türlü bizi kabul etmediler. Dilerim bu günlerde bizi kabul etsinler ve bizim bu bir, bir buçuk asırdan beri beklediğimiz bu zıf intizarı sona ersin, hasret sona ersin, vuslat gerçekleşsin. Bunu alaylı bir edayla anlatmıyorum. Gereğine inandığımdan arz ediyorum” (Metiner, 2015: 352-358). (...)

“Bazı şer şebekelerinin liseli, üniversiteli gençleri nasıl kışkırttıklarını ve kendi emellerine alet ettiklerini haberlerde seyretmiştim. Buna şirretlik denir. Buna toplumu birbirine düşürme denir. Buna Avrupa Birliği'ne girme sürecinin önünü tıkama denir” (Gülen'den aktaran Metiner, 2015: 352-358).

3.9. Fetullah Gülen'in 36 Yıl Öncesinden 15 Temmuz Darbe Kalkışması'nı Öngörmesi Belki de Planlaması

Fetullah Gülen'in, 09.02.1979 tarihli aşağıdaki ifadeleri adeta 15 Temmuz Darbe Kalkışması'nda yaşananları anlatmaktadır. Galiba Fetullah Gülen, 15 Temmuz gecesi yaşanan elim hadiselerin planını en az 37 yıl boyunca bilinçaltında saklamış olmalıdır.

“Ama sen her şeyi salıverirsen, bir yerde asker, öbür yerde subay öldürülür, öbür yerde parlamentoya bomba konur, öbür yerde Meclis tahrip edilir. Başka bir yerde masum halkın üzerine ateş edilir. Bütün bunların temelinde küfür vardır, küfran vardır. Maziye inkâr vardır, kendinden kaçış vardır. Zulmanilik vardır, maziye sövüş vardır. Veyl olsun topunun köküne!” (DİB, 2018: 130-133).

Bütün bu açıklamalar, kayıtlar, ifadeler bir bütün halinde değerlendirildiğinde ve bunların uzun yıllar boyunca devam edegeldiğini göz önünde bulundurulduğunda sistematik bir öğretinin parçaları olduğu anlaşılabacaktır. Bunların hiçbirisi bir anlık dil sürçmesi, ağızdan kaçmış veya gelişigüzel sarf edilmiş sözler, mecaz ve teşbih olmadığı anlaşılabacaktır (DİB, 2018: 133). Hepsi iradi söylemler olup, Fetullahçılık öğretisinin temel taşlarını teşkil etmektedir.

3.10. Fetullah Gülen'in Müritlerini Devlet Kadrolarını Ele Geçirmeye Teşvik Etmesi Yahut Paralel Devlet Yapılanmasının Erken Talimatları

FETÖ'nün devlete sızma yöntemi tıpkı guguk kuşunun davranışlarına benzer. Dişi guguk kuşu gizlice yumurtasını başka bir kuşun yuvasına bırakır. Guguk kuşu yumurtası diğer yumurtalardan daha önce çatlar. Henüz dünyaya yeni gözlerini açmış yavru guguk kuşu, yuvanın gerçek sahibi olan yavruları tek tek yuvadan aşağı atar ve nihayet tek başına yuvanın sahibi olur. Her şeyden habersiz yuvaya yavrularını beslemeye gelen anne ve baba kuş yavrularının katili olan guguk kuşunu kendi yavrusu sanarak besleyip büyötmeye devam eder. İşte FETÖ de tıpkı bu guguk kuşu gibi devlete sızar, tüm engelleri ve rakipleri saf dışı bırakarak kurumu ele geçirir (“Alamut'tan Pensilvanya'ya...”, 2022: 7).

Fetullah Gülen’in, bir din âliminin veya tarikat önderinin çok ötesinde gayeleri ve hedefleri olduğu muhakkaktır. Yaklaşık 50 yıl önce, öğrencilerini şekillendirmeye başlayan Gülen’in en önemli gayesi devlet kadrolarını ele geçirmek ve bunun için de kendisine sorgusuz sualsiz teslim olmuş bir yapı, örgüt oluşturmaktır. Dini kisve altında örgütünü inşa eden Gülen’in bu gayelerine çarpıcı örneklerden birkaçı aşağıda yer almaktadır:

“Öğrencilere en başta ilkokul öğretmenliği, orta ve lise öğretmenliği, ikinci planda subaylık, polislik ve hukukçu olmayı tavsiye ediyorum” (Polis Akademisi, 2018). Gülen, militanlarının devlet kurumlarında dikkat çekmeden yükselbilmesi için her türlü tedbiri almasını önemsemiş. Örneğin subay adaylarının içkili ortamlarda yanlarında içinde vişne suyu bulunan içki şişeleri taşımasını ve lazım olduğunda bunları içki niyetine içmelerini söylemiştir (Veren: 2016, 36).

Fetullah Gülen, bazıları ulusal kanallarda da yayınlanmış bazıları da internette dolaşımda olan kendisine ait video kayıtlarında (Özçelik, 2015: 140-160) militanlarını devlet kadrolarına sızması noktasında nasıl motive ettiğini, bu süreçte nelere dikkat etmeleri gerektiğini, örgütlenme stratejilerinin neler olduğunu, farklı zamanlardaki konuşmalarına tefsilatlı olarak şu şekilde yansıır:

“Bizim hizmetimizin felsefesi bir yerlerde bir ev açmaktır ve bir örümceğin sabırla ağlarını örmeğiz. İnsanların gelip bu ağlara düşmesini bekleyeceğiz ve ağlara düşenleri eğiteceğiz. Biz ağlarımızı onları yemek için değil, kurtuluşlarını göstermek, ölü vücutlarına ruhlarına can vermek için kuruyoruz” (Canikligil, 2016: 88-89). *“Durmadan hazırlanmalıyız. Hem de hiç durmadan... Zamanı gelince, uygun boşluk bulunca maratona geçeriz. Bazıları benim için korkak diyor ama bazen hasımdan kaçmak, çok çok önemli bir manevradır. (...) Şef döneminde çarşafli kadınları bile astılar. Milleti kırıp geçirdiler. Dikkatli olmalıyız. Erken harekete geçerse tepemize binerler* (Çetinkaya, 2014, 73; Canikligil, 2016: 88-89). *“Esnek olun, sivrilmeyen can damarları içinde dolanın. Bu açıdan, bir taraftan bu kanun ve kuralları kullanma, biraz önce anlattığım esneklik içinde, diğer taraftan bir kanun ve kural adamı olma imajını uyarmak (...) ve sizin ileriki dönemde daha hayati, daha önemli yerlere gelmenizin arkasında da bu vardır. Yani sivrilmeyen mevcudiyetinizi hissettirmeden çok ileri gitmek, işte bu iki müessesede (Adliye-Mülkiye) olduğu gibi hayati dinamik bir kısım müesseselerde söz konusudur”* (Öztürk, 2017: 55; Canikligil, 2016: 88-89). *“Yani siz hâkim değilsiniz, başka kuvvetler var. Bu ülkede değişik kuvvetleri hesap edecek dengeli, dikkatli, tedbirli, temkinli yürümekte yarar var ki geriye adım atmayalım. Bilhassa haber alma hususunda her zaman hasım cephenin çok önünde olunmalıdır”* (Öztürk, 2017: 56-57). *“İstikbale yürümek için sistemin püf noktalarını keşfedin. Hala bu sistem devam ediyor. Bu sistem içinde arkadaşlarınız istikbale yürüyeceklerdir. Öyleyse bu sistemin püf noktalarını keşfetmeleri lazım. Hava boşluğu gibi bu meselenin bir yanındır. Bir diğer yanı da ister Adliyede ister Mülkiyede arkadaşlarımızın gittikleri yerlerde daha rahat iş yapmaları, tutulmaları, Kaymakam iseler Vali olmaları, sıradan bir hâkim iseler takdir olunan bir hâkim olmaları...”* (...) *“Siyasi güçlerle ve bize yüzde yüz ters olan insanlarla açık bir diyalogumuz olmasa bile böyle çatışmamalı. Fakat az buçuk aynı cephe sayabilecekleri, yani duygu ve düşüncelerimize, siyasi mülahaza ile bile sıcak bakan*

ve bizi terk etmeyen bir çevre içinde mülâhaza edebileceğimiz siyasiler vardır.” (...) “Türkiye’de önümüzü kestiler. Yürüyemiyoruz, orada durgun sular gibi bir de gölleşme imajı uyandıracaksınız. Zorlayacaksınız, yerinde yürüyor gibi yapacaksınız. (...) Kuvvet dengesi yoksa kuvvete başvurmayın. Çok iyi planlayacak, ona göre yürüyeceksiniz. Dışarıdan bizi korkaklıkla itham edeceklerdir.” (...) “Füzuli kahramanlık yerine ele geçirmeyi tercih ederim. Bazı arkadaşlar birtakım cesaretli ruhları cesaretlendirmek, secaatlendirmek, birtakım ruhları heyecanlandırmak için belki kahramanca tavırlara ihtiyaç vardır diye düşünebilirler. Fakat ben kuvvet dengesi olmadığı için şahsen o yol yerine kendi düşüncemi yayma, kendi düşünce sistemim adına her tarafı fethetme, ele geçirme yolunu şahsen tercih ederim. Bu mesele mülkiye ve adliyede çalışan arkadaşlarımız için çok önemlidir. Bence hususi ile öyle devlet memuru olan arkadaşlarımız kahramanlık yapamazlar. Füzuli kahramanlık olur.” (...) “Çok tedbirli, çok temkinli ve tedbirli hareket etme mecburiyeti var. Bu hizmetin içinde bulunanlar, bu hizmete göre hizmet vermek isteyenler, her birisi dünyayı idare edebilecek bir diplomat gibi hareket etmeli, kendi planındaki meseleleri çözdükten sonra ülkesinde de çözmeye çalışmalı bu şekilde.” (...) “... Türkiye’de ki devlet yapısı ölçüsüne göre, bütün Anayasal müesseselerde ki güç ve kuvveti cephemize çekeceğimiz ana kadar her adım erken sayılır” (Öztürk, 2017: 180-185). “Devlete öyle bir sızın ki her yerde olun ama hiçbir yerde görünmeyin. Her şeyi ele geçirin ama hiçbir şeyiniz yok gibi görünün. Her şeyi siz yapın ama hiç kimse sizi suçlayamasın” (Keleş, 2016: 21; Öztürk, 2017: 184). “...Zaman henüz uygun değil. Tüm dünyayı omuzlayacağınız ve taşıyacağınız derecede hazır olduğunuz ve şartların da olgunlaştığı anı beklemelisiniz. Tüm devlet gücünü ele geçirinceye kadar ve Türkiye’deki tüm anayasal kurumları dize getirinceye dek beklemelisiniz. Böyle bir zaman gelinceye kadar beklemeden adım atarsanız bu durum yumurtadan civcivin çıkacağı tam zamanı beklemeden harekete geçmek olur ki bu civcivi yumurtada öldürmek gibi olur. Keza böyle bir durumda yapılacak iş dünya ile çatışmak olur. Bağlılığınıza ve söylenenleri gizli tutacağınıza olan inancımın dolayısıyla sizlere duygularımı ve düşüncelerimi ifade ediyorum. İnaniyorum ki boş su şişelerini çöpe attığınız gibi buradan ayrıldığınızda burada ifade ettiğim duygu ve düşüncelerimi de bir kenara atacaksınız” (Aydın, 2017: 43).

Kısacası yukarıda yer alan Gülen’e ait düşünceler dikkatle incelendiği zaman görülecektir ki çağımızın yeni Truva Atı FETÖ, Truva Atı fikrini Akalî yöneticilere veren Odysseus’u Fethullah Gülen, modern Akalîler ise ABD’dir (Çalışır, 2016: 202-203). Gülen yıllar boyunca devleti ele geçirme yönündeki fikirlerini ilmek ilmek takipçilerinin zihninde örerek, sözde “cemaatini” büyük bir suç şebekesine dönüştürmüştür.

3.11. Fetullah Gülen’in FETÖ’cü Bir Hâkim Tarafından Mehdi İlan Edilmesi

15 Temmuz 2016 Darbe Teşebbüsü’nden 11 gün önce FETÖ mensubu olduğu daha sonra anlaşılan İstanbul 18. Asliye Ceza eski hâkimi olan İ. K., mahkeme tutanaklarına da geçen ve daha sonra Yargıtay’ca hükümsüz ilan edilen şu kararı almıştır: “Asa’yı Musa, Fetullah Gülen Hoca ile birlikte ortaya çıkacak ve daha sonraki süreçte de Hz. İsa Aleyhisselam dünyaya gelecek ve Mehdi’nin arkasında namaza

duracak. – ben de herhalde bu kararımı Ceh-Cah (Mehdi’nin ikinci adamı) oluyorum.”⁴⁷ Eski Hâkim İ. K. "O zaman Fethullah Gülen Hoca’nın mehdiliği ilan edilmemişti. Benim kararımı ilan edilmiş oldu. Bu dini bir şeydir. Mehdi ilan etmek suç olamaz, bu dini bir söylemdir" sözleriyle de kendisini savunmuştur.⁴⁸

Aslında Gülen’i mehdi ilan eden K. bu cesareti kendinden almamıştır. Çağlar boyunca özellikle Sûfî gelenekte kendisini peygamber, mehdi veya mesih olarak sunan onlarca kişi çıkmıştır. Bunlardan bazılarının takipçileri yüzbinleri bulmuş, bazıları da çağlar boyu takip edilmeye devam etmiştir. Selefî Said Nursi gibi Gülen de bunlardan birisidir (Öztürk, 2017: 166). Gülen, Mehdilik konusunda çok eskilerden beri örgütüne kendisini sunmaktadır: “Mehdi sadece dini ilimleri bilmeyecek, zamanında Einstein kadar fizik, Kant kadar felsefe yani tüm modern ve müspet bilimleri bilecek" demiştir. Böylece pozitif bilimlerle dini bilimleri harmanlayan kendisinin en ideal Mehdi adayı olduğunu anlatmaya çalışmıştır.” (Keleş, 2016: 37; Öztürk, 2017: 18).

⁴⁷ <http://www.google.com/amp/s/m.yeniakit.com.tr/amp/haber/218183/guleni-mehdi-ilan-eden-hakim-ortaligi-karistirdi> (Erişim Tarihi 25.12.2022)

⁴⁸ <http://www.google.com/amp/s/m.haberturk.com/feto-elebasi-gulen-i-mehdi-ilan-eden-hakim-yine-gulen-i-savundu-196537-amp> (Erişim Tarihi 25.12.2022)

4. FETULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜ VE ÖRGÜTLENME YÖNTEMLERİ

4.1. Fetullahçı Terör Örgütünün Örgütlenme Evreleri

1960'lı yılların ikinci yarısında İzmir'de ve özellikle İzmir Kestanepazarı Kur'an Kursu çevresinde Fetullah Gülen liderliğinde örgütlenme başlamıştır. Başyüceler olarak da bilinen kurucu kadroda yaklaşık 50 yıl boyunca ciddi bir değişiklik olmamıştır.

Fethullah Gülen, 1960'ların ikinci yarısından 1980'lerin başına kadar "yerel-bölgesel" bir güçken, 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi, onu "ulusal" bir güç haline getirmiş, 28 Şubat 1997 Postmodern Darbesi de "küresel" bir güç olmasının önünü açmıştır (Atay, 2023: 39).

Emniyet raporlarında ve kamuoyuna yansıyan savcılık iddianamelerine göre FETÖ'nün nihai amacı; Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin anayasal kurumlarında yasal ve/veya yasadışı yollarla (askeri unsurları ve kolluk kuvvetlerini kullanmak suretiyle darbe yaparak) hâkimiyet kurarak, Türkiye Cumhuriyeti'ni ele geçirmek, anayasal kurumları değiştirmek, devlet yönetimini kendi ideolojisine göre yeniden tasarlamak ve mesihanik liderin etrafında totaliter bir devlet meydana getirmektir (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018).

Fetullahçılar, örgüte eleman kazandırmak için 13-18 yaş arası çocukları hedef kitle olarak belirlemiştir. 13-18 yaş arası dönem, çocukların ergenlik dönemi olduğu için onları etkilemek ve istenilen şekilde kanallere etmek çok daha kolay olmaktadır. Böylece örgüt, insan kaynağı oluşturmada en önemli kitleyi bu şekilde ele geçirmiştir (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018). Bu hususta Gülen, şunları söyler: “Dengesizlik ve aşırılığa girmeden, yerinde gönüllerini alarak, yerinde alkışlayarak, yerinde de ödüllendirerek cins dimağları kazanmanın yolları aranmalıdır.” (Gülen'den aktaran “Alamut'tan Pensilvanya'ya...”, 2022: 158).

Örgütün kurucusu ve lideri Fetullah Gülen, örgütünü yönlendirirken sistemli yalanlar üretme, bunları kitlesine aktarma ve onları bu yalanlara inandırma konusunda oldukça mahirdir. Örgüt liderinin konuşmalarının incelendiğinde görülmektedir ki kendisini Peygamberle adeta arkadaş gören, meleklerle talimat verebilen, Allah nazarında çok büyük değeri olan büyük bir zattır. Dini referansları suiistimal ederek,

kendisini İlahi meşruiyeti olan bir otorite olarak sunan Fetullah Gülen, böylece tartışılmaz bir kimlik kazanmıştır (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018).

Seçilmiş bir lidere sahip olma ve seçilmiş grup olma özelliğine kendilerini inandıran örgüt kendilerinden olmayanları sistemin dışına atmışlar, bunun için de gayrimeşru yolların her türlüünü kullanmışlardır. Fetullahçılık bu haliyle oldukça seçkincidir (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018). 1979 yılında Sızıntı dergisinin çıkarılmasıyla örgütün propaganda faaliyetleri büyük hız kazanmış, örgütün toplumsal etkisinin artmasında önemli katkılar sunmuştur (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018).

Fetullahçı hareket özellikle emniyet, yargı, TSK, Jandarma ve mülkiye başta olmak üzere medya, siyaset, iş dünyası, eğitim gibi diğer kamusal alanlarda örgütlenmiştir. 17-25 Aralık Emniyet-Yargı Operasyonlarıyla siyaseti dizayn etmeye çalışırken (Tayyar, 2015: 148-205), Sarıkız (Avcı, 2010: 554), Ayışığı (Avcı, 2010: 554), Ergenekon (Avcı, 2010: 335-346, 501-507, 530-543; Avcı, 2015: 123-146; Uzun, 2015: 119-149), Balyoz (Avcı, 2010: 530-581; Avcı, 2015: 146-163; Önsel, 2016: 180), Poyrazköy ve Askeri Casusluk davaları (Avcı, 2015: 173-181; Önsel, 2016: 180) gibi soruşturmalarda da Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yapan ve çoğunluğu yüksek rütbeli askerlerden oluşan örgüt karşıtı personeli tasfiye etmişler, başarılı oldukları pozisyonlara da kendi militanlarını yerleştirmişlerdir.

Fetullah Gülen, Balyoz Darbe Planı iması yaptığı bir konuşmasında şunları söyler: “Yarına çıkacağının teminatı yok. Bir beyin kanaması balyoz gibi beynine tepeden inebilir, alır götürür.”⁴⁹ Fetullah Gülen’in 1962 yılından sonraki 60 yılı çok fazla tezatlarla sahne olmuştur. Söylemleriyle eylemleriyle olabildiğince karmaşık bir profil çizen Gülen ve cemaatini anlamak için son 60 yıllarını detaylıca analiz etmek gerekir. Örneğin daha önceden Atatürk’ün posterine dahi tahammül edemeyen, kola içmeyi, kot pantolon giymeyi, alkollü yerlerden alışveriş yapmayı, çoraplarla dahi olsa futbol oynamayı, kolonya sürmeyi, kadınlarla tokalaşmayı, yasaklayan Fetullah Gülen sonraki yıllarda bunları ve çok daha fazlasını “amaca giden her yol mubahtır” düsturunca ifa etmiştir (Veren, 2016: 32-33). Cebinde Atatürk resimli para ve alkollü mürekkep dolu tükenmez kalemle namaz kılınmasını, fotoğraf çektirmeyi ve bunları basmayı doğru görmeyen Gülen, doksanlı yıllarla beraber bütün bu yasakları adeta lağvetmiştir (Veren, 2016: 48). “CHP demek, Cehennem Partisi demektir” diyen

⁴⁹ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 15.07.2023)

Gülen, sonraki yıllarda CHP’li Kasım Gülek ile çok samimi görüntüler vermiştir (Veren: 2016: 33). Moon tarikatının Türkiye sorumlusu olduğu iddia edilen Gülek, Fethullah Gülen’i hem Morton Abromowitz ile hem de Moon tarikatı yetkilileriyle buluşturan kişidir (Bulut, 2016: 264). Kasım Gülek aynı zamanda Fetullah Gülen ile Papa II Jean Paul arasında da gönüllü elçilik yapmıştır (“Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 232-235).

Şüphesiz bütün bunları yaparken sığındığı kalkan takiyedir (Şahin, 2014: 149). Fetullah Gülen hareketi, 60 yıllık tarihinde birçok kritik değişim, başka bir tabirle kavşak değişimi yaşamıştır. Fetullahçılığın karma yapısına geçmeden önce kısaca bu yapılanmanın kronolojik gelişim evrelerine bakmakta fayda var. Literatüre baktığımızda, ilgili raporları ve yazılı kitapları incelediğimizde, Fetullah Gülen’in hayatını analiz ettiğimizde Fetullah Gülen Cemaati’nin kronolojik olarak şu aşamaları geçtiği görülmektedir.

4.1.1. Birinci Evre: Kuruluş Süreci (1962-1976)

Bu evre Fetullah Gülen’in Erzurum’dan ayrılıp Edirne’ye, oradan da Kırklareli’ne gidişiyle başlar. Gülen bu süreçte askerliğini yapar. Ardından 1966’da İzmir’e tayin olur. Gülen ve örgütü ilk vakıflarını (Akyazılı Orta ve Yüksek Eğitim Vakfı) bu süreçte kurarlar. Bu evrede Fetullah Gülen bir taraftan örgütlenmesini kurmaya diğer taraftan da ilk öğrencilerini yetiştirmeye ve ışık evlerini oluşturmaya çalışmıştır. Özellikle Ege Bölgesi genelinde yoğun bir şekilde vaazlar vererek, hem tanınırlığını artırmış hem de ışık evleri için daha fazla öğrenci devşirmeye çalışmıştır. Bu dönem Gülen’in hem Sabatayistler ile ilk kez iletişim kurduğu hem de Komünizmle Mücadele Derneği çatısı altında ilk kez ABD’nin desteğini müşahade ettiği süreçtir. Bir diğer önemli nokta da örgütün doktrinleri ilk kez bu dönemde ortaya çıkar. Paralel Devlet Yapılanması’nın (PDY) temelleri bu dönemde atılır.

4.1.2. İkinci Evre: Gizli Gelişim Süreci (1977-1986)

İlk vakıflarının kuruluşlarının ardından başlayıp, Fetullah Gülen’in 1986 yılında, “1980 Askeri Cuntası” tarafından hakkında çıkarılan yakalama kararının kaldırılmasına kadar geçen gizli ve temkinli gelişim evresidir. Bu süreçte cemaat daha çok ışık evleri çevresinde yapılanmalarını ve gelişimlerini devam ettirmiştir. Gülen bu dönemde özellikle Ege ve Marmara Bölgesi illerini ve ilçelerini gezerek vaazlar ve

sohbetler verdiği, diğer yandan da himmet kapsamı dâhilinde özellikle esnaftan ve çiftçiden maddi yardım toplayarak, örgütlerini yavaş yavaş tahkim ettikleri süreçtir.

4.1.3. Üçüncü Evre: Yükseliş ve Dünyaya Açılma Süreci (1987-1998)

Bu evrede üzerinde herhangi bir baskı hissetmeyen Fetullah Gülen hem ülke içinde hem de ülke dışında açıktan açığa faaliyetlerini yaymaya, yeni okullar, dershaneler ve yurtlar açtırmaya çalışmıştır. Özellikle dönemin Başbakanı Turgut Özal'ın tahkim ettiği özgürlük, demokrasi, liberal ekonomi ortamında Fetullahçılar bir yandan devlet kadrolarına sızmaya devam etmiş, diğer yandan da Aralık 1991'de SSCB'nin dağılmasından sonra Türki Cumhuriyetlerinde ve akabinde Ortadoğu'da ve Balkanlar'da kendilerine ait cemaat okulları açmıştır. Fetullah Gülen bu tarihten sonra medyada çok daha fazla görünür olmaya çalışmış, siyasilerle yakın ilişkiler kurarak ülke gündeminde yer edinmeye gayret etmiştir. Bir diğer önemli nokta da 28 Şubat (1997) Süreci'nde tüm dindar kesim baskı altında tutulurken, Post-Modern Darbe'ye destek veren Gülen ve Örgütü'nün adeta önü açılmıştır. 28 Şubat Krizi'ni en kazançlı atlatan kesim hiç şüphesiz Fetullahçı yapılanma olmuştur. "28 Şubat post-modern darbesi Gülenizm hareketinin küreselleşmesine yol açmıştır" (Atay, 2023: 36).

4.1.4. Dördüncü Evre: Türkiye'de Hâkimiyet Kurma ve Dünyaya Yayılma Süreci (1999-2011)

Bu evre Fetullah Gülen'in sağlık gerekçeleri ile ABD'ye gittiği Mart 1999 tarihi ile başlayan, dönemin Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) Müsteşarı Hakan Fidan'ın ve bazı MİT mensuplarının 7 Şubat 2012 yılında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na (FETÖ mensubu savcılarının marifetiyle) ifadeye çağrılmasıyla son bulan süreçtir. Bu süreç Fetullah Gülen örgütünün zirveye çıktığı dönemdir. Gerek ülke içinde gerek ülke dışında en etkili ve güçlü oldukları dönemdir. Fetullahçı yapılanmanın gerçek manada, fiili ve hukuki olarak FETÖ/PDY'ye dönüştüğü süreçtir. Gerek Bülent Ecevit ve koalisyon hükümetinin gerekse de ABD derin devletinin güçlü desteğini arkasına alan Gülen ve örgütü, özellikle ülkenin içinde bulunduğu ekonomik krizden ve siyasi istikrarsızlıklardan da istifade ederek, hem devlet kadrolarını ele geçirdiği hem de CIA desteğiyle değişik ülkelerde yoğun bir şekilde örgütlendikleri bir süreçtir.

4.1.5. Beşinci Evre: Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne Karşı Başkaldırma Süreci (2012-2016)

Dönemin MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın FETÖ mensubu savcılar tarafından ifadeye çağırılması sonrasında FETÖ ile devlet yetkilileri arasında başlayan gerilim, dershanelerin kapatılmasıyla alevlenmiş ve 17-25 Aralık Emniyet-Yargı Darbe Teşebbüsü ile zirveye çıkmıştır. Bu evre devlet tarafından Fetullah Gülen yapılanmasının önce “Paralel Devlet Yapılanması/PDY” ve “Haşhaşiler” ardından da “Fetullahçı Terör Örgütü” (FETÖ) olarak ilan edildiği süreçtir. FETÖ mensuplarının devlet kadrolarından tasfiye süreci; FETÖ soruşturmaları ve davaları bu evrede başlamıştır. Hanefi Avcı (2015: 297) FETÖ'nün bu dönemde ulaştığı pozisyonu; “Artık Cemaat arz eden, isteyen, talep eden, lütuf bekleyen ve alan değil, her şeye sahip olmak isteyen” şeklinde tanımlamıştır. Tabir-i caizse bu dönem, FETÖ ile devletin bilek güreşine girdiği süreçtir. Bu süreç 15 Temmuz Darbe Girişimi ile son bulmuştur.

4.1.6. Altıncı Evre: Örgütün Türkiye'den Tasfiye Ediliş Süreci (15 Temmuz 2016 ve Sonrası)

Son süreç, 15 Temmuz Darbe Kalkışması'yla başlayan ve halen de devam etmekte olan bir süreçtir. FETÖ mensubu kamu görevlilerinin yoğun bir şekilde tasfiye edildiği bu süreçte FETÖ ile irtibatlı ve iltisaklı kurumlar, dernekler, vakıflar, yayınlar vs. kapatılmış, yine örgütle irtibatlı ve iltisaklı kişiler kamudan ihraç edilmiş veya tutuklanmıştır.

Veren'e göre (2016, 139), FETÖ'ye ait 88 vakıf, 20 dernek, 128 özel okul, 129 dersane, 218 şirket, yaklaşık 500 öğrenci yurdu, 17 gazete vs. bulunmaktadır. 2014 tarihli Emniyet-İstihbarat Raporu'na göre (Özçelik, 2015: 36) Türkiye'de FETÖ'ye ait 13 üniversite, 350 özel okul, 916 dersane ve kurs, 443 öğrenci yurdu, 297 dernek, 31 vakıf, dünya genelinde ise 134 ülkede 400 özel okul, 6 üniversite ve 3 öğrenci yurdu bulunmaktadır. “Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği”, isimli kolektif çalışmada bu rakamlar daha farklıdır (2022: 225). Buna göre FETÖ'ye ait 1060 özel okul, 15 üniversite ve 841 yurt kapatılmıştır. Son süreç, FETÖ ile topyekûn mücadele adı altında yürütülen hukuki ve siyasi mücadele sürecidir.

Özetle, Fetullahçılığın kronolojisi bu şekilde cereyan etmiştir. Fetullah Gülen'in 1986 yılına, hatta daha da eskiye gidilirse 1976 yılına kadar ağırlıklı olarak “peygamber hayatları” ve “sahabe hayatından kıssalar” etrafında öğretilerini yaydığı görülmektedir. 1976 yılından itibaren başlayan Yahudi mistisizmi, Helenizm,

Hristiyanlık teolojisi ve Şia takiyeciliği 1986 yılından sonra adeta çığırından çıkmış, İslam ile bütün bu inançların karması bir öğreti halinde Fetullah Gülen'in ağzından ve kalaminden milyonları bulan cemaatine yayılmıştır. Sabataycılık ile kesişen (Veren, 2016: 29, 35, 38) yolları Kabalacılığa, Herkül metaforu (DİB, 2018) ile Helenizm'e ve Masonik yapılara (Bulut, 2016: 380), dinler arası diyalog faaliyetleriyle Hristiyanlığa, amaca giden her yol mubahtır düsturuyla Şia'ya yakınlaşan Fetullah Gülen'in nasıl bir öğretiye sahip olduğu kolayca anlaşılabilir değildir (Şahin, 2014: 149).

Öte yandan Fetullah Gülen'in yabancı istihbarat teşkilatlarıyla da bağlantısı olduğu bilinmektedir. Fetullah Gülen İzmir'de bir vaazı esnasında "Çok yakında Rusya'nın gümbür gümbür yıkılacağını göreceksiniz." demiş, kısa bir zaman sonra da dediği gerçekleşmiştir (Veren, 2016: 45). Gülen'in bu bilgiyi nereden aldığını söylemeden cemaati ile paylaşmasının nedeni geleceği gören keramet sahibi bir zat algısı oluşturma çabasıdır. Fetullah Gülen'in Osmanlıca kelimeleri kullanarak elde ettiği ağdalı dili, yoğun ve karmaşık bilgi ile birleşince muhataplarını etkilememesi mümkün değildir. Muhatabını hâkim olmadığı alana çekerek, hayret uyandırıcı izahatlarda bulunmak suretiyle üzerinde psikolojik hâkimiyet kurmaktadır (Veren, 2016: 90). Böyle bir üslup ve yaklaşım sahibi Fetullah Gülen yıllar boyu cemaati nazarında bir Mesih algısı yaratacak şekilde söylemler geliştirmiş, müritlerine, "Sizler de benim havarimsiniz" tabirlerini kullanmıştır (Veren, 2016: 91). Fetullah Gülen'in geçmiş zamanlarda gördüğünü iddia ettiği şu rüya oldukça anlamlıdır:

"Rüyamda Bursa Ulu Camiinde hutbe okuyacakmışım. Hiç âdetim olmadığı ve şimdiye kadar hiç yazılı hutbe okumadığım halde cebime yazılı bir hutbe koymuşum. (...) Sonra giriyorum camiden içeriye camide ciddi bir tamirat varmış. (...) Zemin toprakmış. Burada nasıl namaz kılarız? Bir başka yerde kılalım deyip, cemaati dışarı çıkarmak isteyenler oluyor. Ben de çok kızıyorum. "Burada bu şartlarda hutbe okumam" diyorum. Hutbe metinini oradaki bir arkadaşına veriyorum. "Bu hutbeyi götür falan adama ver. Ben gidiyorum, başlarının çaresine baksınlar" diyorum. (...) Caminin etrafındaki iskeleleri görüyorum. Duvarları tamir ediyorlar. Konuşmalarından öyle anlıyorum ki "Bunu konuşturursak kalabalık cemaat gelir. Yapacağımız bu işi daha rahat yaparız" diyorlar. Orada figüre edilip kullanılmaya çalışıldığını anlıyorum. (...) Uyanınca da şöyle bir tabir aklıma geliyor. Bazı insanlar bir yerlerde bir kısım oluşumlar için bizi kullanmak istiyor. Beni de orada figüran olarak kullanmayı arzu ediyorlar. Her halde onlara alet edilmemem işaret ediliyor" (Veren, 2016: 109).

Fetullah Gülen'in gördüğünü iddia ettiği bu rüya, Fetullah Gülen ile iletişim halinde olan ve onu kullanmak isteyen gizli/gizemli birtakım odaklar olduğunu gösteriyor. Bunların kimler olabileceğini yine rüyada kullanılan "duvar örme" metaforundan anlıyoruz. Malum Masonluk öğretisinde duvar örme ustalığı kadim bir

zanaattır. Süleyman Mabedi'nin inşasında baş usta olarak çalışan Hiram Abi, Masonluk öğretisinde en önemli kültür. Bu rüyaya göre ki doğrusu metaforik anlatıma göre Gülen'in Masonik yapılarla ilişki içerisinde olduğu, en azından Masonik yapılarca figüran olarak kullanılmak istendiği ve Gülen'in de tek taraflı kullanılmaya itiraz ettiği, bunun yerine karşılıklı faydalanmayı gözettiği anlaşılmaktadır.

4.2. Hücresel Örgüt Yapılanması ve Örgütün Hiyerarşisini Belirleyen Kriterler

4.2.1. Fetullahçı Terör Örgütü'nün Hiyerarşik Örgüt Yapılanması

Katı hiyerarşik bir yapıya (Özçelik, 2015: 39) ve hücre tipi örgütlenmeye sahip Fetullahçı Terör Örgütü'nün örgüt yapılanmasının hiyerarşisi şu şekildedir:⁵⁰

1. Kâinat İmamı: Fetullah Gülen
2. Özel Kalem: Fetullah Gülen'in mahrem işlerini yapan, sırdaşları konumunda olan hizmetlileri ve sekreteryadan oluşur.
3. Mollalar Grubu: Genellikle akademik kariyere sahip olan ve özellikle ilahiyatçılardan müteşekkil bir gruptur. Mollalar Fetullah Gülen'in yanında en az üç dört yıl kalır. Dini konularda kararlar alınmasında görev alırlar. Ayrıca müfettişlik vazifesi de görürüler. Burada alınan kararlar alt birimlere iletilir. İlk dönemlerde mollaların sayısı 10 kadarken sonradan bu sayı artmıştır. FETÖ'nün idari kadrosunun yüzde doksanı mollalardan oluşur. Bu iddialar Latif Erdoğan'a aittir (Özçelik, 2015: 83).
4. İstişare Heyeti: Diğer iki grup gibi doğrudan Gülen'e bağlıdır. Gülen bu grubun da başkanlığını yapar. 16 kişiden oluşur. Örgütün sevk ve yönetimi buradan yapılır. Denetleme, kontrol, istatistik, bilgi ve veri analizi de burada yapılarak örgütün organizasyonuna yön verilir (Şahin, 2014: 339). Kıta ve ülke imamları bu gruba bağlıdır. Dünya sekiz kıta imamlığına bölünmüştür: Asya, Orta Asya, Avrupa, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Orta Doğu, Afrika ve Pasifik kıta imamlığı.

⁵⁰ <http://www.yenisafak.com/amphtml/gundem/fetonun-orumcek-agi-383678> (Erişim Tarihi 26.07.2023)

5. Tayin Heyeti: Türkiye İmamı dışında diğer kıta, ülke ve bölge imamı gibi üst düzey tayinler bu heyet tarafından yapılır. İstişare Heyeti altında örgütlenmiştir.
6. Türkiye İmamlığı: Sözde Türkiye İmamı M. Ö. hem İstişare Heyeti'nin bir üyesidir hem de Türkiye ile ilgili kararların alınmasından, icrasından ve toplanan himmet paralarının gerekli yerlere aktarılmasından birinci derecede sorumludur (Özçelik, 2015: 34). En az bir en fazla 5 kişiden oluşan hücre tipi örgütlenmeye sahip Türkiye İmamlığı iki şekilde yapılanmıştır:
 - İllegal Yapılanma: FETÖ'nün bir imamın önderliğinde örgütlenmiş gizli ve yasadışı örgüt yapılanmasıdır.
 - ✓ Yargı İmamlığı
 - ✓ Emniyet İmamlığı
 - ✓ TSK İmamlığı
 - ✓ MİT İmamlığı
 - ✓ Mülkiye İmamlığı
 - ✓ Örgüt Finans İmamlığı
 - Legal Yapılanma: FETÖ'nün yasalara uygun bir şekilde kendi örgüt yöneticileri bünyesinde teşkilatlanmış sivil toplum kuruluşları ve şirketlerdir.
 - ✓ Finans ve İş Dünyası İmamlığı
 - ✓ Eğitim Sektörü İmamlığı
 - ✓ Medya Sektörü İmamlığı
 - ✓ Sağlık Sektörü İmamlığı
 - ✓ Spor Dünyası İmamlığı
 - ✓ Sanat Dünyası İmamlığı
 - Türkiye İmamlığı Hiyerarşik Örgütlenme Şeması
 - a) Türkiye İmamı
 - b) Tayin Heyeti
 - c) Mütevelli Heyeti
 - d) İcra Kurulu
 - e) Devlet Kurumları İmamları
 - f) Akademik Kadro İmamları
 - g) Özel Hizmet Birimleri İmamları
 - h) Eyalet (Büyük Bölge İmamları) İmamları
 - i) İl İmamları
 - j) Küçük Bölge İmamları
 - k) İlçe İmamları
 - l) Semt İmamları
 - m) Mahalle İmamları
 - n) Ev Abileri
 - o) Ev Ablaları
 - p) Talebe İmamları
 - q) Ser Rehberler
 - r) Belletmenler
 - s) Rehber Talebeler

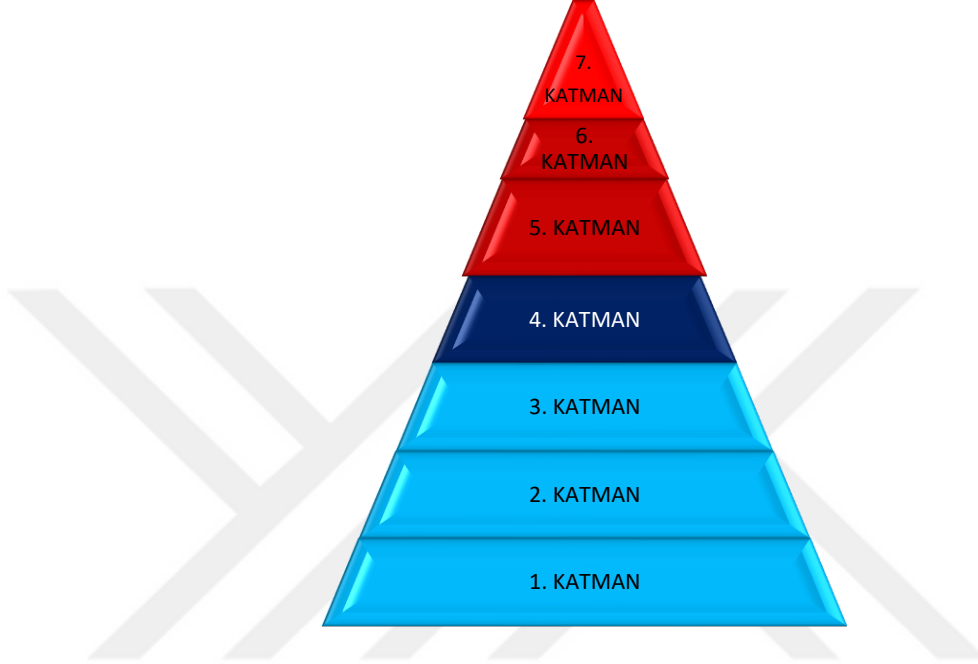
FETÖ yedi katmanlı hiyerarşik bir örgütlenmeye sahiptir (çok katmanlı yapı ve imamlar hakkında Bkz.; Özçelik, 2015: 26, 40-41; Keleş, 2016: 50-51, 102-140;

Öztürk, 2017: 187-188; Aydın, 2017: 45). Katmanlar arasında kast sistemi gibi katı sınırlar vardır ve bu katmanlar arasında iletişim oldukça sınırlıdır. Örgüt içinde yükselme genelde katmanların kendi içinde olur. Katmanlar arası yükseliş oldukça zor ve uzun solukludur. Çocukluktan örgüt içinde yer almayanlar üst katmanlara yükselemez. Hiyerarşi yükselme için sadakat, fedakârlık, çaba, uyum, tedbirlere riayet ve liyakat gibi değerler gözetilir. Örgüt, “beşlik sistem” adı verilen bir sistemle öğrencilere, Fetullah Gülen’e bağlılık derecesine göre puan vermiştir (Şahin, 2014: 339). Yedi kademedен teşekkül eden FETÖ Örgütlenme Piramidi şu şekildedir:

1. Katman: Örgüte sempati duyan, himmet veren, örgüte ve/veya liderlerine sempati duyan halk kesimidir. En kalabalık ama karar mekanizmasında en etkisiz katmandır.
2. Katman: Örgütün sadık alt katmanıdır. Düzenli bir şekilde sohbetlere katılan, aidatlarını ödeyen ve örgütün ideolojisini benimseyen kesimdir. İkinci en kalabalık katman olup, örgütün gerçek insan ve finans kaynağıdır. Öğrenci grupları bu katmandandır.
3. Katman: Örgütün ideolojisini çevrelerine aşılamaaya çalışan, örgüt propagandası yapan, bulundukları resmi kurumlarda, yapılarda ve bölgelerde örgütün menfaatini önceleyen, yönetici ve sorumlu pozisyonlarda bulunan kesimdir. Bazı istisnaları hariç örgüte sonradan katılanların gelebileceği en üst seviyedir. Öğretmen, abilik ve ablalık görevleri bu katmandadır.
4. Katman: Örgüte çocuk yaşta katılıp sadakat gösterenlerden seçilen ve genellikle teftiş, kontrol ve sorun çözücü olarak görev alan kesimdir. Ayrıca bu katman, ilk üç katman ile üst katmanlar arasında köprü vazifesi görür.
5. Katman: Fetullah Gülen tarafından tayin edilen örgütün gerçek sevk ve idaresinden sorumlu olan üst düzey örgüt yöneticilerinden oluşur (Özçelik, 2015: 26). Alt katmanlarla üst katmanlar arasında köprü görevi görürler. Kıta, ülke ve önemli kurumların yönetimlerinden sorumlu kesimdir. En önemli icracı katmandır.
6. Katman: Mollalar Heyeti ve İstişare Heyeti’nden oluşan ve Fetullah Gülen’in başkanlığında toplantılar düzenleyen en seçkin kesimdir (Özçelik, 2015: 26). Beşinci katmanın abileridir. Bir bakıma örgütün bakanlar kuruludur. Bu kişiler

örgüt lideri ile birlikte örgütün kurucusu ve üst düzey yöneticileri konumundadır. En önemli karar verici katmandır.

7. Katman: Fetullah Gülen’den ve kesintisiz olarak kendisinin mahrem işlerini yapan hizmetlilerden ve sekreteryadan oluşan sözde Kâinat İmamlığı katmanıdır.

Şekil 2. FETÖ Örgütlenme Piramidi

Gülen, örgütün merkezini teşkil eden 14 kişiyle birlikte 1966 yılından 1992 yılına kadar önceleri 15 günde bir daha sonraları ise ayda bir kere olmak üzere aralıksız toplantılar yapmıştır (Veren, 2016: 114). 1992 yılında 14 kişilik kadroya beşi Nur Cemaati’nin üyesi olan sekiz kişi daha katılmış, böylece çekirdek kadronun sayısı 22’ye yükselmiştir (Veren, 2016: 115). Fetullah Gülen, kadroya sonradan dâhil olanlarla eskileri kura usulüyle ahiret kardeşi ilan etmiştir (Veren, 2016: 116). Latif Erdoğan’ın Savcılığa verdiği ifade de 44 kişilik bir yönetici kadro ismi yer alır. Özçelik (2015: 87-98) bu kişilerin isimlerini kariyerlerini ve örgüt içindeki görevlerini tek tek yazmıştır. Burada dikkat çekici olan bu 44 kişinin 10 tanesi İzmir Yüksek İslam Enstitüsü, ikisi Ege Üniversitesi ve yedisi de İzmir bağlantılı (ikametgâh, iş, eğitim vb. gerekçelerle) olmak üzere toplam 19 kişi İzmir’denir. Özellikle İzmir Yüksek İslam Enstitüsü “Mollalar” grubunun adeta kuluçka merkezi olmuştur.

Fetullah Gülen yapılanması hücresel yapılanmadır. Örgüt hücrelerinin temeli 5-6 kişinin barındığı örgüt evlerine dayanır (Özçelik, 2015: 122). Özçelik, “*Kâinat*

İmamı Fethullah Gülen” isimli (2015: 30-31) çalışmasında FETÖ’nün örgütlenme yöntemlerine dair çok önemli bilgiler aktarır. Örgüt içerisinde her yükselişte bir derece/rütbe alınır. Örgüte dâhil olan herkese bir dosya açılır ve o kişiyle ilgili her türlü bilgi o dosyaya kaydedilir. Böylece kişisel veriler en temelden en tepeye doğru sürekli aktarılır. FETÖ’nün bütün mensupları bu şekilde sisteme işlenmiştir. Örgüte insan kazanımı kurslardan ve resmi okullardan öğrenci kazanmakla başlar. Dershanelerden kazanılan öğrenciler örgütün abilerine ve ablalarına teslim edilir. Sınavları kazanan öğrenciler, bu abilerin ve ablaların kontrolünde bir zarfla birlikte kazandıkları okulun bulunduğu yerdeki ev yahut yurt sorumlusuna teslim edilir. Öğrenci hakkında her türlü malumatın yer aldığı zarf içerisindeki rapor sorumlu abi/abla tarafından alınarak işlenmeye devam eder. Öğrenciler mümkün mertebe bir dönem yurttan tutulur. İki dönemden fazla yurttan kalıp eve alınma kıvamına gelemeyen öğrenciler bir daha eve alınmaz ve yapılanmadan tasfiye edilir. Eve alınan öğrenciler sadakat ve fedakârlık gayretlerine göre terfi ederler.

ABD, Utah Üniversitesi’nde siyaset bilimi hocalarından Hakan Yavuz, 2013 yılında yayımladığı *Towards an Islamic Enlightenment* adlı çalışmasında, FETÖ’yü detaylıca tahlil etmiştir (Yavuz’dan aktaran Aydın, 2017: 47-49). Yavuz, örgütün üç ana daireden oluştuğunu söyler. Gülen’e mutlak teslimiyet gösteren İlk Daire’nin üyeleri genellikle kırsal kesimden çıkan iyi eğitilmiş kişilerden oluşur. Bu ilk bölümün içinde yer alan ve "Büyük Abiler" olarak adlandırılan kişiler ise ABD ve Avrupa üniversitelerinde eğitim görmüş, danışman heyetini oluşturur. Büyük Abiler, maaşını örgütten alan tam zamanlı yöneticilerdir. İkinci Daire’yi ise örgüte himmet ve hizmet desteği sunan üyeler teşkil etmektedir. Bunlar, örgüte bağlı vakıf ve dernek yöneticileri ile iş adamları ve esnaftan oluşmaktadır. İkinci Daire kendi içinde yatay olarak örgütlenmiş olup, başlarında ülke, bölge ve eyalet imamı yer alır. Bu daire İlk Daire tarafından alınan kararların uygulanmasından ve alt kısımlarda elde edilen bilgilerin yukarıya ulaştırılmasından sorumludur. İlk iki daire arasındaki ilişkiler norm esastır. Üçüncü Daire ise Gülen’in ideallerini paylaşmakla birlikte, yönetimde aktif görev ve sorumlulukları bulunmayan örgüt sempatizanlarından meydana gelmektedir. Bu dairenin mensupları örgüte bağlı kurum ve kuruluşlarda fiili çalışanlar yahut örgüt aktivitelerine gönüllü katılanlardır. Yönetimde söz sahibi olmasalar da en kalabalık daire burasıdır (Yavuz, 2013: 86-88; Aydın, 2017: 47-49).

4.2.2. Örgütün Hiyerarşik Makamları

Özçelik, “*Kâinat İmamı Fethullah Gülen*” isimli çalışmasında FETÖ’nün hiyerarşik makamları hakkında da bilgiler verir (2015: 30-31; benzer bilgiler için bkz.: Keleş, 2016: 50-51; Öztürk, 2017: 187-188). Aynı şekilde Nusret Senem de “*Devlet Arşivlerinde FETÖ*” isimli çalışmasında, Eski Ankara İl Emniyet Müdürü C.S’nin raporuna dayanarak (2016: 10-11, 27, 42-43), FETÖ’nün çok daha katmanlı bir örgüt hiyerarşisine sahip olduğundan bahseder.

Öğrenciler ve Örgüt Sempatizanları: FETÖ’nün tabanını oluşturur. Yönetim ve karar alma mekanizmalarında yer almasalar da örgütün temel hedef kitlesi olarak asıl belirleyici olan yapıdır (Senem, 2011: 16, 30-31; 2016: 10-11, 27, 42-43).

Ev Abiliği/İmamı: FETÖ’nün en alt yönetim birimidir. Aynı zamanda en yaygın yapılanma ağıdır. Ser Rehberler ve Belletmenler olarak da bilinirler (Senem, 2011: 16, 30-31; 2016: 10-11, 27, 42-43).

Mahalle Abiliği/İmamı: Aynı mahallede görevli ev abilerinden sorumludur (Senem, 2011: 16, 30-31; 2016: 10-11, 27, 42-43).

Semt Abiliği/İmamı: Ev abiliğinde başarılı olanlar semt abiliğine terfi eder. Semt abileri 8-10 evin abisinden sorumludur.

Bölge Abiliği/İmamı: Asgari üç semtin abisinden sorumludur.

İlçe İmamı: Tek bir ilçede bulunan en yetkili kişidir. Küçük bölge imamlarından sorumludur.

İl İmamı: Bir ilin en yetkili kişisidir.

Bölge İmamı: Birkaç küçük şehirden veya İstanbul, İzmir gibi tek bir büyükşehirden oluşan bölgelerin en yetkili kişisidir. Örgüt içinde Kaymakam diye de bilinirler (Özçelik, 2015: 33, 42).

Müfettişlik: Büyük Bölge İmamlığı ve altının kontrol ve denetimlerini yaparlar.

Ülke İmamı: Her bir ülkenin bir sorumlu imamı bulunur. İl İmamları, Büyük Bölge İmamları ve Müfettişlerle birlikte Ülke İmamları Beşinci katmanı oluşturur. Beşinci Katman’ın üç gün süren aylık toplantıları olur. Beşinci katman alt katmanların sevk ve idaresinden doğrudan sorumludur. Ancak Beşinci katmanda alınan bütün kararlar Altıncı Katman’ın öğretisine ve yönlendirmesine uygun olmak zorundadır (Özçelik, 2015: 31-32). FETÖ’nün akıl odası Altıncı Katman’dır.

Coğrafi Bölge İmamı: Kıta İmamları ve ülke grubu imamlarından oluşur (Senem, 2011: 16, 30-31; 2016: 10-11, 27, 42-43).

İstişare Grubu: Bu grubun başkanlığını “Dünya İmamı” olan Fetullah Gülen yapar. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığı’nın Ankara Emniyet Müdürlüğü’ne yazdığı (Sayı: 1999/420 HZ.) tarihsiz bir yazıda Fetullahçı yapılanmanın tepe yönetimini “Not” bölümünde “12 Kişilik İstişare Kurulu” olarak vermektedir (Senem, 2016: 29-30). Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi’nce 23 Temmuz 2016 günü kabul edilen "Çatı FETÖ İddianamesi"ne göre İstişare Grubu'nun sayısı çok daha fazladır (Senem, 2011: 16, 30-31; 2016: 10-11, 27, 42-43).

Kâinat İmamı: Fetullah Gülen, mutlak ve değişmez lider olarak bu makamı temsil eder.

Mahrem İmamlar: FETÖ’nün en derin yapılanmasıdır. Mahrem imamlar kurumların ve bölgelerin üst düzey yöneticileridir. Ancak bunların kimler olduğunu örgütün üst düzey kadroları dışında kimse bilmez. En mahrem yerlere ve bilgilere sızmış bu kişiler, hiçbir surette açıktan yahut gizli FETÖ faaliyetlerinin içinde bulunmaz. Hatta örgüte zıt bir düşünce ve eylem içindeymiş gibi görünür. Bu kişilerin tespit edilmesi ve açığa çıkarılması çok güçtür (Avcı, 2010:580). FETÖ’nün mahrem yapılanmasında kriptö elemanlar, yani çok gizli saklı hareket eden militanlar yer alır. Mahrem/Kriptö yapılanmanın asıl gayesi FETÖ karşıtıymış gibi hareket ederek, FETÖ ile mücadele edenlerin güvenini kazanmak, ardından da FETÖ ile mücadele yöntemlerini boşa çıkartıcı eylem ve söylem geliştirmektir. Zeki, sempatik, hoşgörülü bir o kadar da hesapçı, tuzakçı ve sinsî tipler olan bu kriptolar, söz konusu yollarla FETÖ ile mücadele azim ve kararlılığını kırıcı, dava dosyalarının içini boşaltıcı, FETÖ mensuplarını türlü desiselerle aklayıcı yöntemlere başvurmakla meşguldürler (Çalışır, 2016: 173).

FETÖ’nün en karakteristik özelliklerinden birisi de insanların bu örgütle ilgili düşüncelerini olumlu ya da olumsuz olarak kategorize etme şekilleridir. Örgüt mensupları sorumlu oldukları kurum veya alanla ilgili bir tür fişleme yapar. Harf ve/veya rakamlardan oluşan (0, 2, 3, A4, A5, B4, B5, SAY, EA, AD, FE1, S1 vs. gibi)⁵¹ bir karşılığı vardır. Bu harf ve rakam kombinasyonlarının sembolik anlamları

⁵¹ <https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/fetonun-emniyet-fisleme-cizelgesi-desifre-edildi/1180868> (Erişim Tarihi 12.08.2023)

vardır. Örneğin, “hizmetten uzak”, “nispeten ılımlı”, “geleneksel”, “cemaati bilen” “hizmet ehli”, “alan dışı” (Özçelik, 2015: 41) vb. gibi harflerin ve rakamların sembolik karşılıklarından bazılarıdır.

4.2.3. Çekirdek Kadro Başyüceler ve İstişare Heyeti

Değişik kaynaklarda FETÖ’nün üst yönetim kadrosunun en önemli isimleri yer almaktadır. Bu kişilerin adları geçtikleri kaynaklara göre “Çekirdek Kadro”, “İstişare Heyeti”, “Başyüceler Heyeti” gibi farklı isimler adı altında anılmaktadır. Fetullah Gülen, kendi örgütlenmesinin üst düzey sadık kadrolarından altın nesil olarak bahsetmektedir. Bu kadrolarla ilgili övücü sözler söylemekte, kitleleri adeta altın nesil olma yolunda yarışa sevk etmektedir: “Kalk, hasretle yolunu bekleyenlerin, hicranla inleyenlerin ahlarnı dindir! Kalk ve arslanlar gibi öyle bir kükre ki çakallar bir daha görünmemek üzere inlerine girip saklansınlar ve yedi cihan senin velvelenle dolup taşsın!” (Gülen’den aktaran Bulut, 2016: 136).

4.3. Fetullahçı Eğitim Yapılanması Işık Evleri ve Şakirtler

Tartışmasız FETÖ’nün en etkili olduğu alanların başında eğitim gelmektedir. Eğitim sektörü örgüt için hem insan hem de finans kaynağıdır. FETÖ, küresel örgütlenmesi için gerekli militan kadrosunu, elinde bulunan eğitim kurumlardan sağlamaktadır. Özellikle hücre evleri konumundaki ışık evleri, kamu kurumlarındaki örgüt üyelerinin militanlaşmasında çok önemli bir fonksiyona sahiptir (Polis Akademisi, 2018; Özçelik, 2015: 28, 129). Işık evleri hakkında Gülen şunları söyler:

“Işık evler (...) ebedi nur, ebedi huzur arayanların Firdevslere ulaştırma yolunda kurulmuş birer han gibidirler” (Gülen’den aktaran Senem, 2016: 93-95). “Işık evleri gelmiş geçmiş mukaddes binaların en velidü, en doğurgandırılar. Orada ışığa uyanan herkes hemen karanlıkla hesaplaşmaya geçer. Ona karşı kıyam eder ve bu duygusunu da her yerde bir mum yakmak suretiyle hayata aktarmaya çalışır” (Özçelik, 2015: 129. Işık Evleri hakkında Gülen’in sözleri için bkz. Özçelik, 2015: 125-138).

İç ilişkilerinde oldukça skolastik ve baskıcı olan Gülen ve örgütü, söz konusu örgüte eleman kazanma olunca oldukça sempatik, sıcakkanlı, güler yüzlü, aşırı ilgili ve değer veren, sahiplenici, koruyup kollayıcı tutum ve davranışlar sergileyebilmekteler (Öztürk, 2017: 64). 1966 yılında İzmir’de yoksul öğrencilere yardımcı olma bahanesiyle Fetullah Gülen ve yoldaşları Işık Evleri’ni oluşturarak ilk kadrolaşma faaliyetlerine başlamıştır. Bu evlerde “aşılama kampları” adıyla

düzenledikleri etkinliklerde (Bulut, 2016: 243) ilk militanlarına sadakat esaslı yetişmeleri gerektiği aşılanmıştır.⁵² Fetullah Gülen, 1974 yılında İzmir’in Buca ilçesinde yaklaşık 200 talebesiyle birlikte polis nezaretinde kamp organizasyonları düzenlemiştir (şahin, 2014: 351-352). Gülen’e ait Fasıldan Fasıla-1 isimli kitapta (Akt. Özçelik, 2015: 135) “hizmet erleri” ya da “şakirtler” olarak ifade edilen örgüt üyelerinin özellikleri şu şekilde sıralanır:

“Ayrıca hizmet insanı kendisini davasından alıkoyacak her şeyi elinin tersiyle itmesini bilmelidir. Ev mi, çoluk çocuk mu? İş mi? Her ne ise ayağına pranga olan hiçbir şeyin esiri olmamalıdır. Esasen bir kısım özel durumlar dışında dava adamının özel hayatı yoktur.” (...) “Bir diğer düşman ise adeta gaye haline getirilmiş evlad-u ıyal arzusu yani evlenmektir.” (...) “İkinci Dünya Savaşında Hitler Rusya’da nasıl arkadan gelenler geçsin diye tankların bazılarını bataklıklara yığmış ise aynı şekilde bir nesil de arkadan gelen nesillerin kurtulması adına kendini feda etmelidir. Türkiye’de şu anda yaşanan süreç budur.” (...) “Din-i mubin-i İslam’a hizmet eden herkes neferdir. Dolayısıyla bu hizmette askeri disiplin çok önemlidir. şeklen asker değiliz ama ruhen askeriz ve öyle de olmalıyız. Hatta öyle olmak mecburiyetindeyiz. Bu sebeple İslami hizmetlerde nefer olduğunu idrak edemeyen ve neferliğe ters tutumlar içine giren herkes mutlaka ama mutlaka bunun cezasını çeker.” (...) “Bu itibarla, hakiki manadaki bir cemaatten ayrılan bir insan, mefkûresiz bir yığından ayrılan insan gibi değildir. Bugün olmasa da yarın böyle birinin mahvolması mukadderdir ve bu kimsenin -hafazanallah- imanını koruyacağından bile endişe edilir” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 95).

Gülen, müntesiplerinden örgütün menfaatleri doğrultusunda ailelerinden, sevdiklerinden, maddi kazançlarından, geleceklerinden, huzur ve rahatlık gibi beklentilerden gerektiğinde vazgeçmelerini ister. Eğer örgüt mensupları bu talimatlara aykırı hareket eder, bireysel isteklerinin ve menfaatlerinin peşine düşerse örgütten aforoz edilmekle kalmaz bunun bedelini de öder. Gülen için örgütünün disiplini çok önemlidir. O örgütünün sivil değil adeta askeri bir birlik gibi olmasını ister: “Hayalimden asla ayrılmayan düşüncem şu idi: Yetiştireceğimiz nesil, bir asker gibi disiplinli olmalıdır ve kamplar da askeri kışlalara benzemelidirler. Fakat ruhani zevklere açık yönleri tıkanmamalıdır. Bu yönüyle de kamplar bir tekkeye benzemelidirler.” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 108).

Bu satırlarda Gülen, koşulsuz itaat bekledikleri militanlarından sadakatsiz davranmaları durumunda cezalandırılacakları tehdidinde de bulunmaktadır. şüphesiz ki bu ceza ilahi değil örgütsel bir cezadır. şu satırlarda ise müritlerini “kutsiler ordusu” doğal olarak kendisini de ordu komutanı olarak gören Gülen, ordusunun dünyanın başına geçeceği müjdesini vermektedir. Böylece kendisi de dünyayı yönetecektir. “Mukaddes emanetin talihli hizmetçileri, kendilerine düşen vazifede kusur etmez.

⁵² <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 19.06.2023)

Tarihi rollerini güzelce oynayabilirler ise milletimiz yurdumuz sıçrayıp, dünyanın başına gelecek ve bu kutsiler ordusu da gelecek nesillerce yağd-i cemil” olacak, kalıp gidecektir.” Gülen, Asrın Getirdiği Terddütler-4 (70-77) isimli kitabında kendi militanlarını sahabe topluluğuyla eşdeğer görürken aslında yapmak istediği kendisini de Hz. Muhammed ve Hz. İsa gibi bir peygamber olarak konumlandırmaktır (aktaran Özçelik, 2015: 137-138):

“Hazreti İsa cihan kapılarını yetiştirdiği 11 insan ile zorladı. İmparatorlukları dize getirdi.⁵³ (...) Efendimiz bir kadın, bir köle, bir inan ile başlattığı işte kısa sürede yeri yerinden oynattı. Başlangıçta kimse böyle bir neticeye ihtimal bile vermiyordu. Haddimi aşarak bende aynı şeyi söylüyorum. 5-10 insan ile cihanı fethetmemiz mümkündür. Kaldı ki o büyük zatın açtığı çağının mahiyeti bugün ortadadır.”

Bu arada örgüt evlerinin isminin “ışık” olarak seçilmesi de ayrıca anlamlıdır. Zira Tevrat’ın Yaratılış Kitabı’nın 1. bab 3. cümlesinde, “Tanrı, ‘ışık olsun’ diye buyurdu ve ışık oldu.” denilmektedir.⁵⁴ Fetullah Gülen’in ve yakın çevresinin Tevrat’taki bu bilgiden habersiz olması pek mümkün değil. Fetullah Gülen, Işık Evleri ile Tevrat’ın ilk cümlesinde geçen “Işık” kavramı arasında şöyle bir bağlantı kurar:

“Bütün bunlar doğru ama bütün bunları bir yana itebilecek, hatta onları yalan gibi bir tarafa itebilecek gerçek doğru şudur: Allah inayetiyle tecelli etti. İsterseniz Tevrat’ın başındaki ayetlerden biri gibi Michelengelo’a ‘Azizlerin resimlerini yap!’ dendiği zaman; bir gün Güneş’in doğuşunu seyrederken, Tevrat’ın başındaki ayetleri hatırlar; Allah ışığa ‘var ol!’ dedi, ışık var oldu.”⁵⁵

Fetullah Gülen, 1999 yılında kendisine yöneltilen, “Işık evlerden kastınız nedir ve neden ışık evleri için 'meçhul evler' diyorsunuz?” Şeklindeki bir soruya şu cevabı vermiştir (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 225):

“Onların meçhul evler olması, meşhur ve belli maksada yönelik evler olmaması demektir. Her müminin evi, bir ışık evi olduğu gibi tarihi süreç içinde İbn-i Erkam evinden, Yesevi’nin, Hacı Bektaş’ın ve Anadolu’nun Türkleştirilmesinde ve Müslümanlaştırılmasında önemli bir misyon yüklenmiş o eski dervişlerin irşat evlerini sevip beğendiğimden bilhassa aydınlık gençlerin kaldıkları evlere o ismi vermek içimden geldi.”

Ne var ki bu tarihten bir yıl önce aynı Gülen, kendi öğrenci evlerine “Işık Evleri” ismini kendisinin koymadığını söylemektedir. Kendisine yöneltilen, “Size sempati duyan talebelerin kaldığı evler ‘Işık evler’ olarak isimlendiriliyor. Bu evler

⁵³ Oysa Roma İmparatorluğu’nun kabul ettiği Hristiyanlık Pavlus Hristiyanlığıdır. Hz. İsa öldüğü zaman arkasından yazılı bir kitap bırakmamıştır. Bu nedenle Hz. İsa’nın tebliğ ettiği dinin aslı onun vefatıyla birlikte kaybolmaya başlamış, sadece öğretileri öğrencileri (havariler) vasıtasıyla dünyaya yayılmıştır.

⁵⁴ www.kutsal-kitap.net

⁵⁵ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 15.07.2023)

misyonerlik faaliyetlerinden etkilenererek mi oluşturuldu?” şeklindeki bir soruya şu cevabı vermiştir: “Asrımız ilim asrıdır ve bundan sonra da ilim hükmedecektir. Bir insanın gerçek insan olması da kafasının müspet ilimlerle, kalbinin de inançla aydınlanmasına bağlıdır. Aydınlanmanın kaynağı 'ışık' olduğu için, bazı talebeler kendi aralarında, kaldıkları evlere 'ışık evleri' demiş olabilirler.” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 225).

Gülen, örgütünün temel taşları olan bu Işık Evleri’nde başta kendisine biat olmak üzere 18 maddelik bir şartname uygulatmıştır. Katı bir disiplinle (Şahin, 2014: 338) yönetilen Işık evlerinde uygulanan 18 maddelik şartname şöyledir (Veren, 2016: 24-25; Öztürk, 2017: 27-28):

1. Finansman kaynaklarının tekele verilmesi, şahsi tasarruflar yapılmaması,
2. Finansman kaynaklarının derneğe verilmesi,
3. Lüks ve israftan kaçınılması,
4. Dershanelerle ilgilenen kişilerin Işık evlerinde kalan öğrencilere her türlü edep kaidelerini öğretmesi,
5. İşlerin birlikte görüşülüp ortak karara bağlandığı istikamette yapılması,
6. Dâhilde ve hariçte kim vazifelendirilirse, ilgili vazifenin sadece o kişi tarafından yapılması ve başkasının buna karışmaması,
7. Herkesin nereye, ne zaman gideceği meselesinin sistematik şekilde yürütülmesi,
8. Kusurların hatırlatılması için cemaat mensupları arasında kardeşlik kurulması,
9. Cemaatin yaygınlaştırılması, içeride ve dışarıda çok kuvvetli gösterilmesi,
10. Cemaat mensuplarının ittifak edilen konularda aynı şeyleri söylemesi,
11. On beş günlük periyotlarda pazar günü ikindi akşam arası bir araya gelinip problemlerin değerlendirilmesi,
12. Dışarıya (şehir ve ülke dışına) giden cemaat mensuplarıyla ilgili durum raporlarının on beş günde bir yapılan toplantıda görüşülmesi,
13. Acil bir mesele söz konusu olduğunda, o meseleyle ilgilenen kişinin toplantı gününü beklemeksizin Hocaefendi’yi (Fethullah Gülen’i) bilgilendirmesi,
14. Şeriat fikrinin savunulması, Said Nursi ve Risale-i Nur’un şeriata uygun

- şekilde tanıtılması, tesbihat ve zikirlerin önemine vurgu yapılması,
15. Karara bağlanan bir şeyin hiçbir zaman aleyhinde olunmaması, aksi yöndeki fikirlere hayat hakkı tanınmaması,
16. Herkesin resmi veya gayr-i resmi bir iş sahibi olmasına özen gösterilmesi,
17. İstişareden sonra fikir beyan edilmemesi, istişare neticesinde alınan kararların tatbik edilmesi,
18. Hak ve hukuk konusunda cemaat mensuplarına öncelik verilmesi, cemaattaki bir kişiye yönelik iddia ve ithamlarda onun müdafaa edilmesi, iddia ve itham sahibinin eleştirilmesi.

İlk zamanlar yoksul muhafazakâr ailelerin ortaokul, lise ve üniversite çağındaki çocuklarını himayesi altına alan Fetullah Gülen, zamanla tüm dünyaya yayılacak FETÖ'nün temellerini bu Işık Evleri'nde atmıştır. İzmir'den sonra Manisa ve Balıkesir illerinde de Işık Evleri açılmaya başlanmıştır. Ardından da profesyonel bir şekilde özel okullar, kolejler, dershaneler, üniversiteler ve yurtlar açmaya yönelmişlerdir. Öyle ki dershaneler kapatılmadan önce mevcut dershanelerin yüzde altmış FETÖ'ye aitti (Polis Akademisi, 2018). FETÖ, bu kurumlar sayesinde hem finans hem de insan kaynağı girdisini çok büyük ölçüde karşılamıştır.

Hikmet Çetinkaya'nın Fetullah Gülen'in 40 Yıllık Serüveni (2014: 23) adlı kitabında anlattığı üzere Işık evlerinde rutin ve standart programlar uygulanmış; cemaatle kılınan yatsı namazı sonrası ev imamı kısa bir sohbet yapar, Gülen'in kitapları okunur, kasetleri izlenirdi. Her hafta bu kitaplardan ve videolardan sınavlar yapılırdı. Örgüt evleri muntazam döşenmiş, her türlü ihtiyaçlar düşünülerek donatılmıştır.

FETÖ, sadece eğitim kurumları açmakla kalmamış aynı zamanda da rakip olarak gördüğü devletin eğitim kurumlarını karalamak ve itibarsızlaştırmak için dezenformasyon ve algı operasyonları yapmıştır. Kendi okulları dışında diğer okullara ve yurtlara öğrencilerin gitmesinin önüne geçmek için devlet okullarında ve yurtlarında ders çalışma ortamlarının iyi olmadığı, her türlü kötülüğün hâkim olduğu; uyuşturucu madde kullanan, fuhuş yapan, kavga eden ve idarenin kontrol edemediği öğrencilerle dolu olduğu algısını yaratmaya çalışmıştır (Polis Akademisi, 2018). Diğer yandan FETÖ okullarında okuyan ve örgüte sadakatle bağlı gençlerin üniversitede hangi bölümü okuyacakları sorumlu ağabeyleri tarafından belirlenir, okul bittiğinde de

talimatla hareket edilir, yurt dışına gidecekler ise hangi ülkede görev alacakları bizzat Gülen tarafından çekilen kurayla belirlenir (Veren. 2016: 100).

FETÖ, il imamlarının emrinde okullarının, yurtlarının ve dershanelerinin öğrenci sorumluları ile örgüt içinde kod adlarıyla anılan eğitim danışmanlarının sorumluluğunda türlü sosyal faaliyetler ve organizasyonlar yapmak suretiyle öğrencilerin kendilerine yönelik negatif veya tarafsız tutumlarını sempati ve bağlılık derecelerine yükseltmeye çalışmıştır. Diğer yandan meslek ve teknik liselerde okuyan öğrencilere staj olanağı sağlamak ve iş garantisi vaat etmek suretiyle onları kendilerine bağlamıştır. Bunlarla da yetinmeyen örgüt, devlet yurtlarına ve okullarına kendilerine tam bağlı öğrencileri yerleştirmek suretiyle, buralarda kendilerine uygun gördükleri öğrencileri ücretsiz dersane, burs, staj, iş imkânı vs. sağlama gibi vaatlerle kendi taraflarına çekmiştir. Eğitim faaliyetleri gerek ulusal gerekse küresel ölçekte hem meşruiyet hem de prestij sağlayan faaliyetler olduğu için FETÖ, bu alanı oldukça etkili kullanmış, emsalsiz başarılar da elde etmiştir. FETÖ, elindeki büyük sermaye olanağıyla yurtiçinde ve yurtdışında faaliyet gösteren modern losyonlu eğitim kurumları meydana getirmiş, buralarda valilerden üst düzey bürokratlara, hâkim ve savcılardan doktorlara, siyasetçilerden sanayicilere, tüccarlardan, sanatçılara varana kadar bulundukları bölgenin üst düzey ailelerinin çocuklarını kazanmaya çalışmıştır.

FETÖ, 160 ülkede 2000’ü aşkın okul açmış bu okullarda iktidar çevreleriyle, bürokrasiyle ve lobilerle iyi ilişkiler geliştirmeye çok önem vermiştir (Polis Akademisi, 2018). Böylece varlık gösterdikleri ülkelerin siyasi, kültürel ve ekonomik karar alma süreçlerinde etkin olmaya çalışmışlardır. İlk yurt dışı eğitim kadrosunu 1990’lı yıllardan sonra oluşturmaya başlayan FETÖ, takibi yıllarda buralardan mezun olan öğrencileri de kadrosuna katarak gelişimini sürdürmüştür. Bu yabancı ülkelerdeki okulların en önemli işlevlerinden birisi de Türkiye’den gelen iş adamlarına aracılık yapmak, onların iş takiplerine yardımcı olmaktır. Diğer yandan Türkiye’den gelen lisans ve lisansüstü öğrencilerin, barınmalarını temin etmek, iyi üniversitelerden kabul edilmelerini sağlamak, böylece militanlarına nitelikli bir gelecek hazırlamaktır.

FETÖ yapılanması sadece meşru yöntemlerle gelişimini sürdürmemiş, ayrıca illegal yol ve yöntemler izlemiştir. Retina tanıma sistemiyle girilen Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi’nin ‘Sır Oda’ olarak tabir edilen soruların tutulduğu yoğun güvenli bölümündeki bilgisayarlara korsan yazılımla uzaktan erişim sağlayıp son

15 yıla ait soruları çalmışlardır (Polis Akademisi, 2018). Sadece bununla da kalmayan örgüt, yazılı sınavlardan önce Askeri Okullar (Tüm Harp Okulları ve Astsubay Okulları) ve Emniyet Teşkilatı (Polis Koleji, PMYO, Polis Akademisi ve Komiser Yardımcılığı) sınavlarına yönelik soruları çalarak, kendi örgüt üyelerine verildiği tespit edilmiştir (Polis Akademisi, 2018). Örgüt imamları çaldıkları soruları örgüt üyelerine verirken şöyle bir yemin ettirdiği söylenmektedir (Öztürk, 2017: 73): "Birazdan göreceğim belgeler ve görseller hakkında kimseye bir şey söylemeyeceğime, herhangi bir kurum ve kuruluşa söylemeyeceğime, bu konuda herhangi bir imada dahi bulunmayacağıma annem babam arkadaşlarım namusum ve şerefim üzerine yemin ederim."

FETÖ, yasadışı yollarla ele geçirdiği soruların tamamını değil büyük bir kısmını militanlarına dağıtarak olası riskleri bertaraf etmeye ve böylece dikkat çekmemeye çalışmıştır. Bunun dışında İnfaz Koruma Memurluğu yapan bir şahıs, 8 Temmuz 2014 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na 3 sayfalık bir şikâyet dilekçesi vermiştir (Özçelik, 2015: 13). Bu dilekçede FETÖ militanlarının askeri okullara girerken yaptığı usulsüzlüklerden birini ifşa etmektedir. "Benimle birlikte dershanede kalırken askeri okulu tercih eden arkadaşım gözünden ameliyat oldu. Ancak kendi ismini kullandırmadılar. Cemaatin hastanesinde farklı isimlerle tedavi oldu. Şu anda askeri kayıtlarında hiçbir sağlık sorunu yokmuş gibi gözüküyor." (Özçelik, 2015: 14).

4.4. Fetullah Gülen'in Amerika Birleşik Devletleri'ne Yerleşmesi Süreci ve Fetullahçıların Yurt Dışı Örgütlenmeleri

Fetullahçılar doksanlı yıllarla beraber yurtdışına açılmaya başlamış, ilk önceleri Orta Asya ve Balkan ülkelerine, ilerleyen yıllarda da kıta Avrupa'sına, Afrika'ya ve Amerika'ya yayılmıştır. FETÖ, kendisine bağlı 1470 kuruluşla 170 ülkede faaliyet göstermektedir.⁵⁶

Özellikle örgüt lideri Fetullah Gülen'in 1999 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne taşınmasından sonra örgütün yönetim merkezi de burası olmuştur. Bu arada Fetullah Gülen'in ABD'den oturma izni alması pek kolay olmamıştır. Fetullah

⁵⁶ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 26.06.2023)

Gülen, 1992 yılında Pensilvanya'da kurulan Golden Generation Worship and Retreat Center, Inc. (Altın Nesil İbadet ve Dinlenme Merkezi) tarafından "özel göçmen din görevlisi" statüsünde vize başvurusunda bulunmuş, bu tarihten sonra başvuru iki defa iptal edilmiş ve iki defa da bu karardan dönülmüş, ardından tam on yıl sonra 7 Ağustos 2002 tarihinde onaylanmış, 2008 Federal Mahkeme kayıtlarına göre ABD hükümeti Fethullah Gülen'i uzun bir süredir ülkesinde istemediğini ortaya koymuştur (Canikligil, 2016: 16-17). Gülen, Kasım 2006'da "I-140" olarak bilinen "yabancı işçi/çalışan" vizesi için başvuru yapmış ancak bu başvurusu 19 Kasım 2007'de reddedilmiştir.⁵⁷ Fetullah Gülen'in ABD vizesi başvurusu hakkında Razi Canikligil (2016: 18-22), resmi belgeyi kitabında yayımlamıştır. Bu belgede Gülen'in hem ABD vizesi kronolojisi hem de hangi statüde vize başvurusu yaptığı da görünmektedir.

Gülen'in neden Amerasian olarak vize başvurusunda bulunduğu tartışma konusu olmuştur. Çünkü Amerasian demek, anne ya da babası tarafından bir tarafı Amerikalı bir tarafı Asyalı kökenli olmak demektir. Oysa Gülen'in anne ve babası da Asyalıdır. Acaba geçekten öyle mi? Gülen, anneannesi Hatice Hanım'ın Şükrü Paşazadelerden geldiğini söylemektedir. Şükrü Paşa'nın atalarının da 1492 yılında İspanya'dan Osmanlı'ya sığınan Sefarad Yahudilerinden olup Edirne'ye yerleştiği, daha sonra da Sabatay Sevi'ye tabi oldukları iddia edilmektedir (Canikligil, 2016: 20). Gülen'in Sabataycılarla olan ilişkisi ayrıca dikkate değerdir. Selanik kökenli siyasilerle, iş insanlarıyla, medya, sanat ve bilim dünyasından birçok kişiyle çok yakın ilişki içerisinde olduğu bilinmektedir. Akyazılı Vakfı'nın kuruluşundan, Yamanlar Koleji yöneticilerine, FETÖ'nün en üst yönetim kadrolarından FETÖ medyasının kaleşörlerine, Fetullah Gülen'in ABD'li yetkililerle tanıştırılmasına kadar Sabataycılarının FETÖ içerisindeki etki alanları ayrı bir araştırmanın konusudur (Kara, 2021; 2022). Fetullah Gülen hakkında bir başka çarpıcı iddia daha vardır. Ölümü dahi bu iddia ile ilişkilendirilen merhum gazeteci Aytunç Altındal (1945-2013), Fetullah Gülen'in Latince anlamı "Kilise'nin bağrına bastığı gizli evladı" anlamına gelen "in pectore" olarak yani gizli bir kardinal olarak Papalık tarafından atandığını iddia etmiş, Gülen ise bu iddia karşısında, 4 Nisan 1998 tarihli Sabah gazetesinde yer alan bir haberde "İddiayı temiz vicdanlara havale ediyorum" şeklinde karşılık vermiştir (Canikligil, 2016: 21-22). Gülen hakkında çok çarpıcı bir iddia da Pakraduni olduğu

⁵⁷ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 01.07.2023)

yönündedir. Gazeteci Mehmet Şevket Eygi (1933-2019), Gülen'in baba tarafından bir Pakraduni olduğunu iddia etmektedir.⁵⁸ Pakradunilerin görünürde Ermeni (koşullara göre bazen Türk bazen Kürt) olmalarına karşın, özünde Yahudi oldukları, 2500 yıl boyunca da asli kimliklerini gizledikleri iddialar arasındadır.

Razi Canikligil, “*ABD Gizli Belgelerinde Fetullah Gülen*” isimli kitabında, Fetullah Gülen'in ABD vizesi alamaması için ABD Dışişleri Bakanlığı, İç Güvenlik Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı'nın birçok girişimde bulunduğunu röportör kayıtlarından referanslar vererek aktarmaktadır (2016: 49). Fetullah Gülen, 4 Haziran 2008'de oturma izni alabilmek için 30 farklı referans mektubu ile yeni bir başvuru yapmıştır. Referans mektubu yazan kişiler arasında ABD Dış İstihbarat Servisi (CIA) analiz bölümü eski direktörü George Fidas ve Gülen'den, "Karizmatik kişilik, Türkiye'nin bir numaralı İslami şahsiyeti" olarak bahseden (Fuller'den aktaran Önsel, 2016: 53) Türkiye masası eski şefi Graham Fuller (Bulut, 2016: 224-225) ile ABD'nin Ankara eski Büyükelçisi Morton Abromowitz dikkat çekicidir (Polis Akademisi, 2018). Bunlar dışında New York'ta ikamet eden Yunan Ortodoks Başpiskoposluğu'nda görevli rahip Aleksander Karlutsos, Cizvit Tarikatı mensubu Rahip Thomas Michael (Gülen'in Papa ile görüşmesine de katılmıştır), Katolik kilisesi Birliği Başkanı Rahip Donald Senior gibi isimler de pozisyonları gereği oldukça anlamlıdır (Veren, 2016: 61-62). Razi Canikligil, Fetullah Gülen için referans mektubu veren 26 kişinin isimlerini, görevlerini ve Gülen için ne söylediklerini kitabında tek tek sıralamıştır (2016: 67-71).

ABD'li Temyiz Mahkemesi Yargıcı Stewart Dalzell, 16 Temmuz 2008'de yapılan itirazları da reddederek, “Siyaset ve din bilimcisi sıfatıyla oturma iznine hakkı vardır.” kararıyla; Gülen'in avukatı Ron Klasko ve ofisinin 100 bin 619 ABD dolarına ulaşan dava ücretini de ABD İç Güvenlik Bakanlığı'nın ödemesine hükmederek, Fetullah Gülen'in Yeşil Kart başvurusunun önündeki hukuki engelleri ortadan kaldırır. Ardından da USCIS, Gülen'in Yeşil Kart vizesini onaylar (Canikligil, 2016: 82).⁵⁹

⁵⁸ <https://www.gazeteciler.com/amp/haber/gulen-pakraduni-dedi-olay-oldu-peki-kim-bu-pakraduniler/249242> (Erişim Tarihi 30.10.2023),
<https://www.milligazete.com.tr/makale/858026/mehmed-sevket-eygi/bellibasli-pakraduniler-kimlervis> (Erişim Tarihi 30.10.2023)

⁵⁹ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 01.07.2023)

FETÖ bu süre içerisinde ABD’de de 140’ı aşkın okul açmış, bu okullarda her yıl yaklaşık 60 bin dolayında öğrenciye eğitim-öğretim vermiştir ve halen de vermeye devam etmektedir. Anadolu Ajansı’nın 27 Temmuz 2016 tarihli bir haberine göre bu rakam o tarih itibarıyla 123 olup, FETÖ bu okullardan yıllık 500 milyon dolar gelir elde etmektedir (Okulların detaylı isim listesi için bkz. Canikligil, 2016: 146-150). Sözleşmeli okul (charter school) statüsündeki FETÖ okullarından örgütün ekonomik geliri yılda yaklaşık 500 milyon dolar seviyesindedir (Polis Akademisi, 2018). FETÖ okulları ağırlıklı olarak Teksas, Kaliforniya, Nevada, Arizona, Oklahoma, Arkansas, Missouri, Illinois, Florida, Ohio, New York, New Jersey gibi eyaletlerde yoğunlaşmıştır. ABD hükümeti öğrenci başına bu tür özel okullara ödeme yapmaktadır. Washington Post Gazetesi’nde 20 Temmuz 2016 tarihinde Valerie Straus imzasıyla yayımlanan bir habere göre FETÖ, sadece Teksas’taki 46 okulu için ABD hükümetinden 250 milyon dolar ödeme almaktadır (Canikligil, 2016: 143). Bu okullarda H-1B kodlu uzman yabancı personel çalıştırmak için kolaylıkla çıkarılabilen vizelerle FETÖ, Türkiye’den örgüt mensuplarını ABD’ye taşımaktadır (Polis Akademisi, 2018).

Örgüt ABD’de sadece eğitim faaliyetleri yürütmüyor aynı zamanda sosyal, kültürel, ticari ve siyasi birçok alanda varlık gösteriyor. Houston merkezli dinler ve kültürler arası diyalog ile lobi faaliyetleri bunların en önemlilerindendir (Polis Akademisi, 2018). FETÖ, gerek ABD’deki etkisini artırmak gerekse de Türkiye aleyhine olmak üzere ve bunlara ilaveten ABD hegemonyasının devamı için uluslararası düzeyde lobi çalışmaları yürütmektedir (Öztürk, 2017: 33). ABD’de bazı senatörlerin ve temsilciler meclisi üyelerinin tüm masraflarını karşılayarak, kültür gezilerine çıkartmaktadır. Bunun dışında örgüt, başkanlık seçimlerinde kendilerine yakın gördükleri adaylara yüklü miktarlarda bağış yaparak, adayların başkan olması durumunda Türkiye’ye yönelik izleyecekleri siyasette kendi lehlerine kararlar alınmasını sağlamayı istemektedir. Örneğin, Barack Obama’ya bir milyon Dolar’ı aşkın, Hillary Clinton’a da yaklaşık iki milyon Dolar bağış yapmışlardır (Polis Akademisi, 2018; WikiLeaks belgesinden aktaran Bulut, 2016: 466). USA Today’in haberine göre Fetullahçı Terör Örgütü’nün Hava Kuvvetleri Komutanlığı İmamı olduğu iddia edilen A. Ö.’nün 27 Haziran 2014’te, Hillary Clinton’ın ABD başkanlık

seçimlerinde aday adayı olabilmesi için çalışma yürüten Ready for Hillary PAC isimli organizasyona 5 bin dolar bağışta bulunmuştur (Canikligil, 2016: 98).

FETÖ Avrupa lkelerinde de oldukça örgütlüdür. Özellikle eğitim kurumlarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. FETÖ'nn Avrupa örgütlenmesinin merkezi Almanya'dır. "Fethullahçılar Almanya'da ilk kez Türk-Alman Akademililer Birliği adıyla 1994'te Köln'de örgütlenmiş, 'Diyalog' ve 'Eğitim Merkezi' adı altında dershaneler açmışlardır." (etinkaya, 2014: 28). Almanya'da FETÖ'ye ait 24 okul ve 150 etüt merkezi, 300 dernek ve 3000'in üzerinde şirket bulunmaktadır. Bu okullarda "Alman toplumuna uyum" eğitimi verdiğini iddia eden FETÖ, bu şekilde Alman bürokratların ve siyasilerinin desteğini kazanmaktadır. Ayrıca FETÖ'ye ait yazılı ve görsel medya şirketleri de Almanya'da oldukça aktif ve etkilidir (Polis Akademisi, 2018).

FETÖ'nn başta Arnavutluk olmak üzere Kosova, Bosna Hersek ve Romanya gibi Balkan lkelerinde de birçok eğitim kurumu bulunmaktadır. 20 bin civarında öğrenciyi kapsayan bu okullara ilaveten 33 tane de sivil toplum kuruluşu mevcuttur. FETÖ, diğer ülkelerde izlediği stratejiyi bu ülkelerde de izleyerek; bulundukları şehirlerde ikamet eden siyasilerin, bürokratların, sanat ve iş dünyasından ünlülerin çocuklarını burslu okutmakta ve böylece o ülkenin siyasetinde, iş dünyasında ve medya alanlarında etkin olabilecek bağlantılar sağlamaktadır (Polis Akademisi, 2018).

Müslüman dünyasında yüzyıllardır var olan iki büyük temel hareket vardır; tasavvuf temelinde örgütlenmiş tarikatlar ile Selefi görüşe dayalı radikal akımlar ve Arap yarımadasının hâkim mezhebi Vahabilik. Bunların dışında özellikle 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan, günümüze kadar birçok Müslüman ülkede siyasi hareket olarak boy gösteren, iktidar olmayı hedefleyen ve tepeden inmece bir değişimi n gören "Siyasal İşlam" söylemine dayalı hareketlerdir. Bu üç ana hareketin dışında özellikle 1980'li yıllarda ilk kez gündeme gelen, 1990'larda politize olan ve 2000'li yıllarla birlikte FETÖ'nn güçlenmesiyle paralel olarak iyice görülür olan "İlimli İşlam" söylemleri son büyük hareket metodudur. Bu söylemlerin arkasında özellikle Orta Doğu'da cereyan eden birtakım radikal örgütlenmelerin önünü kesmek isteyen Batılı devletler vardır. "Yeşil Kuşak" olarak adlandırılan Fas'tan Endonezya'ya kadar uzanan Müslüman lkeler için ideal bir örnek olarak Fetullahçılık "İlimli İşlam" modeli olarak kurgulanmıştır (Polis Akademisi, 2018; Bulut, 2016: 328-333). Fetullah

Gülen, 1995 yılında ABD, Almanya, İngiltere ve Rusya'nın Türkiye büyükelçileri tarafından ayrı ayrı olmak üzere ziyaret edilmiştir. (Bulut, 2016: 247). FETÖ, hem Batılı ülkelerin de desteği ile hem de konjonktürün önünü açmış olmasından dolayı başta Kuzey Afrika ülkeleri ve Irak olmak üzere Yeşil Kuşak coğrafyasında eğitim kurumları açmaya başlamış, bu ülkelerde “İlmli İslam’ın gönüllü taşıyıcısı olmuştur. Ancak Vahabiliğin hâkim olduğu Körfez ülkelerinde FETÖ istediği başarıyı yakalayamamıştır. Bunun nedeni bu ülkelerin hâkim ideolojisinin, dini ve siyasi temelli her türlü muhalif örgütlenmeleri bir tehdit unsuru olarak görmesidir. Ancak Mısır ve Irak’ta Fetullahçılar Türkiye benzeri bir yapılanmaya gitmiş, benzer stratejileri izleyerek bunda da çok başarılı olmuştur.

Afrika Kıtası’nın da geneline yayılmış bulunan FETÖ, ticari faaliyetlerle başladığı örgütlenmeleri, beraberinde eğitim kurumlarıyla devam ettirmiş, 2016 yılı itibarıyla 110 eğitim kurumuna ve bir üniversiteye sahip olmuştur. Bu okullarda ülkenin elit tabakasının çocuklarını okutarak, söz konusu ülkelerin geleceğinde söz sahibi olmayı hedeflemişlerdir. Gülen yurtdışında okullar açma konusunda şunları ifade etmiştir:

“Kendimi yeryüzünün mirasçılarından biri olarak görüyorum. (...) Demirel, dışarıdaki okullar için, bazı devlet adamlarına verilmek üzere kâğıtlar imzaladı ve ‘Alın, üzerine siz ne yazarsanız yazın’ dedi. Özal da, ‘Okul meselesine kefilim’ dedi. Hatta Kuzey Irak ve Afganistan’da açılan okullardan askerler haberdardılar ve takdir ediyorlardı.”⁶⁰

Nurettin Veren’in daveti ve iştirakiyle Özal, Türkiye Cumhuriyetlerinde açılan okulları ziyaret etmiş ve bu okulların desteklenmesi için ilgili ülkelerin yetkililerinden destek dahi istemiştir (Veren, 2016: 47; Bulut, 2016: 222). Fetullah Gülen gençlik yıllarından beri Cemil Çiçek’in değimiyle istihbaratçılığa ve istihbarat örgütlerine yakın ilgi duymuş (Bulut, 2016: 462), muhtemelen de yetmişli yıllardan beri yerli ve yabancı istihbarat teşkilatlarıyla irtibat halinde olmuştur. 1988 yılında İstanbul Altunizade’de ikamet ederken yanında birlikte kalan Nurettin Veren’in odasına elinde bir kâğıtla çıkagelmış ve “İçinde Türkiye’nin de olduğu 24 ülkenin parçalanacağını kararlaştırdığını” söylemiştir (Veren, 2016: 45). Yine Gülen aynı yıl İzmir’de vaaz verirken “Çok yakında Rusya’nın gümbür gümbür yıkılacağını göreceksiniz.” demiş ve sadece altı ay sonra Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dağılmıştır. Bu bilgiyi CIA dışında Gülen’e verecek hangi merkez olabilirdi? Öte yandan ABD,

⁶⁰ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 27.06.2023)

Federal Soruşturma Bürosu (FBI) eski çalışanı, tercüman Sibel Edmonds, "Sibel Edmonds on Gladio" başlıklı dört bölümden oluşan Youtube videosunda Gülen ile CIA arasında bir Gladyo planının olduğunu iddia etmektedir.⁶¹ Latif Erdoğan, 27.05. 2014 tarihinde Ankara İl Emniyet Müdürlüğü, TEM Şube Müdürlüğü'nde verdiği ifadeyle şunları söyler: "CIA ve FBI tarafından, hükümete yönelik faaliyetlerine ilişkin geliştirdiği strateji gereği, cemaate ait kültür merkezlerinde yetiştirilmiş kadroya değişik konularda eğitimler verdi. Cemaat, CIA ve MOSSAD'ın eline geçmiş ve Amerika ve İsrail adına hizmet vermeye başlamıştır." (Senem, 2016: 16-17).

FETÖ, Almanya ve Hollanda gibi ülkelerden sonra belki de en güçlü örgütlenmesini SSCB'nin dağılması sonrasında Orta Asya ve Kafkasya ülkelerinde yapmıştır (Canikligil, 2016: 55-57). Bu bölgelerdeki ülkelerin ekonomik, siyasi ve kültürel geri kalmışlığından da istifade ederek, yeni yeni oluşmaya başlayan liberal atmosferin de etkisiyle ticari faaliyetlere başlamış, eğitim kurumları açmaya ağırlık vermiştir. Özellikle ABD'nin desteklediği "İlmli İslam" projesi için bu ülkeler birer laboratuvar gibi çalışmıştır. ABD pasaportu taşıyan İngilizce öğretmenlerini istihdam eden örgüt, okullarında Batı tarzda seküler bir eğitim vermiş, bu okullar aracılığı ile özellikle iş dünyasından etkin iş adamlarıyla bağlantılar kurmuş, adeta ABD'nin bu bölgelerdeki lobi şirketleri gibi çalışmıştır (Polis Akademisi, 2018). 1960'larda NATO Shape Askeri Karargâhında görev almış, 1977-1984 yılları arasında da İstanbul MİT Bölge Başkanlığı yapmış N. G. (1925-2015) de Türkiye Cumhuriyetleri'nde "İngilizce öğretmeni" olarak çalışan kişilerin CIA'nın diplomatik pasaportlu ajanları olduğunu ifade etmiştir (Bulut, 2016: 393). İş insanı A. S., FETÖ'nün Kuzey Irak'taki okullarında ABD'li askerlerin öğretmenlik yaptığını söyler (Özçelik, 2015: 80). Aynı iddiayı Hikmet Çetinkaya da dile getirir. Çetinkaya, Irak'ın Erbil kentinde bulunan iki Fetullahçı okulun 22 öğretmeninden 17'sinin ABD pasaportu taşıdığını 1996 yılında belgeleriyle yansıttığını söyler (Çetinkaya, 2014: 103; Bulut, 2016: 222-225).

Benzer şekilde Latif Erdoğan da CIA görevlilerinin ABD'deki FETÖ okullarında öğretmen olarak çalıştığını söyler (Özçelik, 2015: 80; Öztürk, 2017: 31). Hatta Erdoğan, Gülen'in birçok kere CIA'nın Orta Doğu ve Türkiye masasında görevli Yahudi ajanlarca sorgulandığını ve ABD'nin terör örgütü olarak ilan edeceği ülkeleri Gülen'in deklare etmesini istediğini belirtir (Özçelik, 2015: 81). Öte yandan daha

⁶¹ <https://www.youtube.com/watch?v=AARtO88G5Ag> (Erişim Tarihi 30.10.2023)

eskilere bakılacak olursa Gülen, 1972 yılında Diyanet İşleri eski Başkan Yardımcısı ve dönemin MİT müsteşarı ile Vehbi Koç'un (1901-1996) ev sahipliğinde buluşmuştur (Öztürk, 2017: 16). Bu buluşmada Gülen'e nasıl bir teklif yapıldığı meçhuldür. Ancak Gülen yapılanması bu tarihten sonra siyasi ve ekonomik olarak çok daha hızlı örgütlenmiştir. Gülen örgütlenmesinin CIA'nın bölgedeki sivil toplum örgütü olduğu raporlara yansımaktadır (Bulut, 2016: 41). Amerikalı eski FBI danışmanı Paul L. Williams, Fethullah Gülen hakkında ağır bir makale kaleme almış, CIA'nın uzun yıllar boyunca Gülen'i desteklediğini söylemiştir (Bulut, 2016: 381). ABD'li düşünce kuruluşu ve gayri resmi CIA olarak bilinen Stratfor (kuruluş 1995) isimli organizasyonun Fetullahçılar hakkında hazırlamış olduğu bir rapor, WikiLeaks tarafından sızdırılmıştır. Bu rapora göre Fetullahçılar, Gülen'in lideri olduğu 12 kişilik Bilgeler Konseyi'nin yönettiği iç, orta ve dış çemberden oluşan üç aşamalı bir örgüt olarak tanıtılır (Bulut, 2016: 465-467). Yine Gülen'in 1990'dan bu yana CIA için çalıştığı ve okullarında CIA ajanı bulunduğu da sızan rapordan kamuoyuna yansımıştır. "Dış çember" ağırlıklı olarak öğrencilerden oluşurken, "orta çember" finansman kaynağı olan iş dünyasıdır. "İç çember" ise "Altın Nesil" olarak bilinen Gülen'in en sadık ekibidir. Aynı raporda Fetullah Gülen'in Pensilvanya'da 100 kişilik bir ekip tarafından korunduğu ifade edilmektedir.

Avustralyalı bilgisayar programcısı Julian Assange tarafından yayımlanan WikiLeaks belgelerine göre dönemin ABD Ankara Büyükelçisi James F. Jeffrey, 7 Temmuz 2008'de Musevi toplumu, Ermenistan, Anti-Semitizm ve Fethullah Gülen konuları üzerine ABD'li makamlarla görüşmüştür (Canıklıgil, 2016: 105). Bu görüşmede yükselen anti-Semitizm ve camianın Gülen Hareketi ile 12 yıllık yararlı ilişkisi konuşulmuştur. WikiLeaks, bunun dışında Gülen ve örgütünün özellikle Yahudi cemaati ile olan sıkı ilişkileri konusunda şu bilgilere yer vermiştir: 1996 yılından sonra Jewish Community of Turkey (JCT: Türkiye Yahudi cemaati), Fethullah Gülen Hareketi ile Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı (GYV) aracılığıyla iyi ilişkiler kurmuştur. GYV yardımıyla, JCT kendi makalelerinde anti-Semitik eğilimi benimsemiş gazetecilerle diyalog yürütmektedir. JCT her iki ayda bir düzenlenen öğle yemeklerinde, onursal başkan olarak Gülen liderliğindeki GYV ile bir araya gelerek, diyalogu devam ettirmek ve geleneksel bir iftar yemeği planlamak istemektedir. JCT liderleri 2004 yılında GYV'nin kendilerinden ABD'de sürekli ikamet için yaptığı

başvuruyu desteklemek için Fetullah Gülen'in karakterini kanıtlayacak bir mektup istediklerini anlattılar. JCT, bu mektubu GYV'ye sunmak yerine İstanbul'daki ABD Konsoloslugu aracılığıyla Konsolosluk İşleri'ne sunarak, mektubu GYV'ye vermek yerine, Yeşil Kart davasında Gülen sponsoru olarak listelenmekten kurtulmuştur. JCT'nin Türkiye'deki 20 bin Yahudi'nin endişeleri üzerine Türk nüfusu eğitmek için verdikleri mücadelelerinde iyi yerleşmiş müttefikleri (FETÖ) ve güçlü bir iyimserlikleri var (Canikligil, 2016: 122-123).

Rusya kendi etki alanlarında FETÖ okullarının önünü olabildiğince kesmeye çalışmıştır. Bu konuda Rusya'nın tutumunu yumuşatıp, Gülen okullarının Rusya ve uydu ülkelerinde açılabilmesini sağlamak için Musevi kökenli iş adamları Üzeyir Garih ve İshak Alaton arabuluculuk yapmış ve Gülen'e kefil olmuştur (Bulut, 2016: 104).

11 Ocak 1990 günü 11 kişilik bir kafilé Sarp sınır kapısından geçerek önce Batum'a oradan da Azerbaycan'a gitmiştir. Bunlar, Gülen'in Orta Asya'ya açılma teşebbüsünün başlangıcıydı (Bulut, 2016: 220-221). 1992 yılında Azerbaycan'da açılan Nahcivan Türk Lisesi, örgütün yurt dışında açtığı ilk eğitim kurumudur. 28 Mayıs 1990 tarihinde yine Fethullah Gülen'in talimatlarıyla 37 kişilik iş insanlarından oluşan bir heyet, yaklaşık 3 tonluk bir yükü önce Azerbaycan'a ardından da Özbekistan'a, Kazakistan'a ve Tacikistan'a gitti. Bu ziyaretlerde Gülen'in kitapları, kasetleri ve hediyeleri yetkililere dağıtıldı (Bulut, 2016: 220-221).

Örgüt 1992 senesinde Kazakistan'a yerleşmiş ve iki yıl içerisinde örgüt yanlısı Türk iş adamları tarafından 29 lise açılmıştır.⁶² FETÖ'nün Orta Asya ülkeleri içinde en zayıf olduğu ülke Özbekistan olmuştur. Hatta bir ara Özbekistan'da FETÖ'nün okulları kapatılınca, Gülen, rüşvet babında Özbekistan Devlet Başkanı Kerimov'a bir araba hediye etmeyi düşünmüştür. Gülen, yakın adamı Veren'e, "Kalk hemen bir özel uçak bulup kiral! Bir milyon dolara bir araba alıp Kerimov'a ver." diye bir talimat vermiştir (Veren, 2016: 51). Özbekistan Devleti hiçbir dönem FETÖ'ye sıcak bakmamıştır.

Öte yandan Kırgızistan Fetullahçıların tam anlamıyla Orta Asya merkezi olmuştur. Hiçbir ülkede olmadığı kadar Kırgızistan'da etkin olmayı başarmıştır.

⁶²<http://www.aa.com.tr/tr/dunya/fetonun-kazakistandaki-faaliyetleri/618025> (Erişim Tarihi 18.06.2023)

Kırgızistan’da FETÖ’ye ait bir üniversite ve 27 okul vardır (Polis Akademisi, 2018). Bu okullarda yaklaşık on bin öğrenci okumaktadır. 15 Temmuz Darbe Girişimi sonrası her ne kadar Kırgızistan FETÖ’nün bariz görünürlüğünü kısıtlamış gibi davransa da çok önemli engellemeler yaşanmamıştır (Polis Akademisi, 2018). FETÖ, sadece eğitim kurumlarında değil bölge ülkelerinin Emniyet Teşkilatlarına da kendi militanlarını yerleştirerek ciddi bir etkinlik sağlamıştır (Polis Akademisi, 2018).

İlginçtir FETÖ için bazı önemli ülkeler şehirlere bağlanmıştır. Yani o ülkeden bir şehir sorumludur. Bu ilişki ticari yani ekonomik temeller üzerine kurulmuştur. O ülkeye yapılacak yatırımlar, gönderilecek yardımlar o il örgütü üzerinden sağlanmaktadır. Örneğin Denizli Gürcistan ile Sakarya Kırgızistan ile Ankara Özbekistan ve Kazakistan ile ilgilenmektedir (Veren, 2016: 58). FETÖ okullarının güçlü olduğu ülkelerde meydana gelen askeri darbelerin arkasında FETÖ-Soros Vakfı ittifakı olduğu noktasında ciddi iddiaları vardır (Veren, 2016: 59). Bunun dışında Gülen’in Davut Oseya isimli etkili bir Yahudi ile yakın ilişki içinde olduğu ve uluslararası ilişkilerde Gülen’i desteklediği söylenmektedir (Veren, 2016: 63).

4.4.1. Örgütün Yurt Dışı Sosyo-Kültürel Faaliyetleri

Fetullahçıların en popüler etkinliklerinin başında hiç şüphesiz 2003 yılından beri düzenledikleri “Uluslararası Türkçe Olimpiyatları” isimli organizasyonlarıdır. Kültür, sanat ve eğitim içerikli sunumların ve yarışmaların yer aldığı organizasyonun ilkinde 17 ülkeden katılım sağlanmıştır. 5. Organizasyonda katılımcı ülke sayısı 100’ü geçmiştir (“Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 206-207). Farklı ülkelerden gelen ve o ülkelerdeki Fetullahçılara ait okullarda eğitim gören yabancı öğrenciler, çeşitli halk dansları sergileyerek, halk müzikleri ve şiirler okuyarak, Fetullahçıların aslında Türkiye ve Türkçe yararına nasıl sadakatle çalıştıklarının bir anlamda propagandasını yapmaya çalışmıştır. Bu olimpiyatlar sayesinde Fetullahçılar kendi yararlarına olmak üzere ülkeler arası siyasi ve ticari iş birliklerinin geliştirilmesini amaçlamıştır. En sonuncusu 2013’te düzenlenen Uluslararası Türkçe Olimpiyatları 2014’ten sonra Romanya, ABD ve Almanya gibi Fetullahçıların yoğun yaşadığı ülkelerde “Uluslararası Dil ve Kültür Festivali” adı ile devam ettirilmiştir.⁶³ Dini bir cemaat görünümündeki Fetullahçı yapılanmaya ait okullarda Türkçe ve İngilizce başta olmak

⁶³ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 01.07.2023)

üzere fen bilimleri dersleri okutulurken, dini içerikli dersler (Kur'an, Tefsir, fıkıh, siyer vb.) ya hiç okutulmamış ya da oldukça güdük kalmıştır (Çetinkaya, 2014: 154-155).

4.5. Fetullahçılıkta Hizmet, Himmet, Hibe ya da Zorunlu Bağış Anlayışı

Gülen örgütlenmesi, FETÖ olarak tescil edilmeden önce kamuoyunda "hizmet hareketi" olarak bilinmekteydi. Bunun nedeni ise örgütün özellikle bazı dini terminolojiyi çok yaygın bir şekilde kullanmasıydı. Salih amel, iyilik, güzel davranış vb. yerine "hizmet" kavramını kullanan FETÖ, "himmet", "hikmet" ve "hidayet" kavramlarını da olabildiğince suiistimal etmiştir (Aydın, 2017: 31). Gülen, müritlerinden sadece sadakat değil maddi anlamda tam bir fedakârlık beklemektedir (Gülen'den aktaran Özçelik, 2015: 138-139): “Nitekim bu davaya uyanmış nice kutsi dava erleri vardır. Hizmeti o ölçüde götürmektedirler. Bugün bir umut kaynağı bu insanlar, evlerinin, arabalarının, fabrikalarının anahtarlarını tapularını getirip bize takdim etmekte ve istediğiniz yere kullanın demektedirler.” Militanlarından sınırsız himmet ve destek bekleyen Fetullah Gülen şunları söyler: “Bu açıdan müminlerin yurtiçinde ve yurtdışındaki servet yollarını keşfedip, zengin olmaları şarttır. Çünkü her şeyleri ile hizmete kilitlenmiş bu insanların ticarette çalışmamaları, parayı koruma korkuları -niyetlerine binaen- düşman karşısında nöbet tutmadaki korku gibi bir sevap vesilesi olabilir.” (Gülen'den aktaran Özçelik, 2015: 139). Örgüt içerisinde yapılan himmet toplantılarında duygu sömürüsü had safhadadır. Kurgusal bağışçılar sembolik bağışlarla diğerlerini adeta himmette zorlar. En yüksek himmette bulunacak kişiye Gülen'le görüşme veya kahvaltı sözü vaat edilir (Keleş, 2016: 122-123; Öztürk, 2017: 89-90). Hakikat Vakfı'nın kurucu yöneticisi Ö Ö., FETÖ'nün himmet adı altında nasıl para topladıklarını şöyle aktarır (Çetinkaya, 2014: 65-67):

“İzmir'de bir gün bir arkadaş Nurcuların davetine icap ediyor. Dedi ki: ‘Her zaman olduğu gibi cazgırların 'benden bu kadar, benden bu kadar' faslı bittikten sonra tahsildarlar makbuzlarla ve hazırlanmış senetlerle çıkıyorlar. Sıra ile. Sıra bize geldi. Bana da 'ne veriyorsun' demiyorlar. Sormadan, 'bu, şu kadar verir' diye kendileri yazıyorlar. Bu çok büyük bir rakamdı. Bana da halkın içinde imzalattılar. Ben isteksiz imzaladım. Bundan rücu edebilir miyim? Edersin. Zira isteksiz verilen şey zaten haramdır. Fakat bağış diye imzalattırılan senedin bedelini vermezsen, hemen icraya verirler. Eskiden eşkiyalar dağda soyarlardı. Bunlar da masada soyuyorlar. (...) Yine bir kardeşimiz nakletti: ‘Simsarlar esnafı davet etmeden evvel okullarının salonlarını gayet güzel süslüyorlar. Her simsar şehrin bir bölgesini alıyor. Gözüne kestirdiği kişileri davet ediyor, ilk önce yemekler yeniyor, sonra, özel olarak hazırlanan üst kata çıkılıyor. Burada video ile yaptıkları icraatları anlatıp

övünüyorlar: 'Biz şöyle hizmet ederiz, böyle büyük cemaatiz' kabilinden. Sonra simsarlardan biri esnaftanmış gibi kendini göstererek, 'Bunlar büyük iş yapıyorlar, benden şu kadar milyar', diyor. Her toplantıda böyle açılış yapan birini bulunduruyorlar. Bir simsar da hep 'milyarlık' açılış yapıyor. Sonra her misafire kâğıt veriliyor ve ödeyeceği parayı yazması isteniyor. Herkes bir şey yazdıktan sonra kâğıtlar toplanıyor ve mikrofonun başında duran simsara hepsini veriyorlar. Simsar başlıyor herkesin adını ve yazdığı miktarı okumaya. Böylece her şeyi ilan ediyorlar. Bu sırada başka bir simsar mikrofondan duyulacak şekilde tanıdığı kişiler için şöyle bağırıyor: 'O daha fazla verebilir. Beş milyon mu yazmış? Yapın sekiz milyon.' Tabii bu arada beş milyon taahhüt eden kişi kıpkırmızı kesiliyor. Sırayla bütün isim ve meblağlar okunuyor, planlı oyunlar tezgâhlıyor ve iş geliyor senetleri imzalamaya. Herkese vereceği miktara göre senet imzalatıyorlar. Sonra zamanı gelince de kurt gönüllü olarak paraları almaya gidiyorlar.'

Burslu yurtdışına gönderilen öğrencilere ve akademisyenlere eğitim süreçlerinde yardımcı olarak onlara verilen burs ve harcırahın bir miktarını da himmet olarak almaktadır (Polis Akademisi, 2018). Örgüt mensubu memurlar ilk maaşlarının tamamını ve diğer aylıklarının %10'unu örgüte himmet adı altında vermek zorundadır (Özçelik, 2015: 47). Bunun dışında iş adamları, esnaf ve sanatkârlar, işçiler ve emekliler de gelirleri oranında himmet verirler. İllerden toplanan "Himmet" paralarının 1/15'i doğrudan Fetullah Gülen'e teslim edilmektedir (Özçelik, 2015: 34). Bu arada Gazeteci Ali Bayramoğlu, Gülen'in himmet-feyiz toplantıları ve Gülen'in karakteri hakkında şu ilginç tespitlerde bulunur (Bulut, 2016: 47): "Feyiz toplantılarında yeterli sayıda patronu karşısında bulamayınca, şeker hastalığını bahane ederek çıkar gider, toplantıyı iptal eder. Son derece alıngan olduğu ve eleştirilerden çok çekindiği söylenir."

Latif Erdoğan ile yapılan bir söyleşide FETÖ'nün himmet toplama süreci hakkında çok önemli bilgiler verir (Şahin: 214: 325-326):

"Yaşadığım iki örneği anlatayım. İlk dönemlerde, bir esnaf arkadaşımız, önemli bir miktar yardım vadinde bulundu. Fakat işleri iyi gitmedi. (...) Her türlü ısrara rağmen evini sattı ve söz verdiği yardımı gerçekleştirdi. Vereceğim ikinci örnek ise sonraki döneme ait. O dönemde mali durumundan şikâyet eden ve dua isteyen bir arkadaş, himmet toplantısında öyle bir rakam söyledi ki şaşırıp kaldım. Toplantı bitiminde aynı arkadaş tekrar söz istedi, yapılan yardımların az olduğunu dillendirerek, kendi vadini ikiye katladığını söyledi ve orada bulunanlardan da aynı doğrultuda davranmalarını istedi. Pek çoğu da denileni yaptı. Toplantı sonlanıp herkes dağıldıktan sonra, ben sorumlu arkadaşla, bahsi geçen arkadaşla aramızdaki konuşmayı aktardım ve bu arkadaş vaat ettiği rakamları nasıl verecek, diye sordum. Sorumlu arkadaşımızın cevabı, 'Hocam o sadece teşvik için konuştu' şeklinde oldu."

Latif Erdoğan örgütün Himmet-Hizmet anlayışı hakkında çok daha çarpıcı bilgiler verir. Samanyolu TV'nin açılabilmesi için bir organizasyonda örgüt, nakit hariç sadece bayanların ziynet altınlarından 80 kg altın toplamıştır (Şahin, 2014: 339-340):

“... Her vilayette kazalar da dâhil ‘Himmet’ denilen yardım toplantıları olurdu. İnsanlar yıllık taahhütlerde bulunurlardı ve bu taahhütlerini bir yıl boyu öderlerdi. Memurlar için maaşlarının asgari yüzde 10’u istenirdi. Esnaflar zekâtları da dâhil olmak üzere kazançlarının büyük bir kısmını verirlerdi. Yardımların yüzde 15’i örtülü ödenek olarak nakde çevrilip Hocaefendi’nin özel kasasına teslim edilirdi. İşte Hocaefendi hediye ettiği altın saatleri, değerli tespihleri vs. hep bu paradan harcar. Tabii Amerika’daki seçim yardımlarını da... Miktarını sadece Hocaefendi bilir. (...) Öyle güce sahip olmuştu ki önüne Hizmet eklediğiniz her şey anında caiz hale geliyordu. ‘Hizmet’ de, ne istersen yap! (...) ‘Hizmet’ de, telefon dinle. ‘Hizmet’ de, kameraya çek. ‘Hizmet’ de, mahrem alana gir. ‘Hizmet’ de, başını aç. ‘Hizmet’ de, yalan söyle. ‘Hizmet’ de, rüşvet al. ‘Hizmet’ de, şantaj yap. ‘Hizmet’ de ne yaparsan yap. İşte devletin içinde kılcal damarlara kadar böyle girilebildi. İşte devlet böyle klonlandı.”

Buna mukabil örgüt lideri Gülen, militanlarını koşullara uyum sağlamaları, adeta bir bukalemun gibi hareket etmeleri konusunda motive edip yönlendirmekte pek de zorluk çekmemektedir: Gülen bu minvalde örgütüne tedbir ve takiye losyonlu şu telkinlerde bulunur:

“Dengeli bir hizmet eri söyleyeceği şeyleri hemen söylemez. O bilir ki, söylenmesi gereken her şeyi şimdi söylerse, kendisine hayat hakkı tanımayanlar çıkabilir. Şartlar aleyhine ağırlaştırılabilir, dolayısıyla da sıkıntılı bir atmosfere düşebilir. (...) Herhangi bir hizmette bulunan ve bir hizmeti temsil eden kimseler için, tehlikeli birtakım düşünce ve davranışlar vardır. Bunlar bazen çok masum görünseler de hizmet erleri için tehlike arz ederler. (...) En gizli ve en masum düşünce ve mülâhazalarımızın dahi ciddi bir kontrole tâbi tutulması gerekmektedir” (Gülen’den aktaran Senem, 2016: 103).

Fetullah Gülen, yapılanmasının himmet verme konusunda çekingen ve cimri davranmaması için de bazı telkinlerde bulunur:

“Ayrıca bilinmesi gerekir ki insanlar bu mevzuda belki başta biraz zorlanabilirler. Önceleri azıcık bir şey verirken bile canını veriyormuş gibi hissedebilirler. Fakat kırk yıllık müşahedelerime dayanarak diyebilirim ki gönlünde din, millet, insan sevgisi tutuşturulan insanlar zamanla verme işinin tiryakisi haline gelmişlerdir. Öyle ki, kadınlardan da erkeklerden de ağlayarak gelip her şeyini milletimizi yüceltme istikametinde hak rızası için ortaya döken insanlara şahit olmuşumdur” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 154).

Gülen, özellikle varlıklı örgüt üyelerine seslenerek tüm servetlerini örgüt yararına seferber etmelerini ister. Fakirliği de adeta yücelterek servet sahibi olmayı bir bakıma hakir gösterir. Oysa kendisi lüks ve şatafat içerisinde hayat sürmektedir:

“Evet, fakir kalma... Fakir kalalım bizler. Vefat ettiğimiz zaman, Ebu Zerri'l-Gifâri gibi, ‘Acaba bir kefen bulabilir miyiz buna?’ desinler. Ben arkadaşlarımdan bunu rica ediyorum. İtibarımızın korunması buna bağlıdır. O türlü şeylere gönül kaptırmayalım. Allah adamı, Allah varken başka şeye gönlünü kaptırmaz. O işi ikameye gönül vermiş insan başka şeylerle meşgul olmaz (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 176). Eğer geçimleri emekli maaşına bağlı ise bu maaşı almalı ve herhangi bir hayır müessesesinde hiç karşılık beklemeden dine-imana hizmet etmelidirler. Şayet, emekli maaşına ihtiyaçları yoksa ve geçimlerini başka kanallardan temin edebiliyorlarsa, bu takdirde emeklilik maaşlarını muhtaç kimselere, talebelere veya hayır kurumlarına bağışlamalıdır” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 176).

4.6. Fetullahçıların Örgüt İçi İletişim Yöntemleri

FETÖ yapılanmasının en karakteristik yönlerinden birisi dışa kapalı içe açık mistik (Şahin, 2014: 159) ve mesihanik oluşudur. Örgüt içi iletişim kast sistemine dayalı hiyerarşik yapılanmadan dolayı yatay değil dikeydir. Oysa geleneksel cemaat yapılarında güçlü bir yatay dayanışma ağı varken, FETÖ'de böyle bir dayanışma ve iletişim yoktur. Zira yatay ilişkilere örgüt içinde izin verilmez. Bir anlamda örgüt içerisinde herkes herkesin casusu konumundadır. Örgüt içi otokontrol böyle sağlanır (Öztürk, 2017: 57).

Örgüt, hücrel örgütlenmeden dolayı zincirleme ve askeri ve kolluk teşkilatlarına mahsus dikey bir iletişim ağına sahiptir. Örgüt kendi medya araçlarında ileteceği mesajları sembolik ve metaforik yöntemler kullanmak suretiyle aktarabilmektedir. Öyle ki 15 Temmuz Darbe Kalkışması'nı çok önceden kendi medya araçlarında ve sadece kendi örgüt üyelerinin anlayabileceği şekilde subliminal mesajlar içeren reklamlarla (Siren sesleri sonrası gülen bebek reklamı/Zaman Gazetesi) haberdar etmiştir. FETÖ, örgüt içi iletişimde telefon hatlarını değil “Bylock, Eagle ve Telegram” gibi gizli, kapalı ve özel internet iletişim kanallarını kullanmıştır (Polis Akademisi, 2018). Yürütülen FETÖ soruşturmalarında sıkça karşılaşılan bir başka örgüt içi iletişim yöntemi de ankesörlü telefonları kullanarak yapılan ardışık aramalardır.

4.7. Fetullahçı Medya Yapılanması

Terör örgütleri başta sosyal medya olmak üzere, internet haber siteleri gazeteler, televizyonlar, radyolar, kitaplar, dergiler ve broşürler gibi yazılı, görsel ve sesli iletişim araçlarını çok etkili kullanabilmektedir. FETÖ, ilk televizyon kanalı olan Samanyolu'nu ve ilk radyo kanalı Dünya Radyo'yu 1993 yılında, Burç Radyo'yu ise 1994 yılında açmıştır.⁶⁴ Terör örgütleri bu araçları kullanmak suretiyle toplum ve kamu otoriteleri üzerindeki etkisini artıracak propaganda faaliyetlerini yürütürler. Manipülatif haberler üreterek kitleleri tesir altına almak, klasik radikal terör faaliyetlerinden çok daha etkili olmakla birlikte maliyeti ve riskleri de bir o kadar azdır.

⁶⁴ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 26.06.2023)

Fetullahçılar da medyanın bu gücünü *Sızıntı* isimli dergiyi çıkartmaya başladıklarında fark etmiş olmalıydı. Sızıntı dergisinden sonra Zaman Gazetesi ve Aksiyon dergisi ile medyada çok daha etkin olmaya başlayan Fetullahçılar, 2000’li yıllardan sonra gerek görsel ve gerek yazılı medyada artık dev bir mecra olmayı başarmışlardı. Ulusal televizyon ve radyo kanalları, yerel ve ulusal gazeteler ve dergiler ile FETÖ, hedeflediği düzene ulaşmak için kara propaganda faaliyetlerini yürütmüş, özellikle de kamuoyu üzerinde etkinliğini arttırmıştı. Bu çalışmada FETÖ’ye ait olduğu belirlenen ve ismi geçen 13 televizyon kanalı, 10 radyo istasyonu, 15 gazete, 13 dergi ve 14 yayınevi vardır. Özçelik (2015: 43) ve Veren (2016) farklı rakamlar vermiştir. Bunun nedeni FETÖ ile irtibatlı ve iltisaklı olarak kabul edilip, kapatılan şirketlerin tarihlere göre farklılık arz etmesidir.

Devletin en mahrem bilgileri ve belgeleri, daha önce hiç yaşanmamış bir şekilde türlü desise ve oyunlarla ele geçirilip daha önce adı sanı duyulmayan sıradan gazeteci kılıklı örgüt mensupları eliyle ve uzantısı yargı mensuplarıyla kamuoyuna servis edilmiştir. Bu gazeteciler çok öncesinde eğitim ve dil öğrenmek amacıyla Amerika’ya gitmiş, ancak eğitim maskesi adı altında Fetullah Gülen’in malikânesinde kalıp örgütsel eğitim almış, ardından Türkiye’ye dönerek kirli oyunlar tezgâhlamışlardır (Avcı, 2015: 68-69).

Fetullahçı emniyet, TSK, istihbarat ve yargı mensupları yasadışı yollarla elde ettikleri gizli bilgi ve belgeleri örgüt hiyerarşisi içerisinde kendi medyalarına taşıyarak, istediklerini yaptırmak için kişileri ve kurumları etki altına almıştır. Özellikle mali operasyonlar, faili meçhul suikastlar (Özçelik, 2015: 60), kaset operasyonları (Deniz Baykal örneği; Avcı, 2010: 560,566; Avcı, 2015: 296) gibi en marjinal örgütsel eylemler FETÖ’nün adeta karakteristiği olmuştur (Polis Akademisi, 2018). Polis Akademisi’nin 2018 yılında hazırlamış olduğu FETÖ raporuna göre, FETÖ’nün medya yapılanmasının beş temel karakteristik özelliği bulunmaktadır:

- Hibrit özelliklidir: FETÖ, medya araçlarını hem terör örgütleri gibi sansasyonel hem de istihbarat örgütleri gibi propaganda amaçlı kullanmıştır.
- Simbiyotiktir: FETÖ, yasadışı yollarla elde ettiği bilgileri müttefiki olan yabancı istihbarat örgütlerine, ülke aleyhine çalışan gazetecilere vermekte, karşılığında himaye, siyasi destek, vatandaşlık talep etmekte yahut birtakım karşılıklı menfaat anlaşmaları yapmaktadır.

- Senkronizedir: Tüm medya araçları FETÖ'nün diğer propaganda araçlarıyla ve örgütün diğer unsurlarıyla birlikte ana hedefe odaklı bir şekilde hiyerarşik düzende sistematik olarak çalışmaktadır.
- Yaygındır: Sosyal mühendislik çalışmalarına uygun olacak şekilde tüm FETÖ medyası; kâğıt temininden matbaasına, dergilerden yayın kurullarına, akademik kadrolardan yazarlara, editöryalden dağıtım ağına kadar adeta bir örümcek ağı gibi satha yayılmış, organize ve koordineli çalışan bir medyadır.
- Derin katmanlıdır: FETÖ'nün medya ağı yukarıdaki özellikleri ile birlikte değerlendirildiği zaman tıpkı soğuk savaş dönemindeki gibi siyasi ve ekonomik menfaatlere odaklı ve aynı zamanda bu amaçlar çerçevesinde hareket edebilecek örgüt dışı unsurları da kapsayan kolaylıkla çözümlenmesi ve kavraması mümkün olmayan derinlikli bir yapıdır. Kimin ya da kimlerin aslında hangi görevi ifa ettikleri hiyerarşik sorumlular dışında bilinmesi de pek mümkün değildir.

Fetullahçıların medyada insanların dini duygularını ve inançlarını nasıl manipüle ettikleri konusunda ilginç örnekler oldukça fazladır. Bunlardan bir tanesinde kapatılan Samanyolu televizyon kanalında yayınlanan Şefkat Tepe isimli dizi filminin bir bölümünde Hz. Muhammed, özel kuvvetlere bağlı bir time ait kamyonunun kasasına bir ışık huzmesi halinde iner ve kamyonu harekete geçirir (Şahin, 2014: 230). Bu sahne insanların sadece dini duygularını sömürme değil aynı zamanda akıllarıyla da alay etmesi anlamına gelir. Hz. Muhammed'i cemaatin koruyucusu yapan bu zihniyet, bu sahneyi hem kendi kitlesine metanet hem de düşmanlarına tehdit olarak kullanmıştır.

4.7.1. Sosyal Medya Platformlarında Fetullahçılık

Fetullahçıların en etkili olduğu alanların başında hiç şüphesiz sosyal medya gelmektedir. Örgüt başta X (Twitter) ve Facebook olmak üzere, sosyal medya platformlarında açtıkları gerçek ve sahte hesaplarla kritik süreçlerde gündem oluşturmayı başarmış, kamuoyunu yanlış yönlendirecek şekilde paylaşımlar yaparak ülke aleyhine stratejiler izlemiştir. Manipülatif ve dezenformasyon içerikli haberleri sürekli gündeme taşıyarak gerçek gündemi değiştirmeyi başarmışlardır. Özellikle örgüt lideri Gülen'in 30 Ocak 2014 tarihinde Youtube'da yayınlanan videosunda

“Tweetleri ikiye katlayın!” talimatından sonra örgüt sosyal medyayı çok etkili kullanmıştır (Özçelik, 2015: 45).

4.7.2. ByLock ve Benzeri FETÖ Haberleşme Ağları ile Fuat Avni Hesabı

Almanya’da yaşayan Hukukçu Yasir Gökce (2021: 4-13) ByLock hakkında tartışmalı bir rapor hazırlamıştır. Bu rapora göre ByLock, kullanıcıların şifreli bir şekilde mesajlaşmasına olanak sağlayan bir Android ve IOS tabanlı akıllı telefon uygulamasıdır. 2014 yılından 2016 yılında kapatılana kadar Google Play ve App Store üzerinden kullanılan uygulamanın 215 bin kişi (iddia edilen en yüksek sayı) tarafından indirildiği iddia edilmektedir. MD5 ile özetlenen kriptografik şifreleme ile girilen ByLock uygulaması 2014’ten 15 Temmuz 2016 gecesine kadar FETÖ tarafından örgüt içi haberleşme aracı olarak yoğun ve etkin bir biçimde kullanılmış, örgüt yöneticileri alt kademeler talimatları bu uygulama üzerinden vermiştir. Türk Yargısı da ByLock uygulamasını aktif kullananlar hakkında FETÖ soruşturması başlatmıştır.

Anadolu Ajans’ının 25.09.2022 tarihli bir haberine göre Lisans Sahibi olduğu iddia edilen Alpaslan Demir isimli şahsın ABD vatandaşı olduktan sonra ismini David Keynes olarak değiştirmiştir. Aynı zamanda Türk vatandaşlığı da bulunan David Keynes hakkında 17 Aralık 2020’de tutuklama kararı çıkartılmış; 9 Haziran 2021’de ABD’den Türkiye’ye gelerek etkin pişmanlık yasasından faydalanmak istemiş; bu kapsamda tutuklu yargılaması başlamış; 3 Kasım 2021’de tahliye edilmiş; İstanbul 29. Ağır Ceza Mahkemesince 7 Eylül 2022 tarihinde de hakkında “ceza verilmesine yer olmadığı” hükmü konulmuştur. Alpaslan Demir isimli şahıs, doksanlı yıllardan beri FETÖ içerisinde yer aldığını ve bir dönem “Tarık” kod adıyla anıldığını söylemiştir.⁶⁵ FETÖ’nün 15 Temmuz 2016 sonrasında Eagle⁶⁶ ve TNG⁶⁷ isimli uygulamaları da kullandığı bilinmektedir.

FETÖ ByLock, Eagle ve TNG dışında diğer popüler sosyal medya uygulamalarında da birtakım hesaplar açmış, bu hesaplar üzerinde özellikle Türk Hükümeti ve Türk Yargısı aleyhine manipülatif paylaşımlar yapmıştır. Bunlardan

⁶⁵ <http://www.aa.com.tr/tr/gundem/bylockun-lisans-sahibi-david-keynes-hakkindaki-kararin-gerekcesi-aciklandi/2694113> (Erişim Tarihi 18.11.2023)

⁶⁶ <http://www.aa.com.tr/tr/turkiye/feto/mensuplarinin-eagle-uzerinden-gizli-yazismalari-ortaya-cikti/664933> (Erişim Tarihi 18.11.2023)

⁶⁷ <http://www.memurlar.net/haber/1028283/feto-nun-bylock-dan-sonra-yeni-yöontemi-tng-ortaya-cikti.html> (Erişim Tarihi 18.11.2023)

birisi de “Fuat Avni” hesabıdır. FETÖ kontrolünde Fuat Avni isimli Twitter hesapları (@fuatavni, @fuatavnifuat, @fuatavni_f) açılmış, 18 Şubat 2014-20 Temmuz 2016 tarihleri arasında Türk hükümeti aleyhine onlarca manipülatif ve hakaret içerikli paylaşımlar yapmıştır. Bu hesabın FETÖ mensubu firari gazeteci Emre Uslu tarafından kullanıldığı (Canikligil, 2016: 139) söylene de bir grup tarafından yönetildiği kanaati daha çok hâkim olmuştur (Tayyar, 2015: 261-262).

4.7.3. Fetullahçıların Propaganda ve Manipülasyon Yöntemleri ile Bazı Örnek Subliminal Mesajları

Zaman Gazetesi’nin "Sükûtun Çığlığı" adındaki reklamı tüm ulusal kanallarda yer almıştı. Bu reklam Zaman Gazetesi’nin resmi Twitter hesabından 5 Ekim 2015 tarihinde yani 15 Temmuz Darbe Teşebbüsü’nden tam dokuz ay, on gün önce duyurusu ve ilk yayını yapılmıştır. Söz konusu reklamda bir şehir kuş bakışı görünmekte ve aynı anda sirenler çalmaktadır. Siren sesi kesildikten sonra ise ekrana gülmekte olan mutlu bir bebek yansımaktadır. Tıpkı bir bebeğin dünyaya gelmesi için gereken süre kadar bir zamanın sonunda Fetullahçı darbenin gerçekleşeceği ve akabinde de FETÖ’nün arzu ettiği yeni düzenin hâkim olacağı örgüt üyelerine subliminal bir reklam mesajıyla ilan edilmiş oluyordu.

Görsel 2. 1. “Sükûtun Çığlığı” isimli reklamdan görseller

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=y-yZZkzsJn4> (Erişim Tarihi 17.07.2023)

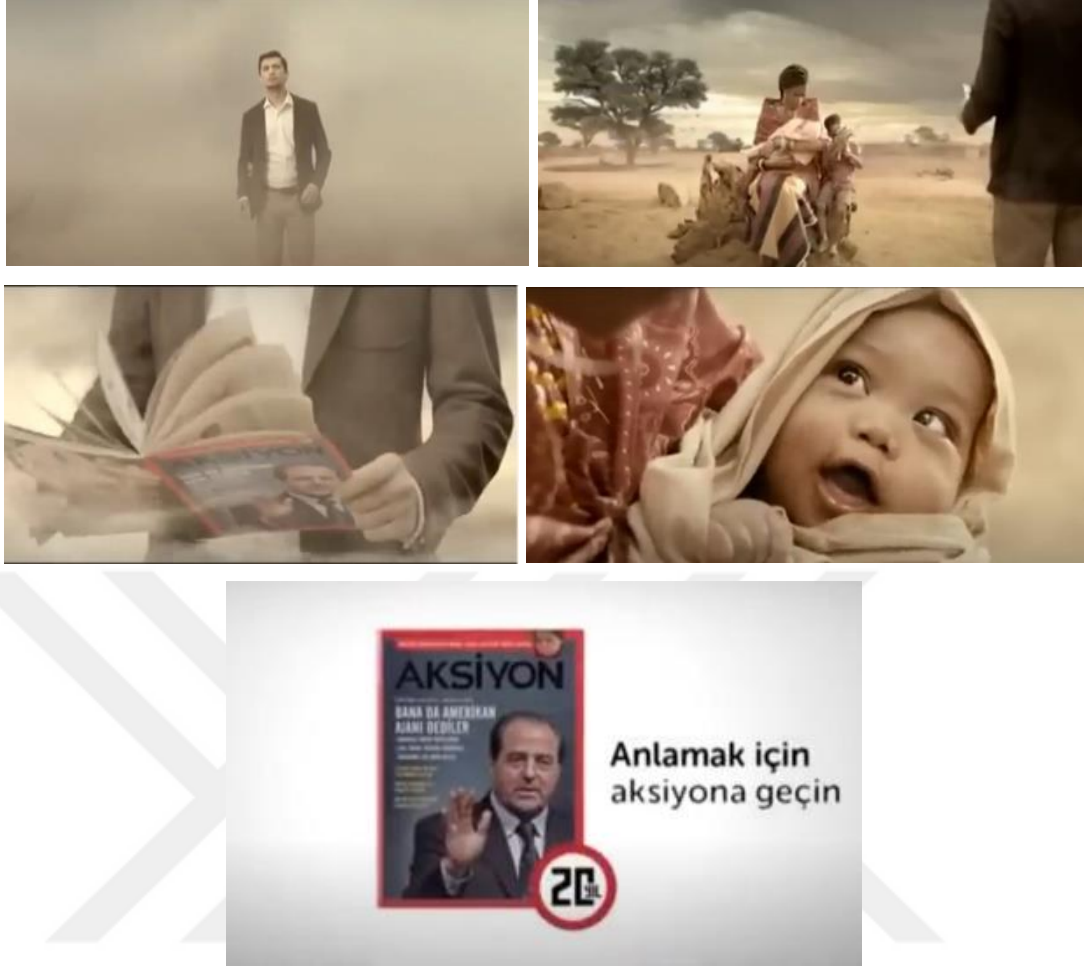
Yine Zaman gazetesinin "Zaman Kardeşlik Zamanı" adlı bir billboard reklamında Zaman gazetesini okuyan bir asker ve bir sivil görünmektedir. Askerin elinde tuttuğu gazetenin arka kapak sayfasında "Bir ihtimal dava var" diye bir başlık yer almaktadır. Bu başlığın subliminal olarak “askeri darbeyi” işaret ettiği iddia edilmiştir.

Görsel 2. 2. "Zaman Kardeşlik Zamanı" adlı billboard reklamı.

Kaynak: https://www.aydinlik.com.tr/haber/dizi-ve-reklamlarda-feto-mesajlari-verildi-31895#google_vignette (Erişim Tarihi: 17.07.2023)

Örgüte ait Aksiyon dergisinin 2014 yılında yayımlanan bir reklamında da puslu bir havada silah sesleri duyulmakta, bu esnada yürüyen bir adam görünmektedir. Ardından ağlayan bir bebeğin sesi eşliğinde bu adam elinde tuttuğu Aksiyon dergisini açmaktadır. Aksiyon dergisinin sayfaları açılınca puslu hava bir anda dağılmaktadır. Bu reklamda ise örgüt, puslu hava ile ülkenin mevcut durumunu, silah sesleri ile askeri darbeyi, Aksiyon dergisinin açılması ile örgütün hedeflerinin gerçekleşeceği, puslu havanın dağılması ile de darbe sonrası Fetullahçı cuntanın yönetimi ele geçireceği mesajını verdiği iddia edilmektedir.

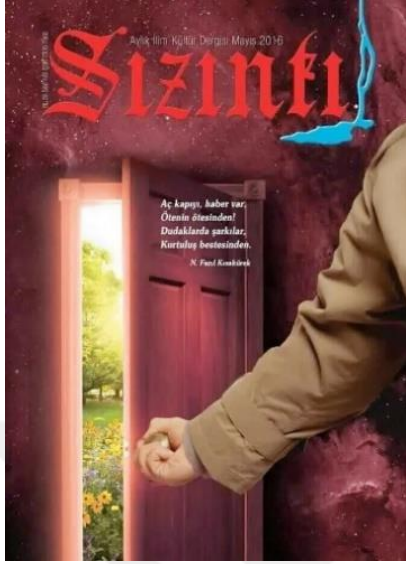
Görsel 2. 3. Aksiyon dergisinin reklamından görseller

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/gundem/darbenin-sifresini-feto-medyasina-gommusler-2502774> (Erişim Tarihi 18.07.2023)

30 Mart yerel seçimleri öncesinde 27 Mart 2014'te FETÖ, medyası aracılığıyla dönemin hükümetini hedef alan bir ses kaydını internete düşürmüştür. Ses kaydında dönemin Dışişleri Bakanı, MİT Müsteşarı, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı ve Genelkurmay İkinci Başkanı gibi devlet görevlilerinin katıldığı toplantının devlet sırrı niteliğindeki konuşmaları vardı. Suriye İç Savaşı ve Türkiye ile ilgili sorunların konuşulduğu toplantının ses kayıtlarının yayınlanması ile FETÖ, hükümetin yaklaşan seçimlerin hemen öncesinde Suriye ile bir savaş planladığı şeklinde bir algı oluşturmayı amaçlamıştır.⁶⁸

⁶⁸ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 11.07.2023)

Örgüte ait Sızıntı dergisinin Mayıs 2016 sayısının kapağında sadece kolu görünen haki renkli yahut askeri üniformalı birisi yeşilliklere açılan bir kapının kolunu tutmaktadır. Burada da örgütün, askeri darbenin yakın olduğu mesajını verdiği iddia

edilmiştir. Bir diğer dikkat çekici unsur da Sızıntı dergisinin bütün sayılarının kapağında yer alan mavi renkli su sızıntısı görselidir. Derginin sağ üst tarafında yukarıdan aşağıya doğru sızan ve zeminde biriken suyun İsrail-Filistin haritası ile benzerliği dikkat çekicidir. Öyle ki su birikintisi tam olarak Batı Şeria hariç, Doğu Kudüs'ü de içine alan bir İsrail haritasıdır. Acaba Fetullahçılar bu görsel üzerinden, "Türkiye'den İsrail'e su (istihbarat) sızıyor" mu demek istemişlerdir?

Görsel 2. 4. Sızıntı dergisinin kapağı (Mayıs 2016)

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/gundem/darbenin-sifresini-feto-medyasina-gommusler-2502774> (Erişim Tarihi 18.07.2023)

FETÖ'nün etkili gazetecilerinden birisi olan Emre Uslu kişisel Twitter hesabından 14 Eylül 2015 tarihinde bir takipçisinin "Türkiye'ye ne zaman geleceksin?" sorusuna "2016 Temmuz" diye cevap vermiştir. Uslu ayrıca 14 Mart 2016 tarihinde takipçilerinden 22 Temmuz 2016-12 Ağustos 2016 tarihleri arası Türkiye'ye dönmek için bilet almalarını istemiştir. Bu tarihleri özellikle belirtmesi Emre Uslu'nun 15 Temmuz Darbe Teşebbüsü'nden haberdar olduğunu akıllara getirmektedir.

Görsel 2. 5. Emre Uslu'nun "X" hesabından yaptığı paylaşımlar

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/gundem/darbenin-sifresini-feto-medyasina-gommusler-2502774> (Erişim Tarihi 18.07.2023)

Yine FETÖ mensubu olduğu kamuoyunca bilinen Tuncay Opçin, 13 Temmuz 2016'da yerel saatle 05:53'te kişisel Twitter hesabından "Yatakta basıp şafakta asacaklar." şeklinde tehditkâr bir mesaj paylaşmıştır (Önsel, 2016: 21). Opçin'in bu mesajı darbeden haberdar olduğu ve mesajda tehdit edilenin Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan olduğu düşünülmüştür.

Görsel 2. 6. 13.07.2016'da Tuncay Opçin'in "X" hesabından yaptığı paylaşım

Kaynak: <http://amp.odatv4.com/guncel/yatakta-basip-safakta-asacaklar-1607161200-97387> (Erişim Tarihi 18.07.2023)

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın FETÖ yapılanması için kullandığı "İnlerine gireceğiz" sözü üzerine daha sonra firari olarak aranacak olan FETÖ mensubu Türkiye İş Adamları ve Sanayicileri Konfederasyonu (TUSKON) Başkanı Rızanur Meral, TUSKON'un 5. Olağan Seçimli Genel Kurulu'nda (2014) Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı kastederek, "Yakında kimlerin inlerde yaşadığını herkes görecektir" diyecek kadar ileri gitmiştir.⁶⁹ Bu da FETÖ'nün ne denli güç sarhoşluğu içerisinde olduğunu göstermek açısından kayda değerdir.

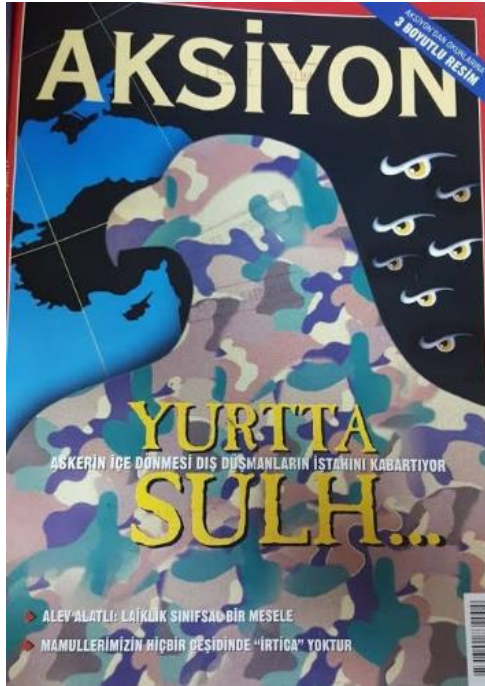
⁶⁹ www.hurriyet.com.tr/amp/ekonomi/rizanur-meralin-o-sozleri-dosyada-iddiasi-40199039 (Erişim Tarihi 11.07.2023)

Görsel 2. 7. Çağlayan dergisinin ilk sayısının kapağı

Kaynak: Önsel, 2016: 26.

FETÖ’nün Sızıntı dergisi dışında bir diğer dergisi de Çağlayan’dır. İnternet üzerinden yayın yapan bu derginin ilk sayısı, "Sızıntı'dan Çağlayan'a" sloganıyla çıkmış ve kapağında; "Sızıntı umman oldu, can içinde can oldu, lütfeyledi yaradan, coştı çağlayan oldu" yazmaktadır (Önsel, 2016: 25).

Görsel 2. 8. Aksiyon dergisinin Mart 1997 sayısı.

Kaynak: Mustafa, Ö. 2016: 26.

FETÖ’nün düşünce dergisi Aksiyon’un Mart 1997 sayısının kapağı oldukça ilginç bir şekilde tasarlanmıştır. Askeri kamuflajla bezeli bir kartal figürü Türkiye’nin doğusunu da içine alacak şekilde tüm Orta Doğu’yu kaplamaktadır. Malum, kartal figürü ABD’nin sembolüdür. Kapakta kullanılan slogan ise oldukça manidardır: “Yurtta Sulh.” (Önsel, 2016: 26).

4.8. Fetullahçılığın Ortaya Çıkmasında Konjonktürün Etkisi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, hilafetin ve şerri hükümlerin yürürlüğünün kaldırılması, devrim kanunlarının sert bir şekilde uygulamaya konması, tekke ve zaviyelerin kaldırılması gibi gelişmeler Türkiye'de bulunan dini grupları yok etmek bir yana daha da güçlenmesine ve kontrol dışına çıkmasına sebep olmuştur (Öztürk, 2017: 12). Zira cumhuriyetin kurucu iradesinin tasarrufu olarak icra edilen inkılaplar, halkta "din elden gidiyor" algısı oluşturmuş, bunun neticesinde de mehdi, mesih, müceddit gibi kimi dini kimlikler kurtarıcı olarak görülmeye başlanmıştır (Şahin, 2014: 335)

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ülke içinde kök salmış yüzlerce yıllık cemaatleri ve tarikatları kontrol etmesi veya yönlendirmesi söz konusu olmamış, aksine bu gruplar toplum nazarında resmi dini kurumlardan ve şahıslardan çok daha etkin ve itibarlı olmuştur. Kemalizm ve onunla hercümerç olmuş laiklik ilkesi, dini alanı ve dindar kesimi kamusal alanın dışına itmeye çalışmış, bu durum karşısında dindar çevreler de uzun yıllar resmi olana, devlete ve kamuya karşı mesafeli olmaya özen göstermiştir (Bulut, 2016: 70). Dindar ve dini alan üzerindeki resmi baskılar beraberinde doğal bir ihtiyaç olan inanma-ibadet olgusunun gizli ve denetimden uzak ellerce (özellikle Kur'an kursları, medreseler, tekkeler vb. gibi) ifa edilmesine yol açmıştır. Dindar kesimin siyasi muhalefeti 1950 sonrası Demokrat Parti iktidarı eliyle iktidara taşınma fırsatı bulmuş (Bulut, 2016: 70), bu dönemden sonra da her dönemde gerek iktidar gerekse muhalefet tarafından sürekli ihtiyaç duyulan kesim olmuştur. Fetullah Gülen ve yapılanması da bu ihtiyacı çok iyi okumuş ve 50 yıl boyunca (1966-2016) siyasi ve ekonomik olarak koşulların gereğini Makyavelci bir anlayışla yerine getirmiştir.

Fetullahçılığın da ortaya çıkışı ve yükselişinde ve özellikle bir terör örgütüne evirilişinde ülkedeki siyasi iktidarsızlık çok önemli yer tutar. Fetullahçılar bu konjonktürden çok iyi istifade etmiş, örgütünü genişlemesi ve siyasi destekler kazanmak için özellikle eğitim faaliyetleriyle ciddi anlamda güç kazanmış, neticesinde çok daha geniş halk kitlelerine ulaşma imkânı bulmuştur (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018). Gülen, konjonktüre uyum hakkında şunları söylemiştir: "Her devrin şartlarına göre bir hizmet stili vardır. Önemli olan, şartları ve şartların gereğini iyi tespit edip, işe öyle koyulmaktır." (Gülen'den aktaran Bulut, 2016: 101).

Fetullah Gülen ve sağ kolu olarak ifade edilen Nurettin Veren, başta cumhurbaşkanları ve başbakanlar olmak üzere doksanlı yılların başından itibaren siyasilere yakın ilişkiler kurmuş, örgütün menfaatine görüşmeler gerçekleştirmiş ve birlikte fotoğraf vermek için büyük çaba sarf etmiştir (Veren, 2016: 155-174). Bu görüşmelerin fotoğrafları internet sitelerinde ve haber kaynaklarında bolca yer almaktadır.

Fetullah Gülen'in "dinler arası diyalog" projesini ısrarla savunması örgütün gerek konjonktüre hızla ayak uydurmasının bir neticesi gerekse de uluslararası sistemin hâkim güçlerince kullanışlı bir araç olmasının önemli bir göstergesidir (Polis Akademisi Başkanlığı, 2018). Gülen, "dinler arası diyalog", "hoşgörü", "eğitim faaliyetleri" ve "ılımlı İslam" gibi argümanları araçsallaştırmak suretiyle, hem Türkiye'de hem de uluslararası arenada alan ve itibar kazanmış, siyasi ve ekonomik figürleri menfaatleri doğrultusunda çok etkili kullanmayı başarmıştır.

Öte yandan Fetullahçı örgütlenmenin ülke içinde gizli eller tarafından desteklenmesinin bir başka nedeni de 1979 İran İslam Devrimi'dir. O tarihlerde Türkiye'de sağ-sol çatışmaları alevlenmiş sokaklarda anarşi hâkim hale gelmiştir. 12 Eylül (1980) Askeri Darbesi sonrasında yönetime el koyan Askeri Cunta sadece sağ ve sol örgütleri değil aynı zamanda İslami cephede cereyan eden hareketleri de kontrol etme ihtiyacı hissetmiştir. Bu minvalde özellikle İran İslam Devrimi'nin olası etkileyeceği ülkelerden biri Irak diğeri ise Türkiye'dir. Irak'ın bu devrimden etkilenmesini önlemek ve İran'ın etki alanını daraltmak için ABD ve onun kontrolündeki Batılı güçler İran-Irak savaşını stratejik çözüm olarak desteklemiştir. Türkiye'de ise İran kontrolünde hareket etme ihtimali olan radikal dini hareketlere karşı ılımlı ve laiklikle sorunu olmayan yapıların desteklenmesi gündeme gelmiştir. Fetullahçılığın da bu amaçla İran'ın rejim ihracı çalışmalarına bir alternatif olmak üzere desteklendiği değerlendirilmektedir (Çetinkaya, 2014: 133-134).

Atay, laikliği devletin (hukukun) dinden bağımsızlaşması sekülerizm ise toplumun dinden bağımsızlaşması olarak değerlendirir (Atay, 2021: 65). Bu anlamda Türkiye'nin laiklik ve sekülerlik derecesi oturmuş değildir. Konjonktür olarak inişli çıkışlı bir seyir halindedir. Tarikatlar ve cemaatler de devletin ve siyasi iktidarların laiklik uygulamaları karşısında kendilerine en uygun konumu seçmekte, her koşulda en az zararı ve en fazla kazancı gözetmektedir. Bu anlamda tarikatlar ve cemaatler de

en az iktidarlar kadar pragmatisttir. Fetullahçılık da “laiklik” ile “şeriat” arasında kendisine en fazla model biçilen yapılardan birisi olmuştur.

Radikal İslamcılar, Gülençiler hakkında "Devletçi ve Amerikancı" (Çetinkaya, 2014: 151-152) gibi düşüncelere sahipti. 1977'de ülke genelinde yayılan Yüksek İslam Enstitüleri boykotunu Gülen, "İslam'da boykot yoktur" diye reddetmiş, 12 Eylül öncesi vaazlarında da "Var mı Resulullah'ın yürüyüş yaptığı, var mı slogan attığı" diye taraftarlarına sükûnet çağrısı yapmıştır (Çetinkaya, 2014: 151-152). Yine Gülen, Şubat 1980'deki bir vaazında, "Anarşist ve teröristleri devletin askeri ve polisine bildirmeyenler Allah katında sorumludur" diyecek kadar devletçi görünmektedir (Çetinkaya, 2014: 151-152). Oysa bu tutumunun amacı sadece ve sadece tüm olası rakipleri bertaraf edip, devletin itibar duyduğu yegâne örgütlenme olmak ve böylece dikkatlerden ve risklerden uzak bir şekilde devlete sızmaaktır. Gülen'in devlete ve milliyetçiliğe bakışı da oldukça yanıltıcıdır: "Devletin yanındayım, devletçi değilim. Hür teşebbüsün, ferdi kazancın, belli ölçüde liberalizmin yanındayım. Turancı değiliz, ırkçı değiliz. Türkçülüğü, Türklüğü dinin yerine konmuş milliyetçilik şeklinde görmek, çok ciddi bir yanılgıdır" (Bulut, 2016: 43).

12 Eylül darbesini destekleyen Gülen, 1980'lerde yükselişe geçen İslami hareketle arasına mesafe koymaya çok önem vermiştir. Hiçbir zaman İslam'ın ya da Müslümanların dertleriyle dertlenmeyen Gülen 26 Şubat 1989'da İzmir Hisar Camii'nde sokaklara taşan bir cemaate verdiği ve aynı anda 35 camide birden yayınlanan vaazında, o günlerin en hararetli konusu olan “türban eylemleri” hakkında şunları dile getirmiştir:

“Çok yakın arkadaşlarımız, fotoğraflarıyla tespit ettiler. Sultanahmet'te olan hadisenin arkasında da esas din düşmanları var. Sözde türban adına yürüyorum diyenler, istihbarat örgütlerince derdest edilince, bu başörtülü, mantolu veya çarşafli kadınların çoğu erkek olarak çıktı ortaya ve bunların çoğu bir kostüm dükkânından nasılsa İslami kıyafetler almış, kendini sokağa atmış açık saçık kadınlar olduğu tebeyyün etti” (Çetinkaya, 2014: 151-152).

4.8.1. Fetullahçıların Siyaset ve Ekonomi Dünyasıyla İlişkisi

Fetullah Gülen, ilk gençlik yıllarından beri siyasilerle ve bürokratlarla oldukça yakın ilişkiler kurmaya çalışmış, buradan aldığı güçle ve cesaretle örgütünü ülke içinde ve yurtdışında genişletecek adımlar atmıştır. Hangi parti veya siyasi görüş iktidardaysa yahut iktidar olma ihtimali varsa onlarla yakınlaşan Gülen, kimi merkez sağ partilerle

kimi Kemalistlerle kimi de milliyetçilerle birlikte görünmekten çekinmemiştir. Her devrin aranan adamı olmayı başarmıştır. Oysa Gülen, 1995 yılında Savaş Ay'la yaptığı bir röportajda siyasetle ilgili şunları söylemiştir: "Ben Cebrail Aleyhisselam'ı çok severim. Onun mübarek ismi geçtiği zaman, gözlerim yaşarır, burnumun direği sızlar. Tabii ki mübarek yüzünü rüyada bile görmediğim bir melektir. Farz-ı muhal, o bile gelse Türkiye'de bir parti kursa, onun partisini bile desteklemem" (Öztürk, 2017: 25). "Eûzü billâhi mine's-siyâse" (Siyasetten Allah'a sığınırım) diyen ama daha sonra Demokrat Parti'ye destek veren Said Nursi gibi Gülen de şartlara göre değişmiştir (Özçelik, 2017: 42). Yine aynı Gülen, Ölçü ve Yoldaki Işıklar-3 (s.96) isimli kitabında Siyasetle ilgilenme konusunda yaptıklarının tam tersini söyler (Çetinkaya, 2014: 50): "Siyasete karışmam, siyasete karışma demek, vatan ve millet işine, milletin hayat ve bekasına karışma demektir. (...) İslami olmayan gazete ve mecmuaları okumak zararlı olur. Eğer mutlaka okunması gerekiyorsa sadece başlıkları okunmalıdır." der.

Gülen, doksanlı yılların başlarında özellikle İçişleri Bakanlığı bünyesindeki bazı militanlarının görevlerinden uzaklaştırılmasına tepki olarak eski Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a hitaben Sızıntı dergisinde şunları yazmıştır:⁷⁰

"Şimdi istersen uyu; çünkü bundan sonra kopacak kıyamet senin kıyametin olacaktır! Evet, yakın bir gelecekte sen, sırtında bir kambur gibi tarihî mesuliyetlerin, derdest edilip tarihleşeceğin gayyaya götürülürken, senin ihmaline, senin iğfaline, senin hıyanetine uğramış, bütün ihmalzedelerin, bütün iğfal zedelerin, bütün hıyanet zedelerin kahredici bakışları, çıldırtan çılgınlıkları ve arş-ı adaleti ihtizaza getiren tazallümleriyle, ölüp ölüp dirilecek ve "keşke, ben de toprak olsaydım" deyip inleyeceksin."

Latif Erdoğan, Gülen'in, merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal hakkında, "Aklı anamın aklı kadar olanlar Özal'ı kurtarıcı sanıyor. Bizim hizmette olsaydı Özal'a semt imamlığı verir miydin bilmiyorum." dediğini aktarır (Şahin, 2014: 346). Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın vefatı sonrasında uzun yıllar boyunca Fetullahçılar yahut derin devlet tarafından "zehirlenerek öldürüldü" gibi iddialar gündeme gelmiş, bu kapsamda Cumhuriyet Savcılığı soruşturma başlatmış, merhumun mezarı açılarak kendisinden bazı biyolojik örnekler alınmıştır (Avcı, 2015: 284-286). Her ne kadar savcılık soruşturması "normal ölüm" olarak sonuçlandırılmış olsa da toplumdaki genel kanaat hala "zehirlenerek öldürüldü" yönündedir. Turgut Özal ise çok güvendiği bir gazeteciye Fetullah Gülen hakkında şunları ifade etmiştir:⁷¹

⁷⁰ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 27.06.2023)

⁷¹ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 27.06.2023)

“.... Bende bıraktığı intiba kendisinden soğumama hatta çekinmeme sebep oldu. Çünkü büyük bir ihtirasa sahip olduğu anlaşılıyor. Ona Türkiye yetmiyor, dünyayı istiyor. Sonraki dönemlerde bana gelen bilgiler de bu fikrimi destekliyor. Yalanı da rahat söylediğini fark ettim. Bunu güvendiğim müntesiplerinden birine örnek vererek anlattığımda, “Onun yalanı bile güzeldir” demesi beni daha da ürküttü. Zira bu zat etrafındakilere hulul ediyor ve neredeyse onları esir alıyor. Son görüşmemizde yüzüme iltifatlar yağdırırken gıyabımda olmadık şeyler söylediği ve yazdığı kulağıma geliyor. Benim bildiğim İslam âlimleri böyle davranmıyor. Dünyayı, düzeltmek için kontrol etme anlayışı da Hitler’i hatırlatıyor. Hitler ilkokul mezunuydu ama dünyanın en önemli hatiplerindendi. Yüksek ikna kabiliyeti ile Almanları peşinden sürükledi. Hocaefendi’yi de tahsili olmamasına rağmen fevkalade hitabeti ve ikna kabiliyeti açısından Hitler’e benzetiyorum. Hitler milliyetçi bir yol tutturmuş bu ise motivasyon için dini kullanıyor. İnşallah ben yanlış düşünüyorum olurum.”

FETÖ’nün en çok başvurduğu yöntemler yalan ve iftira olurken, Fetullah Gülen’in yalan konusunda geçmişte oldukça hassas görünmüş, hatta saati birkaç dakika da olsa farklı söylemeyi yalan olarak kabul etmek gerektiğini söylemiştir (Öztürk, 2017: 51).

1997 yılında Milli Güvenlik Kurulu’nun aldığı 28 Şubat kararları hakkında Gülen, şunları söylemişti: “Eğer işin içinde bir hata varsa bu içtihat hatasıdır. Hatta fakihlerin mülahazasıyla da yaklaşılabılır. İçtihatındaki hatalar bir sevap kazandırır. İsalet olursa iki sevap kazandırır” (Aydın, 2017: 57). Gülen, diğler siyasilerle olan yakın ilişkisinin aksine Necmettin Erbakan’a ve Milli Görüş hareketine karşı pek de iyi duygular beslemiyordu. Necmettin Erbakan ile Fethullah Gülen’in yıldızı hiç barışmamıştır. Erbakan’ın sisteme muhalif siyasî çizgisine karşın Gülen, kapitalist ekonomik küresel sistemle ve Türkiye’deki mevcut, yerleşik resmî ideolojiyle görünürde uyumlu modern muhafazakârlığı benimsemiştir (Atay, 2023: 35). Öyle ki 28 Şubat sürecinde katıldığı bir televizyon programında Gülen, “Onunla anlaşamıyoruz” dediği, dönemin Başbakanı Erbakan’a hitaben; “Beceremediniz, artık bırakın!” demişti (Bkz. EK-6: 28 Şubat Süreci’nde Gülen’in manşetlerine yansıyan söylemleri).⁷² Fethullah Gülen, zamanın güçlü komutanlarından Genelkurmay İkinci Başkanı’na örgüt mensubu iş adamları A.K. ve V.H. aracılığıyla gönderdiği mektupta şunları söyler (Uzun, 2015: 297-300):

“Genelkurmayımızın çok değerli İkinci Başkanı Sayın Komutanım! (...)
Tamamen Türk eğitim sistemine bağlı olarak faaliyet gösteren bu okullarda eğer Türkiye Cumhuriyeti’nin lâik, bağımsız ve sosyal bir hukuk devleti özelliğinin aksine bir faaliyet varsa, devletimizden önce ben bu okulların açılmasını teşvik etmiş biri olarak kapatılmalarını teşvik ederim. Eğer, bazılarının iddia ettiğİ gibi bu okullarda herhangi bir dış ülkeden veya ülkemize düşman kuruluşlardan alınmış tek kuruluşluk destek varsa, zaten hastalıklarla sonuna gelmiş hayatımı bizzat kendi ellerimle noktalarım. (...) Böyle bir mektupla kıymetli vakitlerinizi işgal etme sùî edebinde

⁷² <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 29.06.2023)

bulunduğum için tekrar özür diler, yeni yılda sıhhat ve afiyet dileklerimle birlikte en derin saygılarımın kabulünü arz ederim efendim!”

1997 senesinde Kanal D’de gazeteci Yalçın Doğan’ın sunduğu Yalçın Doğan’la Güncel programına konuk olan Gülen, 28 Şubat Süreci’nde askerlerin siyasilere daha demokrat, daha mantıklı ve daha fazla sorumluluk bilinciyle hareket ettiğini söylemiştir: “Askerlerimiz bir yönüyle yaptıkları bazı şeylerden ötürü bazı çevrelerce belki anti-demokratik sayılıyor olabilirler ama onlar konumlarının gereğini Anayasa’nın onlara verdiği şeyleri yerine getiriyorlar. Hatta dahası ben zannediyorum onları bazı sivil kesimlerden daha demokrat.”⁷³ Fetullah Gülen, aynı programda sunucunun, siyasilere sık sık görüşüp görüşmediği sorusuna şu yanıtı vermiştir:⁷⁴

“Hayır, sık sık görüşmüyorlar. Belki hani Tansu Hanımla üçü bilemeyeceğim dördü geçmez. Mesut Beyle de bu kadar ancak. Ecevit Beyle de iki üç defa öyle olmuştur. Deniz Baykal ile bir defa veya iki defa birisi de her halde Kasım Gülek’in merhumun cenaze töreninde olmuştur. İnönü Beyle de orada görüşmek nasip olmuştur. Necmettin Erbakan’la da hayatımda iki defa veya üç defa görüşmüşümdür.”

Buradan da anlaşılıyor ki Gülen, siyasilere ve siyasetle oldukça fazla ilgilidir. Bu ifadelerinin ardından Gülen, merhum Necmettin Erbakan ile olan diyalogunun iyi olmadığı noktasında özellikle üzerinde durmuştur.⁷⁵ Örgütün üst düzey eski üyelerinden Latif Erdoğan, Fetullah Gülen’in İstanbul Altunizade’deki FEM binasının 5. katını özel görüşmelerini yapabilmek için dizayn ettiğini söyler.⁷⁶ Dönemin Başbakanı merhum Necmettin Erbakan’ın 11 Ocak 1997 tarihinde Başbakanlık resmi konutunda cemaat ve tarikat liderlerine vermiş olduğu iftar yemeğine karşılık, Fetullahçıların en popüler vakıflarından olan Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı tarafından Hilton Convention Center’da 27 Ocak 1997 tarihinde bir iftar yemeği verilmiştir. O geceki iftar programına katılanların profiline bakıldığı zaman farklı din, mezhep, etnik köken, parti, ideoloji ve kültürden isimlerin yer aldığı görülecektir (Yıldırım, 2016: 173).

Fetullah Gülen’in açık bir şekilde siyasi tarafını ve oyunu belli ettiği ilk seçim daha doğrusu referandum 2010 Anayasa Değişikliği Referandumu’dur. Gülen referandum öncesinde şunları söylemiştir: “Değil sadece kadını erkeğiyle, çocuğuyla ve dünyanın dört bir yanına dağılmışıyla hayatta olan insanları, imkân olsa mezardakileri bile kaldırarak o referandumda 'Evet' oyu kullandırmak lazım.

⁷³ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 16.07.2023)

⁷⁴ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 16.07.2023)

⁷⁵ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 16.07.2023)

⁷⁶ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 01.07.2023)

Mezardakiler bile kalksın. Ben zannediyorum kalkarlar da. Ben zannediyorum ruhları koşar da.”⁷⁷ Fetullah Gülen’in bu şekilde açıktan ve dini argümanlar kullanarak referanduma “evet” oyu istemesinin nedeni Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun (HSYK) yapısını değiştirerek, kendi militanlarını etkili konumlara getirmek, böylece yargıyı ele geçirerek kendilerine engel olarak gördüğü kişileri yargı marifetiyle saf dışı bırakmaktır. Nitekim FETÖ yargısının işine yarayacak şekilde bir düzenleme yapılmış, Anayasa Mahkemesi’nin üye sayısı on birden on yediye, HSYK’nın üye sayısı da yediden yirmi ikiye çıkarılmıştır (Tayyar, 2015: 76).

Fetullah Gülen ve örgütü hiçbir dönemde Müslümanların genelini ilgilendiren konuları kendilerine dert edinmemiştir. Onların gündemi her zaman farklı olmuştur. Örgütünün menfaatini gözeten Gülen, kendi aleyhlerine olabilecek hiçbir tartışmanın ve sorunun bir parçası olmamış, aksine kendilerini azami derecede Müslümanların sorunlarından uzak tutmaya çalışmıştır. Bunun en net örneklerinden birisi de 31 Mayıs 2010’da Akdeniz’de uluslararası karasularda Filistin’e gitmekte olan Komorlar bandıralı Mavi Marmara isimli gemiye İsrail askerleri tarafından düzenlenen silahlı saldırı sonucu Gülen’in takındığı tavidir (Şahin, 2014: 36). Bu saldırı sonucu 10 Türk vatandaşı hayatını kaybetmiş, birçok kişi de yaralanmıştı. Gülen bu menfur saldırıyla ilgili 3 Haziran 2010’da Amerikan Wall Street Journal Gazetesi’ne şunları söylemiştir: “İsrail’in onayı olmadan hareket etmek, otoriteye başkaldırıdır" (Atay, 2023: 45). Türkiye’de İsrail’in yaptığı bu zulme karşı yoğun tepkiler gösterilirken, FETÖ mensupları 2008 yılında Gazze saldırısı sırasında yaptığı gibi İsrail büyükelçisini konferansçı olarak Fatih Üniversitesi’ne davet etmiştir (Öztürk, 2017: 203; Şahin, 2014: 141). Gülen daha sonra gazetecilere, İsrail’in bu hukuksuz saldırısında ölen Türk vatandaşları için ‘şehit olmadıklarını’ söylemiştir.⁷⁸ Eski Milletvekili Şamil Tayyar’a göre (2015: 30) Fetullahçıların kırılma noktası olarak, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın, Davos Ekonomik Forum toplantısında daha sonra “One minute” olayı olarak anılacak olan dönemin İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres’e yönelik sert çıkışı olduğunu söyler.

Gülen’in İsrail hassasiyeti 90’lı yılların başına kadar iner. Saddam Hüseyin’in 1991 yılının başlarında Körfez Savaşı sürecinde İsrail’e yönelik füzeli saldırısının

⁷⁷ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 03.07.2023)

⁷⁸ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 03.07.2023)

ardından Gülen, ağlamaklı bir ifadeyle, "İsraili çocuklar kim bilir ne kadar korkmuştur." derken, İsrail'in onlarca yılda defalarca kere Gazze'ye yağdırdığı bombalarda parçalanan yüzlerce çocuk ve masum insan için tek bir söz söylemez (Şahin, 2014: 141).

1950'lerden itibaren ortaya çıkan ve 1980'lerden sonra çeşitlenen New Age (Yeni Çağ) tarzı yapılar spiritüalist, mistik, egzotik, fantastik, fanatik, kültik, astrolojik söylemlerle kendini var eder. New Age tarzı tarikatların ruhsal terapileri, alternatif tıp uygulamaları, bilimsellik iddiasındaki astrolojik varsayımları eskiyle değil yeni olanla irtibatlıdır. New Age, modern dünyaya gayet güzel intibak etmiş ama diğer yandan da endüstriyel-kapitalist çağa bir reddiye sunan bir yoldur (Bruce ve Yearley'den aktaran Atay, 2021: 73). Bir bakıma postmodern çağın karakteristik din üretim metodudur.

FETÖ'ye ait şirketler, gazeteler, televizyonlar, radyolar, dergiler vs. gibi markalar oldukça dikkat çekicidir. Adeta New Age tarzı tarikatlarda oldukça sık görülen uzay, evren, ışık, gök temalı isimler sembolizmi, ezoterizmi ve Masonik yapıları hatırlatmaktadır. Benzer isimlendirme yöntemi ABD merkezli birçok markanın aynısıdır (Bulut, 2016: 377, 380). Fetullahçılık benzeri küresel ölçekte faaliyetlerde bulunmuş birçok New Age tarzı tarikat mevcuttur. Örnek verilecek olursa; 1955 yılında Evanjelist vaiz Jim Jones liderliğinde ABD'nin Indianapolis şehrinde kurulmuş "The Peoples Temple of the Disciples of Christ"; 1980'lerin sonunda Katolik din adamları Joseph Kibwetere, Dominic Kataribabo, Credonia Mwerinde öncülüğünde Uganda'da kurulmuş "Movement for the Restoration of the Ten Commandments of God"; 1954 yılında Lafayette Ronald Hubbard liderliğinde ABD'de kurulmuş modernite ile uyumlu ve daha dünyevi Scientology (Atay, 2021: 73); 1973 yılında Fransa'da Claude Vorilhon liderliğinde kurulmuş Raëlian bunlardan bazılarıdır ("Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 32-55).

4.9. Fetullah Gülen ve Örgütü Hakkında Hazırlanan Bazı Emniyet-İstihbarat Raporları ve Fetullahçıların Güvenlik Birimlerindeki Yapılanması

Fetullah Gülen ve örgütü hakkında doksanlı yıllardan beri emniyet ve istihbarat birimleri tarafından bazı raporlar tanzim edilmiştir. Bu raporlar bazen adli ve idari

soruşturmalarla neden ve konu da olmuştur. Aşağıda hazırlanan bu raporlardan bazıları kısaca yer almaktadır.⁷⁹

1. Fetullahçıların Emniyet Teşkilatı içerisindeki yapılanmasına yönelik hazırlanan ilk rapor Mart 1992’de Emniyet Genel Müdürlüğü, dönemin İstihbarat Daire Başkanı, T. M. tarafından hazırlanan ve Teftiş Kurulu Başkanlığı’na gönderilen “Bazı Emniyet Mensuplarının İlegal Faaliyetleri” adlı rapordur.
2. Bir diğer önemli rapor, 16 Nisan 1999’da Ankara Eski Emniyet Müdürü C. S. ve İstihbarattan Sorumlu Emniyet Müdür Yardımcısı O. A. tarafından hazırlanan, “Fetullah Gülen ve Işık Tarikatı” isimli rapordur. Bu raporda Fetullahçı yapılanma Hasan Sabbah’ın “Haşhaşiler” örgütüne benzetilmiştir. C. S. ve yakın ekibi bu rapordan sonra kumpas sonucu tasfiye edilmiştir. S. ve A’nın hazırladığı rapora istinaden Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM) eski savcısı, 21 Nisan 1999 yılında Fethullahçılarla ilgili ilk soruşturmayı açmıştır. Bu soruşturma Fetullahçı Örgütlenme hakkında açılan ilk soruşturma özelliğini taşır. Savcının da bu soruşturmanın akabinde bir kaset kumpasının mağduru olduğu bilinmektedir. DGM Savcısının hazırladığı 79 sayfalık iddianame, ABD yargısına ulaşınca Gülen ve avukatları 6 Kasım 2001’de ABD Newark Adliye savcısı Bruce Repetto’ya ifade vermeye gitmiştir (Canikligil, 2016: 90). Savcı Bruce Repetto, Gülen’e şu soruyu yöneltmiştir: “Hükümette insanların yerini değiştirmeye uğraştınız mı?” Gülen: “Ben onu rüyalarımda bile düşünmedim. Buna bir açıklama ilave etmek istiyorum. 25 yaşındayken kapıma, ayağıma kadar gelip milletvekili olmamı önerdiler ve ben Allah’a yakın olmayı seçtim. Allah’ın rızası bu pozisyonun önünde gelir.” (Canikligil, 2016: 90). James J. Harrington’un, “Fethullah Gülen’in Hukuk Serüveni” isimli kitabında bu süreç daha farklı anlatılır (Canikligil, 2016: 91). Gülen’in ifadesi Ankara 2 No’lu DGM Başkanı H. E.’nin isteği üzerine alındığını, Federal Devlet Savcı Yardımcısı Bruce Repetto’nun ifade alımına başkanlık ettiğini, Gülen’in Türkiye’den gelen avukatlarının ve tercümanının da görüşmede hazır bulunduğunu söyler. Gülen’in 56 sayfalık ifadesi daha sonra Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi’ne ulaşmıştır (Canikligil, 2016: 93).

⁷⁹ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 01.07.2023)

3. Emniyet İstihbarat Eski Daire Başkanı S. U., 5 Mayıs 1999'da "Fetullah Gülen Grubu" adında bir istihbarat raporu hazırlamıştır. Bu raporda İstihbarat Daire Başkanlığı'nın 1996 yılında hazırlamış olduğu "İslam'da Mezhepler Tarikatlar ve Dini Akımlar" raporu ile Temmuz 1998'de hazırlanan istihbarat bültenine yer verilmiştir.
4. Bir başka önemli raporlar ise Emniyet Genel Müdürlüğü, İstihbarat eski Daire Başkanı M. A. tarafından hazırlanan 12 Temmuz 1999 ve 16 Ağustos 1999 tarihli raporlardır. Bu raporlarda da diğer raporlarda olduğu gibi Fetullahçıların emniyet, mülkiye ve adliye başta olmak üzere devlet kurumlarında nasıl örgütlendiklerini göstermektedir.
5. 2000 yılı Ekim ayında Emniyet Genel Müdürlüğü, İstihbarat eski Daire Başkanı M. E. tarafından Ankara 11. Ceza Mahkemesi'ne sunulan "Fetullah Gülen Grubunun Ülke Geneli Faaliyetleri" başlıklı bilgi notu, Fetullahçıların örgütlenmelerini ifşa eden bir bilgi kaynağı olması açısından dikkate değerdir.
6. 13 Ekim 2000'de dönemin Emniyet Genel Müdür Yardımcısı R. E. tarafından Fetullahçı yapılanma hakkında bir rapor hazırlamıştır.

Ankara Eski İl Emniyet Müdürü C. S.'nin Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazdığı 46 sayfalık raporda⁸⁰ Fetullahçı Örgütlenme hakkında oldukça isabetli tanım ve tespitler yapılmakta, tedbir önerileri sunulmaktadır. Söz konusu rapordan dikkat çekici bazı önemli satırlar aşağıya alıntılanmıştır (Senem, 2016: 37-43, 49-50, 73, 86, 114-115):

"Fetullah Gülen, alışılmış 'din adamı' profilinden uzak, din adına farklı söylemleri bulunan, kimi zaman 'şfenks' kadar sessiz, kimi zaman Atatürk'ü övmeye gerek duyan, kimi zaman sekiz yıllık eğitime destek verecek kadar reformcu, rejim yandaşı ve aydın bir düşünür, kimi zaman da farklı dinlerin temsilcilerine dünya barışı adına çağrılar yapacak, hatta papa ile fikir teatisinde bulunabilecek kadar da enternasyonal yanı güçlü biri olarak görüntüler vermektedir. (...) Âlim olmayı gerektirmeyen dini hikâyeleri, ıstırap yüklü ses tonu eşliğinde, sohbetlerinde gözyaşı suyu ile kişilerin manevi alanlarına nüfuz edecek şekilde anlatan ve kişileri istediği yöne sevk etmeyi başarması birçok entelektüel kesimin kendisinden etkilenmesini sağlamıştır. (...) Fethullah Gülen'in genel olarak askeri terminolojide kullanılan kışla, süvari, er, cephe, ordu, mevzi, kuvvet, nefer, asker gibi kelimeleri kitaplarında özenle seçerek sıkça kullanması dikkat çekicidir. (...) Fethullah Gülen, değişik kitaplarında geçen IŞIK EVLERİ ya da IŞIK KİŞİLERİ veya IŞIK SÜVARİLERİ, IŞIK ERLERİ gibi tabirleri sık sık kullanarak 'bir örgütsel yapılanma' içerisinde olduğu teşhisine kuvvet kazandırmaktadır. (...) Işık evlerinden sorumlu bir ev imamı vardır. Bu imamlar altı ayda veya bir yılda değişir. Evin maddi girdisi ve çıktısıyla ilgilenir, yukarıdaki imamlara rapor verir, bu evlerde genelde dört-beş kişi yaşar. Umumiyetle kiralanır. Evlerde insanlara yaklaşım tarzları özellikle öğretilir,

⁸⁰ Tarih: 21.04.1999, Sayı: B.05.1.E.G.M.4.06.00.06 (456-99), Konu: Işık Tarikatı (Fetullahçılık)

Fethullah Gülen'in sesli ve görüntülü kasetleri izlenir, lise ve üniversite öğrencileri kalır. (...) Cemaat mensuplarından alınan aidatlar, iş adamlarından, esnaftan, cemaate yakın kişilerden toplanan paralar ve diğer ticari kuruluşlardan elde edilen gelirler oluşturur. (...) Gülen örgütlenmesinin ekonomik boyutu da göz önüne alındığında, gelecekte ülkemizi bekleyen tehlikenin büyüklüğü endişe verici boyuttadır. (...) Fetullah Gülen'in 'Işık Tarikatı' öylesine bir teşkilatlanma içerisindeki 'Kurık Mızrap' adlı şiir kitabındaki ilk şiir 'Işık Ordusu' başlığını taşımakta... (...) Hal böyleyken, kendine ve kadrolarına Türkiye ve Dünya'yi kurtarma misyonu biçmesi, buna inanmaları; bunun dışında Allah'ın, Peygamberin, meleklerin kendilerini destekledikleri iddia ve saplantısı içinde bulunması, kurtuluş için bütün dünyanın kendilerini beklediğine, kendilerinin "Allah'ın Ordusu" olduğuna kurtuluşun cemaate tabi olmakla ve ışık evlerde yetişmekle mümkün olacağına inanması Türkiye'yi nasıl bir tehlike ve karmaşanın, nasıl bir çılgınlığın beklediğinin somut işaretleridir. (...) Demokratik rejim içerisinde, 'hoşgörü beklentisi' içerisinde siyasi ve entelektüel birçok kesimi etkileyebiliyor; demokratik haklarına dokunulduğunda rejimle savaş yapmaktan çekinmeyeceğini de beyan edebiliyor. Önlem alınmakta gecikildiği takdirde, tarih sayfaları arasında kalan Babailer isyanından, Şeyh Bedrettin ve Şeyh Said'e kadar uzanan din görünümlü isyanların belki de en ciddi, en sinsi, en kapsamlı ve en tehlikelisi olabileceğine işaret etmek yanıltıcı bir tahmin olmayacaktır. (...) Gülen örgütlenmesinin temel taktiklerinden olan takiiye yöntemleri uygulanmak suretiyle, tedbirlerin giderek artırıldığı ve hatta savunma boyutundan saldırı boyutuna geçildiği gözlemlenmektedir. (...)”

Ankara İl Emniyet Müdürlüğü İstihbarattan Sorumlu eski Müdür Yardımcısı O. A'nın, Ankara 2 No'lu DGM Başkanlığı'nda 12.11.2001 tarihinde verdiği ifadenin duruşma tutanağı da Cevdet Saral'ın verdiği ifadelerle benzerlik arz eder (Senem, 2016: 179-184). Özellikle Gülen'in ABD'ye gidişiyle ilgili çarpıcı bilgiler yer alır. İşte söz konusu duruşma tutanağından önemli noktalar aşağıdaki gibidir:

“Emniyet Genel Müdürlüğü, İstihbarat Daire Başkanlığı yazdığım yazıya çok dolaylı bir cevap verdi. Ben bundan istihbarat görevi doğrultusunda çalışma yapabileceğim sonucunu çıkartıp, 18 Mart ve 16 Nisan tarihlerinde iki ayrı rapor düzenleyerek, Emniyet Genel Müdürlüğü'ne ilettim. 21 Nisan tarihinde de topladığımız dokümanlarla birlikte konuyu DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'na ilettik. Bu rapordan üç gün sonra da sanık (F. Gülen) tedavi olma bahanesiyle Amerika'ya gitti”⁸¹ (...) Kişisel kanaatim bu yapılanma Hasan Sabbah'ın Haşhaşın adli örgütlenmesine benzemektedir (Böylece FETÖ-Haşhaşi benzetmesinin 2014 yılından yaklaşık 13 yıl önce yapıldığı görülmektedir). Zira o şahıs da müritlerini haşhaş ile uyuşturucu müptelası yaptıktan sonra her dediğini yaptırmıştır... (...) Dikkatimi çeken bir konu; Af Yasası'nın⁸² kapsadığı tarih 18 Nisan olarak düşünülmüştü. Ancak daha sonra çok ilginç olarak 23 Nisan'a çekildi. Ben bunun bizim DGM'ye müracaat tarihimiz olan 21 Nisan gözetilerek değiştirildiği düşüncesindeyim. Zira bu şekilde duyumlar geldi. Bu da sanığın başında bulunduğu grubun siyasiler üzerindeki etkilerini gösterdiği kanaatindeyim. (...) Bence bu örgüt silahlıdır, zira polis içerisindeki yapılanma polisteki silahlı gücün yapılanma tarafından bizzat kullanılması onun silahlı olduğunu gösterir.”

Böylece O. A'nın, Fetullahçı yapılanmanın neden bir terör örgütü olarak değerlendirilmesi gerektiğini ilk kez somut bir gerekçeyle ortaya koymuş olur.

⁸¹ Özçelik ise (2017: 34) “Bülent Ecevit'in telefonla Gülen'i arayıp, ABD'ye gitmesi gerektiğini söylediğini” aktarır.

⁸² Kamuoyunda “Rahşan Affı” olarak bilinen, 22 Aralık 2000'de çıkan Genel Af.

FETÖ'nün silahlı bir terör örgütü olmasının en önemli gerekçesi, örgüt militanlarının silahlı güvenlik birimlerinde kadrolaşmış olmasıdır. 1992 ile 2001 yılı içerisinde hazırlanan bütün istihbarat raporlarının en büyük yanılması Fetullahçı yapılanmanın hedeflerinin yanlış tespiti noktasında olmuştur. Nusret Senem'in 2016 yılında yayımlanmış olduğu "Devlet Arşivlerinde FETÖ" isimli çalışmasında birçok rapora⁸³ detaylıca yer verir (2016: 187-460). Söz konusu raporlara göre Fetullahçıların ana hedefi tüm devlet kademelerine ve kadrolarına sızarak devlet idaresini ele geçirmek ve nihayetinde laik demokratik cumhuriyeti yıkıp yerine şeriat esasına dayalı bir din devleti kurmak ve başına da Fetullah Gülen'i geçirmektir. Oysa FETÖ hiçbir zaman böyle bir ideal ve hedef içerisinde olmamış, aksine örgütün asıl hedefi dini kisve adı altında önce Türkiye'de ardından da diğer ülkelerde iktidarları ele geçirip örgütün âli menfaatlerine uygun idareler kurmaktır. Bu menfaatlerin başında Gülen'in Mesihliğini-Mehdiliğini ilan etmek; CIA, MOSSAD vb. gibi yabancı istihbarat servisleriyle birlikte farklı ülkelerde kendilerine hizmet edecek hükümetler kurmak, lobiler oluşturmak, ekonomik, siyasi, eğitim ve askeri-savunma gibi alanlarda söz sahibi olabilmektir.

Emniyet Genel Müdürlüğü, İstihbarat eski Daire Başkanı, T. M.'nin Teftiş Kurulu Başkanlığı'na gönderdiği "Bazı Emniyet Mensuplarının İlegal Faaliyetleri" başlıklı 10 Mart 1992 tarihli raporu⁸⁴ da oldukça önemlidir (Senem, 2016: 187-193):

"Türkiye Cumhuriyeti anayasasının demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerini değiştirerek yerine şeriat düzenini getirmeyi amaçlayan, illegal 'Fetullah Hoca'nın talebeleri' adlı örgütün tüm Türkiye genelinde olduğu gibi teşkilatımız içinde de örgütlendiği, özellikle hareket noktası olarak seçtiği polis kolejleri, polis akademisi ve polis okulları içindeki faaliyetlerini, Teftiş Kurulu'ndan gelen yazıya bağlı olarak askıya aldıkları, buna rağmen sempatican kadroları ile bağlarını zayıflatmamak için toplantı ve çalışmalarını yoğun olarak sürdürdükleri ve illegaliteye son derece bağlı kaldıkları gözlenmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü, İstihbarat eski Daire Başkanı M. A.'nın, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdiği "Fetullah Gülen" konulu, 12 Temmuz 1999 tarihli yazısı⁸⁵ da bir diğer önemli rapordur (Senem, 2016: 197-199, 206, 243-244). M.

⁸³ -10 Mart 1992 tarihli İstihbarat eski Daire Başkanı T. M.'nin in Raporu

-5 Mayıs 1999 tarihli İstihbarat eski Daire Başkanı S. U.'nun Raporu

-16 Ağustos 1999 tarihli İstihbarat eski Daire Başkanı M. A.'nın Rapor

-13 Ekim 2000 tarihli Emniyet Genel Müdür Yardımcısı R. E.'nin Bilgi Notu

-17 Ağustos 2001 tarihli Ankara Emniyet Müdürü Cevdet Saral'ın Duruşma Tutanağı

-12 Kasım 2001 tarihli Ankara Emniyet Müdür Yardımcısı Osman Ak'ın Duruşma Tutanağı

⁸⁴ ve B.05.1.Emg.0.06.03-400/1 (79-92) sayılı

⁸⁵ ve B.05.1.Egm.0.06.03.02.(8698/99) sayılı

A.'nın hazırlamış olduğu rapor FETÖ'nün adeta röntgenini çekmektedir. İşte söz konusu rapordan önemli noktalar:

“Ekteki dosyanın incelenmesinden de görüleceği üzere grubun tüm ülke çapında faaliyet gösterdiği, ülkemiz dışında da Orta Asya'daki cumhuriyetler başta olmak üzere Kore'den ABD'ye kadar birçok ülkeye eğitim temelindeki faaliyetlerini taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu faaliyetleri incelediğimizde;

- 1. Hem yurtiçi hem de yurtdışında eğitim kurumları vasıtasıyla çeşitli dallarda (ulusal-uluslararası) başarılar sağlamak suretiyle eğitim alanlarında kendi propagandalarını yaptıkları, bu şekilde eğitim kurumlarına halkın rağbet etmelerini sağladıkları,*
- 2. Ülke genelinde çeşitli vakıflar-dernekler kurmak suretiyle faaliyetlerin her alana yayılmaya çalışıldığı, bu bağlamda faaliyetlerini yasal zeminlerde ve kuruluşlarda toplamaya gayret ettikleri görülmüştür.*
- 3. TV, radyo, dergi, gazete gibi iletişim alanındaki faaliyetlere ağırlık verildiği, uluslararası ve ulusal bazda bu alanda birçok yayının çıkarıldığı.*
- 4. Finansal kaynakların ise gruba mensup şirketler ile basın yayın alanından elde edilen gelirler, okul, yurt ve pansiyonlardan istifade eden öğrencilerden alınan paralar, toplanan kurban derileri ve gruba ilgi duyan zengin iş adamlarının desteklerinden sağlandığı,*
- 5. Türkiye ve diğer ülkelerde eğitim kurumları başta olmak üzere açılan kurum ve kuruluşların koordinesini sağlamak ve faaliyetlerini sürdürmek amacıyla hiyerarşik olarak ülke, bölge, il, semt, ev sorumlularının (imamların) bulunduğu, bazı büyük şirket ve vakıflara bağlı bölge ve il şube başkanlarının da yapılanmada etkili oldukları,*
- 6. Anılan gruba mensup öğrencilerin çoğunlukla yurtlarda, yurt bulunmayan veya yurt kapasitesi yeterli olmayan illerde ise öğrenci evi, dersane, Işık Evi gibi isimlerle anılan evlerde kaldıkları, evlerde Kur'an ve ilmihal kitaplarının yanı sıra Said-i Nursi'nin, Fetullah Gülen'in kitaplarını okudukları ve kasetlerini izleyerek grubun görüşleri doğrultusunda kendilerini yetiştirdikleri anlaşılmaktadır.*

M. A.'nın hazırlamış olduğu rapora göre Fetullahçı yapılanmaya ait 31 ülkede toplam 160 şirket bulunmaktadır. Bunların içerisinde FETÖ'nün özellikle Kazakistan'da (28 şirket), Rusya'da (23 şirket), Özbekistan'da (18 şirket), Türkmenistan'da (15 şirket), Azerbaycan'da (14 şirket), Kırgızistan'da (11 şirket), Arnavutluk'ta (7 şirket) ve Tacikistan'da (5 şirket) örgütlendiği görülmektedir (Senem, 2016: 249-255).

4 Ağustos 2004 tarihli Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantısında alınan "Türkiye'deki Nurculuk Faaliyetleri ve Fethullah Gülen" başlıklı 481 numaralı kararda Fetullah Gülen ve Örgüt hakkında yapılan tespitler ve tavsiye kararlar almıştır. Dönemi için oldukça dikkat çekici tespitler ve tedbir önerileri içeren MGK metninde Fetullahçıların yurt içi ve yurt dışı faaliyetlerinin, Başbakanlık Uygulamayı Takip ve Koordinasyon Kurulu, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, MİT Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sıkı bir şekilde denetlenmesi gerektiği yazmaktadır. Ne yazık ki o tarihte MGK'da oldukça isabetli tespitler ve kararlar alınmış olmasına rağmen, bu kararlar

hiçbir zaman yürürlüğe konmamış, 13 Aralık 2010'da da yürürlükten kaldırılmıştır (Tayyar, 2015: 78-81).

Sabri Uzun'a göre (2015: 29) Fetullahçıların Emniyet Teşkilatı'na ilk sızması 1986 yılında başlanan "Özel Sınıf" uygulamasıyla olmuştur. Değişik fakülte mensubu örgüt üyeleri Polis Akademisi'nde açılan "Özel Sınıf"ta altı ay kurs gördükten sonra komiser yardımcısı rütbesiyle Emniyet Teşkilatı'na katılmıştır. FETÖ'nün Emniyet yapılanması ile ilgili Hanefi Avcı önemli bilgiler vermiştir (Avcı, 2010: 563). Her kritik birimde FETÖ'nün sorumlusu yer almış, özellikle İstihbarat, KOM ve diğer birimlerin bilgi işlem birimleri büyük oranda örgüt taraftarlarından oluşmuştur. Her kurumda olduğu gibi Emniyet'in de imamı vardır. Her imamın altında birim sorumluları vardır. Her birim haftada bir toplanır ve durum değerlendirmesi yapar. Önemli konular üst imamlara aktarılır. Kurum imamları da kendi içlerinde toplantılar düzenler. Kurumlar arası koordinasyon ve istişareler yapılır. Mühim konular mutlak surette Fetullah Gülen'e ulaştırılır. Yani Fetullah Gülen'den habersiz hiçbir önemli fikir icraata dökülemez (Avcı, 2010:564). Avcı, FETÖ'nün Emniyet yapılanması hakkında başka önemli açıklamalar da yapar (Avcı, 2015: 49-50). Süreç içerisinde, sınavlarla yahut tayin ve atama yöntemleri kullanılarak örgüt mensubu şahıslar, Emniyet Genel Müdürlüğü merkez birimlerine, İstanbul, Ankara, İzmir gibi illerin İstihbarat, Terör, KOM, Personel ve Asayiş gibi birimlerin üst düzey yöneticiliklerine getirilmiştir. Böyle bir örgütlü güç karşısında birçok insan ona göre tavır almış, örgüt politikalarına karşı durulmamış, örgütle çatışmaya girmekten çekinilmiştir. 1991 yılında Ankara Polis Akademisi'ndeki kura çekiminde büyük bir sahtekârlık yapıldığı ortaya çıkarılmıştır. 'Kanguru' adı verilen bir torbanın içinde biri büyük ve geniş diğeri oldukça küçük iki göz olduğu, küçük gözde bulunan kâğıtları çekenlerin istihbarat, KOM ve trafik hizmetlerine ayrıldığı belirlenmiştir. Dönemin Emniyet Genel Müdürü Ü. E. de bu olayı suçüstü yaparak raporlamıştır (Uzun, 2015: 309):

Örgüt mensubu kişilerin bulunduğu kurumların teknik imkânları suiistimal edilerek, birçok kişinin özel bilgileri yasadışı olarak toplanmış, telefonları dinlenmiştir. Bunun dışında ihtiyaç olmadığı halde fazladan polis koleji açılmış, yıllık 40-50 civarındaki yüksekokul mezunu ihtiyacı yerine, yıllık 500-700 kişilik yüksekokul mezunu Emniyet'te amir kadrolarına yerleştirilmiştir. Bunların dışında, son 50 yılda benzeri şekilde bazı Emniyet Teşkilatı mensupları ihtiyaç olmadığı halde

MİT'e atanmıştır. Oysa temayüller gereği iki kurum arasında görev değişimi pek yaşanan bir durum değildir (Avcı, 2015: 201).

Gülen, izleme ve dinleme gibi istihbarat faaliyetleri konusunda militanlarını motive etmekle kalmıyor, onlara belirli stratejik hedefler de koyuyor:

“Bir yandan hasım cepheyi mükemmel işleyen bir haber alma teşkilatıyla içinden tanırken, öte yandan da hasım cephenin aynı tür faaliyetlerini, kendi içimizde sürdürmesine müsaade edilmemeli ve imkân tanınmamalıdır. Evet, devlet ve milletin bekası ve hayatyeti adına önem arz eden her dinamiğin üzerinde etraflıca durmalı, bu dinamikleri sistematik hale getirilmeli, günümüzün teknolojik imkânlarından da faydalanarak bu faaliyetler gerçekleştirilmeli. (...) Ve bilhassa haber alma hususunda her zaman hasım cephenin çok önünde olunmalıdır” (Gülen'den aktaran Önsel, 2016: 15-16).

Uzun yıllar İstihbarat, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele birimlerinde üst düzey görevlerde bulunmuş eski Emniyet Müdürü Hanefi Avcı (Avcı, 2015: 72-76), FETÖ'nün telefon dinlemeleri hakkında çarpıcı bilgiler verir. FETÖ, telefon dinlemelerine 2007 sonu, 2008 başında merkezde İstihbarat Başkanlığı ile İstanbul, Ankara ve İzmir illerinin Emniyet İstihbarat Şube Müdürlükleri'nin tam olarak ele geçirilmesiyle başladığını ve 17-25 Aralık Emniyet-Yargı operasyonlarına kadar sürdüğünü söyler. Normal yasal dinlemelerde telefonların “IMEI numarası” ve dinlenecek kişinin açık kimlik bilgileri yazılarak “mahkeme kararı” alınır. Ancak FETÖ, dinleme yapmak istediği kişinin ismi yerine uydurma bir isim ve uydurma bir örgüt ismi vererek mahkeme kararı aldırır. Böylece hem dinlenmesi yasal yollarla mümkün olmayan kişiler dinlenmiş olur hem de olası şikâyetler bertaraf edilmiş olur. Bunun dışında özel cihazlarla, doğrudan hedef cep telefonlarını da dinledikleri olmuştur. Daha da vahimi FETÖ, dinlemek istedikleri şahısların iş yerlerine, ofislerine, evlerine böcek diye tabir edilen gizli dinleme cihazları yerleştirmiştir. Daha teknik imkânları yüksek yöntemler de uygulamışlar, havadan sinyal gönderen cihazlarla veya internet üzerinden birçok kişi ve önemli makam dinlenmiştir. Bu yöntemlerle FETÖ, her konu hakkında bilgi sahibi olmuştur. Fetullahçılar yasadışı dinlemeler sayesinde şu sonuçlara ulaşmıştır (Avcı, 2015: 74-76):

- İnsanların özel hayatlarına ait bilgiler kullanılarak aileler dağıtılmış, dostluklar ve ortaklıklar bozulmuştur. Böylece istedikleri kişileri yalnızlaştırmayı başarmışlardır.
- Şantaj ve tehditle iş adamlarına ve devlet görevlilerine istedikleri şeyleri yaptırmışlardır.

- Saygın kişilerin onur ve haysiyetlerini ayaklar altına alarak saf dışı bırakmışlardır.
- Kendilerine karşı dik duran, haklı ve hukuki mücadele eden kişilere boyun eğdirmişlerdir.
- Yargı ve iktidar çevresi kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.
- Elde ettikleri bilgileri kullanarak, yalan ihbarlarda bulunmuşlar, istedikleri kişilere kendi adamları olan müfettişler vasıtasıyla disiplin cezaları verdirmişlerdir.
- Kamudaki tayin ve terfileri istedikleri gibi yönlendirmişlerdir.
- Yargı, KOM ve TEM birimlerindeki örgüt mensupları kullanılarak komploya dayalı adli soruşturmalar açılmış, haksız tutuklamalar yapılmıştır.
- Elde ettikleri bilgiler kullanarak, Hükümete karşı olduğu bilinen bazı siyaset, medya ve ekonomi dünyasından isimlerle ittifak içinde hareket edilmiş, siyaset dizayn edilmeye çalışılmıştır.

2005 yılında Milliyet Gazetesi'nden Mehmet Gündem, Fetullah Gülen ile uzun bir röportaj yapmış ve bu röportaj "Fetullah Gülen ile 11 Gün" başlığıyla bir yazı dizisi halinde yayımlanmıştır. Gülen, bu söyleşide Emniyet ve TSK içindeki yapılanma iddiaları hakkında da konuşmuş, "Ordu içinde sizi sevenler var mı?" şeklinde bir soruya da şu cevabı vermiştir: "Bazı kesimler beni sevebilirler. Bir şey diyemiyorum. Bir kere biri anlatmıştı. Emekli olmuş, bir yerde karşılaştık; 'Ben sizin vaazlarınızı dinliyordum. Pek çok astıma ve üstüme de dinlettim' dedi."⁸⁶

Akademisyen Dr. Necip Hablemitoğlu (1954-2002), 2001 yılında Yeni Hayat adlı dergide yayımlanan bir raporunun "Türkiye'deki Etki Ajanları Borsası: Fetullahçılar" başlıklı bölümünde, Fetullah Gülen'in bir CIA ajanı olduğunu ve örgüt mensubu istihbaratçıların da CIA ile ilişki içerisinde olduğunu belgelerle açıklamaktadır. Ne yazık ki bu raporun yayımlanmasından kısa süre sonra, Hablemitoğlu, evinin önünde 18 Aralık 2002'de silahlı saldırı sonucu hayatını kaybetmiştir. Bu suikastın da diğer birçok suikast gibi FETÖ tarafından işlendiği düşünülmektedir (Senem, 2016: 16). Hablemitoğlu, ölümünden sonra yayıma hazırlanan Köstebek isimli kitabında (2003: 141) ayrıca Fetullahçılar hakkında şu tespitlerde bulunur:

⁸⁶ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 01.07.2023)

“Telefon dinleme, sahte belge üretimi ve montaj, çarpıtılmış bilgiye yönelik kampanyalar, hırsızlık, kundakçılık, şantaj amaçlı kadın pazarlama ve görüntü kaydı, her türlü illegal kayıt kullanımı (böcek, gizli kamera vb.), rüşvet, gasp, darp, bilgisayar sahtekârlığı, ev ve işyeri kurşunlama, hâkim kiralama ve diğerleri...” (akt. Senem, 2016: 17).

Ayrıca Sabri Uzun da Gaffar Okkan suikastını FETÖ’cülerin işlediğini ima etmektedir. Uzun bu konuda şunları anlatır (2015: 234-235):

“Aytek lakabıyla tanınan A. Z. G. Ankara Polis Koleji'nde sınıf komiserliği sonralarında da Diyarbakır İstihbarat Şube Müdürlüğü ve İstihbarat Daire Başkan Yardımcılığı yapmıştır. Diyarbakır İstihbarat Şube Müdürlüğü'nde yaşanan Ülkücü-Fetullahçı sürtüşmesinde, Fetullahçıları Emniyet Müdürü Gaffar Okkan vasıtasıyla uzaklaştıran Şube Müdürü A. D. U.'un yerine, Gaffar Okkan şehit edildikten sonra A.Z.G. şube müdürü olur. Ardından da ülkücü personeli şubeden uzaklaştırır.”

Bu suikastla ulaşılmak istenen hedef istihbarat başta olmak üzere Diyarbakır Emniyet Teşkilatı'ndaki ülkücü yapılanmayı zafiyet gösterdikleri gerekçesiyle tasfiye edip, boş kalan kadroları Fetullahçılarla doldurmaktır. Fetullahçılar, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne 80'li yılların başında sızmaya başlamış, özellikle askeri okullardan örgüt üyelerinin irticai faaliyetler kapsamında uzaklaştırılması neticesinde, gizliliğe daha fazla önem vermiş, 80'li yılların ikinci yarısı ve 90'lı yılların başlarında sızma faaliyetleri yoğunlaşmıştır (Uzun, 2015: 226).

Örgüt üyesi askerlere ve öğrencilere her türlü ruhsat verilmiştir. Devreleriyle, mesai arkadaşlarıyla veya üstleriyle birlikte içki içebilir, hovardalık yapabilir. Eşiyle orduveindeki resepsiyonlara katılabilir. Ancak askeri birliklerde açıktan açığa abdest alıp namaz kılmaz. Tuvaletlerdeki musluklardan abdestini alan Fetullahçı askerler ve öğrenciler oturur vaziyette ima yoluyla namazlarını kılar, kendi evlerinde kalan rütbeli personel ise evlerine gittiklerinde kılamadıkları namazlarını ya birleştirerek (cem etme) ya da kaza olarak kılar (Uzun, 2015: 226-227). İzmir Casusluk Davası kumpasında görev almış, Hava Kuvvetleri Komutanlığı lojistik birimlerinde görev yapmış FETÖ mensubu eski astsubay A. B. kumpas yapanlara karşı açılan davada itirafçı olmuş, 1 Mart 2019 tarihinde 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde ifade vermiştir (Önsel, 2016: 16). A. B'nin verdiği bu ifadeye göre, örgüt mensubu askerlerin Cuma namazı kılması yasakmış. Evlerine gelen misafirlere seccade yerine çarşaf verilirmiş. Kible sorulursa bilmiyorum denilirmiş. Misafirlerin görebileceği bir yere, yarısı boş içki şişesi konulurmuş. Bursa'da öğrenci imamlığı ve abiliği yapan M.E. isimli birisi şunları aktarmaktadır (akt. Önsel, 2016: 217):

“2007'den itibaren lise ve üniversiteye giriş sınavlarında sorulan sorular, Cemaate bağlı Maltepe, Anafan, FEM dershanelerinde 'deneme sınavı' adıyla

öğrencilere çözdürülmekteydi. (...) Polis kolejleri ve askeri liselere girecek öğrencilerin Cemaat bağının ortaya çıkmaması için dersanelere kaydı yapılmazdı. Bu öğrencilere sorular test adı altında verilir ve ezberletilirdi.”

Emekli Subay M. Ö., Ağacın Kurdu isimli kitabında (2016: 57-238) FETÖ mensubu subayların askeri okullarda FETÖ mensubu olmayan öğrencilerin okullarını bırakmaları için onlara yönelik yapmış oldukları psikolojik ve fiziki şiddet örneklerinden 25 tanesine yer vermektedir. Bu öğrencilerin neredeyse tamamı ya okullardan uzaklaştırılmış yahut sahte doktor raporlarıyla okullardan atılmıştır. Önsel’in kitabında yer alan örneklerden en dikkat çekicileri aşağıda yer almaktadır:

1- Meslek hayatının büyük bir kısmını Doğu illerinde ve terörle mücadele görevlerinde geçirmiş emekli bir başçavuşun oğlu olan B., takım komutanları tarafından her gün bezdirici eğitimlerine tabi tutulmuştur. Bu sistematik bezdirici eğitimler çoğunlukla askeri lise kaynaklı öğrencilere yapılmaktadır. Nedeni ise bu öğrenciler FETÖ mensubu değildir. B., askeri üniformaya âşık olduğu için her türlü baskıya ve eziyete tahammül edip, pes etmemektedir. Takım komutanı kendisine sürekli hakaret etmekte; “Bir Yunan askeri, bir PKK’lı bile benim gözümde senden daha değerli. Bu okuldan ayrıl!” demektedir (Önsel, 2016: 167).

2- H. S., Maltepe Askeri Lisesi’ni bitirir ve 2011 yılında Kara Harp Okulu’nu kazanır. Okul idaresi askeri liselileri üç gruba ayırır. H. S.’nin bulunduğu gruptakilere çok sert davranılır; direğe karşı kımıldamadan saatlerce bekleme, defalarca istikamet verdirilip koşturma, gece istirahat saatinde uyandırılıp ağır bezdirici eğitimler yaptırma gibi. Hatta eğitim adı altında dayak dahi atılır. Özellikle yoğun domuz pisliği üzerinde uzun süre süründürme en zor eğitimlerdendir.

“(...) Bir gece takım komutanlarından biri kendisini tek başına eğitim alanına çağırır. H., bunun nedenini sorar. Takım komutanı olan üsteğmen; "Anlamıyor musun? Okuldan ayrılmanı istiyoruz. Sen ayrılınca kadar bu sürecek." diye cevap verir. Hatta komutanı daha da ileri gider. Elindeki şişeyi göstererek; "Bu ayrılmama ısrarın devam ederse, en sonunda seni bu şişenin üstüne oturtacağım." diye tehdit eder. H. bu sözler karşısında tepki verince, üsteğmen H.’nin kafasına sert bir toprak parçasıyla vurur. H. karşılık verince de Üsteğmen diğer takım komutanlarını çağırır ve hepsi birlikte H.’yi darp ederler” (akt. Önsel, 2016: 205-209).

Bu olaydan sonra baskılar iyice artar. Şok mangası adı verilen bu gruba artık ölmeyecek kadar yemek vermektedirler. Sadece istedikleri kadar su içebilmektedirler. Çünkü iddialara göre önceki dönemlerde susuz bırakılan bir öğrencinin böbrekleri iflas etmiş ve akabinde hayatını kaybetmiştir (Önsel, 2016: 205-209).

3- Kara Harp Okulu'nda görev yapan Kurmay Yüzbaşı Z. Ö., FETÖ mensubu olmayanlara yaptıklarını bir tanıdığına anlatmış:

“Bizden olmayanları bir şekilde atmak için olabilecek her şeyi yapıyordum. Mesela ceza mı vermek istiyorum. Bir sürü fantezi ürettiyordum. En hoşuma gidenlerden biri elimde tuttuğum bir şeyi ileri uzatıp, ceza vereceğime seslenip tutmasını istiyordum. Daha o hareketlenmeden bırakıyordum. Haliyle tutamıyor, yerlerde yuvarlanıyordu. Ben de tut diye emir vermeme rağmen tutamadığı için savunmasını alıp, cezayı kaptırıyordum” (akt. Önsel, 2016: 205-209).

Nedim Şener'in 25 Ocak 2017 tarihinde Posta Gazetesi'ndeki "Reina canisi ve darbeci binbaşı" başlıklı makalesinde Z. Ö., 15 Temmuz gecesi Boğaziçi Köprüsü'nde bizzat kalkışmanın içinde yer almış, hatta gerektiğinde halka ateş edilmesi yönünde Whatsapp görüşmeleri olduğu basına yansımış, ardından da olay yerinden firar ederek yurt dışına kaçmıştır. Basına yansıyan bir başka haberde 1 Ocak 2017 tarihinde Reina saldırısını gerçekleştiren Özbek asıllı Abdulkadir Masharipov isimli teröristin telefon rehberinde Z. Ö.'nün telefonunun kayıtlı olduğunun tespiti yer almıştır (Önsel, 2016: 205-209).

4- Askeri öğrenci Ö. A. G. anlatıyor:

“Özellikle sınav haftasında idari iş yapmanın yasak olmasına rağmen depodaki bütün malzemeleri saymam emredildi. Bu birkaç günde bitirilebilecek bir faaliyetti. Tabii bu ders çalışmamak demekti. Sayımı her şeye rağmen bitirdim. Uyumadım ders çalıştım. İkinci sınav haftasında bu seferde, depodaki malzemelerin kullanım ömrüyle ilgili çizelge yapmam, ömürlerini uzatabilme yollarıyla ilgili öneriler ve ömürlerinin neden kısaldığıyla ilgili durumları yazmam emredildi. Bunları yaptığım zaman da bu konuda 300 kişilik anket yapmam istendi. Bir şekilde ders çalışmam engelleniyordu. Ayrıca bütün bunlara rağmen devamlı hakarete uğradım. En sonunda ayrılmak zorunda kaldım” (akt. Önsel, 2016: 223-227).

5- Askeri öğrenci Ç. G. anlatıyor: "Tuvaletten doldurulan pis suları istifra edene kadar içiriyorlardı. 'Ben bir işe yaramam.' diye bağırtılarak eğitim alanındaki platformdan atlatılıyorduk. Geceleri tam teçhizatlı olarak denize sokuluyorduk. Çöp kovasına baş aşağı sokulup 'Ben çöpüm' diye bağırtılıyorduk" (akt. Önsel, 2016: 223-227).

6- Askeri öğrenci F. E. anlatıyor: "Şok mangasındaki arkadaşlar kilometrelerce koşturulup sonra onlara zorla litrelerce su içirilip mideleri yırtılırcasına kusmaları sağlanıyordu. Dinlenmelerde diğer Harbiyeliler gibi istirahat verilmiyordu. Kaç kez duvarın karşısına geçip onunla konuşmam istendi. Okulda ise koridoru sürünerek temizlemeye zorlanıyordum" (akt. Önsel, 2016: 223-227).

7- Askeri öğrenci Ö. D. anlatıyor:

“Kapıdan girer girmez başladılar işkenceye. Doğru dürüst yemek yok, su yok! Küfürler, hakaretler, hem de en alçakçasından. Mesela 'Senin annen şurada mı çalışıyor?' (...) 4 Ağustos'ta sıcak klimalar altında, susuzluk, açlık ve uykusuzluktan

bayıldığım oldu. Diğer Harbiyelilerin biz işkence görürken keyifleri yerindeydi. Onlar dondurma yiyorlardı, bize bakarak. (...) Sürünmekten dizlerimde, bacaklarımda açık yaralar oluştu. İstiraptan duramıyordum. Üsteğmen Ö. Ö. geldi ve elindeki tuzu yarama bastı. Acıdan bayıldım. Revire kaldırdılar. Dizlerim iflas etti. Tuvalete oturamıyordum. Biz, o günlerde 'Bunlar Türk subayı olamaz. Bunlar PKK'lıdır. Çünkü bu yapılanlar esir kampında bile yapılmaz' diye düşünüyorduk. Bir gün Üsteğmen E. Y. ve Ö. Ö. geldiler ve önüme ip atıldılar, 'Hadi bakalım intihar et! Ki senden bir an önce kurtulalım.' dediler. (...) Bölük Komutanı S. P., 'Senin ailen de bizden değil. Dışarı çıkınca da bizden kurtulamazsın, aileni de bitiririz.' dedi. Bir gün annem nizamiyeye gelmiş. 'Oğlumu görmek istiyorum.' demiş. Israr etmiş. Orada tartışmış. Annemi yumruklamışlar." (akt. Önsel, 2016: 223-227).

8- Askeri öğrenci V. C. G. anlatıyor:

"Bir arkadaşımız, yapılanlar nedeniyle öldü. Yaz sıcağında, öğle vakti tepelerde çukur kazıyorduk. Bunu yapanlar sadece şok mangasında olanlardı. Sıcaklar o kadar bunaltıcıydı ki bir Harbiyeli susuzluk ve aşırı yüklenme sonucu koşarken birden yere yığıldı. Daha sonra kaldırıldığı hastanede öldüğünü duyduk" (akt. Önsel, 2016: 223-227).

Önsel'e göre (2016: 135, 215) Fethullahçılar TSK okullarına ilk kez 1986 yılında Kuleli Askerî Lisesi'ne giriş sınavının sorularını çalarak sızmaya başlamıştır. 1994 yılı Harp Okulu mezunlarından birçoğu 1986 yılında Kuleli Askeri Lisesi'ne giren bu öğrencilerdir. Yine Önsel Fetullahçıların TSK kadrolarına sızması konusunda çok önemli bilgiler vermektedir (2016: 135, 215): TSK'ya yoğun bir şekilde FETÖ sızması, 2008 yılı ile başlamış 2014 yılına kadar devam etmiştir. Sağlık nedenleriyle okullarından ayrılmak zorunda bırakılan öğrenciler hariç sadece disiplinsizlik nedeniyle yahut kendi istekleriyle (!) ayrılmak zorunda kalan öğrenci sayıları yıllara göre şöyledir: 2008 yılında 262 öğrenci; 2009 yılında 465 öğrenci; 2010 yılında 283 öğrenci; 2011 yılında 330 öğrenci; 2012 yılında 222 öğrenci; 2013 yılında 200 öğrenci; 2014 yılında 160 öğrenci, toplam 1922 öğrenci. Yani yıllık ortalama 275 öğrenci... Oysa Kara Harp Okulu'ndan 2001-2007 yılları arasında ayrılan ve atılan öğrenci sayısı 150'dir. Yani yıllık ortalama 21 öğrenci... Öte yandan 2000 yılı askeri liselere giriş sınavının matematik sorularının tamamına doğru cevap veren aday sayısı 34'iken, zorluk derecesi çok daha fazla olan 2010 yılındaki sınavda matematik sorularının tamamını doğru cevaplayan aday sayısı 1214 olmuştur (Önsel, 2016: 214-215).

Bir dönem Fetullahçılar içerisinde yer almış, daha sonra örgüt tarafından mağdur edilince de örgütten ayrılarak, Fetullahçı örgütlenme hakkında 06.11.1998 tarihinde Kanal 6'da yayınlanan "Ceviz Kabuğu" isimli programda çeşitli açıklamalarda bulunmuş E. K. (d.1978) isimli şahsın, Ankara DGM Cumhuriyet Savcısı tarafından 13.08.1999 tarihinde alınan ifadesinde Fetullahçı Örgütlenme hakkında oldukça dikkat çekici tespitler vardır (Senem, 2016: 155-157, 419-421). E.

K.'nın savcılıkta verdiği ifade daha sonrasında hem soruşturmaya dönüşmüş hem de farklı istihbarat raporlarında yer almıştır. E. K.'nın savcılıkta verdiği ifadeye göre, Fetullahçı bir öğrenci yani şakirt, üç farklı şekilde kayabilir: Birincisi, şakirt öğrenci, üniversite sınavlarında abisinin istediği bölümleri tercihlerine yazmazsa kaymış sayılır. İkincisi, şakirt makam ve mansıp (yüksek makam) konusunda abisinin istediği yeri seçmezse kaymış sayılır. Üçüncüsü de şakirt örgütün istediği kişiyle evlenmezse kaymış sayılır.

E. K., kayma konusunda şöyle bir örnek verir: 1993 yılında Tansu Çiller, Fetullahçı bir holding sahibine bakanlık teklif etmiş, bu kişi de Çiller'in teklifine "düşüneceğim" şeklinde cevap vermiştir. Bu cevap bir zaaf olarak kabul edilerek, kişi (örgütten) kaymış sayılmıştır. Yine E. K.'nın Savcılık ifadesine göre, Fetullah Gülen'in kullandığı beş farklı isim daha vardır. Bunlar; M. Abdulhay Nasih, Abdulfettah Dahhak, Hikmet Işık, Enver Aydın ve Abdulfettah Şahin'dir. Ayrıca Gülen'in özel yazılarında kullandığı parantez içerisinde üç yıldız (***) şeklinde bir sembolü vardır. E. K.'nın verdiği ifadede bir başka önemli bilgi de Gülen'e en yakın kişinin Abdullah Aymaz ve sonra da Latif Erdoğan olmasıdır. Gülen'in 1995 yılında Şirinevler Koleji'nde yapılan sohbette öğrencilerine havariliği tavsiye ettiğini söyleyen E. K., Fetullah Gülen'in 1996 yılında da FEM Dershanesi Çemberlitaş konferans salonunda, "Bütün o cemaatler bizimle birleşecek. Yalnız bir cemaat birleşmeyecek; bu da Refah'tır. Onu da yumruğumuzla birleştireceğiz." dediğini aktarır.

4.9.1. Fetullah Gülen Hakkında Yargıya İntikal Eden ve Genelkurmay Başkanlığı'na Hazırlanmış İddia Edilen Rapor

Hukukçu Nusret Senem, Genelkurmay Başkanlığı'nın Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdiği iddia edilen ve Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nce (E.2000/124, K.6) işlenen Fetullah Gülen'e ait videokasetlerin incelemelerine uzunca yer ayırır (2016: 463-650). İlk videoda Gülen, CIA, ABD, Komünizm ve İslamcılık hakkında düşüncelerini yansıtır: "(...) Günümüzde CIA vesaire ile ABD'nin ciddi tesiri var ama milletimizin büyüklüğü bunu aşacaktır. İnsanlığın son şansı Müslüman Türk milletinin dünyanın kaderine hâkim olmasıdır.

Benim dedem de Müslümandı falan diyorlar, Müslümanım ama İslamcı değilim, kokmuş komünizm diyalektiğidir” (akt. Senem, 2016: 463).

Gülen, aşağıdaki video kaydında ise açığa çıkmadan hareket etme yani gizlilik süreci konusunda örgütünü motive etmektedir: “(...) Allah Resulü altı ayını mağarada geçiriyor. Demek ki bize altı belki altmış sene ihtiyaç vardır.” (Senem, 2016: 464). Gülen ve örgütünün her türlü günahı tedbir ve takiye adı altında mübah görmesine rağmen yine de Gülen kürsülerden topluma ahlak ve takva dersi vermekten de geri durmaz. Aşağıda yer alan vaazında da “yalan” hususunda oldukça katı bir tutum içerisinde görünmektedir: “Her arkadaş gittiği ülkelerin bütün avantajlarını kullanabilir. Biz yalan söyleyemeyiz. O okul veya firmaya mensup değilsek, mensup görünmemeliyiz. Devlet hazinesinden milyonlar akıtılsa, halkın hukuku varsa giremeyiz. Bütün dünyaya hâkim olacak olsak arpa kadar yalana giremeyiz.” (Senem, 2016: 561). Gülen, ne kadar mütevazı bir hayat yaşadığını, her daim devletin ve ordusunun yanında ve emrinde olduğunu, Cumhurbaşkanı’na tavsiye (!) niteliğinde haberler gönderdiğini, dine hizmet dışında hiçbir gayesinin olmadığını söylerken, diğer yandan da devletin istihbarat teşkilatı MİT tarafından her an takip edildiklerini bu yüzden de temkinli ve tedbirli olmaları gerektiğini söyleyerek aslında içinde bulundukları tezadı ve gizli niyetlerini de ifşa etmektedir:

“Döşğim yok. Hala hasırım var, ocağım evim yok. İki buçuk üç milyona zor geçiniyorum. Kitapların parasını çocuklara hediye veriyorum, yiyemem. Biz ordumuz ve milletimizin yanındayız; özel harbin aleyhine olamazsınız. Cemaatim değil devletim önemli. Demirel'e Başbakanla tartışmayın, diye haber gönderdim. Bunların hiçbir şekilde dine tezadı yok. Benim beş yaşımdan beri dinden başka rüyam ve yakazam yok. Yeme içme vs. her şeye dikkat etmeliyiz. MİT, çok yakın takip ediyor. Temkin, tedbir, temsil...” (akt. Senem, 2016: 568).

Fetullah Gülen, militanlarını ülkenin ve dünyanın değişik uzak noktalarına gönderebilmek için yine dini kavramları suiistimal etmekte, hicret gibi dini ve sosyal açıdan büyük ve önemli bir olguyu örgütlenme sürecini hızlandırmak için kullanmaktan geri durmamaktadır:

“Habib-i edip ve siddık bile yaşamıştır. Bütün büyükler de hicret vardır. Bütün herkes gülerken oynayarak gittiler. Bir iki haftalık evli olup bırakıp da gittiler. Kalkıp dua başına geleni bırakıp gitmek çok önemlidir. Memlekete gidince anası tanımamış. Her sene gitmeye parası yetmiyormuş. Gidenler dişlerini sıkıp iki sene sabretsin” (akt. Senem, 2016: 569).

Gülen’in aşağıda yer alan açıklamaları aslında 15 Temmuz Darbe Kalkışması’nın olacağına 22 yıl öncesinden bir sinyali gibidir. Gülen, ABD, İngiltere ve Fransa gibi ülkeleri örnek vererek devlet politikalarını belirleyenlerin görünen

siyasi liderler olmadığını, arka plandaki kurumlar olduğunu oysa Türkiye’de bir devlet geleneği olmadığı için her hükümetle birlikte devletin de değiştiğini iddia etmektedir. Böylece kendi yapılanmasının hükümetlerin de üstünde devlet politikalarını belirleyecek olan müstakbel yapı olacağını stratejik hedef olarak ortaya koymaktadır:

“ABD, İngiltere Fransa gibi ülkelerin politikalarının sabit olması birbirlerini desteklememi yoksa devlet geleneği mi? Her hükümetle biz devleti tavandan tabana komple değiştiriyoruz. Diğer devletleri idare edenler arkadaki kurumlardır; CIA, kilise, Yahudiler gibi Reagan, Bush gibi insanlar gelince devlet dümeni doğrultusunda giderler. Reagan’ın aktörlüğü bile üçüncü sınıftı. Carter da idareci değil. Bunlar menfaatleri için sisteme çok saygılıları var. İngiltere, Fransa’da bizim kadar olmasa da kriz var. Osmanlı da Tanzimat’tan sonra baskı altındaydı. Bu ordudaki hiyerarşi olmasaydı curcuna olurdu. Osmanlı’dan kalma Allah’ın (c.c.) lütfudur. Bugün yararlı. Bir taraftan da devlet yapısından ana babaya saygıya kadar disiplini ihdas ediyorsunuz.” (akt. Senem, 2016: 571).

Aşağıdaki satırlarda da Gülen, Dışişleri Bakanlığı’nın yurtdışında etkisiz kaldığını, kendi okullarının bakanlığın yapamadığı işleri yaparak boşluğu dolduracağını söyleyerek, örgütünün ta o tarihte bile Paralel Devlet Yapılanması gibi hareket ettiğini ifşa etmektedir: "Dünyada planları başkaları yapıyor. Hariciyenin ciddi politikası yok bizim eğitimimizin dışında. Eğitimin semeresini yirmi sene sonra alacaksınız." (akt. Senem, 2016: 572).

Gülen, kendisinin de adeta bir komutan olduğunu açık açık ortaya koymaktadır. Peygamberi örnek vererek, kendi stratejilerinin de gizli kalmak zorunda olduğunu, öte yandan da bir general gibi savaşı planlayan olduğunu ima etmektedir. Peki, Gülen ve ordusu için düşman yahut hedef topraklar neresi? Elbette Türkiye Cumhuriyeti Devleti...

“Hiçbir savaşta sultanımız (s.a.v.), "stratejim bu" dememiş, sadece tatbik etmiştir. Hendek'te de de ayrı bir aksiyon var. İki yüz, üç yüz insan var. Bir yerde oturup istiare etmek de aynen aksiyondur. Fizibilite yapmaktır. Askerde generaller silah alıp savaşmıyor. Bir yeri boş gösterip orada tahşidatla düşmanı boğma... Genelkurmay gibi bir yönümüz askerlik. Çok seviyoruz. Tekke, medrese, mektep, kışlayı çok seviyoruz.” (akt. Senem, 2016: 579).

Gülen hem dini terminolojiyi istediği şekilde kullanmakta bir beis görmemekte hem de metaforlar üzerinden örgütünü yönlendirmektedir. Örgüt bireylerinin Türkiye’den çıkışını hicret olarak gösteren Gülen, aynı zamanda militanlarının yurt dışına çıkışlarında arkada örgüte ait hiçbir bilgi ve belge bırakmamalarını, gizlilik ve tedbir kurallarına riayet etmeleri gerektiğini söylemektedir. Bununla da kalmayan Gülen, kendilerini takip etmekte olan emniyet ve yargı mensuplarını da köpek balıklarına benzetmektedir: "Hicret ederek arkanızda mürekkep bırakıp, köpek balıklarının gözünden kaybolacaksınız." (akt. Senem, 2016: 580).

Gülen, örgütüne sözde davet stratejilerinin, üslup ve yaklaşım tarzlarının nasıl olması gerektiğini anlatmaktadır. İnsanlara ilk yaklaşımlarında sınırsız hoşgörü, tevazu ve saygı üzerine hareket eden FETÖ, insanları ağlarına düşürdükten sonra onları adeta bir mankurda dönüştürmektedir:

“Müslümanlar Türkiye’de her kesimi aynen kabul etmeliler. Benim kendinden endişem yok. En mutaassıp bir Hristiyan’la görüşebilirim. Yenilsem de sesim gür çıkar. Şu İslamiyet’e güvenip inanıyorsanız bu din bazı kimseleri aşırıp kendini kabullendirecek. Cem Karaca, Akça olur. Altmışına kadar Marksizm arkasında koşanlar birden değişmez. Bektaşî’nin Müslümanlığı için ayağının altındaki tuğla erimeli” (akt. Senem, 2016: 592).

Nurcu olup olmadığı çok tartışılan Gülen, geçmişte bu tartışmaya son noktayı koymuştur. Kendisinin de bir Nurcu olduğunu ama bunu dillendirmemesinin nedeninin İslam’ın evrenselliği olduğunu söyler. Oysa aynı Gülen ne ülkede ne de dünyada hiçbir Müslüman toplumun dertleriyle dertlenmiş yahut onlarla birlikte hareket etmiş değildir. Türkiye’de büyük bir potansiyele sahip Nurcuların teveccühünü de kaybetmemek için ne onlardan görünür ne de onların dışında. Kısacası yine Makyavelci bir tutum sergiler: “Nurcuyum demedim, İslam’ın evrenselliğinden ama burnumun kemiklerinin sızladığı çoktur.” (Senem, 2016: 596). Aşağıdaki satırları okuyan birisi, Gülen’in nasıl hezeyanlar savurduğunu apaçık görecektir. Bir taraftan Peygamberin ve Said Nursi’nin şehvetini ölçümlerken diğer taraftan da Allah ile arasında bazı sırlar olduğunu söyleyerek, militanlarına örgütün kurallarına riayet etmeleri gerektiğini telkin etmektedir. Diğer yandan sakal bırakma konusunda da düşüncelerini açıklamaktadır. Sakal ona göre nefsanî kötülükler için bir fren görevi görmektedir:

“Efendimiz (s.a.v.), 25 erkek, Üstat (Said Nursi) 10 erkek kuvvetinde. Bu duygu onlarda şiddetli de olsa menfi ibadetle çok büyük sevap kazanırlar. Bu gençlik kuhület şeyhuhettede olur. Veli menkıbelerinde vardır bu. Mahmut Efendi Hazretlerinin sakal hassasiyeti ciddi bir frendir. Arkadaşlarımızın çoğu bu sınırın dışında. Hizmetin bu türlü aşılınca bir gün bırakmak, şalvar cübbe entariyle oturup kalkmak... Gördüklerimi anlatmam bu Rabbimle aramdaki sırdır. O durumda olanları göstermeyin ileride görmeyeyim” (akt. Senem, 2016: 599).

Gülen’in ABD hakkındaki ikircikli tavrına en iyi örneklerden birisi de aşağıdadır. Hem ABD’ye düşman olmayı yersiz görmekte hem de sağlam bir duruşla ABD’nin stratejileri karşısında teslimiyetçi davranılmamasını söylemektedir. Tepkisellik konusunda FETÖ adeta ölü bir beden gibi davranmaktadır. Ta ki 2010’lu yıllara varana kadar. Bu yıllarda FETÖ, en radikal sol örgütlerden daha reaksiyonel hareket etmiş, hiçbir örgütün cesaret edemeyeceği kalkışmayı gerçekleştirmiştir.

“ABD düşmanlığı yol değil istikbal için sağlam blokaj lazım? Etki tepki reaksiyonun bir yeri vardır ama bunlar her şey değil. Türk toplumu tesir teessir toplumu. Reaksiyon toplulukları bir şeyler yıkarlar ama hiç yapamamışlardır. Tepki toplumu olursanız size hep öyle planlar sunulur. ABD’nin master planına teslimiyetçi olunmamalıdır. İslâm’da teslimiyet gassalın elinde meyyit gibidir ama ABD’ye değil.” (akt. Senem, 2016: 601).

Örgüt elemanlarına ABD’de yaşarken asla devlet aleyhinde hareket etmemelerini, siyahileri ve yerlileri devlete karşı ayaklandırmaya teşvik etmemelerini tembih etmektedir. Ne acıdır ki ABD hakkında bu kadar hassas davranan Gülen, söz konusu kendi devleti olunca örgütünü Türkiye Cumhuriyeti’ne ve halkına karşı silahlı mücadeleye dahi sokabilecek kadar gözü dönecektir: “Hiçbir zaman on beş sene sonra orda okul açacaksanız ABD aleyhine olmazsınız destek olursunuz. Yol bu yoksa okulu kapatırlar. Yerlileri ayaklandıracağım vs. Zenciler vs. size düşmez.” (Senem, 2016: 602).

Fetullah Gülen aşağıda apaçık bir şekilde iktidarı ele geçirmek gibi bir hedeflerinin olduğunu beyan etmekte, ancak bunun için bir örümcek sabrı, bir kaplumbağa yavaşlığının lazım geldiğini, Cezayir örneği üzerinden anlatmaktadır. Öte yandan devleti ele geçirme davasını da ulvi-dini bir dava gibi sunmaktadır:

“Cezayir’deki gibi hemen iktidara yürümek çocukluktur. Gerçek şoför, karşıyı da hesaplar. Hapishaneye attılar. İki elçiye kırk yıl. Sonra çocuğu olan kadını misal veriyor. Davalarda çocuk gibi ritimle büyür. İbadette sabır zamanın çıldırtıcılığına örümcek, kedi, kaplumbağa gibi sabretmek... Bu mesele benim meselem değil ki cesaret edip acelecilik karıştırayım” (akt. Senem, 2016: 616).

Gülen, kendi örgütüne yine kafa karıştırıcı mesajlar içeren bir konuşma yapmaktadır. Bir taraftan İslam’ın cihat ve fetih dini olduğunu vurgularken, öte taraftan da Türkiye’de Mesihîyet (Hz. İsa metaforunu kullanmıştır. Yani birisi senin sağ yanağına vurursa sen ona sol yanağını çevir. Açıklama, Ö.P.) gereği elsiz dilsiz tepkisiz kalınması gerektiğini tembihlemektedir: “İslam’ın ucundan kan damlayan kılıcı İslam yolları açar. Hristiyanlık hiçbir zaman İslam’ın şefkatini temsil etmedi. Mesihîyyet; dövene elsiz... Şu dönem Türkiye’de çok önemli.” (akt. Senem, 2016: 631).

Fetullah Gülen’in en çarpıcı açıklamalarından birisi de aşağıda yer almaktadır. Alevilik inancının kökenine vurgu yaparken birbirine hiç benzemeyen üç farklı inanca atıf yaparken öte yandan da yöneticileri Komünist ve Marksist olan Bektaşîlerin ve Alevilerin gizli devlet ve Cumhuriyet düşmanları olduğunu söylemektedir. Ayrıca Madımak katliamının arkasında da yabancı istihbarat birimlerinin olduğunu ifade

etmektedir. Böyle ilginç açıklamalar yapan bir din adamı acaba bu bilgileri nereden almıştır ve neden bunları söylemektedir?

“Mutezile'nin görüşleri ve İmamiyet, Yahudi esaslarıyla birlikte Alevilik'in temeli olmuş. Batılılar Bektaşî şeyh vs. yetiştirip bizim göçebelerimizin arasına göndermişler. Aleviler Cumhuriyet'i kuranlara da düşmandırlar. Ellerine geçirseler makamları tavlâ yaparlar. Fikir alanında idarecileri Marksist ve Komünisttirler. Sivas olaylarının tertibi KGB, CIA... Otelde boğulanların kafalarında kurşun delikleri var” (akt. Senem, 2016: 636-637).

Gülen bir kere daha hayal dünyasında zamanın ve coğrafyanın ötelere geçmektedir. Örgütünün önünün gizli eller tarafından kesilmek istendiğini söylemekte, bu durumu da Türkiye'nin frenlenmesi olarak lanse etmektedir. Anadolu'yu gelecekte gizli güçlerin taarruzlarına karşı koruyacak olanın kendi örgütü olduğunu ifade etmektedir. Bunun dışında örgütünün Mekke çıkışlı yani Arap menşeli olmamaktan kaynaklanan dezavantajı ve Yahudilik gibi seçkinler-seçilmişler dinini de aşmış olmakla övünmektedir. Bu tuhaf açıklamalara ilaveten, bugüne kadarki tüm müşşitlerin yani yol gösterici dini önderlerin Yahudi soyundan geldikleri şeklinde iddialarda bulunmaktadır. Gülen bu açıklamasıyla tüm müşşitleri Yahudi yapmaktadır. Zira Yahudilik kan bağıyla devam eden bir dindir. Yahudi inancına göre Yahudi bir anneden doğmayan Yahudi olamaz. Yahudi bir anneden doğan kişi de her koşulda bir Yahudi'dir:

“Tarihi misyonu başlayacak Türkiye'yi frenlemek istiyorlar. Mülkiye, adliye vesairedeki dindarı yıkmak istiyorlar. Bir rüyadan bahsediyor; "Veli bir zat Anadolu'yu sel almış, yurtlar, müesseseler bu seli kesiyormuş. (...) Yahudi düşüncesi gibi yayılmacı ve kendinden başkasını hayvan sayan bir dini bir kenara koyma büyüklüğü.

1. Mekke'de neşet etmeme dezavantajını aşmıştır.

2. İnsanlığı irşat eden bütün müşşitler Yahudi soyundandır. Bu eneniyyeti de aşması” (akt. Senem, 2016: 647).

Jandarma Genel Komutanlığı'nın Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdiği 55 sayfalık raporda da (Senem, 2016: 717-739) FETÖ'nün laik demokratik cumhuriyeti ve anayasal düzeni yıkıp yerine şariat (İslam Hukuku) esasına dayalı bir devleti kuracağı şeklinde yanlış bir değerlendirme yapılmıştır. Oysa ne Fetullah Gülen'in ne de örgütünün hiçbir zaman gerçek manada din ve şariat diye bir derdi, davası, hedefi ve sancısı olmamıştır. Aksine emperyalist güçlerin Türkiye ve Orta Doğu taşeronluğunu üstlenmiştir.

4.10. Fetullahçı Yargı ve Emniyet Mensuplarınca Yürütülen Önemli Yıkıcı Operasyonlar

Örgütün yargıyı ele geçirmesinde ilk safha Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde ve özellikle Van, Diyarbakır, Erzurum gibi illerde bulunan Devlet Güvenlik Mahkemelerine sızmak olmuştur. 2010 Anayasa Referandumu sonrasında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda FETÖ mensubu yargı üyeleri çoğunluğu ele geçirince, tayin, atama, denetleme, soruşturma ve personel alımlarında FETÖ etkili olmaya başlamıştır. Ardından FETÖ, hâkimiyeti altındaki Özel Yetkili Mahkemeler ve Savcılar aracılığıyla kamuoyunda sansasyon yaratacak, tamamına yakını kumpas ve komplo türünden büyük operasyonlar gerçekleştirmiştir (Avcı, 2015: 52-53).

FETÖ'nün içinde olduğu en büyük yargı süreçlerinden birisi Ergenekon operasyonlarıdır (Avcı, 2010: 335-346, 501-507, 530-543; Avcı, 2015: 123-146; Önsel, 2016: 180; Tayyar, 2015: 237-248). 29 Mart 2007 yılında Nokta dergisi, Deniz Kuvvetleri eski Komutanı emekli Oramiral Özden Örnek'e (1943-2018) ait olduğu iddiasıyla birtakım günlükler yayınlamıştır. Bu günlüklere dayanarak, 2003-2004, 2007 ve 2008 yıllarında Ergenekon yapılanması diye bir cunta yapılanmasının var olduğu ve bu yapılanmanın bir darbe hazırlığı içerisinde olduğu iddiası yargıya taşındı. Bu yapılanmanın Sarıkız, Ayışığı ve Yakamoz kod adlı darbe planları olduğu kamuoyuna yansdı (Avcı, 2010: 530-581, 554). Bu iddialar kapsamında çok sayıda üst düzey emekli ve muvazzaf asker ile medya ve siyaset çevrelerinden sivil vatandaşlar Ergenekon Terör Örgütü'nü kurma, yönetme ve üye olma iddiasıyla 2007, 2008 ve 2009 yıllarında tutuklanmıştır (Uzun, 2015: 119-149; Tayyar, 2015: 237-248).

Fetullahçı savcılar tarafından Ergenekon Davası ile bağlantılı olarak, Poyrazköy Davası, Zirve Yayınevi Davası, Erzincan Davası ve Oda TV Davası gibi birçok dava açılmıştır (Avcı, 2010: 335-346, 501-507, 530-543; Avcı, 2015: 280-284; Önsel, 2016: 180). Ergenekon Davası 2013 yılında sonuçlanmış ve çok sayıda kişi müebbet ve süreli hapis cezaları almıştır. Ancak 2016 yılında Yargıtay Ergenekon Davaları kapsamında verilen bütün hapis cezalarını bozmuş ve dosyada ismi geçen tüm şahıslar yargılamalardan beraat etmiştir (Tayyar, 2015: 237-248). Ergenekon Davaları dışında Balyoz, Askeri Casusluk, KCK Operasyonları, Devrimci Karargâh Örgütü, İnternet Andıcı Davası (ki bu dava kapsamında 6 Ocak 2012 tarihinde Genelkurmay eski Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ tutuklanmış ve 7 Mart 2014

tarihine kadar tutuklu yargılanmıştır (Bkz. EK- 8: Ergenekon Davalarında FETÖ Medyası). MİT Tırları Davası gibi daha birçok önemli dava Fetullahçı Yargı ve Emniyet mensupları tarafından yürütülmüş ve onlarca insan bu davalar kapsamında hukuksuzca tutuklanmış ve/veya hüküm giymiştir (Avcı, 2015: 146-163; Tayyar, 2015: 15, 80, 184).

FETÖ irtibatlı ve iltisaklı kuruluşlar kapsamında kapatılan Taraf Gazetesi, 20 Ocak 2010 tarihinde manşetten “Balyoz Darbe Planı” adında yeni bir darbe planı olduğu iddiasında bulunmuş ve sözde darbe planının içeriğini haber yapmıştı. FETÖ mensubu Taraf gazetesi yazarı eski Gazeteci Mehmet Baransu da (d.1977) bir bavul dosyayı 30 Ocak 2010 tarihinde İstanbul Adliyesi’ne teslim etmiş, böylece Balyoz Davası adı verilen soruşturma başlamıştır (Avcı, 2015: 146-163). Mehmet Baransu elindeki belgeleri kimden aldığını açıklamamış ancak daha sonra eski eşi, söz konusu belgeleri Baransu’nun Tuncay Opçin’den aldığını söylemiştir. Bunun üzerine Opçin, Amerika’ya kaçmıştır.⁸⁷ Ocak 2010’da başlayan yargılama sürecinde aralarında emekli Orgeneral Çetin Doğan (d.1940), emekli Oramiral Özden Örnek, emekli Orgeneral İbrahim Fırtına (d.1941), emekli Orgeneral Ergin Saygun (d.1946), emekli Tuğgeneral Levent Ersöz’ün de (d. 1954) bulunduğu toplamda 365 sanık yargılanmış ve 325’i "Türkiye Cumhuriyeti icra vekilleri heyetini, cebren ıskat veya vazife görmekten cebren menetmek" suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapse mahkûm edilmiştir.⁸⁸ İstanbul merkezli bir dava olan Balyoz Davası, Şamil Tayyar’a göre TSK içerisindeki iki farklı klik arasındaki rekabeti de yansıtmaktadır (Tayyar, 2015: 248-253). Tayyar’a göre Orgeneral Çetin Doğan’ın liderliğinde hazırlanan seminer planları bir darbeye dönüşmeden dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman, Doğan’ı 2003 yılı Yüksek Askeri Şura (YAŞ) toplantısında emekli olmasını sağlayarak, olası bir darbeyi engellemiştir. Şamil Tayyar’a göre (2015: 248-253) Yalman’ın bu çabaları Ergenekon Örgütü’nün önünü açmaktan başka bir şey değildir. Dönemin Genel Kurmay Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ, Suçlamalara Karşı Gerçekler isimli kitabında (2014) "Aytaç Paşa'nın yerine Edip Paşa olsaydı, ne Ergenekon olurdu ne Balyoz olurdu." demektedir. Bu ifadeler aslında TSK içerisinde iki farklı klingen yapılanmasına işaret etmektedir (Tayyar, 2015: 252).

⁸⁷ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 03.07.2023)

⁸⁸ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 03.07.2023)

3 Temmuz 2011’de futbolda şike davası olarak bilinen ve içinde Fenerbahçe, Beşiktaş, Sivasspor, Trabzonspor ve İBB Spor gibi takımların yer aldığı şike operasyonları yapıldı. Fetullahçıların bir başka yargı operasyonu da Kozmik Oda operasyonudur. 19 Aralık 2009’da Ankara’da dönemin Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç’ın (d.1948) evinin yakınlarında daha sonra kendilerinin subay olduğu anlaşılan iki kişi gözaltına alınmıştır. Aslında bir casusluk faaliyetini deşifre etmeye çalışan bu kişilerin Bülent Arınç’a suikast yapacakları iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır(Avcı, 2015: 40, 164-167). Bu kapsamda 26 Aralık 2009’da Özel Harp Dairesi Seferberlik Tetkik Kurulu Ankara Bölge Başkanlığı’nda arama yapılmaya başlanmıştır. Yaklaşık 20 gün süren aramalar sonucunda 1970 yılından o tarihe kadar devlete ait gizli birçok belge ve bilgi Kozmik Oda’dan dışarı çıkartılmış ve yargılama sürecinde kullanılmıştır (Avcı, 2015: 40, 164-167). Soruşturma kapsamında tutuklanan 8 asker daha sonra serbest bırakılmış, dava FETÖ kumpası olduğu gerekçesiyle düşürülmüştür.⁸⁹

FETÖ’cü yargı ve emniyet mensuplarının etkili olduğu bir diğer operasyon da Şike Davası’dır. 3 Temmuz 2011’de Türk futbolunda deprem etkisi yaratacak olan Şike Davası operasyonları başlamış, bu kapsamda Fenerbahçe, Beşiktaş, Trabzonspor ve Sivasspor gibi takımlardan yönetici ve oyuncuların yer aldığı çok sayıda kişi “şike yaptıkları” gerekçesiyle tutuklanmıştır. Bu davanın bir kumpas olduğu anlaşıncı 20 Şubat 2017 tarihinde dava yeniden görülmeye başlanmış ve 27 Aralık 2021 tarihinde sonlandırılmıştır.⁹⁰

Fetullahçı polislerin yaptığı bilinen yasadışı bir olay da dönemin Başbakanı Recep Tayip Erdoğan’ın Subayevleri’nde bulunan konutundaki çalışma odasına “böcek” olarak tabir edilen dinleme cihazlarının yerleştirilmesidir. Bu dinleme cihazı 28 Aralık 2011’de ve Başbakanlık Çalışma Ofisi’ndeki bir başka dinleme cihazı da 30 Aralık 2011’de MİT ekipleri tarafından yapılan teknik aramalarda bulunmuştur.⁹¹ Fetullah Gülen, dinleme işine en yakın arkadaşlarından başlamıştır. Sağ kolu konumundaki Nurettin Veren, kendilerinin Gülen’in emriyle dinlendiğini öğrenince, “Siz en yakın arkadaşlarınızı nasıl dinlersiniz?” diye Gülen’e tepki göstermiş, Gülen ise “Bu benim hakkım. Ben sizin cüzdanlarınıza, ceplerinize bile bakabilirim” diye karşılık vermiştir (Veren, 2016: 111; Özçelik, 2015: 85). Oysa aynı Gülen, Fasıldan

⁸⁹ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 03.07.2023)

⁹⁰ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 19.06.2023)

⁹¹ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 10.07.2023)

Fasıla 3 ve Prizma 2 adlı eserlerinde şunları söylemektedir:

“Gelin, Allah aşkına şu İslam ve Kur'an yolunda, hem de her seviyede insana çok ciddi ihtiyaç duyulduğu bir dönemde, aynı çizgiyi paylaştığımız insanların kusurlarını araştırmayalım. Kimsenin aleyhinde konuşmayalım ve konuşturmayalım. Daha önceleri defaatle ifade edildiği gibi kendi nefsimize karşı bir savcı, başkalarına karşı da bir avukat gibi davranalım” (Gülen'den aktaran Öztürk, 2017: 47).

FETÖ'nün açıktan hükümete karşı yaptığı ilk operasyon, dönemin MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın basına sızdırılan “Oslo Görüşmeleri” nedeniyle 7 Şubat 2012'de şüpheli sıfatıyla özel yetkili Cumhuriyet Savcısı Sadettin Sarıkaya tarafından ifadeye çağırılması olabilir (Avcı, 2015: 189-210; Tayyar, 2015: 91-102). Buna ilaveten 2010 yılında gerçekleştirilen “KCK Operasyonları” ile ilgili iddialar soruşturmada yer almış, Fidan'ın dışında MİT eski Müsteşarı Emre Taner ve eski Müsteşar Yardımcısı Afet Güneş de bununla ilgili şüpheli sıfatıyla ifadeye çağırılmıştır (Bulut, 2016: 410; Avcı, 2015: 189-210). Ancak bu soruşturmadan İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Turan Çolakkadı'nın da haberi olmamıştır (Avcı, 2015: 195). Sabri Uzun'a göre (Uzun, 2015: 38) KCK (Kürdistan Halklar Topluluğu) Operasyonları aslında hükümetin Çözüm Süreci'ne girişmemesi için izlenen bir yoldu. Hatta Uzun, Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapmış bir istihbarat polisinin kendisine, "Biz 40 kadar KCK'lı tespit etmiştik, onlara operasyon yapacaktık ama Cemaat 14 bin kişiyi cezaevlerine doldurdu." dediğini aktarmaktadır (Uzun, 2015: 38). KCK operasyonları kapsamında 14 bin kişi gözaltına alınmış, sekiz bin kişi ise tutuklanmıştır. Bu operasyonlarda KCK'ya sızmış bazı MİT mensuplarının kimlikleri ise FETÖ mensubu polislerce deşifre edilmiştir.

Ancak Fidan, ifadeye gitmeden dönemin Başbakanı Erdoğan'a ulaşır kendisinden nasıl hareket etmesi gerektiği noktasında talimat beklemiştir. O günlerde Recep Tayyip Erdoğan'ın ciddi bir rahatsızlığından dolayı ameliyat olması beklendiği ama kamuoyundan bu bilginin saklandığı sonradan basına sızmıştır. Başbakan, Fidan'a hiçbir surette ifadeye gitmemesi talimatını vermiş ve ilerleyen günlerde de hükümet, MİT Kanunu'nda değişiklik yaparak, “MİT Müsteşarı'nın ve Başbakan'ın özel görevler verdiği kişilerin ifadeye çağırılmasını Başbakan'ın iznine” bağlamıştır. FETÖ'nün bu operasyonla MİT Müsteşarı üzerinden Başbakan'a ulaşır kendisini derdest etmeye çalıştıkları düşünülmektedir.⁹² FETÖ'nün MİT Müsteşarlığını Hakan

⁹² <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 19.06.2023)

Fidan'dan bu şekilde alıp, örgüt üyesi Polis Müdürü Ramazan Akyürek'e vermek istediği de iddialar arasında yer almıştır (Özçelik, 2015: 66).

Fetullahçı oldukları bilinen savcıların tartışmasız en büyük operasyonları 17-25 Aralık Emniyet-Yargı Darbe Teşebbüsü olarak adlandırılan eylemleridir. FETÖ'cü savcılar yolsuzluk gerekçesiyle içlerinde bazı bakan çocukları, belediye başkanları, iş adamları ve banka yöneticisinin de bulunduğu birçok kişiyi soruşturma kapsamında gözaltına aldırılmıştır. Ancak bu operasyonları başlatan FETÖ'cü savcılar, operasyonlar hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı'na bilgi vermedikleri gibi operasyon talimatını yerine getiren emniyet mensupları da İstanbul Emniyet Müdürü'nün bilgisi dışında hareket etmiştir (Avcı, 2015: 219-237). Öyle ki soruşturmanın detayları Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP'a) girilmediği gibi bütün bu operasyonlardan dönemin İstanbul Valisi'nin de haberi olmamıştır. Operasyon sürecinde birçok görüntü ve video kaydı alınmış, arama esnasında ele geçirilen bazı eşyalar "suç unsuru" olarak kamuoyuna yansıtılmıştır. FETÖ medyası da FETÖ yargısıyla eş zamanlı olarak hareket etmiş, manipülatif bir şekilde haberler yapmıştır (Avcı, 2015: 219-237). 17 Aralık Operasyonu'ndan istediği sonucu alamayan FETÖ, 25 Aralık Operasyonu'nu başlatmış ancak Emniyet'teki kadro değişimi FETÖ'cü savcıların istedikleri gözaltıları yapmasına engel olmuştur.⁹³

FETÖ mensubu yargı ve emniyet mensuplarının son büyük operasyonu MİT Tırları Soruşturması'dır. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı, Türkiye'den Suriye'deki Bayırbucak Türkmenleri'ne yardım götüren MİT'e ait tırları, Kırıkkhan Savcılığı aracılığıyla ve jandarma ekipleri marifetiyle 01 Ocak 2014'te durdurup arama yapmak istemiştir (Bulut, 2016: 415). Ancak olaydan haberdar edilen Hatay Valisi, tırların MİT'e ait olduğunu, şahısların da MİT personeli olduğunu belirtilen talimatıyla tırların aranması önlenmiş, aynı FETÖ yargısı ve kolluk kuvvetleri mensuplarınca 19 Ocak 2014 tarihinde de MİT'e ait tırlar Ceyhan gişesinde durdurulmuş, MİT yetkililerinin devreye girmesiyle tırlar yoluna devam edebilmiştir (Avcı, 2015: 212-218; Tayyar, 2015: 15, 184). FETÖ medyası elde edilen görüntüleri kamuoyuyla paylaşarak, Türkiye'nin DEAŞ gibi terör örgütlerine silah yardımı yaptığı yönünde haberler yapmaya çalışmış, böylece hükümetin uluslararası arenada güç duruma düşmesini amaçlamıştır.

⁹³ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 19.06.2023)

FETÖ yargısının yürüttüğü bir başka soruşturma dosyası da Selam Tevhid Soruşturmalarıdır. Bu soruşturma 2010 yılında dönemin savcısı Cihan Kansız tarafından önce Akabe Vakfı ile başlatılmış ardından da İran casusluğuna dönüşmüş büyük bir kumpas davası olup, Temmuz 2014’te bu soruşturmalar takipsizlik kararıyla sona erdirilmiştir (Avcı, 2015: 238-260). Selam-Tevhid Operasyonu’nun şifreleri FETÖ bağlantısı dolayısıyla kapatılan Samanyolu televizyonunda yayınlanan Şefkat Tepe isimli dizide yer almıştır. Bu dizinin 12 Ekim 2013 yılında yayınlanan 121. bölümünde, 1 Mart 2014 tarihinde yayınlanan 141. bölümünde ve 5 Nisan 2014 tarihinde yayınlanan 146. bölümünde Karanlık Karar Kurulu olarak adlandırdıkları gölge Bakanlar Kurulu Toplantısı sahnesinde, aynı zamanda FETÖ’nün nasıl çalıştığının da bariz sergilendiği, şu diyaloglar geçmektedir (Tayyar, 2015: 75):

“Devletin en etkin ve gizli kılcallarındaki, kurumlarındaki en kritik noktalara sızdık. Varlıklı iş adamları, STK başkanları, bürokratlar, siyasiler, vakıf ve dernek yöneticileri, muta tezgâhı ve köstebeklerle ağımuza düşürüldü. Elimizde kasetleri var. Onlara istediğimiz her şeyi yaptırabiliriz. Tabii, bizim onlara sahip olmamız demek, sizin de sahip olmanız demek.” (...) “Ne denli badire atlattığımızın umarım farkındasınız. Az kalsın selam çakacaklardı. Neyse ki büyük hasar almaktan, kılcallardaki arkadaşlarımızın gayretiyle kurtulduk.” (...) “Dinlemeler konusunda sayıyı çok abartınca inandırıcılığı kalmadı. İlgili ilgisiz herkesi yazdık. Korkarım günün birinde bir memur gerçeği medyayla paylaşırsa vay başımıza gelene!” (...) “Anlaşılan ülkedeki bütün yapılanmamız anbean takip altına alınmış. Bu durumda deşifre olan şahısların etrafımızdan bir an önce uzaklaşmasını sağlamalısınız. Selam söyleyin arkadaşlara şimdilik Tevhitlerini bozmasınlar.”

FETÖ’nün kumpas davalarından bir diğeri de Tahşiyeciler Davası olmuştur. 6 Nisan 2009’da FETÖ’nün internet sitesi www.herkul.org isimli internet sayfasında Fetullah Gülen’e ait bir ses kaydı yayımlanmıştır. Bu ses kaydında Gülen, Tahşiyeciler adıyla anılan Nurcu bir gruba yönelik şunları söylemektedir (Tayyar, 2015: 81-82):

“ (...) Hizbulvahşet’ten sonra onu da icat ettiler. Yanın daha başka şeyler de icat edebilirler. Mesela Tahşiye diye bir şey icat edebilirler. Hafazanallah iyi organize edebilirlerse bunları belki hakiki Müslümanlarla, kitap okuyan Müslümanlarla nezahetlerini, nezafetlerini, fikri saffetlerini bulundukları evlerde koruma adına okudukları kitaplarla ayakta durmaya çalışan insanların içine sokmaya çalışırlar. Onları güçlendirirlerse ellerine silahlar da verebilirler ve o kitapların arkasındaki zatın posterlerini evlerine asabilirler, size yakın bazı kimselerin posterlerini de evlerine asabilirler, biz Nurlan Haşiye yapıyoruz dedirtirler, adlarına da Tahşiyeciler derler. Sonra kaleşnikoflar verirler ellerine.”

Gülen’in bu konuşmasından beş gün sonra İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü’ne konuyla ilgili isimsiz bir ihbar mektubu gelmiş, bu mektuba istinaden teknik takip başlamış, açılan soruşturma kapsamında 22 Ocak 2010’da da Tahşiyeciler adıyla bilinen gruba polis operasyonu yapılmış ve gözaltına alınmışlardır. 2014 yılı itibarıyla Tahşiyeciler Davası, bir FETÖ kumpası olduğu anlaşılarak, sonuçlandırılmıştır.

Samanyolu TV'de yayımlanan, Tek Türkiye adlı dizinin 9 Nisan 2009 tarihli 64. ve 23 Nisan 2009 tarihli 66. bölümlerinde "Tahşiyeciler Grubu" terör örgütü olarak işlenmiştir (Tayyar, 2015: 81-82).

4.11. 15 Temmuz Darbe Girişimi

Kurtuluş, T. Çalışır, Fetullahçılığı hantallaşmış, hareket kabiliyeti kısıtlanmış devletin bir tür yatak yarasına benzetir (2016: 102). FETÖ'nün yaklaşık 50 yıl boyunca nasıl örgütlendiği bu çalışmanın ana konularından birisidir. Fetullah Gülen'in 1960'lı yıllarda başlattığı öğrenci yetiştirme faaliyetleri örgüt evlerinde (Işık evleri) başlamış, zamanla yatılı okullar ve dershanelerle tüm ülke sathına yayılmıştır.

Fetullahçıların eğitim kurumlarında yetişen, liderlerine ve örgütlerine sadakatle bağlı olan militanlar, devletin önemli kurumlarına sızarak, adeta devleti teslim alma noktasına kadar gelmiştir. Bu süreçte özellikle askeri okullar, polis okulları ve KPSS sınavları başta olmak üzere önemli sınavların sorularını yasadışı yollarla ele geçirerek, kendi militanlarına vermeleri etkili olmuştur. Bununla birlikte rakip yahut engel olarak gördükleri kişileri türlü hile ve desiselerle, komplo ve şantajlarla saf dışı bırakmak (Avcı, 2010: 479), siyasilerle, iş dünyasıyla, spor ve sanat camiasıyla yakın ilişkiler kurarak (Veren, 2016: 84-86) toplum nazarında itibar kazanmak, medya gücüyle istediği kamuoyunu oluşturmak suretiyle adeta devlet içinde devlet oluşturmuşlardır. Malum tabirle söylenecek olursa FETÖ, bir paralel devlet yapılanması meydana getirmek suretiyle devleti meydana getiren anayasal kurumları ele geçirmeyi asli hedef görmüştür (Çetinkaya, 2014: 133-134). FETÖ'nün ne denli etkili bir terör örgütü olduğu, 15 Temmuz 2016 gecesı yaptığı darbe kalkışmasında görülmüştür.

Ordunun içine sızmış Fetullahçı askerler, örgütün sivil imamlarının liderliğinde ve direktifleriyle 15 Temmuz gecesı hükümeti yıkmak ve anayasal kurumları ele geçirmek suretiyle ülke yönetimine el koymak istemiştir. Gülen, emri altındaki kadroların örgüt dışındaki tüm makam, mevki ve rütbelerinin hizmet (FETÖ) çatısı altında sıfırlandığını belirtmektedir. Bu örgüt mensupları için sadece iradelerinin teslimi değil aynı zamanda kişilik ve kimliklerinin de teslimi anlamına gelmektedir. Gülen bu bapta şunları söyler: "Hizmet erleri arasında zahiren bir disiplin olsa da, esas itibarıyla onlar kendi aralarında müdür, amir, şef, komutan vb. gibi herhangi bir

makam, mevki ve rütbe mülâhazası olmayan kimselerdir.” (Gülen’den aktaran “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 265).

İlk önce İstanbul’da Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ile Boğaziçi Köprülerini (15 Temmuz Şehitleri Köprüsü’nü) trafiğe kapatan FETÖ mensubu askerler, Ankara’da Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’ni, MİT Müsteşarlığı’nı, Gölbaşı Polis Okulu yerleşkesinde bulunan Polis Özel Harekât Daire Başkanlığı’nı ve TÜRKSAT’ı jetlerle bombalamış, sivil halkın üzerine tankları sürmüştür. Gece ilerleyen saatlerde TRT binalarını ele geçiren FETÖ militanları, yayınladıkları korsan bildiriyle devlet yönetimine el koyduklarını ve sıkıyönetim ilan ettiklerini duyurmuştur. Ancak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 16 Temmuz saat 00:26’da bir televizyon kanalına bağlanıp, halkı FETÖ militanlarının gerçekleştirdiği darbe kalkışmasına karşı meydanlara çağırmıştır. Türk halkı yediden yetmişe kadın-erkek, sağcı-solcu, laik-dindar, Türk-Kürt demeden sokaklara dökülmüş, darbecilere karşı canla başla mücadele etmiş; devletine, milletine ve hukuka sadık askerlerle ve polislerle birlikte ve gerektiğinde tankların önüne yatarak darbecileri geri püskürtmüştür. Darbecilerin işgal ettiği tüm kurumlar 16 Temmuz sabahı FETÖ militanlarından arındırılmıştır. Maalesef darbe gecesi 251 kişi FETÖ’cü askerler tarafından şehit edilmiş, en az 2000 kişi ise yaralanmıştır.⁹⁴ Darbeye teşebbüs eden FETÖ militanları tutuklanarak, cezaevine gönderilmiştir. Akabinde hükümet tarafından FETÖ ile etkin mücadele etmek amacıyla ülke genelinde OHAL ilan edilmiştir. Ne tuhaftır ki Fetullah Gülen, 12 Ağustos 2016’da Le Monde gazetesine verdiği demeçte, “Hakkımdaki suçlamaların onda biri bile kanıtlanırsa Türkiye’ye geri döneceğime ve en sert cezaya katlanacağıma söz veriyorum” demiştir.⁹⁵ Oysa aynı Gülen benzer ifadeleri bu tarihten 17 yıl önce de yapmıştır. 1999 yılında kamuoyuna yansıyan bilgilere göre yalnızca Fetullahçı örgütün üst düzey yöneticileri için hazırlanan bir kaset istihbarat birimlerince ele geçirilmiş ve 18 Haziran 1999’da bazı ulusal kanallarda yayınlanmıştı (Çetinkaya 2014: 156). Bu görüntüler akabinde Gülen, 22 Haziran 1999 akşamı ABD’den ülkemizdeki bir ulusal kanala telefonla bağlanarak, Gazeteci Reha Muhtar’ın sorularını yanıtlamış; "Devletin her şeyi bildiğini, vicdanının rahat olduğunu, ancak maksadı aşan ifadeleri olabileceğini" belirtmiş ve bir daha da

⁹⁴ <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi 12.07.2023)

⁹⁵ www.dw.com/tr/g%C3%BClen-onda-biri-kan%C4%B1tlan%C4%B1rsat%C3%BCrkiye-d%C3%B6nerim/a-19470620 (Erişim Tarihi 12.07.2023)

Türk televizyonlarına çıkmamıştır (Çetinkaya 2014: 156). Gülen o tarihlerde yine Gazeteci Reha Muhtar'la iki saatlik bir söyleşi yapmış, kendisinin Türkiye'ye dönüp dönmeyeceği şeklindeki bir soruya da şu cevabı vermiştir:

“Ölürsem Türkiye'de ölürüm. En büyük sıkıntım şu anda Türkiye'de olmamak. Hatta bu mevzuda, yapacağım bazı görüşmeler nedeniyle Türkiye'de olmamın daha yararlı olacağını düşünüyorum. Geleceğim. Devlet idam verirse verecek. Ahireti bin can ile arzu eden insanım. Öyle bir şey olursa, bayram sevinci gibi bağırma basar rabbime yürürüm.” (Çetinkaya, 2014: 158).

Gel gör ki Gülen, her zaman yaptığı gibi bu hususta da dürüst davranmamıştır. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, 14 Aralık 2012 tarihinde İstanbul'da düzenlenen "Türkçe Olimpiyatları" kapanış töreninde bir konuşma yapmış ve Fethullah Gülen'in Türkiye'ye dönmesi çağrısında bulunmuştur (Canikligil, 2016: 156-157). İlerleyen günlerde Pennsylvania'daki çiftliğinde Gülen'e, "Sayın Başbakan'ın hüznü gurbeti bitirme davetiyle alakalı mülahazalarınızı lütfeder misiniz?" şeklinde bir soru yöneltmiştir. Gülen, bu soruyu şu şekilde yanıtlamıştır:

“Şimdi bunu hemen söyleyeyim; orda o kendine yakışanı yaptı. Fakat o ilk değil onu söyleyeyim. Sayın Cumhurbaşkanı da o da açıktan açığa dedikleri de oldu bir vasıta ile bana ulaştırdıkları da oldu. Söyledikleri de oldu daha başka rical-i devletten daha başkaları da kendilerine yakışan o cihan mertliği her zaman sergilediler. Bugüne kadar. Ben defaatle duydum. Yanıma gelen, aynı zamanda o arkadaşlardan yanıma gelen kimseler de aynı şeyleri teklif ettiler. “Artık Türkiye'ye gelme zamanı değil mi?” filan dediler. Şimdi onlar onu yapmada kendilerine düşen, kendilerine yakışanı yapıyorlar. (...) Halk da öyle diyebilir yani onlar çağırıldığı zaman çağırmasalar ben gidemem, Türkiye emin, böyle güvenli bir yer değil. Dolayısıyla başıma gaile açarım, dert açarım başıma. Arz edeceğim şeyler böyle yakışsın şeyler olabilir de ben hiçbir zaman böyle başıma dert açacağım mülhazası yaşamadım yani” (Canikligil, 2016: 157).

Gülen, açık açık Türkiye'nin kendisi için güvenilir olmadığını söylemektedir. Aslında mesele bu kadar basit de değildir. 2012 sonrasında FETÖ'nün kanunsuz icraatları ve işlemiş olduğu suçları dikkate alınca, Gülen'in Türkiye'de yaşaması halinde bütün bunları hayata geçirmek mümkün olmayacaktı. Hatta 1999 sonrasında FETÖ Türkiye'de ne yapmışsa, sırf Gülen ABD'de yaşadığı içindir. Gülen'in güven ve emniyet içinde yaşaması FETÖ'nün en temel sorumluluğudur. Bu kadar suça bulaşmış bir terör örgütün liderinin herkes tarafından ulaşılabilir olması mümkün değildir. En azından dünya tarihinde böyle bir terör örgütü olmamıştır.

FETÖ Mensubu askerlerin, 15 Temmuz 2016 gecesi halka ve resmi kurumlara karşı yaptığı saldırı ve bombardımanın psikolojik arka planında Fetullah Gülen'in askerlik dönemlerinde kafasında kurguladığı bombalama planlarından izler yatar:

“Hiç içimden atamadım. Hatta 7-8 ay sonra asker oldum. O zaman üsteğmen

olan M. Ö. -ki yarbaylıktan emekli oldu- beni S. Ö. vasıtasıyla tanımıştı, beni korur kollar, bizim bölük komutanı Y. Bey'e iyi bir yere verilmem hususunda tembihatta bulunurdu. Ben de M. Ö. 'ye, "Beni Genelkurmay'a versinler" diyordum. Kafamda sabotaj yapmak vardı. Genelkurmay'ı havaya uçurmak bu adamlardan ne pahasına olursa olsun intikam almak istiyordum. (...) O gün ben her tarafı araştırdım; bir bomba bulur onları havaya uçururum diye. Kafamdan atamadım bunu. Bu his askerliğim boyu devam etti. Müteheyyic (heyecanlı) bir fitratım vardı. Fakat zamanla makul hizmeti, müspet düşünceyi kabullene kabullene bunları aştım. Yoksa yüz defa böyle şeylerin planını kurmuş, bomba olup patlamanın yollarını aramışındır" (Erdoğan, 2016: 169-170; Öztürk, 2017: 81).

Gülen, "İslam ve Reaksiyoner Çıkışlar" isimli bir sohbetinde (Bulut, 2016: 120) 15 Temmuz 2016'da kendi örgütü FETÖ'nün tam olarak içinde bulunduğu acziyeti ve ihaneti adeta yıllar öncesinden öngörmüştür: "Yapalım derken, nesiller boyu tamir edilemeyecek yıkımların içine girilmemelidir. Aksi takdirde, hem maksadımızın aksine tokat yer, hem gelecek nesillerin lanet ve nefretine uğrar, hem de ukba adına çok şeyleri kaybederiz" (akt. Bulut, 2016: 121).

4 Haziran 2010 tarihinde Wall Street Journal (WSJ) gazetesinden Joe Lauria isimli gazeteci özel bir röportaj için Fethullah Gülen'in malikânesine gitmiş, Gülen kendisini Türkiye haritası, Kuran'dan bir ayetin yer aldığı tablo ve İstanbul Boğazı üzerinde uçan Türk F-16'ların resmiyle süslü bir salonda karşılaşmıştır. Her ne kadar bu röportajın o dönem için en dikkat çekici konusu Mavi Marmara Olayı olsa da asıl gözlerden kaçan detay duvarda asılı duran İstanbul Boğazı üzerinde uçan F-16 uçaklarının görüntüsüdür. 15 Temmuz Darbe Kalkışması esnasında FETÖ mensubu pilotların F16 uçaklarıyla İstanbul boğazı üzerinde uçmaları dikkate alınırsa Gülen'in bu darbe planında ne denli etkili olduğu, en azından hayallerinin birebir tatbik edildiği görülecektir (Canikligil, 2016: 151).

4.11.1. Fetullah Gülen'in Yirmi Yaşındayken İktidarı Devirmeyi Planlaması

Fetullah Gülen, 15 Temmuz Darbe Planını aslında yıllar yıllar önce planlamıştır. Koşulların oluşması için onlarca yıl beklemiş, daha doğrusu uygun koşulların oluşması için 50 yıl boyunca uğraşmıştır. Gülen'in üzerinde çokça düşünmeye değer ifadeleri şu şekildedir:⁹⁶

"İşte bu ehli dünya ahmaklar da bizi anlamadıklarından dolayı Türkiye'de iktidara talip falan... Deli mi bu adamlar? Öyle küçük şeylerle uğraşacağım ben. Senin iktidar dediğin nedir? Ben 20 yaşında onu devireceğimi, yerine başkasını

⁹⁶ <http://m.facebook.com/watch/?v=1612121579085286> (Erişim Tarihi: 24.01.2023)

*kuracağını planlamış insanım. Benim inmem lazım. Bin merdiven inmem lazım.
Ahmak!”*

5. FETULLAHÇILIK İLE YAKIN BENZERLİK GÖSTEREN BAZI TARİKATLAR, ÖRGÜTLER VE YAPILAR

5.1. Tarihten Günümüze Fetullahçılık ile Benzeşen Bazı Tarikatlar, Örgütler ve Yapılar

Gülen örgütlenmesi FETÖ, çok farklı coğrafyalardan ve çağlardan, çok farklı dinlerden neşet etmiş hareketlerle oldukça benzerlik arz eder. Birçok öğretisi ve örgütlenme yöntemleri karakteristik olan bu yapılanmalara burada genişçe yer vermek mümkün değildir. Gülenistlerde klasik Sünni öğretisinin hiçbir kıymeti yoktur. Bu yapılanmayı klasik metotlarla anlamak da pek mümkün değildir. Hasan Sabbah'ın Haşhaşi örgütünden, Opus Dei'a, Cizvitler'den Tapınak Şövalyeleri'ne, Moonculuk'tan Kadıyanilik'e kadar uzanan karanlık ve gizli yapılarla çok benzer öğretilere ve yöntemlere sahiptir (Metiner, 2015: 338; Aydın, 2017: 13). Bu çalışmanın farklı başlıklarında Fetullahçılık ile bazı Bâtını yapılar arasındaki benzerliklere vurgular yapılmış ve özellikle Hasan Sabbah liderliğindeki Haşhaşiler ile FETÖ arasındaki benzerlik üzerinde durulmuştur.

Sözlük manası gizli olanı, örtülü olanı, bir şeyin içyapısını bilenler anlamına gelen Bâtıniyye veya Bâtınilik mezhebine göre her zahirin bir bâtını ve her nasın (ayetin ve hadisin) bir tevili (yorumu, izahı) vardır ve bu derin anlamı sadece Allah'ın seçtiği özel kullar (peygamberler, veliler, şeyhler, âlimler vb.) bilebilir (İlhan, 1992: 191; Öztürk, 2017: 182). Şia'nın Bâtını mezhebi İsmailiye'den olan Hasan Sabbah, 1090 yılında işgal ettiği Alamut Kalesi'nden, 34 yıl boyunca Haşhaşiler adı verilen fedailerini sevk ve idare etmiştir (Aydın, 2017: 14-16). Gülen de Hasan Sabbah gibi korunaklı kalesinden örgütünü yönetmektedir (Çalışır, 2016: 168). Ne var ki Hasan Sabah'ın Gülen gibi sırtını dayayabileceği bir süper güç (ABD) olmamıştır.

Hasan Sabbah'ın örgütünde de FETÖ vari bir hiyerarşik yapılanma vardır. En tepede "Baş Dâî" yani "Büyük Üstat" unvanıyla kendisi bulunurdu. Kendisinin hemen altında "Büyük Dâîler" adlı üst yönetim kademesi yer alırdı. Büyük Dâîler, FETÖ'nün Bölge İmamı gibi bir pozisyondaydı. Örgütün tüm sırlarına vakıflardı. Dâîlerin hemen altında ise örgütün bazı sırlarına vakıf "Refikler" yani "Yoldaşlar" veya "Lâsikler" yani "Taraftarlar" bulunurdu. Örgütün en alt kademesinde ise aslında örgün temel hedeflerini gerçekleştiren kişiler olan "Fidâîler" yer alırdı. Örgütün geleceği için

kendilerini her zaman feda etmeye hazır olan bu militanlar, hayatları pahasına da olsa önemli suikastlar düzenlerlerdi (Aydın, 2017: 15-16). Bu başlıkta ise Hristiyan toplumlarda örgütlenen bazı önemli örgütlenmelere yer verilecektir. Bunlardan detaylıca bahsetmek çalışmanın konusu olmadığı ve kapsamı dışında kaldığı için ana hatlarıyla birkaç cümleyle de olsa örnekler vermek gerekir.

1540 yılında Paris'te Loyolalı İgnatius (1491-1556) liderliğinde altı arkadaşı tarafından kurulan ve günümüzde de devam eden Cizvitler (İsa Cemiyeti), 1928 yılında İspanya'nın Madrid şehrinde Katolik Papaz Josemaria Escriva (1902-1975) tarafından kurulan ve hala oldukça güçlü olan Opus Dei ve 1954 yılında Sun Myung Moon tarafından Güney Kore'de kurulan ve günümüzde Birleştirme Kilisesi (Unification Church) olarak anılan oldukça varlıklı ve etkili Moonculuk (Öztürk, 2017: 182, 204-226; Çetinkaya, 2014: 156; Şahin, 2014: 143; Atay, 2021: 73).

İsa Cemaati (Society of Jesus) olarak da bilinen Cizvitler, 1491 yılında İspanya'nın Bask Bölgesi'nde dünyaya gelen Ignatius önderliğinde, 1534'te bir grup arkadaşıyla Montmartre'deki Meryem kilisesinde örgütlenmeye başlamışlardır. Dominiken ve Fransisken tarikatlarından etkilenen Ignatius, Hristiyan olmayanları Hristiyanlaştırma söylemiyle yola çıkmıştır (Aydın, 2017: 19-20). Cizvitler 1540 yılında da Papa III. Paul'ün "Regimi Militantis Ecclesia" isimli genelgesiyle Vatikan tarafından resmen tanınmıştır. Fakirlik, bekârlık, itaat yeminine ilaveten "dördüncü yemin" adı verilen özel bir yeminle kendilerini Papalık hizmetine adan Cizvitler, kurdukları Cizvit okulları ve üniversiteleriyle hem sempatic ve üye kazanmışlar hem de misyonerlik faaliyetleri yürütmüşlerdir (Aydın, 2017: 19-20). Dünyanın en ücra köşesinde yaşasalar dahi herkesi Hristiyanlaştırma ideali ile yola çıkan Cizvitler sayesinde Katolik Kilisesi Afrika ve Güney Asya'da etkili olmuştur (Aydın, 2017: 19-20). Cizvitlerin günümüzdeki faaliyetleri adalet, göç, sosyal yardımlar ve insani yaşam koşulları etrafında gelişmektedir. Bununla birlikte misyonerlik faaliyetleri de yoğunudur (Tümer, 1993: 40-42). Günümüzde 15-35 bin civarında üyesi bulunan Cizvitler ABD, İspanya, İtalya ve Hindistan'da yoğun yaşamaktadır (Tümer, 1993: 40-42).

TDV İslam Ansiklopedisi'ne göre, 1839 yılında Pakistan'ın Pencap Eyaleti'nin Kadiyan şehrinde İngiliz işgalcilerini destekleyen bir ailede dünyaya gelen Mirza Gulâm Ahmed tarafından kurulan Kadıyanilik, müntesipleri tarafından Hz.

Muhammed'in ismine atıfla Ahmeddiyye, Gulâm Ahmed'in ismine atıfla da Mirzaiyye olarak adlandırılmaktadır.⁹⁷ Vahyin son bulmadığını söyleyen Gulâm Ahmed, 1885 yılında "Allah beni bu çağın müceddidi kıldı" iddiasıyla yola çıkar (Aydın, 2017: 20-23). Bu misyonla İslam'ı kendine göre yeniden düzenlemeye başlar. 1888'de Allah'ın kendisine "taraftarlarından biat almasını ve ayrı bir cemaat oluşturmalarını" emrettiğini söyler (Aydın, 2017: 20-23). 1904 yılında ise Hz. İsa'nın vefat etmesi dolayısıyla Müslümanlar tarafından beklenen Mehdi'nin (Emiroğlu ve Aydın, 2020: 757-759), Hristiyanlar tarafından beklenen Mesih'in ve Hindular tanrısı Vişnu'nun yeryüzündeki tecellisi yani Avatar'ın kendisinin olduğunu iddia eder (Aydın, 2017: 20-23). Silahlı mücadele yani cihat döneminin kapandığını iddia eden Gulâm Ahmed, Hindistanlı Müslümanların işgalci ve sömürgeci İngilizlere karşı direnmemelerini ve isyan çıkarmamalarını vaaz eder (Aydın, 2017: 20-23). Fetullah Gülen'in ABD hakkındaki düşünceleri ve tutumu neyse Gulâm Ahmed'in de o dönemdeki İngiliz sömürmesine karşı tutumu benzerdir.

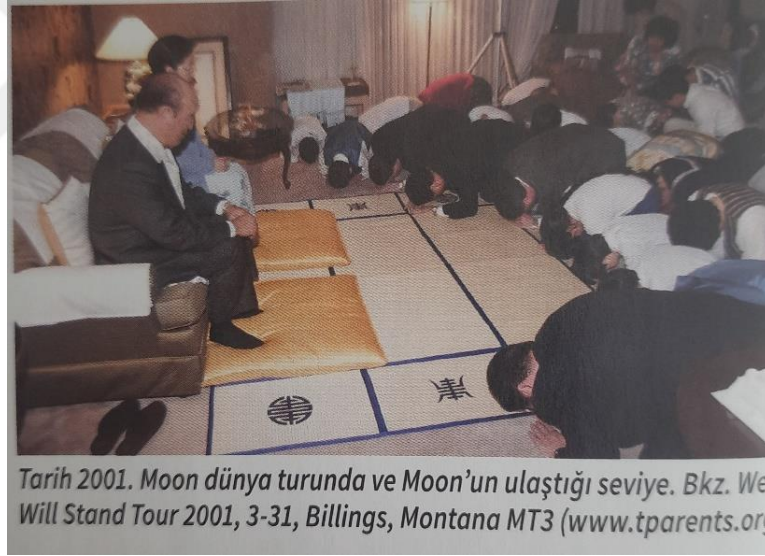
İspanya'nın Barbastro kentinde dünyaya gelen, Papaz Josemaria Escriva (1902-1975) tarafından 1928 yılında Tanrı'nın çağrısı iddiasıyla kurulan Katolik bir harekettir (Aydın, 2017: 23-24). İsmi "Tanrı'nın İş, Tanrı'nın Eseri" anlamlarına gelen Opus Dei tarikatı ise Katolik Kilisesi'ne bağlı Kutsal Haç Piskoposluğu olarak bilinir (Öztürk, 2017: 207). Günümüzde akademik ağırlıklı bir görünüm sergileyen tarikat iletişim, sanayi, ticaret ve bankacılık gibi çeşitli sektörlerde holding düzeyinde faaliyetlerini yürütmektedir (Öztürk, 2017: 211). Katı hiyerarşik ve disiplinli örgütlenmesiyle "Beyaz Masonluk", gizemli ve şaibeli mali yatırımları nedeniyle "Aziz Mafya" gibi etiketlerle anılan Opus Dei (Çetinkaya, 2014: 156), eğitim ve yüksek mevkilerde kadrolaşma hedeflerine odaklanmıştır. 1979 tarihli bir rapora göre dünya genelinde 197 kolej, 694 gazete ve dergi, 52 radyo ve televizyon kanalı, 38 haber ajansı ve 12 sinema şirketi bulunmaktadır (Yel, 2000; Öztürk, 2017: 212).

5.2. Tek Yumurta İkizleri Fetullahçılık ve Moon Tarikatı

FETÖ ile benzer özelliklere sahip bir diğer yapı Moon Tarikatı da Hristiyanlığın Uzak Doğu kökenli inançlara uyarlanması sonucunda ortaya çıkmış, mesiyenik bir tarikattir (Öztürk, 214-215). "*Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ:*

⁹⁷ <http://islamansiklopedisi.org.tr/kadiyanilik> (Erişim Tarihi 11.11.2023)

Paralel Din Mühendisliği” adlı çalışmada FETÖ ile Moon arasında çok fazla benzerlik ortaya konulmuştur (2022: 54-85, 202-283). Tarikatını Protestan teolojisi temelinde bina eden Moon, Hz. İsa’nın yarım kalan misyonunu (Mesihlik) tamamlamak için Tanrı tarafından gönderildiğini⁹⁸ iddia etmiş, bütün insanlığı tek din, tek dil ve tek kültüre sahip bir toplum haline getirmeyi amaç edinmiştir (Öztürk, 2017: 2015). Moon, aldığı iddia ettiği vahiylerden oluşan öğretisini “İlahi İlke” (Divine Principle) adıyla yaymış, bu öğretileri 1957 yılında takipçileri tarafından Korece kitaplaştırılmış, daha sonra çeşitli dillere çevrilmiştir (Köse, 2006: 133-134; Bıyık, 2003: 96; Öztürk, 2017: 2015). 1954 yılında Seul’de kurulan Moon Tarikatı’nın kilise sayısı 1957’de 30’a çıkmış, 1958’de ilk ülke dışı faaliyetlerini Japonya’ya taşıyan tarikat, 1994’te 160 ülkede faaliyet gösterir hâle gelmiş, 1971’de örgüt lideri Moon Amerika Birleşik Devletleri’ne yerleşince tarikatın merkezi de New York olmuştur (Öztürk, 2017: 215; “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 32-55).

Görsel 3. 1. Müritlerinin Moon’a secde etmesi (Saygı gösterisi)

Kaynak: Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği, (2022: 84).

Moon Kilisesi’nin 1990 yılında 140 organizasyonu bulunmakta, bunlardan birisi de 6 Mayıs 1973 tarihinde kurulan ve Kasım Gülek’in Türkiye temsilciliğini yaptığı "Professors World Peace Academy’dır (PWPA/Dünya Barışı Profesörler Akademisi). PWPA, Kasım Gülek liderliğinde 1982-1991 tarihleri arasında

⁹⁸ <http://islamansiklopedisi.org.tr/moonculuk> (Erişim Tarihi 16.09.2023)

İstanbul'da 8 organizasyon gerçekleştirmiştir (Cultic Studies Journal'dan aktaran "Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 226, 230-231).

Moon, Hz. İsa'nın ruhunun kendi örgütlerinin organizasyonuna geldiğini iddia etmektedir: "Sizler İsa Mesih'in ruhunu tüm kongrelerde görebilirsiniz. Buraya gelen üyelerimizin çoğu İsa Mesih ile daha öncekilerden çok daha derin bir ilişki içine giriyorlar." (Today's World'dan aktaran "Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 75). Dinler arası diyalog faaliyetleri Moon Tarikatının yıllardan beri çok geniş katılımlı olarak sürdürdüğü faaliyetlerden birisidir. Moon, kendi liderliğinde tüm dünya dinlerini birleştirme gibi bir ideale sahiptir (Bkz. EK- 10: Moon Tarikatı'nın Dinler Arası Diyalog Toplantıları).

Görsel 3. 2. Moon Tarikatı'nın dinler arası diyalog toplantıları

Kaynak: Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği (2022: 237-239).

Fetullahçıların düzenledikleri Türkçe Olimpiyatları ve Dünya Dil ve Kültür Festivali gibi organizasyonların benzerlerini çok daha önceden Mooncular düzenlemeye başlamıştır: "Ben Ilhwa futbol takımını kurdum. Birçok kişi dalga geçti ve eziyet etti. Ben 'Kültür Olimpiyatları' adını kullanmak istedim, insanlar itiraz etti. Bundan dolayı buna 'Dünya Kültür ve Spor Festivali' (World Culture and Sports Festival/WCSF) adını verdik." ("Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 206-207).⁹⁹

Moon ile FETÖ arasındaki benzerlikler bunlarla da sınırlı değildir. Moon Korece'yi, Gülen Türkçeyi dünya dili yapma iddiasındadır. Yine FETÖ'nün yazılı ve görsel basınında sıkça kullandığı "yeni bir dünya" söylemi Moon'da da sıkça

⁹⁹ Moon'un, 01.07.2002 tarihli konuşması "tparent.org" kaynağından aktarılmıştır.

kullanılmıştır. Öyle ki 1972 tarihli Moonculuk marşında şu satırlar yer alır: “(...) Herkes bu şarkıya katılsın: Tüm samimiyetimizle bizim bir planımız var: Bu dünyayı değiştirme... Yapabileceğimizi de biliyoruz. Biz hep birlikte yepyeni bir dünya

kuracağız." ("Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 210). Gülen de Moon gibi yeni bir dünya kurma planı yapar. Ona göre dünyanın içinde bulunduğu kaostan başka türlü çıkış yolu yoktur. bu çıkış yolu da heyecanlı gençlerin eliyle olacaktır. (Gülen'den aktaran "Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 212).

"Siyah, beyaz, sarı ellerin bir araya gelmesi... Eğer ellerinizi birlik içinde güçlüce çarparsanız her şeyi yenebilirsiniz. (...) Bütün dünyayı kurtardıktan sonra bizim Şabatımız (Yahudilerin dinlenme günü. gelmiş olacak. (...) Bütün mutluluklar gelecekte sizlerin önünüzde olacak, şimdi değil. Sizler sadece bu mutluluğun başlangıç noktasındasınız. Şüphesiz bizler, vaat edilen mutluluğa giden dosdoğru yola yönümüzü dönmüş hızla ilerliyoruz" (Moon'dan aktaran "Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 214).

"Şu Türkçe olimpiyatlarda gördüğünüz gibi siyah esmerle, esmer beyazla, beyaz daha beyazla, beyaz duyguda beyazla... Varya dünyanın her yerinde... Sarmaş dolaş olduğunu göreceksiniz bunların. Size çok farklı bir dünyadan mesajlar sunacaklar. El ele dil dile gönül gönüle... Gelin yeni bir dünya kuralım" (Gülen'den aktaran "Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 215).

Görsel 3. 3. Sızıntı dergisi (21. Cilt, 1999)

Kaynak: Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği (2022: 197).

FETÖ ile Moonculara ait gazete isimlerinde de benzerlik bu kadar da olmaz dedirtecek cinstendir ("Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 216-217): The Washington Times (Washington Zaman), The Middle East Times (Ortadoğu Zaman), Tiempos del Mundo (Dünya Zaman) Moon'a ait gazete isimlerinden sadece birkaçıdır. Zaman Amerika, Zaman Avrupa, Zaman Avustralya, Zaman Almanya ise FETÖ'nün gazetelerinden bazılarının isimleridir. Gülen ve Moon'un 25 yıl arayla verdikleri benzer içerikli şu mesajlar oldukça dikkat çekicidir: Moon; "Siz neden sabah erkenden

buraya gelmek istiyorsunuz? Çünkü bizim yapacak çok işimiz var. Bizim gazete

satmamız, para toplamamız lazım bir de insanları doğru yola davet etmemiz" (akt. "Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 220) demiştir.

Gülen, kendi müritlerinden müteşekkil kadrosunun ileride bir gün radyo, televizyon, basın ve yayın gibi her türlü medya araçlarını ele geçirip bunlar vasıtasıyla karanlık düşünce ve şer odaklarına karşı milli ve dini yaşamın temsilini ortaya koyacaklarını söylemektedir (Gülen'den aktaran "Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 221).

Görsel 3. 4. Sızıntı dergisi kapağı (Cilt: 22, Yıl: 2000)

Kaynak: Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği (2022: 127).

Mustafa Öztürk'ün "Beyaz Eldivenli Mafya" tabirini kullandığı (2017: 2014) Moonculuk, Opus Dei ve Fetullahçılığın benzer özellikleri şöyle sıralanabilir (Bodur, 2003: 25-38; Öztürk, 2017: 226):

- Amerika'nın çıkarlarına hizmet ve Amerikancılık söylemi
- Anti-komünizm söylemleri ve faaliyetleri
- Dinler arası ve kültürler arası diyalog faaliyetleri
- Misyonerlik odaklı eğitim faaliyetleri
- Mesihyanik Lider kültü
- Mistik ve ezoterik öğretiler
- Dış görünüşte modernlik ve liberallik
- Katı hiyerarşi ve iç disiplin
- Hoşgörü, ılımlı, uzlaşmacı ve esnek davet dili
- Pragmatist örgütsel yönelim
- Kamu otoritesini ele geçirmek ve toplumu dizayn etmek

- Yemin, biat ve tasdik ayinleri
- Örgüt içi evlilik ve örgüt organizasyonu ile gerçekleşen evlilik törenleri
- Bağış ve himmet adı altında yapılan zorunlu maddi destek
- Ekonomik faaliyetlerin yalnız örgüt içi yapılması, sermayenin örgüt içinde kalıp çoğalması
- Lobi faaliyetleri
- Örgüt menfaatleri için her yolun mübah görülmesi; Makyavelci ve takiyeci yaklaşım
- Çok güçlü medya yapılanması
- Eğitim Faaliyetlerinin yaygınlaştırılması

Lita Linzer Schwartz ve Florance Kaslow adlı sosyal araştırmacılar 1982 yılında, Saul Levine ise 1999 yılında yıkıcı yapıların ortak özelliklerini şöyle sıralarlar (Schwartz'dan aktaran "Alamut'tan Pensilvanya'ya...", 2022: 31):

Lita Linzer Schwartz ve Florance Kaslow (1982):

1. Herkesin mutlak itaat ettiği karizmatik lider
2. Grup içiyle sınırlı iletişim
3. Üyenin ailesinden uzaklaştırılması
4. Aktif üye devşirme faaliyetleri
5. Psikolojik-ruhsal yoksunluk içinde olma
6. Servetin büyük bir kısmının ya da tamamının örgüte bağışlanması
7. Dış dünyaya ve örgüt dışı bireylere karşı korku ve düşmanlık duygusu geliştirme

Saul Levine (1999):

1. Karizmatik bir lider
2. Hiyerarşi
3. İdeoloji
4. Yazılı manifesto veya kutsal bir kitap
5. Kurallar
6. Ritüeller
7. Yeni sözcükler
8. Toplantılar
9. İç onur kodu
10. Yaş/sosyoekonomik sınıf/egitim bakımından tam homojen bir grup.

Yukarıdaki iki çalışmadan esinlenerek, Fetullahçılık yapılanması değerlendirildiği zaman şöyle bir sonuç ortaya çıkmaktadır:

- 1- Tanrı-peygamber varisi: Kutsal Lider
- 2- Örgütsel öğreti: İdeoloji-inanç
- 3- İnsan Kaynağı: Cemaat- sadık kitle
- 4-Örgüt Şeması: Katı hiyerarşi
- 5- Örgüt Yasası: Kurallar ve ritüeller

- 7- Finans Kaynağı: Hibe, himmet, aidat vb.
8. Korunma: Siyasi ve medya zırhı
- 9- Fiziki Güç: Silahlı örgütlenme.
- 10- Yasal Maskeleye Faaliyetleri: Eğitim, organizasyon, sosyal ve kültürel faaliyetler

5.3. Ruh İkizleri: Fetullahçılık ve Sabataycılık

5.3.1. Sabataycılık Nedir

Sabataycılık, Mesihlik iddiasıyla 1648 ve 1666 yılında Osmanlı coğrafyasında ortaya çıkan Sabatay Sevi'nin (1626-676) Yahudilik ve İslam'ı harmanlayarak ve üzerine kendinden birtakım ilaveler yaparak ortaya koymuş olduğu Mesihyanik ve Kabalistik karma öğretiye verilen isimdir. Bu anlamda Mesih kavramına kısaca değinmekte fayda var. İslam ve Hristiyanlık dinine göre Mesihlik¹⁰⁰ inancı konu dışı olduğu için sadece Yahudilik açısından Mesihlik kavramına bakmak yeterli olacaktır.

Mesih, Dünya'nın sonu olarak inanılan Kıyamet'ten önce, günaha batmış insanlığı ıslah etmek, yoldan sapanları Tanrı'ya yöneltmek, vaat edilen toprakları almak ve Yahudileri dünyaya hâkim kılmak için Hz. Davud'un soyundan olmak üzere Tanrı tarafından gönderilen, birtakım mucizevi güçleri olan kutsal kişiliktir (Küçük, 2001: 111).

5.3.1.1. Adlandırmalar

Sabataycılar ve Sabataycı mezheplerin en önemli sorunlarından birisi isimlendirmedir. Günümüzde en genel kullanım olan Sabataycılık ya da Sabatayizm (Sabatay Sevi'ye nispetle) adlandırması, tarihi çok eskiye dayanan bir terim değildir. Hatta Sabatay Sevi'nin ismi dahi başlı başına tartışmalıdır. Sabatay Sevi ismi kaynaklarda oldukça farklı şekillerde kullanılmıştır. Abdurrahman Küçük, bu kullanımlar hakkında güzel bir derleme yapmıştır (Küçük, 2001: 207-208).

- Fransız, Alman ve İngiliz Ansiklopedilerinde; "Sabatay Zevi", "Sabatay Zebi", "Sabatay Sewi", "Şabbetay (Şabatay) Sebi", "Sabatay Zevi", "Sabbetai Zewi", "Şabtay Sevi".

¹⁰⁰ Bu iki dinde Mesih, Hz. İsa'dır. Hristiyanlara göre Hz. İsa ikinci kez yeryüzüne gelecek ve misyonunu tamamlayacaktır.

- Raşid Tarihi, Abdi Paşa'nın Vekâyinamesi ve Fındıklı Mehmed Efendi'nin Silahdar Tarihi'nde; "Haham" ve "Yahudi-i Meşhur", Kamil Paşa'nın Tarih-i Siyasi'sinde; "Sapatay Levi".
- Vatan Gazetesi; "Sabatay Sivi".
- Abraham Galante; "Sabatai Sevi", Josef Kastein; "Sabatai Zewi", İbrahim Alaeddin Gövsa; "Sabatay Sevi", Gershom Scholem, Şabatay Zevi, Hikmet Tanyu; Şabtay Tsvi, Yaşar Kutluay; Şabtay Sivi.

Araştırma sürecinde referans alınan birincil kaynakların çok büyük bir kısmının “Sabatay Sevi” ismini (telaffuz olarak da) kullandıkları görülmüştür. Bu yüzden bu çalışmada da genel kullanım olan Sabatay Sevi ve Sabataycılık adlandırması temel alınmıştır. Öte yandan Sabataycılar ve mezhepleri Türkler, Yahudiler, Hristiyanlar ve hatta kendileri tarafından farklı farklı isimlerle anılmıştır. Osmanlı yönetimince Sabataycılar, Nev-Müslimler yani Yeni Müslümanlar yahut mühtediler olarak anılırdı. Ancak 19. yüzyıla beraber Dönmeler diye anılmışlardır. Yahudiler ise mezhep ayrımı gözetmeksizin, Minim (zındıklar), Mamzerim (piçler: evlilik dışı ilişkileri nedeniyle), Maaminiko ya da Sazanicos (Sazancık) diye adlandırmaktaydı.¹⁰¹ Hristiyan araştırmacılar ise bunları Zoharcılar, Yahudi Muhammediler ya da Yahudi Türkler diye anıyordu. Yakubilere ilk bölünmeye kadar Meaminler denilirken daha sonrasında Tıraşlılar, Arpadoslar, Tarbuşliler ve Hamdibeyler¹⁰² gibi isimlerle de anılır olmuştur. Karakaşlar ise ilk zamanlarda Osman Babalar olarak anılırken sonraları On Yollular, Koniososlar (Kunisisler), Honyozlar (Hunynos) gibi isimlerle de adlandırılmıştır. Kapancılar ise Papular, İbrahim Ağagiller, İzmirliiler ve Kavayero (Cavalierolar) gibi isimler almıştır (Küçük, 2001: 346-347). Öte yandan Karakaşlar kendilerinden olanlara Bizimkiler, Kapancılara Komşu Ağalar, Yakubilere Yakubiler ve Dönme olmayanlara da Yabancılar demekteydi. Yakubi, Karakaş ve Kapancı isimlendirmesi ise kendisi de bir Dönme olan siyasetçi Prof. Abraham Galante Bodrumlu (1873-1961) tarafından eserlerinde kullanıldıktan sonra standartlaşmıştır (Şişman, 2015: 194).

¹⁰¹ Sazanicos ismi Türkçe “sazan” ile İspanyolca küçültme eki “icos”un birleşmesinden meydana gelir (Küçük, 2001: 386).

¹⁰² Selanik’in Yunanlılara bırakıldığı dönemde belediye başkanı olan Hamdi Bey, Yakubilerden olduğu için bu isimle de anılmaktadırlar.

Sabataycılarının adlandırılması konusunda Osmanlı'dan günümüze en çok tercih edilen kullanım “Dönme/Dönmeler” olmuştur. Abdurrahman Küçük, Dönme ve Dönmeler kavramını kısaca şöyle açıklar: Dönme kavramı; düşünce, kanaat, din, inanç ve tutum gibi şeyleri değiştirmeyi ifade ederken, Sabataycılar için de kullanılan Dönme terimi; önceki dinlerini ve milliyetlerini terk etmeyen, bununla birlikte başka din ve kisve adı altında eski dinlerini, inançlarını, adetlerini ve ananelerini devam ettiren, büründükleri kisveyi idealleri için şemsiye yapan kişileri ifade eder (Küçük, 2001: 5). Hatta Küçük, Dönme kavramını açıklarken Abdullah b. Sebe adında bir Yahudi'yi örnek verir; Abdullah b. Sebe, Dört Halife Devri'nde görünürde Müslüman olmuş ama gerçekte İslam'a karşı kin beslemiş, amacı İslam'ı ve Müslümanları zayıf düşürmek olan ve bu uğurda birçok hurafe ortaya atan bir şarlatandır (Küçük, 2001: 42-43). İbn Sebe aynı zamanda Sebeiyye adlı mezhebin aşırı bir kolunun da kurucusudur. Sebeiyye mezhebine göre Hz. Ali Allah'ın yeryüzündeki tecellisidir. Bu yüzden “Ali demek, Allah demektir” gibi İslam dinince kabul edilmesi mümkün olmayan görüşler ileri sürmüştür (Taberi, Tarih-1, 294-2944, 2858-2859).¹⁰³ İşte bu şahıs bilinen gerçek manada ilk dönmelerdendir. Bu çalışmada da Sabataycı ve Dönme kavramları birbirinin yerine ve aynı anlamda kullanılmıştır.

5.3.2. Sabataycılık Öncesi Osmanlı Yahudileri ve Selanik

Roma ve Bizans İmparatorluğu dönemlerinden beri Türkiye ve Balkanlarda yaşayan Yahudilere Romanyot denilmiştir (Afyoncu, 2013: 16). 1483'te İspanya'da Engizisyon mahkemesi yargıcu Torquemada'nın emriyle binlerce Yahudi öldürülünce, Yahudiler İspanya'yı terk etmeye başlamış ve Osmanlı'ya sığınmıştır. Maranos olarak isimlendirilen bu Yahudiler, İspanya'dayken görünürde Katolik gibi yaşarken Osmanlı'ya sığınınca tekrar eski dinlerine dönmüşlerdir. 1492 yılından sonra İspanya dışında İtalya ve Portekiz başta olmak üzere Avrupa'nın değişik bölgelerine sürülen Yahudiler Osmanlı İmparatorluğu'na sığınmıştır (Küçük, 2001: 105). İber Yarımadası'ndan göçen 165.000 Yahudi'den 90.000'i Osmanlı'ya geldiği düşünülmektedir. Bu göçlerle gelen ve “Sefarad” olarak adlandırılan bu Yahudiler İstanbul, Selanik ve Edirne başta olmak üzere çeşitli şehirlere yerleştirilmiştir (Afyoncu, 2013: 17-18). 16. yüzyılın ortalarından itibaren Orta ve Doğu Avrupa'dan

¹⁰³ <http://islamansiklopedisi.org.tr/abdullah-b-sebe> (Erişim Tarihi: 20.12.2023).

gelip Osmanlı'ya sığınan Yahudilere ise "Aşkenazi" denilmiştir. Özellikle İstanbul, Selanik, Edirne, başta olmak üzere Tekirdağ, Üsküp, Gelibolu, Antalya, Mardin, Balıkesir, Diyarbakır, Hasankeyf, Afyon, Kütahya, Bursa, Manisa gibi şehirler ile Orta Doğu Aşkenazların en çok yerleştiği bölgeler olmuştur (Afyoncu, 2013: 20). Bir Osmanlı belgesine göre 1758 yılında Polonya'dan gelen 300'den fazla Frankist Yahudi ailenin zimmi olarak Selanik'e yerleştirildiğini yazar (Şişman, 2015: 198). Bu ailelerin torunları günümüze kadar Dönme ve Yahudi olarak ulaşmıştır. Frankist kökenli Polonyalı milliyetçi şair Adam Mickiewicz de (1798-1855) Osmanlı'ya sığınanlardandır. Dönmelerin yoğunlukta olduğu Jön Türkler (Schloem'den aktaran Küçük, 2001: 435) Mickiewicz'in evini 1909'da müzeye çevirmiştir (Nasi'den aktaran Şişman, 2015: 199).

Yahudiler'in en kalabalık olduğu şehir olan Selanik'te 1478'de hiçbir Yahudi yaşamazken, Kanuni Sultan Süleyman döneminin başlarında 2.645 hane yani yaklaşık 13 bin kişi bulunmaktaydı. Oysa aynı dönemde Selanik'te Müslümanlar 1229 hane Hristiyanlar da 989 haneydi. Bu rakamlara göre Selanik'in yarısından fazlası Yahudi'ydi. Bu nedenden dolayı Selanik'e "İkinci Kudüs" denilmiştir (Afyoncu, 2013: 20). Avrupa'dan sürülen Yahudiler'in içinde bulundukları zor koşullar dolayısıyla Kabala inancının da etkisiyle Mesih beklentisi bu dönemlerde ortaya çıkmıştır. Bu inancın ortaya çıkmasında ve yaygınlaşmasında Kabala bilgisi Haham İsaac Luria Aşkenazi'nin (1534-1572) çok büyük etkisi olmuştur. Ayrıca matbaanın da etkisiyle Kabala inancına dair yazılan eserler geniş coğrafyalara yayılmıştır. 17. yüzyılda Mesih'in zuhur edeceği ve Yahudiler'in Filistin'de toplanacağı yönünde yaygın bir beklenti vardı (Afyoncu, 2013: 81).

5.3.3. Sabataycıların Değişim ve Gelişim Evreleri

Sabataycıları yahut ülkemizde daha çok kullanılan haliyle Dönmeleri değişim ve gelişim süreçlerine bakarak, yedi farklı aşamadan geçtiklerini tespit etmek mümkündür. Her bir aşama bir diğerinden keskin ve net olarak ayrılabilir. Bu evreler şu şekilde sıralanabilir:

1. Kuruluş Evresi: 1646'da Sabatay Sevi'nin ilk kez Mesihlik iddiasıyla ortaya çıkmasından 1676 yılında ölümüyle sona eren süreçtir.
2. Kurumsallaşma Evresi: 1676-1689-1691 yılları arasındır. Yakubilerin tek mezhep olarak Dönmeleri temsil ettiği, cemaatin örgütlenme ve kurumsallaşma dönemidir.

3. Bölünme Evresi: 1689/1691-1720: Karakaşların Yakubilerden ayrılmasıyla başlayan ve Kapancıların ortaya çıkmasıyla sona eren Dönmeler içindeki en ihtilafli süreçtir.
4. Özgür Yaşam Evresi: 1720-1858 yılları arasında geçen, her üç mezhebin de birbirinden bağımsız hareket ettiği ve Osmanlı idaresinin baskısından ve kontrolünden uzak geçen en uzun evredir.
5. Modernleşme ve Yükseliş Evresi: 1858-1924 yılları arasında Dönmelerin Avrupa'ya açılmasıyla birlikte, modernleşmesi ve Batılı tarzda eğitim almalarını kapsayan değişim sürecidir. Bu evre Dönmelerin devlet tarafından fark edilmesiyle başlamış, buna paralel olarak da Dönmeler yeni stratejiler geliştirmiştir.
6. Gönüllü Asimilasyon Evresi: 1924-1942 yılları arasında yeni kurulan Cumhuriyet'in devrim ve değişimlerinde başat rol oynadıkları ve gönüllü asimilasyonu seçtikleri dönemdir.
7. Dünyaya Açılma ve Türkiye'de Gizlice Varlık Mücadelesi Verme Evresi: Dönmeler 1942 yılında gerçekleşen Varlık Vergisi uygulamasıyla Türkiye'yi terk etmeye başlamış, başta ABD ve İspanya olmak üzere bazı Avrupa ülkelerine, Arjantin'e ve İsrail'e gitmişlerdir. Bu süreç hem asimilasyon sürecinin devamıdır hem de yeniden toparlanmanın başlangıcıdır.

5.3.4. Sabatay Sevi'nin Hayatı

Sabataycılığın kurucusu ve kutsal rehberi Sabatay Sevi'nin hayatını dört dönemde incelemek mümkündür.

1. Gençlik Dönemi (1626-1648): Sabatay Sevi'nin doğumundan ilk kez Mesihlik iddiasıyla ortaya çıktığı 1648 yılına kadar ki süreci kapsar.
2. I. Mesihlik Dönemi (1648-1665): Bu dönem Mesihlik iddiasıyla ilk kez ortaya çıkışından, İslam dinine girdiği zamana kadarki süreci kapsar.
3. Aziz Mehmet Efendi Dönemi (1666-1672): Bu dönem Sabatay Sevi'nin Aziz Mehmet Efendi ismiyle ve Müslüman kimliğiyle hareket ettiği süreci kapsar.
4. II. Mesihlik Dönemi (1672-1676): Sabatay Sevi'nin yasak eylemlerinden dolayı tutuklanıp Ülgün'e sürgün edilişi ile başlayan ve ölümüne kadar süren dönemdir.

Sabatay Sevi 25 yaşından sonra birçok seyahate çıkmıştır. Bu seyahatlerin birçoğunu Mesihlik faaliyetleri kapsamında, bazılarını da tutuklanma ve sürgün edilme gerekçeleriyle zorunlu olarak yapmıştır. Aşağıda Erhan Afyoncu'nun, "Sahte

Mesih Osmanlı Belgeleri Işığında Dönmeliğin Kurucusu Sabatay Sevi ve Yahudiler” isimli (2013) kitabından istifade ederek derlenmiş, Sabatay Sevi’nin yaptığı seyahatlerin kronolojik bir listesi bulunmaktadır.

1. 1651-1654: İzmir'den Selanik'e seyahat
2. 1658: Selanik'ten Mora'ya seyahat
3. 1658: Mora'dan İstanbul'a seyahat
4. 1659: İstanbul'dan İzmir'e seyahat
5. 1662: Rodos, Trablusşam ve Mısır üzerinden Kudüs'e seyahat
6. 1663-1664: Kudüs'ten Gazze üzerinden Mısır'a seyahat
7. 1665: Mısır'dan Nathan ile birlikte Gazze üzerinden Kudüs'e seyahat
8. 1665: Kudüs'ten Haleb'e seyahat
9. 1665: Haleb'ten İzmir'e seyahat
10. 1665: İzmir'den Manisa'ya gidiş geliş
11. 1665-1666: İzmir'den İstanbul'a seyahat
12. 1666: İstanbul'dan Gelibolu'ya seyahat; hapisane için...
13. 1666: Gelibolu'dan Edirne'ye seyahat; yargılanma için...
14. 1667-1672: Edirne'den İstanbul'a, İstanbul'dan Edirne'ye yapılan birçok seyahat
15. 1672: İstanbul'dan Edirne'ye seyahat
16. 1673: Edirne'den Ülgün'e sürgün ediliş

Sabatay Sevi'nin babası Mordecai Sevi (ö. 1663), büyük olasılıkla Aşkenaz kökenlidir. Mora yarımadasında ticaretle uğraşırken, çok dil bilmesinin de bir avantajıyla ticaret açısından gelişmiş, kozmopolit bir şehir olan İzmir'e taşınmıştır (Scholem, 2011: 105-106). Sabatay Sevi'nin annesinin ismi de Clara'dır (ö. 1666). Mordecai'nin üç oğlundan en küçüğü Sabatay Sevi'dir. Diğerleri ise Elias ve Yosef olup onlar da babalarının izinden gidip ticarete devam etmişler ve büyük bir varlık elde etmişlerdir. Sabatay Sevi, 1 Ağustos 1626'da İzmir'de doğmuştur. İbrani takvimine göre bu tarih 9 Ab 5386'dır. Doğduğu gün Cumartesi yani İbranice Şabat olduğu için kendisine Yahudilerin dünya işleriyle uğraşmadığı, haftanın yedinci günü olan Şabat'ta doğan birçok Yahudi çocuğa verildiği gibi Sabatay ismi verilmiştir (Şişman, 2015: 39). Sabatay Sevi okumayı sevdiği için ailesi onu Haham yapmak istemiştir. Sevi böylece Tevrat'ı ve Talmud'u okumaya başlamış, Yahudi mistisizmine yani Kabala'ya merak salmıştır. Sabatay Sevi'nin ilk hocası İsaac (İsak) di Alba'dır (Küçük, 2001:

214). Ardından Talmud bilgini Yosef Eskapha'dan¹⁰⁴ 15 yaşına kadar dersler almıştır (Afyoncu, 2013: 85).

15 yaşına geldikten sonra evine çekilen ve inzivayı bir yaşam süren Sabatay Sevi 18 yaşından itibaren Kabala'ya yoğunlaşmıştır. Bu dönemlerde sık sık oruç tutmaya başlamış, haftada birkaç kere denizde yıkanmaya özen göstermiştir (Küçük, 2001: 215). Sabatay genç yaşına rağmen kısa sürede gençler arasında sevilen ve aranılan isim olmuş, evi sohbetlere gelip giden gençlerle dolmuştur (Afyoncu, 2013: 85-86).

Sabatay Sevi 1646'da yani 20 yaşında ilk evliliğini yapmış ancak eşiyle hiç birlikte olmadığı için eşi tarafından mahkemeye verilmek suretiyle boşanmışlardır (Küçük, 2001: 215-216). Kısa bir süre sonra İzmir'in saygın ailelerinden birisinin kızıyla evlenmiş ancak onunla da birlikte olmadığı için benzer şekilde boşanmışlardır (Afyoncu, 2013: 87). Sabatay Sevi'nin bu evliliklerinin bu şekilde sonlanmasının nedeni hiç şüphesiz içinde bulunduğu haleti ruhiyedir. Öyle ki bu yaşlardayken bir

seferinde kendisinin havada durduğunu dahi zannetmiş, arkadaşlarına bunu görüp görmediklerini sormuş, arkadaşları hayır cevabı verince onlara kızmıştır (Afyoncu, 2013: 87). İlginçtir Fetullah Gülen'de çocukluk ve gençlik yıllarında buna benzer sanrılar yaşamış hatta minareye çıkıp şerefenin korkuluklarında yürümüştür.

Görsel 3. 5. Sabatay Sevi Yahudi kıyafetleriyle.

Kaynak: Erhan Afyoncu (2013: 215-225).

Sabatay Sevi 1648 yılında ilk kez Mesihlik iddiasıyla ortaya çıktığında ailesi başta olmak üzere çoğu kimse ciddiye almamıştır (Scholem, 2011: 131-132; Afyoncu, 2013: 88). 1648'de Lehistan'da yaşayan Yahudiler'in katledilmesi, Luriacı Kabalacılar tarafından Mesih'in zuhuruna işaret olarak görülmüştür. Zira Mesih gelmeden önce Yahudiler "Mesihlik Acıları" denilen büyük acılar çekecekti (Afyoncu, 2013: 91).

¹⁰⁴ Abdurrahman Küçük, Sabatay Sevi'nin Josef Eskapa'nın ki bu büyük olasılıkla Ravaskapa'dır, açmış olduğu "Yeşiba" isimli okuluna gittiğini yazar (2001: 214).

Özellikle Polonya'daki Hmelnski Katliamı Yahudi dünyasında, bilhassa Kabalacı kesimde çok ciddi bir Mesih beklentisine yol açmıştır (Şişman, 2015: 52; Küçük, 2001: 218). Sabatay Sevi, İzmirli Yahudilerin kendisine çok sert tepki göstermelerinden dolayı 1651-1654 arasında bir tarihte yine Yahudilerin yoğun olduğu bir başka şehre, Selanik'e gitmiştir (Scholem, 2011: 143-144). Selanik'te ilk zamanlar güzel karşılanan Sabatay Sevi, ilerleyen zamanlarda tuhaf davranışlarından ve söylemlerinden dolayı dışlanmaya başlamıştır. Cengiz Şişman, Sabatay Sevi'nin Mesihlik iddiasıyla ortaya çıktığı ilk dönemlerde manik depresif bir ruh halinde olabileceğini söyleyen bazı modern psikologların görüşlerini dile getirir (Şişman, 2015: 49). İzmir'de olduğu gibi Selanik'te de en büyük tepkiyi çeken şey II. Tapınak'ın yıkılmasından sonra yasaklanmış olan Tanrı'nın ismini (J.H.V.H./YEHOVA) yetkisiz bir şekilde ağzına alması olmuştur (Şişman, 2015: 52; Küçük, 2001: 226). Selanik'ten de kovulan Sabatay, 1658'e kadar Mora' da yaşamış, bu tarihten sonra da İstanbul'a gitmiştir (Afyoncu, 2013: 92). Abdurrahman Küçük, Sabatay Sevi'nin İstanbul'a ilk gelişinin 1650-1651 olduğunu söyler. Ayrıca bu gelişinde Abraham Yachni isimli hahamla tanışır ve kendisi tarafından uydurulmuş bir belgeyle Sabatay'ı Mesih ilan eder (Kastein'dan aktaran Küçük, 2001: 233). Sabatay Sevi Selanik'te bulunduğu süre içinde üçüncü evliliğini yapmış, ancak ilk ikisi gibi bu evliliği de cinsel birliktelik yaşanmadan boşanmayla sonuçlanmıştır (Rycaut'tan aktaran Afyoncu, 2013: 93; Küçük, 2001: 237). Şişman, Abraham Yakhini'nin Sabatay Sevi'nin Selanik'teyken nişanlısıyla zina yaptığını ve onu hamile bıraktığını, ilk zamanlarda bu olayı reddettiğini fakat ilerleyen yıllarda Abraham isimli (Scholem, 2011: 889) bu çocuğu kendi çocuğu olarak kabullendiğini aktarır (2015: 145).

Sabatay Sevi 1658-1659 arasında İstanbul'a gitmiş, şehirde bir âlim gibi karşılanmıştır. Ancak İstanbul'da da acayip tavırlar sergilemekten geri durmamış, bir keresinde pazardan büyük bir balık almış, onu bebek gibi giydirerek beşiğe yatırmıştır. Bu hareketinden sonra da Yahudiler tarafından akıl hastası olarak görülmeye başlanmıştır. Öyle ki Yahudi mahkemesi kendisini 70 kırbaç cezasına çarptırmış ve kendisiyle konuşulmasını yasaklamıştır. Ancak bu yaptırımlar Sabatay'ı engelleyememiş, farklı dini kurallar koymaya yahut dini kuralları çiğnemeye devam etmiştir. Sabatay Sevi, 8 ay gibi bir süre sonra yine öncekilere benzer şekilde Yahudi cemaati tarafından İstanbul'dan kovulmuştur (Afyoncu, 2013: 93). Bu arada 17

Temmuz 1660'ta başlayan ve İstanbul'un büyük bir kısmını küle çeviren yangında binlerce Yahudi'nin evi yanmıştır (Derin'den aktaran Afyoncu, 2013: 94). Bu yangını Sabatay Sevi kendisine inanmadıkları için Tanrı'nın Yahudileri cezalandırması olarak yorumlarken, Yahudiler de Sabatay Sevi'nin günahlarına bağlamıştır (Scholem, 2011: 163).

İstanbul'da da tutunamayan Sabatay Sevi, uzun bir aradan sonra tekrar İzmir'e dönmüştür. Ancak beklenenin aksine İzmir'deki Yahudiler Sabatay Sevi'yi gayet sakin karşılamıştır. İzmir'de üç yıl kısmen sessiz bir hayat yaşayan Sabatay Sevi 1662 yılında Kudüs'e gitmeye karar vermiştir (Scholem, 2011: 163-164, Küçük, 2001: 239). Rodos ve Trablusşam üzerinden Mısır'a geçmiş ve burada Yahudi cemaatinin temsilcisi Raphael Yosef adında zengin bir din adamıyla tanışmıştır (Küçük, 2001: 239). Yusuf Çelebi olarak Osmanlı yönetimin muhatabı olan bu şahıs aynı zamanda Mısır valisinin hazine-darı, darphane amiri, banker ve gümrük emindir (Afyoncu, 2013: 95). Sabatay Sevi sadece zengin ve güçlü Yahudilerle ilişki kurmaya çalışmış, onların nüfuzundan istifade etmek istemiştir (Küçük, 2001: 237). Birkaç ay burada kalan Sabatay Sevi 1662 yılının sonlarında Kudüs'e geçmiştir. Bu zamanlarda Kudüs'te yaklaşık 300 Yahudi aile bulunmaktaydı (Afyoncu, 2013: 97) ve bunların mali durumu da hiç iyi değildi (Scholem, 2011: 169). Burada bir ev satın alan Sabatay Sevi dini çevrelerle fikir alışverişi yaparak, evinde, dağlarda ve mağaralarda inzivaya çekilerek vakit geçirmiştir (Afyoncu, 2013: 99). Kudüs için yardım toplamak üzere 1664'te tekrar Mısır'a Raphael Yosef'in yanına giden Sabatay Sevi, burada Aşkenaz kökenli Sarah adlı bir kadınla evlenmiş ve ondan iki çocuğu olmuştur (Küçük, 2001: 242-243). Sarah çok tartışmalı bir figürdür. Geçmişi hakkında farklı söylentiler vardır. Kimine göre bir hayat kadını (Gövsä, 1939: 30-31; Küçük, 2001: 255), kimine göre bakire masum bir genç kız kimine göre de uyanık bir şarlatandır (Şişman, 2015, 54).

Yaklaşık bir yıl Mısır'da kaldıktan sonra topladığı altınlarla Kudüs'e geri dönmüştür (Scholem, 2011: 184). Bu arada ileride Sabatay'ın en büyük destekçisi olacak olan Abraham Nathan bin Elisha Hayyim Aşkenazi ki o yıllarda "Gazzeli Peygamber", "Gazzeli Nathan" veya "Tanrı'nın Adamı" sıfatıyla Gazze'de ortaya çıkmıştı (Scholem, 2011: 185-197; Küçük, 2001: 246-248). Nathan, Kudüs'te Kabalacı bilge Jakob Hagiz'den ders alırken, Sabatay'ın ismini duymuş, Sabatay'ın Mesihliği hakkında rüyalar gördüğünü dahi iddia etmişti. Sabatay Sevi 1665 yılında Gazze'ye

giderek Nathan ile baş başa görüşmüş ve bu görüşmenin akabinde yakın çevresine Mesihliğini açıklamış ancak topluma ilan etmemiştir. Daha sonra bu ikili birlikte Kudüs'e ve El-Halil'e gidip kutsal yerleri ziyaret etmiştir (Şişman, 2015: 64; Küçük, 2001: 241). Bu günlerde Sabatay Sevi çocukluğundan beri geçirdiği gibi (Küçük, 2001: 225) yine bir nöbet geçirmiş ve Nathan ile birlikte katılması gereken önemli bir dini toplantıya katılamamıştır. İlginçtir yalnız başına toplantıya katılan Nathan da bu toplantıda bayılmıştır. Baygın daha doğrusu trans bir vaziyetteyken yanındakilerden kendisine kulak verilmesini ve itaat edilmesini istemiş, Rabbi Pir Hamnuma'nın ve Musa'nın alçakgönüllü bir insan olduğunu onlara söylemiştir. Nathan kendine gelince Sabatay Sevi'nin beklenen Mesih olduğunu ilan etmiştir. Sabatay Sevi uzun bir süre

Mesihliği üzerine almakta pek iştiaklı davranmamıştır. Bir dizi nöbetten sonra 31 Mayıs 1665'te kendisinin "Yakub'un Tanrısı'nın kutsal yağla yağladığı Mesih" olduğunu topluma ilan etmiştir (Encyclopedia Judaica'dan aktaran Afyoncu, 2013: 102). Nathan, Sabatay'ın Mesihlik hareketine sonuna kadar sadık kalmış olsa da onunla birlikte veya sonrasında Müslüman olmamıştır. Sabatay Sevi'nin ölümünün ardından bir süre Selanik'te kalan Nathan, burada Sabataycı öğretiyi kendi öğretileriyle beslemekle meşgul olmuştur (Şişman, 2015: 68).

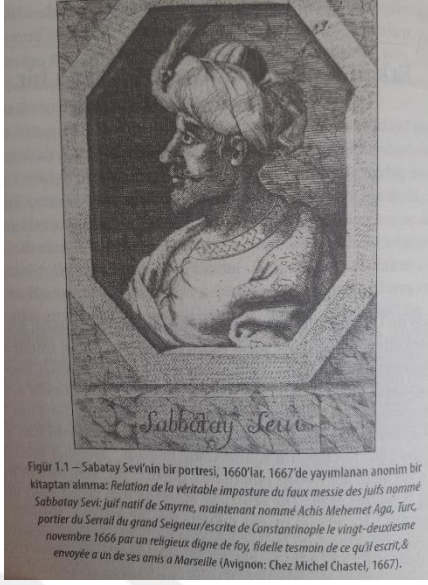
Görsel 3. 6. Gazzeli Nathan'ın bir portresi

Kaynak: Erhan Afyoncu (2013:215-225).

Mesihliğini ilan ettikten sonra Yahudi şeriatını da değiştirmeye başlayan Sabatay Sevi bazı yasakları ortadan kaldırmış, yeni bayramlar tesis etmiştir (Küçük, 2001: 256). Oldukça radikal değişiklikler yapan Sabatay Sevi'nin Mesihliği kısa süre sonra tüm Orta Doğu'ya ve İzmir'e yayılmıştır (Encyclopedia Judaica'dan aktaran Afyoncu, 2013: 101-102). Mesihliği ve emirleri büyük çoğunluk tarafından kabul

görmeyen Sabatay Sevi'yi Kudüs'teki Yahudiler öldürmek istemiş ama başarılı olamamıştır. Ancak Yahudi cemaatinden ihraç edilmekten de kurtulamamıştır (Afyoncu, 2013: 103). Mesihliğini ilan ettikten sonra Gazze'den Kudüs'e giden Sabatay Sevi artık burada hayat hakkı bulamayınca 20 Temmuz 1665'te Kudüs'ten ayrılarak Halep'e gitmiştir. Bu arada yeni Mesih'in ilk kehaneti de ilan olunmuştu. Sözde Mesih, Padişahın karşısına çıkıp ondan tacını alacak, onu zincire vurup esir edecektir (Afyoncu, 2013: 105).

Sabatay Sevi'nin Mesihliğine iman edip ona itaat edenler kendilerine fiziki ve psikolojik işkence sayılabilecek türden acılar yaşatarak, manevi olarak Mesihlik sonrasına hazırlanmaktaydı. Öte yandan dünya işlerinden de olabildiğince ellerini çeken takipçileri ticareti bırakmış, dükkânlarını ve evlerini satışa çıkartmışlardı (Küçük, 2001, 252). Zira artık dünyanın sonu yakındı ve hiçbirine ihtiyaç olmayacaktı (Afyoncu, 2013: 107). Halep'ten sonra 1665 yılının Eylül ayında İzmir'e gelince büyük bir coşkuyla karşılanmıştır. Cengiz Şişman bu tarihlerde İzmir'in nüfusunun yaklaşık 150.000 ve Yahudilerin de 6.000-7.000 civarında olduğunu söyler (Şişman, 2015: 71). Yaklaşık dört ay kaldığı İzmir'de daha çok ibadetle meşgul olmuş, ilk günlerde fazla ortaya çıkmamıştır. Aralık 1665'te Hanuka Bayramı'nın ilk gününde sokağa kral kıyafetiyle çıkmış, sinagoga gidip dua etmiştir. Şehir dışından heyetler gelip Sabatay Sevi'ye biatlarını sunmuş, gittikçe takipçisi çoğalmaya başlamıştır (Afyoncu, 2013: 108). Günler geçtikçe taraftarları Mesih inkârcılarına karşı şiddete yönelmeye başlamıştır. Hatta bir gün Sabatay Sevi 500 taraftarıyla birlikte en büyük muhalifi olan grubun bulunduğu Portuqal Sinagogu'nu basmış, muhalif lider Hayyim Pena bu baskından canını zor kurtarmıştır. Sabatay Sevi burada bir ayin tertip ederek bir kere daha Mesihliğini ilan etmiştir (Afyoncu, 2013: 109-110). İzmirli Yahudiler Sabatay'ı şehrin kadısına şikâyet etmişse de (Şişman, 2015: 71) bir sonuç alamamışlardır. Bazı kaynaklar, Fetullahçıların da sık sık yaptığı gibi, Sabatay Sevi'nin şehrin kadısına rüşvet verdiğini iddia eder (Galanti'den aktaran Afyoncu, 2013: 111). İzmir'de artık duramayacağına kanaat getiren Sabatay Sevi 1665 yılının sonlarında İstanbul'a gitmek için yola çıkmıştır (Afyoncu, 2013: 112). Joseph Kastein, İzmirli Yahudilerin Sabatay Sevi'ye sert bir şekilde muhalefet yapmalarını şöyle değerlendirir (aktaran Küçük, 2001): "Eğer onu kendi haline bırakıp bir değer

vermeselerdi, o kendi halinde sönerdi ve onlar bu tamimi yayınlamakla onun değerini artırdılar." Bu tespit oldukça isabetlidir. Radikal düşünceler baskı altında tutulduğu müddetçe daha fazla taraftar toplamaktadır. İnsanlık tarihi boyunca sayısız kere tekrar eden bu olgu Sabbatay Sevi ve inancında bir kere daha yaşanmıştır.

Görsel 3. 7. 1660'larda Sabbatay Sevi'nin bir portresi.

Kaynak: Cengiz Şişman (2015: 36).

Kış şartlarında yolculuk uzayınca İstanbul'da kendisini bekleyen ateşli kalabalık iyice gerilmeye başlamıştır. Doğabilecek kargaşanın önüne geçmek için devrin Veziriazamı Köprülüzâde Fazıl Ahmed Paşa, Sabbatay Sevi'nin Gelibolu'da tutuklanıp, İstanbul'a getirilmesi emrini vermiştir (Afyoncu: 2013: 116; Şişman, 2015: 71-72). Zincire vurulmuş bir vaziyette 8 Şubat 1666'da İstanbul'a getirilen Sabbatay Sevi, taraftarları şehrin girişinde sorun çıkarınca, olayların daha fazla büyümemesi için gizli bir şekilde şehre sokulmaya çalışılmış ancak pek de başarılı olunamamıştır (Küçük, 2001: 264). Bunun üzerine kalabalığı askerleriyle dağıtan Subaşı, kaymakamın konağı girişinde Sabbatay Sevi'yi, "Kalk ayağa hain! Hainliklerinin ödülünü alma zamanı geldi." diyerek kırbaçlayarak konağa sokmuştur (Afyoncu, 2013: 116). Üç gün boyunca Hasköy Tersane Zindanı'nda tutulan Sabbatay 11 Şubat 1666'da Divân'a çıkmış ve bizzat Veziriazam Fazıl Ahmed Paşa tarafından sorguya çekilmiştir (Derin'den aktaran Afyoncu, 2013: 94). İzmir kadısının da hazır bulunduğu sorguda kendisinin, "Kutsal topraklardaki fakirlere sadaka toplamak için seyahat eden Kudüslü bir âlim" olduğunu söyleyen Sabbatay Sevi hakkındaki bütün iddiaları reddetmiştir (Küçük, 2001: 264). Yine de zindana atılmaktan kurtulamamıştır (Scholem, 2011: 397-398). Oysa Sabbatay Sevi, Mısır'dan topladığı paraları kendi amaçları için harcamıştır (Küçük, 2001: 246-247). Ziyaretçileri tarafından zindanda yalnız bırakılmayan Sabbatay Sevi, halk arasında hakkında çıkan uydurma mucizeler

üzerine Nisan 1666'da Gelibolu'daki Kilidbahir Kalesi'ne nakledilmiştir (Şişman, 2015: 90; Afyoncu, 2013: 120-126). Burada da takipçileri onu yalnız bırakmamış daha önce inancına davet ettikleri bölgelerden ve hatta Lehistan, Almanya, Venedik, Amsterdam gibi ülkelerden ziyaretine gelenler olmuştur (Afyoncu, 2013: 122; Küçük, 2001: 251).

Gelibolu'da da rahat durmayan Sabatay Sevi ve taraftarları bu sefer Padişah IV. Mehmed'i de rahatsız etmeye başlamıştır. Bunun üzerine Sabatay Sevi'nin Edirne'ye getirilerek sorguya çekilmesine karar verilmiş, Sadaret Kaymakamı Kara Mustafa Paşa da bu nakil işleminden sorumlu tutulmuştur (Afyoncu, 2013: 135). Görevli kapıcıbaşı Sabatay Sevi'yi zincire vurarak, 15 Eylül 1666'da Edirne'ye getirmiştir (Afyoncu, 2013: 141). 16 Eylül 1666'da Edirne'de Yeniköşk'te sorgulama meclisi toplanmıştır. Bu mecliste Sadaret Kaymakamı Kara Mustafa Paşa, Şeyhülislam Minkârizâde Yahya Efendi, Saltanat İmamı Vani Efendi ve bazı üst düzey devlet görevlileri bulunurken, Sadrazam Girit seferinde olduğu için katılamamıştır (Şişman, 2015: 102). Padişah IV. Mehmed ise sorguyu pencere arkasından sessizce takip etmiştir (Afyoncu, 2013: 143-144; Küçük, 2001: 274-275). Sabatay Sevi sorgu meclisinde hakkındaki iddiaları yalanlamış, sözde Mesihliğini inkâr etmiştir. Bunun üzerine Sabatay Sevi'ye Müslüman olması teklif edilmiş, aksi halde katlolunacağı söylenmiş, eğer Müslüman olursa Padişah'tan kendisi için şefaet istenileceği buyrulmuştur (Hammer, 1947: 167). Sabatay Sevi tek yolun Müslüman olmaktan geçtiğini görünce, bu teklifi kabul etmiştir. Adı Aziz Mehmed Efendi¹⁰⁵ olarak değiştirilmiş, hamama gönderilmiş, yeni elbiseler, sarık ve kürk giydirilmiş, günlük 150 akçe de kapı ortası tekaüdü verilmiştir (Küçük, 2001: 278). Kendisiyle birlikte Müslüman olan arkadaşına da çavuşluktan maaş bağlanmıştır (Derin'den aktaran Afyoncu, 2013: 144-145). Sabatay'ın bir gün sonra kendisi gibi Müslüman olan arkadaşları, Avraham (İbrahim), Mordechai (Murad), David (Mahmud) ile sekreteri Simon (Süleyman) ve Yosef (Yusuf) Çelebi'dir. Bu şahısların eşleri de Müslüman olarak isimleri Zehra, Ayşe ve Melike olarak değiştirilmiş, Sabatay'ın eşi Sarah da, bir sonraki cuma günü Edirne'ye gelerek Vani Mehmed Efendi huzurunda Müslüman

¹⁰⁵Sabatay Sevi yeni ismini başında Aziz sıfatı olarak kullanmıştır. Aziz sıfatını kendisinin yahut taraftarlarının verdiği düşünülmektedir (Küçük, 2001: 277).

olmuş ve ismini Fatıma Zehra (Küçük, 2001: 298) olarak değiştirmiştir (Oruç'tan aktaran Şişman, 2015: 116). Cemal Kutay, Vani Mehmed Efendi'nin Sadrazam Fazıl Ahmet Paşa'ya Sabatay Sevi'nin Müslümanlığının samimi olmadığını ancak İslam dininin şüpheyi reddettiğini, imanın halis olup olmadığını yalnız Allah'ın bilebileceğini söylediğini aktarır. (1968: 174).

Cengiz Şişman (2013) Sabatay Sevi'nin sorgusunun Padişahın huzurunda yapıldığını, ölümü değil yaşamayı tercih ederek Türkleştiğini ve Saray'da sembolik

bir makamla iyi bir maaşa bağlandığını yazar (71-72). Sabatay Sevi'nin Müslüman olmasıyla birlikte bu hareket, bir yeraltı mezhebine dönüşmeye başlamıştır (Şişman, 2015: 90). Devrin büyük vakanüvisti Abdi Paşa, 16 Eylül 1666 tarihinde "Zuhur-u Haham" başlığı altında Sabatay Sevi'nin Mesihlik iddiasını, sarayda devlet erkânı huzurunda yargılanma safhasını, tevbe edip İslam'ı seçmesini ve 150 akçe kapı ortası maaşına bağlanmasını yazmıştır (Bkz. Şişman, 2015: 72-73).

Görsel 3. 8. Müslüman kıyafetleriyle Sabatay Sevi

Kaynak: Erhan Afyoncu (2013: 221).

Sabatay Sevi'nin sorgulanması esnasında tercümanlığını da yapan Yahudi mühtedisi Saray hekimi Hayatizâde Mustafa Fevzi'nin Sabatay Sevi'ye Müslüman olmasını telkin ettiği iddialar arasındadır (Küçük, 2001: 274-275). Hayatizâde, Marranoların¹⁰⁶ ibadetlerini ve tecrübelerini Sabatay'a aktarmış olma ihtimali yüksektir (Şişman, 2015: 106). Ancak bu iddia doğrulanmamıştır. Erhan Afyoncu, Aziz Mehmed Efendi'ye verildiği söylenen (Schlolem, 2011: 603) Kapıcıbaşı unvanının gerçek bir görev değil sadece maaş cetvelinde gösterilen “kapu ortası tekaüdü” unvanının yanlış anlaşılmasından ibaret olduğunu söyler (2013: 147-148). Ayrıca Sabatay Sevi'nin ölüm haberi de Ülgün Kalesi Dizdarı tarafından İstanbul'a

¹⁰⁶ İber Yarımadası'nda yaşarken sürgün edilmemek ve baskılardan kurtulmak için görünürde Hristiyanlığa geçmiş Yahudi toplumu.

bildirilmiş, unvanıyla birlikte aldığı son maaş da kayıtlara geçmiştir (Afyoncu, 2013: 149). Osmanlı idaresi Sabatay Sevi'yi bir Mesih olarak değil sahte Yahudi Peygamber olarak görmüş, hiçbir Osmanlı vakanüvisi ondan Mesih diye bahsetmemiştir. Osmanlı kaynakları Sabataycı hareketi huruç (ayaklanma) değil zuhur (ortaya çıkma), yayılmasını da fitne olarak değerlendirmiştir (Şişman: 2015: 78). Bunun nedeni hiç şüphesiz Sabatay Sevi'nin Müslüman toplumun içinden çıkmamış olmasıdır. Zira Osmanlı Devleti, Müslüman toplumdan çıkan bu tür hareketlere çok sert müdahale ve cezalandırma yöntemi uygulamıştır.

Selimiye Camii'nde 24 Eylül 1666'da ikinci cuma namazına giderken, kardeşi Elijah'a şöyle bir not göndermiştir (Coenen'den aktaran Şişman, 2013: 122): “Artık beni yalnız bırakın. Çünkü Tanrı beni bir İsmaili kıldı. Kardeşin Mehmed Kapıcıbaşı oturak (aktarılan kaynaktaki anlaşılmayan bir ifade). Çünkü Tanrı ilan etti ve öyle oldu ve emretti ve öyle kalacak [Eski Ahid, Mezmurlar 3:9]. 24 Eylül. Tanrı'nın iradesine göre yenilenişimin dokuzuncu günü.” Sabatay Sevi'nin bu mesajı, Rabbi Eliezer'e ait; "Mesih İsmaililer (Müslümanlar) arasında kaybolacak." görüşünü yansıtmaktadır. Böylece Sabatay'ın taraftarları, Sabatay'ın din değiştirmesini Kabalistik bir kehaneti olarak yorumlamıştır (Dimont'tan aktaran Şişman, 2001: 288).

Aziz Mehmed Efendi ilk zamanlarda Vani Efendi'yle yakın ilişkiler kurmuş, ondan İslâm dinini öğrenmeye çalışmıştır (Afyoncu, 2013: 156). Müslümanlığının bir gereği olarak bulunduğu şehir Edirne'de kendisini ziyarete gelenleri İslam'a davet etmiş, yaklaşık 300 Yahudi'nin görünürde Müslüman olmasını sağlamıştır (Scholem, 2011: 728). Müslüman olmanın verdiği rahatlıkla birçok kere İstanbul'a gidip gelmiştir. Bu ziyaretlerde ünlü Kabalacı David Habillo'yla Bektaşilerle ve Niyazi Mısri ile ilişki kurduğu iddia edilmektedir (Scholem, 2011: 738; Şişman, 2015: 59). Bu arada II: Viyana Kuşatması esnasında ordunun da vaizliğini yapan Saltanat imamı Vani Efendi, Niyazi Mısri'yi sürgün etmiş, Halveti ve Mevlevi dergâhlarını da kapatmıştır (Şişman, 2015: 59). Sabatay Sevi, 1672 yılında Molla Mustafa, Moses Harari ve iki ya da üç hahamla birlikte Edirne'de bulunan İzurluk ya da Hızırlık denilen bir Bektaşî tekkesine gitmiştir (Abdi Paşa'dan aktaran Şişman, 2015:125). Rycout, bu tekkenin adının “Kanber Tekke” olduğunu söyler (aktaran Şişman, 2015:125).

Sabatay Sevi'nin 1667 senesinde İsmail Mordecai (ö.1680) adında bir oğlu olmuş (Şişman'dan aktaran Afyoncu, 2013: 157; Şişman, 2015: 124), oğlu henüz dört yaşındayken de 6 Mart 1671'de karısı Sarah'ı kendisini zehirlemek istediği (Scholem, 2011: 750) gerekçesiyle boşamıştır. Küçük'e göre oğlu İsmail henüz altı yaşındayken ölünce, bundan karısı Sarah'ı sorumlu tutmuş ve onu boşamıştır (2001: 298). 1671'den sonra Yahudileri İslam'a davet etmeye devam etse de diğer yandan Yahudi ibadetlerini yapmaya, Yahudi bayramlarını kutlamaya, İstanbul, Edirne ve Selanik'teki sinagoglarda vaazlar vermeye başlamıştır. İlginçtir Aziz Mehmed Efendi'nin sinagoglara devam etmesine devlet erkânı pek karışmamıştır (Afyoncu, 2013: 161). Bunun nedeni Aziz Mehmet Efendi'nin Yahudileri İslam'a davet ettiğini düşünmeleridir. Yahut da Ladino diliyle vaaz verdiği için devlet yetkililerinin onun mesajlarını anlamamasıdır (Şişman, 2015: 138). Oysa Sabatay Sevi'nin Aziz Mehmet Efendi'liği beş yıl kadar ancak sürmüş, arkasından iki kimlikli olarak devam etmiştir. Bu tarihten sonra da Sabatay Sevi paralel dinini ve öğretisini gizliden gizliye yaymaya ağırlık vermiştir. 1600-1700 yılları arasında Edirne, Rumeli ve Hasköy mahkeme kayıtlarına göre 650 kişi Müslüman olurken, bunların sadece 97'si Yahudi'dir (Şişman, 2015: 142). Bu da demektir ki Sabatay Sevi samimi bir şekilde Yahudileri Müslüman yapmaya uğraşmamış yahut Yahudiler onu ciddi manada önemsememiştir.

Aziz Mehmed Efendi, Ağustos 1672'de yine İstanbul'a gelmiş, sinagoglarda ilgiyle karşılanmıştır. Ancak ilerleyen günlerde hakkında şikâyetler artınca 12 Eylül 1672'de tutuklanarak, Edirne'ye gönderilmiştir (Afyoncu, 2013: 163). Aralık 1672'de Edirne'de mahkemeye çıkan Mehmed Efendi üç şahidin dinlenmesinden sonra suçlu bulunup Ortakapı'ya hapsedilmiştir (Afyoncu, 2013: 167). Mahkeme esnasında konuşan bu şahitler Aziz Mehmed'in kippa ve teffillin (dua şalı) giyinen ve kadınlarla birlikte şarap içen kimselerle birlikte Yahudi duaları ettiğini söylerler (Galland'dan aktaran Şişman, 2015: 147). Farklı görüşler olsa da bu mahkemede Aziz Mehmed Efendi idama mahkûm edilmiş, Fazıl Ahmed Paşa'nın araya girmesiyle idamın infazı Ramazan ayının¹⁰⁷ başlaması dolayısıyla ertelenmiş (Şişman, 2015: 148), daha sonra da IV. Mehmed'in emriyle idam hükmü sürgüne çevrilmiştir (Şişman, 2015: 148). Bazı Yahudi kaynakları Padişahın bu kararı vermesinde Turhan Valide Sultan'ın etkili olduğunu, onu da Vani Mehmed Efendi'nin etkilediğini yazar (Scholem, 2011: 772-

¹⁰⁷ O senesi Ramazan ayı 21 Aralık 1672-19 Ocak 1673 tarihleri arasındadır (Afyoncu, 2013: 167)

773; Afyoncu, 2013: 167). Galland’a göre Aziz Mehmed Efendi, kaldığı zindandan kardeşi aracılığıyla padişaha bir af dilekçesi göndermiştir (aktaran Şişman, 2015: 147). Bu yüzden Sabatay Sevi idam edilmemiş sürgüne gönderilmiştir. Oysa işin doğrusu Aziz Mehmed Efendi, gizliden gizliye İslam’a aykırı tutum ve davranışlar gösterse de İslam dininden çıktığını hiçbir zaman söylememiştir (Şişman, 2015: 148). İslam fıkına göre de bir kişi “Ben Müslümanım” diyorsa o kişi Müslüman kabul edilir. Açıktan açığa kişi inkâra sapmamışsa yahut dinden dönmemişse o kişi her halükarda Müslüman sayılır.

Sabatay Sevi’yi Sabatay Sevi yapan üç isim vardır: Gazze’den Nathan, İstanbul’dan Abraham Yachni ve Mısır’dan Yusuf (Josef) Çelebi. Bu üç isim Sabatay’ı yaşadığı süre boyunca madden ve manen sürekli desteklemiş, adeta onu ayakta tutan üçlü sacayağı olmuştur. Osmanlı idaresi Sabatay Sevi’yi en az üç kere yargılamış olmasına rağmen nedense bu üç isim hiçbir zaman gündeme gelmemiş, Sabatay Sevi’nin arkasındaki maddi ve fikri güç araştırılmamıştır.

Ramazan bitiminde Ocak 1673’te Sabatay Sevi gizlice hiçbir Yahudi’nin yaşamadığı Ülgün’e¹⁰⁸ sürgün olarak gönderilmiştir (Küçük, 2001: 298). Böylece Sabatay Sevi hem idamdan hem de mahkûmiyetten kurtulmuş, hatta maaşını ölene kadar almaya devam etmiştir (Afyoncu, 2013: 168). Bu da Osmanlı idaresinin gayrimüslimler konusunda ne denli hoşgörülü ve tavizkar olduğunu göstermektedir. Sabatay Sevi Ülgün’deyken sadece kendi davet ettikleriyle görüşmüştür (Şişman, 2015: 150). Sabatay Ülgün’e sürüldükten bir yıl sonra takipçilerine yazdığı bir mektupta kendisini mesih, kral veya benzeri unvanlarla değil yalnızca "haham" veya "kardeş" diye anmalarını istemiştir (Şişman, 2015: 150-151):

“(…) Hiçbir yerde bana kral demeyeceksiniz ve benden "Mesihimiz" olarak bahsetmeyeceksiniz. Ne Kralımızı ne de Rabbimizi sözlü ya da yazılı olarak [kullanmayacaksınız] ama benden, Tanrı onu korusun "Haham S.S." diye bahsedeyeceksiniz. Bu şekilde, "Ah Sevdığımız" de demeyeceksiniz. Beni yazanlar, "kardeşim", "sevgili Haham S.S." diye yazacak ya da hiçbir şey [yazmayacak]. Kimse de ayaklarımı veya ellerimi öpeceğini söylemeyecek ya da benzeri konuşmalar yapmayacak ve kimse bana hediye göndermeyecek. Ne bir yiyecek ne de bir içecek. Kimse arkadaşlarıyla inancı üzerine tartışmayacak ya da kavga etmeyecek. (...)”

Ülgün’de sakin bir hayat yaşamaya başlayan Sabatay’ın yanına boşandığı karısı Sarah da gelmiştir. Cengiz Şişman’ın Ahmet Emin Yalman’dan aktardığına göre (2015: 148) karısı Sarah, oğlu ve kızı da Sabatay Sevi ile birlikte sürgün edilmiştir.

¹⁰⁸ Burası günümüzde Karadağ’a bağlı bir sahil kenti olan Ulcinj’dir

Burada "Sabatay Mehmed Efendi" namıyla mektuplar yazmaya devam etmiş ama eski dinine açıktan açığa dönmemiştir. 1674'te Sarah ölmüş, Sabatay Sevi de beşinci evliliğini 1675'te Selanik'in önemli Yahudi âlimlerinden Filosoﬀ'un (Philosophos) kızıyla yapmıştır (Afyoncu, 2013: 169). Sabatay Sevi, Filosoﬀ'un Yoheved isimli kızıyla evlenmeden önce tüm ailenin Müslüman olmalarını istemiştir. Böylece Philosophos Abdullah oğlu Abdülgaffar Efendi, oğlu Jacob Querido Abdullah oğlu Yakub veya Yakub Çelebi, kızları Jochebed ya da Yocheved de Abdullah kızı Ayşe (Sabatay ona Ester diye seslenmiştir) isimlerini almıştır (Yalman, 1924; Şişman, 2015: 152). Ayşe ve kardeşi Yusuf ardından Sabatay Sevi'nin yanına Ülgün'e gelmiştir (Küçük, 2001: 305).

1676 yılına gelindiğinde Aziz Mehmed Efendi ya da Sabatay Mehmed Efendi ismini değil Sabatay Sevi imzasını kullanmaya başlamıştır. Sabatay Sevi ömrünün sonlarına doğru bazı kentlerdeki Yahudi cemaatlerine mektuplar gönderir. Örneğin Sofya'ya gönderdiği mektup; "Sofya'daki inancın bütün erkeklerine!" hitabıyla başlar (Scholem, 2011: 915). "Benden başka hiçbir Tanrı yok." diyerek kendisine ilk kez tanrısallık atfeden Sabatay, muhataplarından gönderdiği elçilere itaat etmelerini ister. Bu mektubu, "İsrail ve Yahuda Tanrısının kutsanmış, Sabatay Mehmed Sevi" diye imzalar. Yine bu mektubun ilk kısmında, Berat'taki takipçilerine hitap eder ve onlardan "Rosh ha-Shana [Yahudi Yeni Yılı] ve Yom-Kippur [Kefaret Günü] için bir dua kitabı" göndermelerini ister. Mektubun bu ilk bölümünü, "İsrail ve Yahuda Tanrısının Mesih, Sabatay Sevi" diye imzalar. Ayrıca "Benden başka hiçbir Tanrı yok" gibi ifadeler kullanan Sabatay Sevi artık kendisini yeryüzünün Tanrısı yahut Tanrı'nın yeryüzündeki tecellisi olarak görür (Şişman, 2015: 152-153). Sabatay Sevi, taraftarlarına Ahd-i Atık'ten bariz alıntılar yaparak şu mektubu yazar:

"Sofya'da bütün iman eden kardeşlerim ve kıymetli sevgililerim! Sizler ki Tanrı tarafından kurtuluşa erdirilecek ve sizleri Tanrı tekrar Sion'a getirdiğinde onunla göz göze geleceksiniz. Bakınız size bir melek gönderiyorum ve Mısır'daki ihtişamı ve orada gördüğü bazı şeyleri anlatması için bir haberci gönderiyorum. Benim isimle size ne söylerse ona uyunuz ve sesine kulak veriniz. Ona tahrik edici bir tavır takınmayınız. Yoksa Tanrı'nın hesap günü sizin günahlarınızı affetmeyeceğim ve Tanrı dostları göklere yükseltilecek ve Tanrı sizi benim ellerimle kurtardı ve benim yanımda başka Tanrı yoktur. Siz de ona hakikaten itaat ederseniz ve söylediğim her şeyi yaparsanız o zaman ben gerçekten yukarı çıkacak ve sizin hazinelerinizi dolduracağım. Tanrı katına çıkan adam böyle söyledi ki o semavi arslan ve semavi geyik, Yahudiye ve İsrail'in takdis ettiği Sabatay Mehmet Sevi" (Scholem, 2011: 910-920; Küçük, 2001: 311).

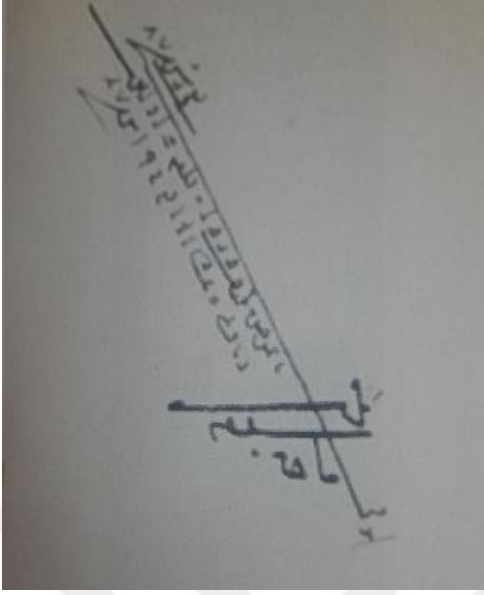
Sabatay'ın bu metni göstermektedir ki; Modern Siyonizm'in kurucusu Theodor Herzl'in (1860-1904) ve diğer Siyonistlerin Sion'a giden yolu aydınlatan ilk kişi olması hasebiyle Sabatay Sevi'ye minnet borcu olmalıdır.

Sabatay Sevi son günlerinde adeta tam bir hayal kırıklığı yaşamakta, umutsuzluk girdabına teslim olmuş vaziyettedir. Ömrünün son günlerinde "Artık herkes evine dönsün. Daha bana ne kadar tutunabilirsiniz? Belki de kıyıda o kayanın altındakini görebilene kadar" dediği rivayet edilir (Scholem, 2011: 917). Sabatay Sevi yüksek ateşler içindeyken (Oruç'tan aktaran Şişman, 2015: 153), kendisini son ziyaret eden Yakub Çelebi'dir. Nihayet 50 yaşını tamamladıktan bir ay sonra 17 Eylül 1676'da Ülgün'de ölmüştür (Scholem, 2011: 808-810; Şişman, 2015: 154; Küçük, 2001: 315). Arezzolu Baruch'tan aktarılan bir Dönme efsanesine göre Sabatay Sevi ölmeden önce kardeşini, karısını ve ortadan kaybolmadan birkaç gün önce kendisiyle olan hahamları çağırdığını ve onlara; "Kefaret Günü, ne'ilah zamanında öleceğim. Beni kıyıda kendim için hazırladığım mağaraya götürün. Üçüncü gün kardeşim mağaraya gelsin." demiştir. Kardeşi mağaraya gittiğinde, mağaranın ejderhalar tarafından korunduğunu görür. İçeri girdiğinde ise mağarada ışıktan başka hiçbir şey yoktur (Scholem, 2011: 919-920; Şişman, 2015: 154).

19 Şaban 1087'de (27 Ekim 1676) küçük ruznâmçe defterine, Sabatay Sevi'nin ölüm kaydı düşülmüştür. Erhan Afyoncu, Sabatay Sevi'nin ölüm kaydıyla ilgili Ülgün dizdarının hazırladığı kayıt defteri evrakını yayınlıyarak (2013: 211; bkz. Şişman, 2015: 154) Sabatay'ın Berat'ta mı yoksa Ülgün'de mi öldüğü yönündeki tartışmayı noktalamıştır.

Bazı araştırmacılar ve tarihçiler Sabatay Sevi'nin önce Berat'a sürgün edildiğini, ancak hastalığının artması üzerine ve araya giren yakınlılarının çabasıyla havası daha iyi olan Ülgün'e geçtiğini ve orada öldüğünü yazar. Ayrıca Afyoncu, Sabatay Sevi'nin "müteveffa" kaydının düşülmesi onun Müslüman olarak öldüğünün göstergesi olduğunu söyler (2013: 170). Ülgün'de gömülen Sabatay Sevi'nin mezarı bir ziyaretgâh olmuştur. Günümüzde Mehmed Dadaş isimli zata ait türbenin Sabatay Sevi'ye ait olduğu düşünülmektedir (Afyoncu, 2013: 170). Sabatay Sevi'nin Ülgün'de bulunan Murat Dede türbesinde gömülü olma ihtimali de yüksektir. Cengiz Şişman bir Ülgünlü'nün kendisine; "Murat Dede Türbesi'nin, Sabatay'ın türbesi olabileceğini; çünkü yerel halkın orasının, 'Gündüz Müslüman ve gece de Yahudi' birisinin türbesi

olduğundan bahsettiğini söyledi” diye ifade eder (2015: 155). Sabatay Sevi’nin

ölümünü Nathan dâhil yakın çevresi bir süre saklı tutmuş, bunun gerçek bir ölüm değil bir tekrar gelmek üzere bir süreliğine kayboluş olduğunu ileri sürmüşlerdir (Şişman, 2015: 154). Sabatay Sevi’nin ölümünün ardından cemaatinin önemli isimlerinden Samuel Primo, Abraham Yakhini/Yachni, Gazzeli Nathan, Abraham Cuenque, Israel Hazzan, Azerrolu Baruch, Meir Rofe ve Abraham Revigo farklı Yahudi cemaatlerine gitmiştir (Şişman, 2015: 150).

Görsel 3. 9. Sabatay Sevi’nin ölüm kaydı

Kaynak: Erhan Afyoncu (2013: 211).

5.3.5. Sabataycı Mezhepler ve Cumhuriyet Dönemi Sabataycılığı

Sabatay Sevi’nin ölümünden sonra da taraftarları onun öğretilerini takip etmeye devam etmiştir. Taraftarlarına göre Sabatay Sevi ölmemiş, bir süreliğine göğe çekilmiş, vakti geldiğinde tekrar yeryüzüne inecektir. Hatta Sabataycı inanca göre Mesihin ruhu Hazreti Âdem’den Sabatay Sevi’ye kadar 18 defa beden değiştirmiştir. Bu değişim süreci devam etmektedir (Şişman, 2015: 32). Bazı Sabataycılara göre Sabatay Sevi'nin ruhu kayınbiraderi Yakub'a geçmiştir. Yakubiler diye anılan bu grubun benimsediği bu inancı benimsemeyen bir grup 1689'da ayrılarak Karakaşlar grubunu oluşturmuştur. 1720'de de Kapaniler ya da Kapancılar olarak bilinen bir diğer grup da Karakaşlardan ayrılarak üçüncü Sabataycı grubu oluşturmuştur (Afyoncu, 2013: 171). Sabataycılar bu şekilde üçe bölündükten sonra uzunca bir süre kendi inançlarını devam ettirmiştir. Ancak 19. yüzyıla gelindiğinde Yakubiler ortodoks, Karakaşlar reformist, Kapancılar da asimilasyoncu bir karaktere bürünmüştür (Şişman, 2015: 27). Bu üç mezhebe biraz daha yakından bakıldıktan sonra Dönmelerin Tanzimat sonrası değişimlerine ve Cumhuriyet dönemi aldıkları pozisyona odaklanılacaktır.

5.3.5.1. *Yakubiler*

Sabatay Sevi'nin son ziyaretçileri olan eşinin kardeşi Yakub Çelebi, Sabataycı cemaatin başına geçmiş, Sabatay'ın eşi Ayşe de kardeşinin liderliğine destek olmuştur (Şişman, 2015: 162). Dönmelerin Sabatay Sevi'den sonra en büyük teorisyeni Yakub Çelebi cemaatine, namazları cemaatle camide kılmak, cenaze törenlerini İslam'a uygun yapmak, Sûfi ayinlerine katılmak ve hacca gitmek gibi hususlarda çok titiz davranmalarını istemiştir (Şişman, 2015: 163). Yakub Çelebi, oluşturduğu bir komite vasıtasıyla cemaatin tüm sorunlarını çözmeye çalışmıştır. Evlilikler bu komitenin onayıyla mümkündü. Boşanma kesinlikle yasaklanmıştı. Dulların ve yetimlerin mirası komite adına bir hami tarafından idare edilecek, kadınlar mirastan eşit pay alacaklardı (Küçük, 2001: 331). Yakub Çelebi bunun dışında bir cemaat sandığı¹⁰⁹ oluşturarak, cemaatinin refahını yükseltmeyi amaçlamıştı. Herkes bu sandığa geliri oranında katkı sağlamakla mükellef tutulmuştu. Ayrıca çocuklar 18 yaşına geldiğinde bir başka görüşe göre de evlendiği zaman (Küçük, 2001: 335) özel bir törenle cemaatin sırları kendisine açılacaktı (Oruç'tan aktaran Şişman, 2015: 164). Yakubi kadınlar siyah giysiler ve sarı ayakkabılar giyer ve kendilerine has saçlarını örерlerdi. Yakubi erkekler ise saçlarını tamamen tıraş ederdi. Bundan dolayı da bu grup Tıraşlılar diye de bilinir. Bu halleriyle Yakubiler Türk-Müslüman toplumuna olabildiğince yakınlaşmıştır (Şişman, 2015: 184).

Yakub'un cemaat üzerinde kurduğu baskı, denetim ve bilhassa İslami ibadetleri harfiyen yerine getirme hassasiyeti başta Mustafa Çelebi (Haham Baruh Cohen/Konio) olmak üzere birçok muhalif tarafından eleştirilmeye başlanmıştı. Yakub Çelebi ile Mustafa Çelebi arasındaki boşanma ve miras konularında 1691¹¹⁰ senesinde (Yalman, 1924) bazı fikir ayrılıkları yaşanmıştır. Bu süreçte Abdullah, Mehmed Çelebi ve Gaffar Ağa Mustafa Çelebi'yi İsmail Çelebi de Yakub Çelebi'yi destekler. Hal böyle olunca Yakub Çelebi, Mustafa Çelebi ve destekçilerini cemaatten atmakla tehdit etmiştir. Bunun üzerine Mustafa Çelebi destekçileriyle birlikte Yakub Çelebi cemaatinden ayrılmıştır. İlk ayrılıştaki Oruç'a göre Mustafa Çelebi'nin tarafına 63 aile geçmiştir. Ben-Zwi'e göreyse 43 aile Yakub Çelebi ile kalmış diğerleri Mustafa Çelebi'nin tarafına geçmiştir (Oruç ve Ben Zwi'den aktaran Şişman, 2015: 182;

¹⁰⁹ Kaza-Kader Sandığı yahut Cemaat Sandığı da denilen bu sandık kese tutucu (baal kis) denilen haznedar tarafından yönetilirdi (Oruç, 1927).

¹¹⁰ A. Küçük, 1689 tarihini verir. Bkz. 2001: 334.

Küçük, 2001: 334). 17. yüzyılın sonlarında toplam Dönme nüfusu yaklaşık 600 aileden oluşmaktaydı (Şişman, 2015: 180-181).

Yakub Çelebi liderliği kayınbiraderi Hüseyin Çelebi'ye bırakarak kfilesinin başında 1690 yılında Hacc ibadeti için Mekke'ye giderken yolda (Küçük, 2001: 341); büyük olasılıkla İskenderiye'de ölmüştür. Ahmet Emin Yalman'a göreyse dönüş yolunda ölmüştür (1924). Beraberinde Hacca giden Mustafa Efendi ki artık Hacı Mustafa diye anılır, bir ay sonra Selanik'e dönmüştür (Küçük, 2001: 341). Mustafa Çelebi de kendi liderliğine bir meşruiyet ve kutsiyet kazandırmak için bir hikâye ortaya atar. Kfile Medine yolundayken Yakub Çelebi, Sina Dağı'na yalnız çıkmış ve burada yedi gece kalmıştır. Geri döndüğünde Yakub'un gözlerinden ışıklar saçıldığı görülmüştür. Yakub Çelebi, Mustafa'dan kendisini yalnız bırakmasını, Selanik'e dönmesini ve kendisi dönene kadar Halife olarak onları yönetmesini istemiştir (Şişman, 2015: 185). Yakubileri Mustafa Çelebi'den sonra Derviş Mehmed Ağa, ondan sonra İshak Ağa (Zişan Ağa) yönetmiş, bunların dışında Cumhuriyet kurulana kadar "Devletlü" de denilen 15 reis cemaatin başına geçmiştir (Yalman, 1924; Şişman, 2015: 186). 20. yüzyılın başlarında Yakubilerin sayısı yaklaşık 4.000 civarında olduğu, 13. reislerinden sonra da asimile olmaya başladıkları düşünülmektedir (Küçük, 2001: 341).

5.3.5.2. Karakaşlar

Mustafa Çelebi çok bilge bir kişi olmasına rağmen Yakub Çelebi'nin liderlik karizmasından yoksundu. Bu nedenle çok ilginç bir strateji geliştirmiş, ölümünden sonra Sabatay Sevi'nin ruhunun, Osman (Baruhia Russo) adında Abdurrahman Efendi ile Fatıma Hanım'ın sara hastası oğluna geçtiğini iddia etmiştir. Böylece Yakub Çelebi'nin ruhani otoritesini sarsmayı başarmıştır. Bir rivayete göre Osman'ın annesi 1684'te Sabatay'ı bir rüyasında yeşiller içerisinde, yüzü ve gözleri her tarafa ışık saçan vaziyette görmüş, ardından da yanında bulunan oğlu Osman'ı yanaklarından öpmüştür. Osman'ın babası Abdurrahman Efendi bu rüyayı hemen Mustafa Çelebi'ye anlatmış, Mustafa Çelebi de Mesih'in ışığının Osman'ın ruhuna geçtiğini söylemiştir (Küçük, 2001: 343). Bu olayın ardından da Osman bir aziz gibi bir ruhani şifacı gibi muamele görmüştür (Yalman, 1924; Şişman, 2015: 182-183).

Mustafa Çelebi ve onun kontrolündeki Osman Baba, Nathan ile Cardozo tarafından doktrine edilen Mesih'in ikinci gelişi öğretisini kabullenmişlerdi. Ancak

Osman Baba Mesihlik karizmasından çok uzaktı. Mesih'in gelişi gecikince cemaatin içinde sorunlar baş göstermiş, bunun üzerine asıl lider Mustafa Çelebi, Osman Baba'nın 40. yaş gününde, 1716'da Mesih'in ruhunun Osman'a geçtiği için artık Mesih'in gelmeyeceğini ve Sabatay Sevi'nin Osman Baba'da tecelli ettiğini ilan etmiştir (Yalman, 1924; Şişman, 2015: 186; Küçük, 2001: 343).

Mustafa Çelebi kendi cemaatini ana çizgide tutarak Sabataycı Kabalistik prensiplere bağlı kalmasına çabalamış, Müslüman toplumla benzeşmekten olabildiğince kaçınmıştır (Şişman, 2015: 184). Karakaşlar ilerleyen dönemde özellikle cinsellik açısından radikal uygulamalara imza attıkları için diğer iki grup tarafından hiç hoş karşılanmamışlardır. Dönmelerle ilgili çok ağır ithamlar da vardır: Karakaşlarda kadın ailedeki bütün erkeklerin ortak mülkü sayılırdı. Hatta iddia odur ki bir kardeş, diğer kardeşinin başka yollara tevessül etmemesi için karısını bekâr kardeşine teslim ederdi. Kapancılarda ise dul bir kadının bir yıl süreyle Dönme erkeklerle cinsel münasebeti mübah görülürdü. (Resimli Dünya Mecmuası'ndan aktaran Küçük, 2001: 371-372). Cinsellikle birlikte çok farklı uygulamaları tatbik ettikleri için kendilerine “On Yollular” da denilmiştir (Şişman, 2015: 187). Karakaşlar, Osman Baba geri döndüğünde yatabilmesi için boş bir yatak ayırırlar, yanında da yeşil bir ışık yakarlar. Ayrıca masaya da boş bir tabak bırakırlar (Şişman, 2015: 189).

5.3.5.3. Kapancılar

Papu İbrahim Efendi liderliğindeki Osman Baba'nın muhalifleri, onun hastalıklı ve akıllı kıt birisi olduğu için ona itaat etmemişler, tek bir Mesih olarak Sabatay Sevi'nin kendi bedeni ve ruhuyla geri döneceğini söylemişlerdir. 1720 senesinde Osman Baba ölünce, tartışmalar hararetlenmiş, Osman Baba taraftarları bir süre şaşırıp kalmış, kurtarıcı Mesih'in ölümüne inanamamışlar, ardından da cemaatin önde gelen liderleri onun cesedini gizlice gömerek, Sabatay Sevi gibi Osman Baba'nın da gayb olduğunu ilan etmişlerdir (Küçük, 2001: 344-345). İbrahim Ağa ve yandaşları bu inancı kabullenmemişler, hatta Osman'ın mezarının açılmasını istemişlerdir. “Eğer gerçek Mesih ise Cesedi bozulmamıştır. Bu halde ona iman ederiz.” demişlerdir (Oruç'tan aktaran Şişman, 2015: 188; Küçük, 2001: 344-345). Osman Baba'nın takipçileri bu isteği saygısızlık olarak görüp reddetseler de muhaliflerin ısrarları karşısında bir Yakubi hakemliğinde mezar açılır. Osman Baba'nın cesedi çoktan

bozulmuş ve çürümüştür. Böylece kesin olarak 1720 senesinin başlarında Karakaşlar da ikiye bölünür (Şişman, 2015: 188).

Sabataycılar üçe bölündükten sonra gerek aralarındaki ayrışma ve rekabet gerekse dışarıya yansıyan farklı tavır ve davranışları devlet yönetiminin de dikkatini çekmeye başlamıştır. Selanik Valisi Hasan Paşa Dönmelerin bu halinden rahatsız olmuş ve onların sakladıkları sırları ifşa etmek ve niyetlerini boşa çıkartmak için 1722 senesinde bazı planlar yapar. Ancak planlarını hayata geçiremeden vefat eder. Bazılarına göre ise Dönmeler tarafından sırlarını ifşa edecek korkusuyla öldürülmüştür (Rosanes'ten aktaran Şişman, 2015: 189). Sadece Hasan Paşa değil ilerleyen dönemlerde Dönmelerin başkaca faili meçhul cinayetleri de işlediği yönünde güçlü iddialar olmuştur. Fetullahçılar ile Sabataycıların bir benzerliği de aleyhlerinde faaliyet yürüten devlet görevlilerini saf dışı bırakma yöntemleridir. Bu bazen tayin, bazen sürgün, bazen görevden aldırma bazen de cinayetle olabilmektedir.

18. yüzyılın ilk çeyreği ile birlikte Dönmeler kendi inançlarını ve kültürlerini Müslüman topluma paralel ve büyük oranda da gizli bir şekilde sürdürmeye gayret etmişlerdir. Ahmet Safi, Selanik Valisi Hüsnü Paşa'nın 1855 tarihinde Şerif Çavuş isimli bir şahsın kaybolmasını fırsat bilerek Yakubi bir Dönme'nin evine yaptığı baskını ve baskında ele geçenleri şu şekilde aktarır (aktaran Şişman, 2015:217-218):

“Rahmetli Hüsnü Paşa Selanik valisi iken, ajanları ve casuslarıyla birlikte, Terpuşlu taifesi Yakubilerin bir tapınak olarak düşündüğü evi (somenat) bastı ve iki sandık, III. Selim'in aynı taifeden bir şerbet dara verdiği bir kılıç, Mısır Hidivi Mehmet Ali Paşa'nın aynı taifeden birisine verdiği bazı hediyeler buldu. Hüsnü Paşa sandıkların açılması emrini vermesine rağmen söz konusu grup evi kuşattılar. Zengin ve soylu üyeler paşanın yanına gelerek ona "Sandıkların açılmasında ısrar ediyorsunuz ama padişahın kesin emri olmadan bunları açamazsınız. İstanbul'dan bu emri alır almaz açabilirsiniz" dedi. Paşa, ısrarını sürdürürse bunun bir isyana dönüşebileceğini anladı. Sandıkları mühürledi ve onların gözetimi için görevliler tayin etti. Sandıkların açılması konusundaki siyasal gayesini izah ederek Babiâli'ye bir telgraf gönderdi ve izin istedi. Ancak Terpuşlu taifesi paşadan hızlı davrandı ve beş ila altı bin lira rüşvet marifetiyle paşanın Yanya'ya vali atanmasını sağladı.”

Karakaş mezar taşlarından birisinde yazan "Sakladım söyleyemedim derdimi gizli tuttum uyuttum" sözü (Şişman, 2015: 33) Sabataycıların karakteristik ruh halini yansıtan en güzel örneklerden biridir. Karakaşlarda ve Kapancılarda çocuklar 13 yaşına gelince, Yakubilerdeyse 18 yaşına gelince ya da evlenince cemaatin inançları ve ibadetler öğretilip, bazı sırlar açıklanırdı (Küçük, 2001: 335). Dönmeler için uygulanan cezalardan birisi camiye devam etmektir. Bir suç ya da kabahat işleyen bir

Dönme, uzun bir süre camiye gidip cemaatle namaz kılmak zorundaydı (Küçük, 2001: 358-368).

Dönmeleri özellikle Cumhuriyet dönemi öncesinde şöyle tanımlamak mümkündür: Mesih olarak gördükleri Sabatay Sevi'nin tekrar geleceğine inanırlar. Kamusal alanda İslami bir hayat tarzı yaşarlar. 18 Emir denilen kendilerine has emirleri yerine getirirler. Kendi grupları dışında diğer gruplarla evlilik yapmazlar. Bunun istisnaları olsa da Müslümanlarla evlenme konusunda çok daha katı yasakçılardır. Kendilerine has bayramları, duaları ve ritüelleri vardır. Yahudilikte ve İslamiyet'te haram olmasına rağmen domuz eti yerler. Şabat yasaklarına riayet etmezler. Cinsel davranışlar konusunda (özellikle Karkaşlar) olabildiğince kuralsızdırlar (Şişman, 2015: 32-33). Yine kendilerine has kılık kıyafetleri bulunan Dönmelerin ibadethaneleri de kendilerine hastır. Kal (Kahal) adı verilen yeşil ışıklı bir odada gizlice toplanan Dönmeler burada dini törenlerini ve toplantılarını düzenlemiştir. Ayrıca ayinlerinde Sabatay'a atfen balık sembolü kullanmışlardır. (Son Saat Gazetesi'nden aktaran Küçük, 2001: 358-368; Gövsa, 1939: 21). Farklı mahallelerde bitişik nizamda (Küçük, 2001: 336) ve birbirilerine gizli geçitlerle bağlı evlerde oturan dönmeler günümüzde de nispeten devam eden ölümlerini farklı mezarlıklara gömmeye azami gayret göstermişlerdir (Şişman, 2015: 193-194).

Sabataycılarda bir ismi Müslüman bir ismi Yahudi olmak üzere mutlaka iki isim bulunurdu (Küçük, 2001: 358-368). Erkeklerle en çok konulan isimler ise Mehmet, Osman, Yakub ve Mustafa olurdu. Dönmelerin itinayla tatbik ettikleri bir diğer husus da anne ve babadan ayrı ayrı şecere kayıtları tutmaktı (Şişman, 2015: 243, 247). Dönmeler Müslüman toplum içinde adeta paralel bir yönetim oluşturmuştur. Müşavirler denilen şahıslar mezhebin günlük işleriyle uğraşırken, kadın yardımcıları da kadınlardan sorumlu olurdu. Bu kişiler hastalara, yaşlılara ve yalnız kimselere bakar cenaze vb. dini törenleri düzenlerdi (Oruç'tan aktaran Şişman, 2015: 253). Ölüler ister kadın olsun ister erkek, hepsini erkekler yıkardı (Resimli Dünya Mecmuası'ndan aktaran Küçük, 2001: 366). Bu davranışlarından dolayı bu grubun Karakaşlar olması muhtemeldir.

Mezhep liderleri küçük yaştan itibaren özel dini eğitim alan ve okutulan âlimler grubundan seçilirken, idari işleyişten sorumlu liderlerse genelde nüfuzlu ailelerden seçilir her iki lider de hayat boyu bu görevleri yürütürdü. Liderler, Mesih ile irtibatlı

olduğuna inanıldığı için onların verdikleri tavsiye ve talimatlar sorgusuz sualsiz yerine getirilirdi (Şişman, 2015: 253).

Dönmeler, Osmanlı ve Türk modernleşmesi sürecinde en büyük paya sahip kesimdir. Ticarete ve ekonomide çok ileride olan Selanik şehri de bu modernleşme sürecinin merkezi konumundaydı. Tanzimat devriyle başlayan ve Cumhuriyet devrimleriyle zirveye çıkan bu Modernleşme olgusunu Batılılaşma serüveni olarak da okumak mümkündür. Dönmeler Batılılaşma serüvenine (Küçük, 2001: 53), Avrupa'nın önemli şehirlerine yaptıkları seyahatlerle ve buralarda aldıkları eğitimle başlamış, Avrupa tarzı modern eğitim kurumlarını Selanik'te açarak ve Avrupai tarzda giyinerek modernleşme sürecini ilerletmişlerdir. Öyle ki Cumhuriyet döneminin kılık kıyafet devriminde Dönmeler rehber olmuştur. Öte yandan siyasi ve askeri alanlarda daha fazla görünür olmaya başlayan iyi eğitim almış Dönmeler, seküler ve materyalist bir dünya görüşü benimsemişlerdir. Selanik'in modernleşmesi esnasında ortodoks Dönmelerle reformist ve asimilasyoncu dönmeler arasında da bir ayrışma söz konusudur. 19. yüzyılın ikinci yarısında Ortodoks Dönmeler Müslüman gibi görünme konusunda olabildiğince hassas davranırken, diğer iki grubun böyle bir hassasiyeti pek kalmamıştır. Sadece cenaze merasimlerinde Müslüman adetlerini yerine getirmekle yetinmişlerdir.

Dönmeler bazı Tarikatlarda şeyhliğe kadar yükselmiştir. Örneğin, Hafız Hoca olarak bilinen Karakaş İbrahim Efendi ve bunların torunları çeşitli tarikatlarda şeyh olmuş, camilerde imamlık yapmıştır (Ebu'l Mecdet'ten aktaran Şişman, 2015: 201). Öte Yandan Karakaş olduğu söylenen ama Kapancı olma ihtimali de olan Derviş Efendi denilen önemli bir zatın Dönmelerin bilinen radikal cinsel davranışları (mum Söndü gibi) uygulamasına yol açacak düşünceleri olmuştur. Derviş Efendi, mezhebin kadınlarının mezhebin bütün erkekleriyle evlenebileceğini (Ben-Zwi, 1961: 116), hatta misafirperverlik adına kadınların yahut kızların misafire takdim edilebileceğini söyleyerek pratikte uygulanmasını sağlamıştır. Bu uygulama Frankistlerden geçmiş olabilir (Maciejko, 2011: 52; Şişman: 2015: 202). Ahmed Safi, Dönmelerin yüzyıllar boyunca grup içi (endogami) evlilik yapması dolayısıyla birtakım genetik hastalıklara duçar olan zayıf bünyeli kişiler olduğunu söylemektedir (Şişman, 2015: 336-337; Küçük, 2001: 358, 359) ki bunu doğrulayacak nitelikte açıklamalar yapan günümüz Dönmeleri de vardır.

19. yüzyılın ikinci yarısına kadar Yakubiler, Osmanlıcaya hâkim olmaları ve özellikle de Müslümanlara yakınlıkları dolayısıyla bürokratik ve memurluk yaptıkları için diğer iki grubu küçümsemekteydiler (Küçük, 2001: 335). Buna mukabil kendilerini aristokrat gibi gören Kapancılar da sayıları az olsa da doktor, avukat, öğretmen, veteriner, mühendis vs. oluyordu. Yakubilerin aksine Kapancı erkekler sakallarını tıraş ederdi (Küçük, 2001: 336). Dönmeler içinde avam kesim Karakaşlardı. Zanaatkâr, ayakkabı tamircisi, seyyar satıcı, çorapçı, kasap, hamal gibi işlere Karakaşlar bakardı. Gel gör ki aynı Karakaşlar 20. yüzyıla gelindiğinde Tekstil sektöründe söz sahibi olmuştu (Scholem'den aktaran Şişman, 2015: 296).

Cumhuriyete giden süreçte Dönmeler çok büyük rol oynamıştır. Mason locaları, Jön Türkler ve bunların siyasi örgütlenmesi İttihat ve Terakki Cemiyeti Dönmeler tarafından adeta ele geçirilmiştir. Başta diplomasi, mülkiye ve askeriye olmak üzere siyasette, hukukta, tıpta, mülkiyede, basın ve yayında Dönmeler, Cumhuriyetin kurucu kitlesi ve elit sınıfı olmuştur (Şişman, 2015: 33; Küçük, 2001: 53). Dönmeler Osmanlı toplumundan en çok sufilerle ilişki içinde olmuştur. Bunun nedeni sufilerin esnek ve mistik öğretilerinin Dönmelerin Luriacı Kabalistik öğretileriyle benzeşmesidir. Öte yandan sufi grupların dinin hükümlerini (şeriatı) uygulama konusunda öznel davranışları ve enfüsi/içsel tecrübelerine önem vermeleridir. Süreç içerisinde Yakubiler Melamilerle, Karakaşlar Bektaşilerle ve Kapancılar Mevlevilerle etkileşime geçmiştir (Alkan, 2003: 50). Sabatay Sevi'den beri Dönmelerin özellikle Bektaşilerle ilişkisi çok yoğun olmuştur. 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın teolojik ve mistik damarını besleyen Bektaşî tekkeleri kapatılana kadar Dönmeler özellikle Selanik'te de sufilerle yoğun ilişkilerini devam ettirmiştir. Jön-Türklerle Bektaşiler arasında Osmanlı idaresine muhaliflik konusunda adı konulmamış bir dostluk oluşmuştur (Hanioglu'dan aktaran Şişman, 2015: 301). Dönmelerin Tanzimat sürecinde ve Cumhuriyet döneminde askerlik mesleğine, bürokrasiye ve siyasete yakın ilgi duymalarının nedeni hiç şüphesiz Yeniçeri-Bektaşî ortak tecrübesinin bir yansımasıdır. Bilinen ünlü Dönme Melamiler arasında Nur el-Arabi, Ali Örfî Efendi, Usturumcalı Hacı Süleyman Bey, Osman Zevki Efendi, Mevlevî Şeyhi Karakaş İshak Efendi/Dede ve Mehmed Esad Dede'dir (1843-1914) (Stavroulakis'ten aktaran Şişman, 2015: 300-301). Hayatizâde Mustafa Feyzi Efendi'nin torunu ve Müderris Ahmed Efendi'nin oğlu olan Hayatizâde Emin Efendi

ve 1748'de şeyhülislam olmuştu. Emin Efendi'nin de bir Dönme olduğu iddialar arasındadır.¹¹¹ 1860 yılına kadar Osmanlı topraklarında açılan Mason locaları sadece yabancıları kabul etmekteydi. Bu tarihten sonra Masonlar Türkleri de kabul etmeye başlamıştır. Sultan Abdülmecid'in üç oğlu; Şehzade Murad, Şehzade Nureddin ve Şehzade Kemaleddin Fransız Prodos locasına kaydolmuştu. Namık Kemal, Dâhiliye Nazırı Talat Bey, Rıza Tevfik ve Ahmet Mithat da bu dönemde Mason localarına girmişti. 20. yüzyıl başlarında İstanbul, İzmir ve Selanik'te 15 İtalyan, 11 İngiliz, 7 İskoç, 6 Fransız, 2 İrlanda, 2 İspanyol, 2 Yunan, 1 Polonya ve 1 Macar Mason locası bulunmaktaydı (Şişman, 2015: 302). Masonların öğretileri ve teşkilat yapıları özellikle Bektaşilerle yakın benzerlik gösterdiği için Bektaşî tarikatına yabancı olmayanların rahatlıkla adapte olabilecekleri Mason locaları da bu durumu fark edip bunu bir fırsata dönüştürmüştür (Zarcone, 2002: 50-59, 131-155). Kendisi de bir Mason olan Yahudi avukat Emmanuel Carasso (Emanuel Karasu) arkasındaki gücünü kullanarak Mason locasının kapılarını İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne (İTC) açmıştır (Şişman, 2015: 303). 1904 yılında da Fransız Mason locası Veritas da kapılarını İTC'ye açmıştır. Bu tarihten sonra İTC'nin neredeyse bütün üyeleri ya Macedonia Risorta veya Veritas Mason locasının üyesi olmuştur (Hanioglu, 2001: 212). Bu iki locanın üyeleri arasında Talat Paşa, Cemal Paşa ve Yahudi Moiz Kohen Tekinalp de vardı. 1908'de 150 Veritas üyesinden 129'u Yahudi ve 15'i de Dönmeydi. Rıza Nur, yazdığı hatıratında İstanbul localarındaki bütün Müslüman Mason üyelerin aslında birer Dönme olduğunu iddia eder (Nur'dan aktaran Şişman, 2015: 302-303).

İTC'nin Selanik örgütlenmesi tam manasıyla Dönmelerin hâkimiyetindeydi (Küçük, 2001: 435; Hanioglu, 1995: 78). Özellikle de Kapancılar bu hususta açık ara öndeydi (Mihrab Mecmuası'ndan aktaran Küçük, 2001: 347). Dönmeler Jön-Türkler de olduğu gibi İTC'nin de yegâne temsilcileriydi (Şişman, 2015: 304-305). I. ve II: Meşrutiyet Jön Türkler'in ve İTC'nin başarılı olmuş birer icraatıydı. Bu süreçte Dönmelerin en büyük sorunu kuşkusuz dinin devlet ve toplum üzerindeki etkisiydi. Materyalist, pozitivist, liberalist ve hatta ateist dünya görüşüne sahip Masonların, Jön Türklerin ve Dönmelerin hemfikir olduğu konu da bu dönemde dinin bu hâkimiyet alanını olabildiğince sınırlamaktı. Osmanlı ve Türkiye toplumunda -hukuki olarak değil fiili manada- azınlık olan Dönmeler, diğer azınlıklar gibi liberalizmi, laikliği,

¹¹¹ <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-emin-efendi-hayatizade> (Erişim Tarihi: 10.12.2023)

sosyalizmi ve hümanizmi destekleye gelmiştir (Küçük, 2001: 105). Toplumun bütünüyle entegre olamayan heterojen grupların gelenekçilik, muhafazakârlık ve otorite karşıtı olması doğal bir savunma içgüdüsüdür.

Dönmeler 19. Yüzyılın sonlarına kadar İbranice ve Yahudi İspanyolcasını kullanmaya devam ettiler (Küçük, 2001: 105). Ancak 20. Yüzyılın başlarında Türkçeyi ve Avrupa dillerini de öğrendiler. 1924'te Yunanistan ile Türkiye arasında yapılan nüfus mübadelesinden sonra Dönmeler artık tamamen Türkçe konuşur oldu (Şişman, 2015: 229).

Cengiz Şişman'ın Zwi'den aktardığına göre (2015: 325) İstanbul İngilizler tarafından işgal edilince (1918-1923) İngiliz karargâhlarında çalışmak için azınlıklara imkân tanınmıştır. Bu süreçte bazı Dönmeler, Yahudi oldukları iddiasıyla, iş başvurusunda bulunmuştur. Ancak İngilizler, Dönmelerin saf Yahudi kökenli olduklarını, dışardan evlenmediklerini kabul etmelerine rağmen onları işe almamıştır. Belki de İngilizler Dönmelerin çift yönlü kimliklerine güvenmemişlerdir. Öte yandan Dönmelerin Türkleri bu şekilde ilk virajda terk etmek istemeleri hiç şüphesiz devletin dikkatini de celp etmiştir. Benzer davranışları Fetullahçılar da 15 Temmuz Darbe Teşebbüsü sonrası gittikleri ülkelerin vatandaşlıklarına geçmeye çalışarak göstermektedir.

Ne acıdır ki yeni kurulan Cumhuriyet'in temel ilkelerinden birisi olan uluslaşma daha doğrusu Türkleştirme politikası (Bali, 1999) en çok da Dönmelerin işine yaramıştır. Öyle ki Dönmeler Türkleşme serüveninde seküler Kemalist ideolojiyle özdeşleşmiştir (Şişman, 2015: 326-327). Böylece gizli ve silik bir kimlik yerine köklü, güçlü ve kullanışlı bir kimlik (Türklük) elde etmişlerdir. Dönmeler Cumhuriyet döneminde dini kimliklerini seküler, materyalist, laik ve Kemalist (Zorlu, 1999: 167-168) ideolojiye terk ederken, etnik kimliklerini Yahudilikte tutmaya devam etmiştir. Dönmelerin, Kurtuluş Savaşı sürecinde maddi, manevi hiçbir yardımlarının olmadığı, ancak savaştan başarılı çıkınca da Cumhuriyet devrimlerini kendi lehlerine çevirecek propagandalar yapmaktan da geri durmadıkları aktarılır (Vakit Gazetesi'nden aktaran Küçük, 2001: 479). Dönmeler laik Türkiye Cumhuriyeti'nin en başından beri en ateşli savunucuları olmuştur. Bunun nedeni hem geleneksel Dönmelerin hem de dindar Müslümanların baskısından kurtulmak istemeleridir (Şişman, 2015: 353). Cemal Kutay, Dönmeler hakkında şu tespitlerde bulunur

(Kutay'dan aktaran Zamantılı, 1979: 4): “Biz, ‘Türk'üm’ diyeni Türk, ‘Müslümanım’ diyeni de Müslüman kabul ediyoruz. Samimi olarak ‘Türk'üm ve Müslümanım’ diyenlere, o gözle bakıyoruz. Dönmelerin Sabatayistlerin çoğu da Türk oldukları inancıyla yetiştiklerini ifade etmekte; vatanperver ve milliyetçi olduklarını açıklamaktadır.”

Eski İstanbul Defterdarı Faik Ökte, 12 Kasım 1942 tarihli "Varlık Vergisi Kanunu" ile kimlerden ne oranda vergi alınacağını da tespit edildiğini eserinde yazmıştır (1947: 38). Buna göre dört farklı vergi cetveli oluşturulmuştur: M: Müslümanlar, G: Gayri Müslimler, E: Ecnebler, D: Dönmeler. “D” grubunun vergisi “M” grubundan iki kat, “G” ve “E” grubunun da “M” grubundan dört kat fazla olacaktı.

Ilgaz Zorlu, günümüz Dönmelerini dört grupta toplar (Zorlu, 1999: 170-171) :

1. Sabataycılığın artık yok olduğunu düşünen ve kökenini reddeden, asimilasyoncu grup.
2. Sabataycı inançlarını tamamen gizlice sürdüren, geleneklerini muhafaza etmeye çalışan, genellikle Karakaş kökenli kişilerden oluşan grup.
3. Sabataycılığı terk ederek, kendini ait hissettiği Yahudiliğe geçmeyi isteyen grup.
4. Sabataycı olduğunu kabul etmekle birlikte bu durumun bir kimlik sorunu olduğunu düşünen ve bu kimlikle aleni ve özgürce yaşamak isteyen kişiler.

Zorlu'ya göre bu gruplar içinde Sabataycılığın gündeme getirilmesini ve araştırılmasını istemeyen ve hatta engel olmaya çalışan ilk iki gruptur. Üçüncü gruptakilerse sayıca çok az olmakla beraber kökenleri hakkında araştırma yapmakta ve daha çok Yahudilik üzerine yoğunlaşmakta. Son gruptakiler ise araştırmalara karşı olmamakla beraber çok fazla da destek vermemektedir (1999, 170-172). Dönmeler geçmişlerini âdeta unutmuş gibi davranmaktadır. Yeni nesillere atalarının inanç ve kültürlerini aktarmamaya adeta yemin etmişçesine çocuklarından dahi geçmişlerinin sırlarını saklamaktadır.

5.3.6. Sabataycılıkta On Sekiz Emir ve Bazı Dini Bilgiler

Tam olarak ne zaman kayda alındığı bilinmeyen ama Sabatay Sevi tarafından tespit edildiğine inanılan On Sekiz Emir denilen dini prensipler, Dönmeler için tam manasıyla yazılı olmayan bir anayasa veya şariat hükmündedir. Ancak tek bir On Sekiz Emir yoktur. Birbirinden farklı içeriklere sahip metinler vardır. 18 sayısının

Kabala’da da sufilikte de simgesel önemi vardır; on sekiz bin âlem gibi. Yine günlük Yahudi duası olan "On Sekiz Rahmet", Arapça hayat manasına gelen “hay” kelimesinin ebced değeri de on sekizdir. Ayrıca, Sabatay Sevi, Mesih ruhunun Âdem’den sonraki 18. bedenidir (Şişman, 2015: 220-221). Cengiz Şişman birbirinden farklı On Sekiz Emir’i listeler (2015: 221-222).

Dönmelerin kendilerine ait (Mezhep farkı gözetmeksizin) 56 tane de bayramı bulunmakta¹¹², bunlardan en çok tartışmalı olan hiç şüphesiz “Kuzu Bayramı” olarak da bilinen 22 Adar’da kutlanılan bayramdır (Rosanes’ten aktaran Şişman, 2015: 234, 243). Bu bayram Karakaşlar tarafından “Dört Gönül Bayramı”, Kapancılar tarafından “Kuzu Bayramı” ve Yakubiler tarafından “Bahar Bayramı” olarak adlandırılır. Kuzu Bayramı’nda en az evli iki çift bir araya gelir. Bazen bu sayı 15 çifti dahi bulabilir. Bu gecede hamile kalan kadınlardan doğacak çocuklar aziz kabul addedilirdi (Vakit Gazetesi’nden aktaran Küçük, 2001: 371). Farklı çağdaş anlatılarda ve tarihi belgelerde geçen haliyle Kuzu Bayramı’nın nasıl kutlandığını Cengiz Şişman (2015: 235) Ben-Zwi (1961: 312-313) ve Galante de (1935: 52) Kuzu Bayramı hakkında bilgiler verir. Ben Zwi Kuzu Bayramı hakkında şunları yazar:

“Yemek sırasında mumlar söndürülünce buna orji ve eş değişimi eşlik eder. Bu törenin, özellikle Karakaşlar ve Kapancılar da, tamamıyla terk edilmediğine ve bugüne (1940'lara) kadar devam ettiğine inanmak için nedenler mevcuttur. Kendi cemaatinde Yahudi adı Samuel Assael adıyla bilinen bir yaşlı, bu mezhebin üyelerine, liderleri tarafından, kadınların herkese ait olduğu fikrinin öğretildiğini aktararak, kadınlar kadar mülkün de ortak olduğunu eklemiştir. Bu âdeti Sultan Abdülaziz zamanına (1860'lara) kadar sürdürmüşlerdir.”

Galante de (1935: 52) benzer şekilde Kuzu Bayramı hakkında şunları aktarır: “(...) Törene iki ya da daha fazla eş katılır. En iyi kıyafetlerini giyinmiş ve mücevherlerini takmış olan kadınlar yemekte kuzu eti sunar. Yemekten sonra mumlar söndürülür ve kocalar eş değiştirir. Böyle birleşmelerden doğan çocukların kutsal olduklarına inanılır (...)”

Sabataycılıkla ilgili en önemli yazılı eserler hiç şüphesiz Sabatay Sevi’ye ait olduğu iddia edilen metinlerdir. Sabatay Sevi’nin 1668 yılında Hamursuz (Pesah) bayramında vecd halindeyken söylediklerinin, o esnada yanında bulunan iki haham tarafından ayrı ayrı yazıldığına inanılmaktadır. Bu iki kitapçıktan birinin kaybolduğu düşünülmektedir. 30 yapraktan oluşan bu kitapçığı Rosanes, 1915 yılında Selanik’te Dönmelerin gizli arşivlerine izinli girdiğinde görmüştür. Sabatay Sevi’ye ait olduğuna

¹¹² Abdurrahman Küçük de Sabataycılara ait 23 tane bayram sıralar (bkz. 2001: 368-376).

inanılan diğer kitap ise "Stadutha de Mehemanutha (İnanışa Şahitlik)" isimli kitaptır. Bu kitap da aynı şekilde 1668 yılı Hamursuz bayramında Tanrı ile ruyet halini anlatan bir bölüm ve 19 Mezamir'le ilgili bir şerh yer almaktadır (Küçük, 2001: 289-290). Bunun dışında Sabatay Sevi'yi ziyarete gelenlerden bir haham yahut bizzat kendisi tarafından kaleme aldığına inanılan "Mystery of the Godhead" (Tanrı'nın Sırrı) isimli birkaç sayfalık metin vardır. Bu daha çok "Raza di Mehemanutha" ve "The Mystery of the Faith" (İmanın Sırrı) olarak da bilinen bu metnin kopyaları Moskova, Oxford ve New York'ta saklandığı bilinmektedir. Bu metin 1713 yılında "the Faith of All" (Herkesin inancı) adıyla Berlin'de yayınlanmıştır (Küçük, 2001: 307).

Dönmeler günlük hayatın birçok kısmında olduğu gibi cenaze törenlerinde de ikili bir yol izlemiştir. İlk tören bir camide ve İslami geleneklere uygun olarak icra edilirken ikinci tören en az 10 kişinin katılımıyla ve bir Dönme din adamının önderliğinde icra edilmekteydi. Dönmeler cenazelerinde çelenk bulundurulmasına azami özen gösterirlerdi (Tan, 1968: 137). En ilginç olan uygulamalarından birisi de ölülerini yıkarken bağırsaklarını da farklı bir yöntemle temizlemeleriydi (Vakit Gazetesi'nden aktaran Küçük, 2001: 365). Cenazeler mutlaka bir Dönme mezarlığına yahut Müslüman mezarlıklarının içinde ayrılmış özel bir kısma gömülürdü. Ayrıca Selanik dışındaki mezarların yönü Selanik'e doğru olurdu.

Yakubilerin ve Kapancıların mezar taşlarında "Selanikli" ifadesi bulunurken

Karakaşlarda bu ifadeye ender rastlanır. Ayrıca dönme mezarlarının en ayırt edici unsurlarından birisi de mezar taşlarına yerleştirilmiş fotoğraflardır. Bunun dışında mezar taşlarında Yakubiler dışında "Ruhuna El-Fatiha" ibaresi bulunmazken "hüve'l-baki" ifadesi hemen hepsinde yer alır. Bir diğer belirgin unsur da baş ve ayakucu kitabelerinin bulunmasıdır (Şişman, 2015: 264-265).

Görsel 3. 10. Karacaahmet Mezarlığı'ndan bir Dönme mezarı

Kaynak: Nadide Fotoğraf, "X" Hesabı: @nadidefotograf

Selanik'te Hamidiye Mahallesi'nde bulunan Yeni Cami, Dönmelerin yaşam tarzlarını da yansıtan en önemli mimari eseridir. Mareşal Hacı Mehmet Hayri Paşa,

Binbaşı Ali Salih ve Serezli Hacı Ağa gibi varlıklı Yakubiler tarafından yaptırılan ve 1902’de ibadete açılan bu eser (Macar, 28-29) Müslümanların, Yahudilerin ve Avrupalıların inanç ve mimari anlayışlarının sentezlenmiş halini yansıtır (Şişman, 2015: 291).

5.3.7. Fetullahçıların Sabataycılarla İlişkisi ve Aralarındaki Benzerlikler

Fetullahçı Terör Örgütü’yle öğreti ve örgütlenme yöntemleri açısından benzerlik gösteren örgütlenmeler ve yapılarla ilgili önceki bölümlerde birtakım örnekler verilmişti. Bu bölümde de Sabataycılığın ne olduğu, Sabatay Sevi’nin hayatı ve Sabatay Sevi’nin ölümünün ardından Sabataycılığın gelişimi; mezheplere bölünmesi, Sabataycı Mezhepler, Osmanlı’nın son dönemlerinde ve Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde Sabataycıların oynadığı rollere dikkat çekildi. Fethullahçılarla Dönme arasındaki muhtemel ilişki ve iletişimi bu çalışmada referanslarıyla ortaya koymak akademik açıdan pek mümkün değildir. FETÖ’ye ait olduğu gerekçesiyle kapatılan medya şirketlerinde ve eğitim kurumlarında çalışan çok sayıda Dönme kökenli akademisyen, gazeteci ve yazar olduğu iddia edilmektedir. Aşağıda Fetullahçılık ile Sabataycılık arasındaki benzerliklere maddeler halinde değinilerek konu tamamlanacaktır.

1. Fetullah Gülen ömrü boyunca, Sabatay Sevi ise ilk dönemlerinde evliliğe hiç sıcak bakmamıştır. Sabatay Sevi ilk üçü rızası dışında olmak üzere toplam beş evlilik yapmış, ilk üçüyle de birlikte olmadan boşanmıştır. Fetullahçılar katalog, Sabataycılar da endogami evlilikle grup içi evliliğe müsaade etmektedir.
2. Kabala öğretisini yeniden yorumlayan Sabataycı Kabala’da olduğu gibi Fetullahçılarda da “ışık, nur, aydınlık” kavramlarının çok özel anlamı ve yeri vardır. Mesihyanik her yapı aynı simgeleri kullanmaktadır. Sabatay Sevi taraftarlarına karanlık bir dönemin başladığını ve bunu aydınlık günlerin takip edeceğini söylemiştir. Sabataycılar bu sebeple "Aydınlık Günler" gelinceye kadar gizlenmeye devam etmektedir. Fetullahçılar da 70’li yıllardan beri aydınlık günleri beklemektedir.
3. Sabatay Sevi, dünyayı 38 krallığa bölmüş ve her birine sadık adamlarını kral olarak tayin etmiş, Abraham Yachni’ye de Anadolu Krallığı’nı vererek, ona

olan minnet borcunu ödemiş, kendisini de “Kralların Kralı” olarak takdim etmiştir (Küçük, 2001: 256, 260). Fetullah Gülen de ülkelere ve kıtalara imamlar tayin etmiş, kendisini de “Kâinat İmamı” olarak konumlandırmıştır. Sabatay Sevi Kralların Kralı olarak İsrailoğullarını kadim topraklarında özgürlüğüne kavuşturacağını vaat ederken, Fetullah Gülen de örgütüne Türkiye merkezli dünya hâkimiyetini vaat etmiştir.

4. Sabatay Sevi İstanbul’a yargılanmak üzere götürülürken, takipçileri de Sabatay Sevi’nin hükümdarlığı Padişah IV. Mehmed’ten (1642-1693) alacağına ve Sabatay’ın Krallığını ilan edeceğine inanıyordu. Benzer düşünceye FETÖ mensupları sahipti. Fetullahçılar, 15 Temmuz Darbe Girişimi sonrasında Fetullah Gülen’in Türkiye’ye gelip devletin başına geçeceğine inanıyordu.
5. Sabatay Sevi’ye göre Mesihliğini ilan ettikten sonra Yahudiler kendisine arzu ettiği desteği vermemiş, onun gayesini anlamamış, hatta en büyük düşmanlığı Yahudi hemşehrilerinden görmüştür. Fetullah Gülen de benzer şekilde Türkiyeli Müslümanları, kendisini desteklemediği için suçlamaktadır.
6. Sabataycılık nasıl ki Yahudilik, Kabala, İslam, Sufizim ve Hristiyanlık gibi dinlerin ve inançların bir harmanlamasıysa Fetullahçılık da Bâtınlılık, Şiilik, Nurculuk, Tasavvuf, Hristiyanlık, Kabala ve Yeni Çağ tarikatlarının bir karması gibidir.
7. FETÖ’nün ilk vakfı olan Akyazılı Vakfı’nın arsasını 1972 yılında Fetullah Gülen’e öğrenci yetiştirmesi için bağışlayan N. A.’nın¹¹³ ve FETÖ’nün kapatılan kolejlerinden İzmir Yamanlar Koleji’nin ilk müdürü olan S. Y.’nin¹¹⁴ Selanik göçmeni bir Sabatayist olduğu iddia edilmektedir.
8. Sabataycılar, Selanik’te bitişik nizamda ve birbirlerine gizli geçitlerle bağlı evlerde oturmuşlar, bahçe duvarlarını da yüksek tutmuşlardır. Fetullahçılar da özellikle 15 Temmuz 2016 sonrasında gaybubet adı da verilen yüksek gizlilikteki hücre evlerinde faaliyetlerini sürdürmektedir.
9. Sabataycılar Mesihleri için dünyadan elini eteklerini çekmiş, dükkânlarını ve evlerini satışa çıkartmıştı. Aynı şekilde Fetullahçılar da Fetullah Gülen’in

¹¹³ <http://www.gzt.com> (Erişim Tarihi 26.07.2023)

¹¹⁴ <http://www.habervitrini.com> (Erişim Tarihi 20.12.2023)

- talimatıyla Bank Asya'yı ayakta tutmak için evlerini, otomobillerini satmış, hatta başka bankalardan krediler çekip, Bank Asya'ya yatırmıştır.
10. Sabatay Sevi de Fetullah Gülen'de ilahi mesajlar içeren rüyalar gördüklerini yahut müritlerinden bu tür rüyalar görenler olduğunu iddia ederek, bunları kesin yerine getirilmesi gereken birer Tanrı emri olarak yorumlamıştır.
11. Fetullahçılar da Sabataycılar gibi aleyhlerinde faaliyet yürüten bazı devlet görevlilerini saf dışı bırakmıştır. Her iki yapı da kimi zaman tayin, kimi zaman sürgün, bazen görevden aldırma bazen de cinayetle rakiplerini ve muhaliflerini egale etmiştir.
12. Dönmelerin liderlerinin Mesih (Sabatay Sevi) ile irtibatlı olduğuna inanıldığı için verdikleri tavsiyeler ve talimatlar sorgusuz sualsiz yerine getirilirdi. Benzer şekilde Fetullah Gülen'in talimatları da aynı şekilde tatbik edilirdi.
13. FETÖ'nün tepe yönetimindeki Mollalar Grubu da Dönmelerin dini liderleri gibi çocukluktan beri çok iyi dini eğitim almış kişilerden oluşmaktadır.
14. Sabatay Sevi sadece zengin ve güçlü Yahudilerle ilişki kurmaya çalışmış, onların nüfuzundan istifade etmek istemiştir. Benzer şekilde Fetullah Gülen ve örgütü de zengin, güçlü ve etkili insanlarla bağlantı kurup onların desteğini almaya çabalamış, etki alanlarını genişletmek istemiştir.
15. Sabatay Sevi'yi Sabatay Sevi yapan Gazze'den Nathan, İstanbul'dan Abraham Yachni ve Mısır'dan Yusuf (Josef) Çelebi'dir. Bu üç isim Sabatay'ı yaşadığı süre boyunca madden ve manen sürekli desteklemiştir. Osmanlı idaresi Sabatay Sevi'yi en az üç kere yargılamış olmasına rağmen nedense bu üç isim hiçbir zaman gündeme gelmemiş, Sabatay Sevi'nin arkasındaki maddi ve fikri güç araştırılmamıştır. Benzer şekilde Fetullah Gülen hakkında birçok rapor hazırlanmış ve hatta soruşturma açılmış olsa da uzun yıllar boyunca FETÖ'nün sırtını dayadığı fikri ve maddi güç dikkate alınmamış, yaklaşık 50 yıl boyunca Gülen ve örgütüne iltimaslı bir yapı olarak dokunulmamıştır.
16. Sabatay Sevi, Kudüslü Yahudiler için Mısır'dan topladığı paraları kendi amaçları için harcarken, Fetullahçılar da halktan topladığı fitre, sadaka ve zekâtları, dini hizmetler için değil kendi örgüt amaçları doğrultusunda kullanmıştır. Dönmeler ekonomik özgürlüklerini oluşturdukları zorunlu

“Yardım Sandıkları” vasıtasıyla sağlarken, Fetullahçılar da himmet adı altında aldıkları aidat, bağış, zekât vs. ile ekonomik güce ulaşmıştır.

17. İlk öncülerinden birisi Sabatay Sevi olan, liderliğini de Theodor Herzl’in yaptığı Siyonizm için Kudüs ne anlam ifade ediyorsa Fetullahçılar için de kuluçka merkezi İzmir aynı şeyi ifade etmektedir. Siyonizm Yahudiler için nasıl sılaya dönüş anlamına geliyorsa Fetullahçılar için de Sılaizm (Sıla+İzmir) İzmir’e dönüşü ifade etmektedir.

5.4. Sâmiri’nin Altın Buzağısı ve Fetullah Gülen’in FETÖ’sü

Kur’an-ı Kerim’de Hz. Musa’nın yaşamı ve peygamberlik serüveni oldukça uzun bir yer tutar. Öyle ki Hz. Musa’dan daha çok anılan başka bir isim daha yoktur.¹¹⁵ Bu büyük Peygamberin mücadele ettiği kişilerden birisi de kendisi gibi İsrailoğullarından olan “Sâmiri” isimli bir kişidir. Hz. Musa liderliğinde İsrailoğulları Mısır’dan çıktıktan sonra Sina Çölü’ne gelmiş, Hz. Musa burada kavmini kardeşi Hz. Harun’un liderliğine bırakıp, Allah ile sözleştiği üzere Tur Dağı’na çıkmıştı. Tevrat’ın yazılı olduğu tabletlerle geri döndüğünde kavmini, Sâmiri tarafından yapılmış altın bir buzağı heykeline ilah olarak taparken bulmuştu. Bu manzara karşısında öfkeyle elindeki tabletleri yere atan Hz. Musa, kardeşi Hz. Harun’un sakallarına yapışarak neden bu duruma engel olmadığını sormuş, kardeşi de engel olmaya çalıştığını ancak buna muvaffak olamadığını, kavmi tarafından öldürülmeye tehdit edildiğini söylemiştir. Ardından da Hz. Musa Sâmiri’nin yapmış olduğu altın heykeli parçalayarak denize dökmüş, Sâmiri’yi de geri dönmek üzere kavminden kovmuştur (Bkz. Taha, 20/85-98).

Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi’nin “Sâmiri” maddesinde şunlar yazmaktadır (Salihoğlu, 2009: 78-79): “Gerçek isminin Zemahşeri’ye göre Musa bin Zafer’dir (el-Keşşaf-II, 549). Bir rivayete göre de Sâmiri Hz. Musa’ya tabi olmuş bir Kıpti’dir. Ancak âlimlerin çoğu onun İsrailoğulları’nın Sâmira kabilesinden olduğu düşüncesindedir.” Sâmiri ismi “smr” (سمر) kökünden türemiş bir isim olarak Kur’an’da sadece Taha, 20/85. 87. ve 95. ayetlerde geçer. Ayrıca Müminun, 23/67. ayette de geceleyin (samiran/سامر) manasında kullanılmıştır. Bu anlamda kelimenin

¹¹⁵ Toplamda 136 kere geçmektedir.

kökünden hareketle Samiri isminin geceleyin hareket eden kişi anlamına da gelebileceği söylenebilir. Yani Samiri bir anlamda “karanlık işler yapan, karanlık kişi” manasına gelir ki o bu ismi, Hz. Musa’nın arkasından çevirdiği karanlık işler dolayısıyla hak etmiş olmalıdır.

Yukarıda anlatılan “Sâmiri ve Altın Buzağısı” hikâyesiyle bu çalışmada anlatılacak olan “Fetullah Gülen ve FETÖ” hikâyesi arasında nasıl bir ilişki yahut yakınlık bulunmaktadır? Eski Mısır inancında, alnında hilalimsi bir beyaz leke bulunan beyaz benekli, siyah renkli “Apis Öküzü” ya da Hapi denilen uzun boynuzlu öküzler bulunurdu. Bu öküzler Tanrı Ptah ve Osiris’in ruhlarını taşıyan yeryüzündeki temsilcileri olarak sarayda itina ile beslenir ve korunurdu (Tökel, 2009: 182-186). Muhtemeldir ki Sâmiri de altın buzağı heykelini yaparken kısa bir süre önce içinden ayrıldığı Mısır toplumunun inancından etkilenmişti. İsrailoğulları’nın Sâmiri’nin bu fikrine sıcak bakması yahut tepki göstermemesi de Mısır inançlarını içselleştirmiş olmalarından kaynaklanmaktaydı.

Altın ve buzağı iki temel unsuru; maddeyi ve manayı birleştiren bir bütün olarak, Sâmiri’nin ellerinde tanrısal bir figüre dönüşmüştü. Altın güç ve kudreti, buzağı (öküz) da inancı temsil etmekteydi. Benzer şekilde Fetullah Gülen de güç ve kudret ile inancı FETÖ bünyesinde bir araya getirmiştir. Sâmiri’nin altın buzağı heykelinde açılan bir deliğin içinden geçen rüzgâr nedeniyle, böğürme sesine benzer bir ses çıktığı söylenmektedir. FETÖ’nün de tıpkı Apis Öküzü’nün sesi gibi yanıltıcı ve aldatici (manipülatif) sesi sahip olduğu çeşitli medya araçlarıyla çıkmaktadır. Fetullah Gülen’in özenle ve ısrarla meydana getirmeye çalıştığı “Altın Nesil” in antik çağdaki karşılığı “Sâmiri’nin Altın Buzağısı” olsa gerekir. Firavun’un zulmünden kurtulmak için Hz. Musa’nın rehberliğinde Mısır’dan kaçan İsrailoğulları, Sâmiri’nin “Altın Buzağı” tanrısının büyüüne kapılmaktan ne yazık ki kurtulamamıştır. Fetullah Gülen’in takipçileri de yolun başında dünya ve ahiret kurtuluşu için çıktıkları serüvende, kendilerinin himmetinden (ziynet eşyalarından) ve hizmetinden faydalanarak Gülen’in imal ettiği “Altın Nesil” tanrısının (!) büyüüne kapılmaktan kendilerini alamamıştır. Altın Nesil tanrısı, kendisine tapınanların sayısı arttıkça büyüyen bir tanrı olmuş, öyle ki onu gören, duyan, bilen gölgesine sığınmak, gücünden istifade edebilmek için çeşitli vasıtalar aramış, sebepleri kovalamıştır. Günün sonunda Altın Nesil tanrısının ihtişamı ve büyüü bozulmuş, FETÖ hüviyetinde parçalara

ayrılıp külleri okyanuslara, denizlere savrulmuştur. Bu yüzdendir ki FETÖ mensupları okyanuslara ve denizlere açılmaktan kendilerini alamazlar. Bu yüzdendir ki Sâmiri'nin sürgünü, Fetullah Gülen'in sürgününde yeniden kendini bulmuştur. Hz. Harun'un zayıflığını fırsat bilen Sâmiri ve yandaşlarının unuttuğu bir şey vardı: Hz. Musa bir gün mutlaka çıkıp gelecek ve kendilerine bu ihanetin hesabını soracaktı. Gülen de sistemin zaaflarından istifade ederek, Altın Nesli'ni inşa etmeyi başarmıştı. Ancak günün birinde güçlü bir hukuk sistemi ortaya çıkacak ve Gülen'in itina ile inşa ettiği altın buzağısını (FETÖ'yü) parçalamaya muktedir olacaktır/r.

6. SONUÇ

Bu tez çalışması “Fetullahçı Terör Örgütünün Öğretileri”, “Fetullahçı Terör Örgütü’nün Örgütlenme Yöntemleri” ve “Fetullahçılık ile Yakın Benzerlik Gösteren Bazı Tarikatlar Örgütler ve Yapılar” şeklinde üç ana başlık altında incelenmiştir. FETÖ lideri Fetullah Gülen'in ve örgütü FETÖ'nün kısa bir kronolojisine değinilmiş, önemli tarihler ve olaylar Fetullahçılığın gelişimi bağlamında yer almıştır. Ardından başta Emniyet, İstihbarat ve Diyanet İşleri Başkanlığı raporları olmak üzere önemli bilgi kaynakları incelenerek elde edilen bilgiler ve belgeler ışığında Fetullahçı Terör Örgütü yapılanmasının öğretisi ve örgütlenme yöntemleri Fetullah Gülen'in bizzat söylemleriyle ve yazılarıyla tahlil edilmiştir. Fetullahçılığın kavşak değişimleri diye tabir edilebilecek dönüm noktaları tespit edilerek, örgütün yönelimleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bütün motivasyonunu ve talimatlarını Fetullah Gülen'den alan örgütün dini cemaat kisvesinden sıyrılıp silahlı bir terör örgütüne dönüşmesinin altında yatan saikler örneklerle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Müntesiplerini adeta mesihanik hezeyanlarla tesir altına alan Fetullah Gülen'in gizli gayesinin sadece Türkiye'de değil küresel ölçekte, zirvede ve nihayetinde ilahi kökenli dinlerin bir potada eritilerek oluşturulacak üçlemeyle (İslamiyet-Yahudilik-Hıristiyanlık) yeni bir inanç sistemi kurmaya ve bu inanç sisteminin adeta bir peygamberi (mesihi/mehdisi) olmaya namzet olduğu anlaşılmaktadır.

Fetullahçılık her ne kadar geçmişte dini görünümlü bir cemaat yapılanması gibi görünse de örgütün daha çok istihbarat teşkilatlarının ve terör örgütlerinin kullandığı taktik ve yöntemleri kullanarak gelişim gösterdiği görülmektedir. Mistik söylemler, metaforik ve subliminal mesajlarla birleştiğinde, Kabalizm, Sabataycılık, Haşhaşiler, Cizvitler, Opus Dei ve Moon Tarikatı gibi yapılarla ve öğretilerle yoğrulduğunda ortaya daha önce benzeri görülmemiş bir modelle karşılaşılmaktadır. Kurgu rüyalarla dahi kolayca yönlendirilebilen örgüt üyeleri ki bunların içinde alanında uzman akademisyenler ve üst düzey bürokratlar da bulunmaktadır, kendilerine verilen her türlü talimatı sorgusuz sualsiz yerine getirerek tam anlamıyla mankurtlaşmış olduklarını göstermektedir. Vahiy, siyer, sahabe hayatları, kelim, tefsir, fıkıh gibi İslam dininin temel referanslarını; tasavvuf gibi inanç değerlerini; cemaat, hizmet, himmet, sohbet, istişare, şura gibi dini terminolojiyi suiistimal ederek kullanmak suretiyle yıllar içinde geniş kitlelerin teveccühünü kazanan Fetullah Gülen, *amaca*

giden her yol mubahtır düşüncesini örgütün temel felsefesi haline getirmiştir. Tedbir öğretisi adı altında takiyenin her türlüünü tatbik eden örgüt, Makyavelci bir yol tutmuştur. Allah tarafından seçilmiş, Peygamber ve melekler tarafından kutsanmış bir cemaat tasavvuru aşıl原因an örgüt lideri Gülen, kendilerini ayrıcalıklı görerek toplumun diğer kesimlerini adeta sömürülecek bir kaynak, yok sayıl原因acak bir maşa, istifade edilecek bir hizmet aracı, bir noktada atlama taşı olarak kullanılabilecek düzeye indirgemıştır. Kendilerini Nuh'un Gemisi'nde gören mutlak kurtulmuş hak bir yapı, diğer cemaatleri ise batıl yahut ezilecek bir rakip gören Fetullah Gülen, örgütün menfaatleri gereğı elde edilmesi gereken her şeyi gasp edilmiş bir hak olarak göstermiş, geri alınması için de her türlü şantaj, komploya, tehdite ve hatta cinayetlere varana kadar bilimum gayrimeşru yola sevk ve idarede öncülük etmiştir.

Nihayetinde eli kanlı bir terör örgütü olarak tarih sahnesinde yerini alan Fetullahçı yapılanmanın üç temel paradigma üzerinden yükseldiğı söylenebilir. Birincisi, psikolojik üstünlük sağlamak için maddi ve manevi tatmin sağlayan konforlu ve ruhani pozisyonlara ulaşma. Bunun için "Paralel Din" üretmiştir. İkincisi, sosyo-ekonomik üstünlüğü sağlamak için kamu gücünü ve otoritesini ele geçirme. Bunun için "Paralel Devlet Yapılanması" oluşturmuştur. Üçüncüsü; siyasi üstünlüğü sağlamak için medyayı ve kanaat önderlerini kullanma, manipölasyon ve propaganda faaliyetleri yürütme. Bunun için de "Paralel Toplum" inşa etmeye uğraşmıştır. Bu üç temel paradigma birlikte analiz edilmediğı sürece Fetullahçı Terör Örgütü'nün dünü bugünü ve yarını doğru anlaşılamaz. Nihayetinde Fetullah Gülen ve liderliğindeki örgütlenmesi FETÖ hakkında madde madde şu tespitleri yapmak mümkündür:

1. Lider kültüne dayalı bir örgütlenmedir. Gülen FETÖ'nün tek kutsal lideridir. Gülen kendisini adeta bir peygamber gibi görür ve sunar. Bağlılarına göre o, milyonların beklediğı kurtarıcı Mesih veya Mehdi'dir.
2. Fetullah Gülen, kaynak dinden (İslam'dan) yola çıkarak, Nurculuk başta olmak üzere, tasavvufi akımlardan, tarikatlardan, Bâtınilerden, Sabatayistlerden ve Moon gibi Hristiyan menşeli modern tarikatlardan sentezlemek suretiyle paralel bir din üretmiştir.
3. Devlet kadrolarına sızarak, kurumlardaki işleyişi ele geçirmek suretiyle paralel devlet yapılanması (PDY) tesis etmiştir.

4. Yasal, meşru, maruf bir görünüm adı altında yürüttükleri gayri meşru ve gayri ahlaki faaliyetleriyle aslında bir suç şebekesidir. Bilgi alma yöntemleri ve bilgi koruma sistemleriyle istihbarat örgütü gibi çalışmaktadır.
5. Kitlesine ütöpik bir hedef koyar; dünyayı yani insanlığı kurtarma. Örgüt dünyada güç ve otorite, ahirette de cennet pazarlar.
6. Korku ile örgüt yönetilmeye çalışılır. Bu korku kimi zaman liderin laneti olarak kendini gösterir kimi zaman da Dünya'nın sonunun yakın olduğu, tek kurtuluşun örgüt çatısı altında liderlerine tam teslimiyetle mümkün olacağını vaaz ederek kitlesini pekiştirmektedir.
7. Fetullah Gülen, sürekli tezat içeren konuşmaları, duygusal iniş çıkışları, akıl, bilim ve mantık dışı iddialarıyla şizofreni ve paranoyak bir lider profili çizmektedir.
8. Manipölasyon ve kara propaganda başta Fetullah Gülen olmak üzere, örgüt medyasının ve örgüt mensuplarının en etkili iletişim metodudur.
9. Gülen, Allah ve Peygamber gibi toplumun kutsal olarak kabul ettiği değerlere fütursuzca yaklaşabilmekte, saygısızlık yapabilmektedir. Ancak, örgütüne bunu daha büyük kutsal için yani kendisi adına yaptığını bir illüzyonist ustalığıyla gösterir.
10. Örgüt tam anlamıyla diktatörlükle yönetilir. Otorite ve katı hiyerarşi olmazsa olmazdır. İstişare, seçim, ehliyet, liyakat gibi demokratik araçlar işlevsizdir. Bunun yerine lidere ve örgüte sadakat esas alınır.
11. Himmet adı altında her türlü bağış, aidat, yardım vs. gibi zorunlu maddi ödemeler ile örgüt üyelerini ekonomik olarak sömürmektedir. Hizmet telakkisi, gönüllü esaretin vücut bulmuş halidir.
12. Örgüt lideri Gülen'de ve örgütün bazı üst düzey yöneticilerinde geleneksel (Türk-İslam) aile hayatı kuramadıkları, daha çok ruhbanlık vari sorunlu bir hayat yaşadıkları gözlemlenmektedir.
13. Örgütün kurallarına riayet etmeyenler yahut sorumluluklarını yerine getirmeyenler farklı yöntemlerle cezalandırılır, nihayetinde ise aforoz edilir. Hatta bazen suikast sonucu ortadan dahi kaldırılabilir.
14. Gerçekte faal olmayan suni bir düşman yaratılır ve sistematik bir biçimde söz konusu düşman korkusu sürekli beslenir. Komünizm ve Materyalizm suni düşmanların en kullanışlı olanlarıdır.

15. Örgüt dışındaki dünya, toplumsal ve kültürel hayat sürekli kötülenir. Sürüden ayrılan koyunu kurt kapar misali örgütten ayrılmanın bedeli maddi ve manevi yok oluş olarak sunulur ki FETÖ, gerçekten de örgütten ayrılanları cezalandırmak için insanların hayatını cehenneme çevirmede pek mahirdir.
16. Fetullah Gülen, örgütünü Altın Nesil ve Işık Orduları gibi seçkin bir cemaat olarak sunar. Örgütünün seçilmişliği aslında liderinin seçilmişliğinden kaynaklanmaktadır. O halde bağlılarına göre seçkin (Mesih-Mehdi) olan lidere layık olmak, sıradan bir insan için en büyük onurdur. Gülen müritlerinden daima iftiharla bahseder ki onların kendisine sadakati ve teslimiyeti devamlı olsun, onların bu meziyetleri gelecek kuşaklar için motivasyon kaynağı olsun.
17. Gülen ve bazı örgüt üyeleri vahiy, yakaza, ilham ve rüyalar vasıtasıyla gayb âlemiyle sözde etkileşim halindedir. Fetullah Gülen Allah'tan, Cebrail'den, Meleklerden, Peygamberlerden ve bazı merhum Müslüman din bilginlerinden (Sahabeler, âlimler, şeyhler, hocalar vs.) sürekli mesajlar ve emirler aldığını iddia eder. Böylece Gülen'in emirleri, talimatları ve tavsiyeleri sorgulanmadan tatbik edilir. Gülen'in her sözü bağlılarına göre en az vahiy kadar muteberdir. Örgüt imamlarına ve özellikle Gülen'e karşı itaatsizlik durumunda sadece örgütün cezalandırması ile kalınmaz, bizzat Allah'ın laneti ve azabı kaçınılmaz olacağı vaaz edilir.
18. Gülen zaman zaman kehanetlerde bulunur. Eğer kehanet (neden sonuç ilişkisi dairesinde) tutarsa bu mucize olarak sunulur. Aksine tutmazsa bu yanılgı hali cemaatin kusurlarına ve günahlarına bağlanarak lider kusurlardan arındırılır. Zira ona inananlara göre Gülen, günahsız ve kusursuzdur. Onun duası en büyük ödül, bedduası ise en büyük lanettir.
19. Gülen'e ait özel eşyalar; kirli çamaşırları, içtiği çayın bardakta kalan dibi dahi tam anlamıyla kutsaldır, müritleri için şifadır, en değerli hazinedir.
20. Örgüt içi (Katalog) evlilik yapmak mecburidir. Çocukların isimleri dahi örgüt yöneticileri tarafından verilir. Ev içi kurallar aslında örgütün kurallarıdır. Bir evde neyin bulunup neyin bulunmayacağına yahut kimin bulunup kimin bulunmayacağına yine örgüt karar verir. Örgütün cezalandırma yöntemlerinden birisi de kabahatli örgüt üyesinin evinden, eşinden, çocuklarından ve işinden uzaklaştırılmasıdır.

21. Gülen'e ait videolar, kitaplar, kasetler, makaleler dinin temel kaynakları kadar esas alınır. Gülen'in her sözü hikmetli birer ilahi emir olarak telakki edilir, sorgulanamaz.
22. Gülen, etkili bir hitabete sahiptir. Ezoterik ve ağdalı retorik bir dil kullanır. Örgüt içi mesajlar genellikle subliminal yollarla, metaforlarla veya şifreli yollarla verilir. Öte yandan Gülen topluma açık mesajlarda tam anlamıyla hoşgörü, tevazu ve acziyet elbisesine bürünürken, kapalı kapılar ardında müthiş bir kibir, enaniyet ve dokunulmazlık zırhı giyer.
23. Tedbir ve takiye öğretisi FETÖ'nün temel kaidesidir. Amaca giden her yol mübah ve meşrudur. Makyavelci tutum Gülen'den en alt kademedeki örgüt üyelerine kadar tüm yapıya sirayet etmiştir. İkiyüzlülük, riyakârlık, yalan ve koşullara göre tavır alma adeta örgütün seciyesi olmuştur.
24. FETÖ tam manasıyla askeri bir birlik gibi hiyerarşik olarak örgütlenmiştir. Emir komuta zinciri dâhilinde verilen emirler sorgulanmadan yerine getirilir. (Lüzumsuzsa) Konuşma, (Sorumlu değilsen) Karışma ve (Görevinden) Kaytarma üçlemesiyle örgüt üyeleri sorumlu tutulmuştur.
25. Kendilerinden olmayana, hele hele engel olarak gördüklerine hayat hakkı tanımayan örgüt, Yasa'nın suç saydığı birçok cürmü işlemekte hatta faili meçhul cinayetlere dahi imza atabilmektedir. Öte yandan örgüt içinde yükselmek ve itibar sahibi olmak, imamlara sadakatle ve örgüte fedakârlık ile mümkündür.
26. Örgütün iletişim ağı, faaliyetleri yürütme biçimi, yönetim ve organizasyon kabiliyeti tam manasıyla istihbarat teşkilatlarına özgüdür. Devlet kadrolarına sızmada da, siyasi erki etki altına almada da bu özelliğini kullanan FETÖ, tehdit, şantaj, baskı, komplo, itibarsızlaştırma ve yıldırma gibi yöntemleri sıkça kullanmaktadır.
27. Başta CIA ve MOSSAD olmak üzere FETÖ'nün, birçok yabancı istihbarat örgütü ile sistematik olarak görüştüğü ve bilgi alışverişi yaptığı, devletin ilgili kurumlarınca tespit edilmiştir. Milli menfaatler, devletin mahrem bilgileri, kamu yararı gibi çok önemli hususlar FETÖ için sadece çok karlı birer takas unsurundan öte bir şey değildir.
28. Örgüt üyelerinin iradelerini zayıflatmak için daha fazla çalışmaları, daha fazla fiziksel aktivite yapmaları, uykusuz ve aç kalmaları tavsiye edilir. Böylece fiziki

ve psikolojik olarak zayıf düşen kişinin, etrafında olup biteni doğru algılaması ve sorgulaması kolay olmaz. Örgütün ideal olarak sunduğu arınma süreci aslında tam anlamıyla mankurtlaşmaktır. İnsanı bağlayan aile mefhumu; anne, baba, eş, çocuk ile akraba, dost, hemşehri, meslektaş gibi kavramlar adeta yok sayılmış, değersizleştirilmiştir. Örgütün ele geçirdiği çocuklar, doktrine edildikten sonra anne ve babalarının değil örgüt üyesi abilerin ve ablaların sözüne daha fazla değer vermiş, bu şekilde yetişen militanlar zamanı geldiğinde sivil halkın üzerine savaş uçaklarıyla bomba yağdırabilmiş, tankları sivil kalabalıkların üzerine sürebilmiştir.

29. Bulunduğu ortamın rengine girecek kadar kamuflaj ustalığı, her türlü koşula uyum sağlayabilecek kadar adaptasyon yeteneği, her bünyede varlık gösterebilecek simbiyotik ilişki yeteneği geliştirmiş örgüt, bu özellikleri sayesinde yaklaşık 60 yıllık geçmişinde birçok siyasi, askeri ve adli süreçleri en az zararla atlatabilmiştir.
30. Uluslararası arenada eğitim ve yardım faaliyetlerini araçsallaştıran FETÖ, çeşitli güç odaklarıyla; siyasi, ekonomik, yargı, sanat, spor ve akademik çevrelerle; lobilerle ve kanaat önderleriyle sıkı ilişki içerisinde olmaya özen göstermiş, her türlü gayri meşru faaliyetlerini ve gizli emellerini bu ilişkiler ağının gölgesinde yürütmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti yetkili makamlarınca Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) olarak adlandırılan Fetullahçı yapılanmanın kronolojik seyri ve örgütlenme yöntemleri ile örgütün kurucusu ve mevcut lideri Fetullah Gülen'in hayatı, düşünceleri ve öğretileri, bu çalışmada çok boyutlu olarak değerlendirilmiştir. Oldukça girift ve değişken bir yapı arz eden FETÖ'yü doğru tanımlamak, tarif ve tasnif etmek, ideolojisini, hedeflerini ve faaliyetlerini doğru anlamak ve kavramak adına gelecek nesillere karşı tarihi bir sorumluluk olarak yapılan bu antropolojik çalışmanın akademik açıdan ciddi bir boşluğu dolduracağına inanmaktayım. Öte yandan FETÖ gibi yaklaşık 60 yıllık bir örgütün insanların manevi dünyasına, toplumun huzur ve güvenliğine, devlet kurumlarının işleyişine yönelik yapmış olduğu olumsuz etkiyi antropolojik olarak tespit edip değerlendirmek de hem toplumsal hayat hem de sosyal bilimlerin bakımından önemlidir.

Geçmişte Sabataycılık, Haşhaşiler, Moonculuk ve benzerlerinde olduğu gibi liderlerini kutsallaştıran birçok kült yapılanma gibi FETÖ'nün de çok daha uzun yıllar varlık gösterebilir. Fetullah Gülen, örgütü için adeta bir Peygamber mesabesinde.

Bu yüzdendir ki Gülen öldükten sonra dahi örgütü onun manevi liderliğinde varlık göstermeye devam edebilir. Fetullahçılık da tıpkı Sabatay Sevi'nin 17. Yüzyılda Osmanlı coğrafyasında Yahudi, Müslüman ve Hristiyan toplumun inançlarını sentezleyerek ve üzerine de kendinden bir şeyler katarak ortaya çıkarttığı Sabataycılık inancı gibi belki bir inanç yahut mezhep, her hâlükârda kendine has yoluyla diğer hiçbir mezhebe, tarikata ve cemaate benzemeyen bir yapı olarak dünyanın farklı ülkelerinde dağınık bir vaziyette “azınlık” olarak hayatta kalma mücadelesi içinde olmaya devam edecek gibi görünüyor. Büyük olasılıkla Türkiye Fetullahçılık örgütü (inancı/mezhebi/tarikatı/cemaati) için anayurt olmaya devam edecektir. Sabataycılar için İzmir neyse Güleciler için Türkiye odur. Sabataycılar için Selanik neyse Güleciler için de ABD odur.

Fetullah Gülen sonrası FETÖ'nün en az üç farklı bölünmeye maruz kalması olasıdır. Sadece bir öngörü babında değerlendirilmek kaydıyla sınırlı şu tespitleri yapmak mümkündür: Takipçilerinden dini hassasiyeti yüksek olan daha muhafazakâr ve mütebedeyyin kesimi Gülen'in ihlaslı, muttaki ve mümin vasıflarına vurgu yaparak (ki öyle birisi hiç olmamıştır) FETÖ'nün dindar grubunu temsil edebilir ve belki de Fetullahçılığı bir mezhep olarak yaymaya çalışabilir. Diğer bir grup ise muhtemelen siyasete ve bürokrasiye hâkim olan ve bu kulvarda ciddi birikime ve tecrübeye sahip kesimi olacaktır. Bu fraksiyonun hedefi ise ülkelerin yönetim ve karar alma süreçlerinde etkin olmak, çıkarları doğrultusunda yasalar çıkartmak ve aleyhlerinde gelişebilecek durumların önünü almak olacaktır. Bu kesim de FETÖ'nün siyasi ve bürokrasi grubunu temsil edebilir, illuminati bir yapı gibi yoluna devam edebilir. Bir diğer bölünme de Fetullahçılık hareketini kültürel boyutta devam ettirmek isteyen kesiminin ayrılmasıyla yaşanabilir. Bu grup da kültür, eğitim, sanat ve spor gibi sosyal alanlarda faaliyet icra edip, gelecek nesillere Fetullahçılığı bir kültür olarak taşımaya çalışabilir. Her ne kadar bu cümleler ihtimal belirten ifadeler içerse de bunlar tamamen bu çalışmanın genelinden hasıl olan kişisel kanaatin bir sonucudur. Zira gelecek hakkında kesin ifadeler kullanmanın hiçbir hükmü yoktur.

Başta ABD olmak üzere bazı Batılı ülkelerin himayesindeki FETÖ'nün, dünyanın onlarca ülkesine yayılmış aktif ve örgütlü yapısı, eğitilmiş kadroları, güçlü ekonomik kaynakları ve etkili siyasi bağlantıları sayesinde tamamen kontrol altına alınması yahut denetlenmesi mümkün görünmemektedir. Buna mukabil FETÖ'nün

nasıl bir örgüt olduğunu, geçmişte neler yaptığını ve nihai amaçlarının neler olduğunu anlamak ve anlatmak özellikle ve önemle akademi, ilahiyat, emniyet ve yargı çevrelerinin yüklenmesi gereken bir sorumluluktur.

Medeni toplumların her daim ihtiyaç duyacağı egemen bir hukuk, yönetimde şeffaflık, ehliyet ve liyakate dayalı kadrolaşma, bilim ve teknoloji üretebilecek eğitim sistemleri, yönetim ve karar alma süreçlerinde çoğulcu demokrasi, özgürlükçü ve duyarlı yasalar ve en önemlisi de insanların yaşam kalitesini yükseltecek etik ve ahlaki değerleri referans alan erdemli bir toplum inşa etmek FETÖ ve benzeri yıkıcı ve bölücü örgütleri ortadan kaldıracak temel paradigmalardandır. Unutulmamalıdır ki baskı, katı otorite, tektipleştirici ideolojik tutum, militarist ve vesayet rejimleri var oldukça radikal örgütler de var olmaya devam edecektir. FETÖ, yüzlerce yıllık sorunlu din telakkisinin, yaklaşık 80 yıllık antidemokratik tutumların, 50 yıllık (1962-2012) siyasi ve yargı ihmalinin merdiven altı din ve devlet üretim sahasıdır. Toplumların kültür ve medeniyet evriminde sebepler değiştirilmediği sürece sonuçların değiştirilemeyeceği gerçeği bir kere daha antropolojik olarak ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- Afyoncu, E. (2013). *Sahte Mesih Osmanlı Belgeleri Işığında Dönmeliğin Kurucusu Sabatay Sevi ve Yahudiler*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Alkan, M.Ö. (2003). *Terakki Vakfı ve Terakki Okulları: İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e, Selanik'ten İstanbul'a*. İstanbul: Boyut Kitap.
- Alper, H. (2020). "Münafık". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (31, 566-567). İstanbul: TDV Yayınları.
- Altuntaş, H., Şahin, M. (Ed.). (2011). *Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an-ı Kerim Meali* (12. Baskı). Ankara: DİB.
- Atay, T. (2021). *Din Hayattan Çıkar Antropolojik Denemeler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atay, T. (2023). *Parti, Cemaat, Tarikat 2000'ler Türkiye'sinin Dinbaz Politik Seyir Defteri*. İstanbul: Telleket Yayınları.
- Avcı, H. (2010). *Haliç'te Yaşayan Simonlar Dün Devlet Bugün Cemaat* (4. Baskı). Ankara: Angora Yayınevi.
- Avcı, H. (2015). *Cemaatin İflası Hoca'nın Ayağının Kaydığı Yer*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Ayaşlı, M. (1990). *Avrupalı Osmani, Rumeli ve Muhteşem İstanbul, (Hatırlayabildiklerim)*. İstanbul.
- Aydın, M. (1999). *Emniyet Genel Müdürlüğü, İstihbarat Daire Başkanlığı Raporu*.
- Aydın, M. (20 Ağustos 2016). İslam'ın Pavlus'u: Fethullah Gülen. *Karar Gazetesi*. Görüşler Sayfası.
- Aydın, M. (2017). *FETÖ'nün Uluslararası Kodları Cemaatten Terör Örgütlüğüne*. Ankara: Eskiyei Yayınları.
- Bali, R. (1999). *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri: Bir Türkleştirme Serüveni (1923-1945)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ben-Zwi, Y. (1961). *The Exiled and dte Redeemed*. Philadelphia: Jewish Publication Society.
- Bıyık, M. (2003). Yeni Dünya Düzeninde Küresel Bir Din Modeli: Moonculuk. *Milel ve Nihal: İnanç Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 96.
- Bodur, H.E. (2003). Moonculuk Hareketi ve Türkiye'de Benzer Bir Cemaat Yapılanmasının Sosyolojik Analizi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 25-38.
- Bulut, F. (2016). *Kim Bu Fethullah Gülen, Dünü Bugünü Hedefi*. İstanbul: Berfin Yayınları.
- Canikligil, R. (2016). *ABD Gizli Belgelerinde Fethullah Gülen*. İstanbul: Doğan Kitap.

- Ceyhan, S. (2013). “Yakaza”. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, (43, 270-271). İstanbul: TDV Yayınları.
- Çalışır, K.T. (2016). **15 Temmuz ve FETÖ Bir Terör Örgütünün Anatomisi**. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Çelebi, İ. (2008). “Rüya”. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, (35, 306-309). İstanbul: TDV Yayınları.
- Çetinkaya, H. (2004). **Fetullah Gülen’in 40 Yıllık Serüveni** (8. Baskı). İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Demirci, K. (2015). **Yahudi Mistisizmi veya Kabalacılık: İnançlar ve Tarih**. İstanbul: Ayışığı Kitapları.
- Derin, F. Ç. (2008). **Abdurrahman Abdi Paşa Vekâyi’-namesi**. İstanbul: Çamlıca yayınları.
- Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı. (2018). **Kendi Dilinden FETÖ Örgütlü Bir Din İstismarı**. Ankara: DİB Yayınları.
- Dinç, A. (1998). Fethullah Gülen: Cevap Veriyorum. **Aksiyon Dergisi**, 183, 34.
- Doğan, Y. (Yapımcı). (16 Nisan 1997). **Fetullah Gülen Röportajı – Güncel** [Televizyon Programı]. İstanbul: Kanal D Televizyonu.
- Emiroğlu, K. ve Aydın, S. **Antropoloji Sözlüğü**. İstanbul: Işık Yayınları. 2020
- Erdoğan, L. (2016). **Şeytanın Gülen Yüzü**. İstanbul: Turkuvaz Kitap.
- Ertuğrul, Ö. (23-30 Ocak 1995). Fetullahçılık ve Tarikat, Hoca Efendi Anlatıyor. **Hürriyet Gazetesi**.
- Eygi, M.Ş. (2000). **Yahudi Türkler Yahut Sabetaycılar**. İstanbul: Tarih Encümeni Yayınları.
- Gordon Marshall Sosyoloji Sözlüğü**. (Çev.: Osman Akınhay, Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999.
- Gökce, Y. (2021). **Bylock Yargulamalarındaki Hukuki ve Teknik Sorunlara İlişkin Rapor**. Arrested Lawyers Initiativ.
- Gövsä, İ.A. (1939). **Sabatay Sevi**. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Gülerce, H. (01 Ekim 2015). Gülen: Teslim Olmayın, Ölümü Göze Alın. **Star Gazetesi**.
- Gündem, M. (09 Ocak 2005). Milliyet'te Mehmet Gündem'le: Orduda Falancı Filancı Olmaz. **Milliyet Gazetesi**.
- Hablemitoğlu, N. (2003). **Köstebek**. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Hammer, J.V. (1947). **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (XII)**. (Çev. Mehmet Ata). Ankara: M.E.B.
- Hanioğlu, M. Ş. (2001). **Preparation for a Revolution Young Turks, 1902-1908**. New York: Oxford Universty Press.
- Hanioğlu, M.Ş. (1993). “Cemiyet”. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, (7, 329-331). İstanbul: TDV Yayınları.

- Hanioğlu, M.Ş. (1995). *Young Turks in Opposition*. New York: Oxford University Press.
- İnalcık, H. (2016). *Osmanlı Tarihinde İslamiyet ve Devlet*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kara, V. (13 Ekim 2021). *Sabetay Tarikatı ve FETÖ*. Yeni Akit Gazetesi.
- Kara, V. (24 Ocak 2022). *Sabetay Tarikatı ve FETÖ Yapılanması*. Yeni Akit Gazetesi.
- Kaya, R. (1994). “Ehl-i Kitap”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (10, 516-519). İstanbul: TDV Yayınları.
- Keleş, A. (2016). *FETÖ’nün Günah Piramidi*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Kolektif. (2022). *Alamut’tan Pensilvanya’ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği*. İstanbul: Birlikte Kitap ve Dergi.
- Köse, A. (2006). *Milenyum Tarikatları: Batı’da Yeni Dini Akımlar*. İstanbul: Truva Yayınları.
- Kutay, C. (1968). *Tarih Sohbetleri. VIII*. İstanbul: Sontelgraf.
- Küçük, A. (2001). *Dönmeler (Sabatayistler) Tarihi*. (5. Baskı). Ankara: Alperen Yayınları.
- Küçük, Y. (2001). Sabetayist Koplo mu?. *Aydınlık Dergisi*, 11 Mart 2001, 8-9.
- Macar, E. (1997). Selanikli Dönmelerin Camisi. *Tarih ve Toplum*, Aralık 1997, 27-30.
- Maciejko, P. (2011). *Mixed Multitude: Jacob Frank and the Frankist Movement 1756- 1816*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Mardin, Ş. (1992). *Bediüzzaman Said Nursî Olayı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Metiner, M. (2015). *Mehmet Metiner Alamut Kalesi’nden Pensilvanya’ya Cemaat’in İçyüzü/PALAMUT MESİHİ/Fethullah Gülen Kürt Meselesinin Çözümüne Neden Karşı?* Ankara: Elips Kitap.
- Muhtar, R. (Yapımcı). (22 Haziran 1999). *Show TV Ana Haber’de Reha Muhtar’la Kaset Komplosu Üzerine* [Televizyon Programı]. İstanbul: Show TV Televizyonu.
- Nursi, S. (1991). *Sikke-i Tasdik-i Gaybi*. İstanbul: Sözler Yayınevi.
- Ökte, F. (1947). *Varlık Vergisi Faciası*. İstanbul: Nebioğlu Yayınevi.
- Öngören, R. (2011). “Tarikat”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (40, 95-105). İstanbul: TDV Yayınları.
- Öngören, R. (2011). “Tasavvuf”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (40, 119-126). İstanbul: TDV Yayınları.
- Önsel, M. (2016). *Türk Silahlı Kuvvetleri’nde Şakirtlerin İşgali Ağacın Kurdu Fethullah’ın Askerleri* (33. Baskı). Ankara: Galeati Yayıncılık.

- Özçelik, C. (2015). **Kâinat İmamı Fethullah Gülen/Kod Adı: Dayı**. İstanbul: Destek Yayınları.
- Öztürk, M. (2017). **Din Sermeyesinden İktidar Devşirmek FETÖ** (2. Baskı). Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Polis Akademisi. (2018). **Uluslararası Bir Tehdit Olarak FETÖ, Polis Akademisi II. Uluslararası Güvenlik Sempozyumu Raporu (Rapor No: 20)**. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Ramsaur, E.E. (1972). **Jön Türkler ve 1908 İhtilali**. (Çev. Nuran Ülkü). İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Safi, A. (2001). **Dönmeler Âdeti**. (Der. E. Düздаğ). İstanbul: Zvi-Geyik.
- Salihoğlu, M. (2009). “Samiri”. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, (36, 78-79). İstanbul: TDV Yayınları.
- Sarıkoğlu, E. (2003). “Mehdi”. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, (28, 373-374). İstanbul: TDV Yayınları.
- Scholem, G. (2011). **Sabatay Sevi Mistik Mesih**. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Senem, N. (2011). **Emniyet'in Işık Evleri Raporu** (2. Baskı). İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Senem, N. (2016). **Devlet Arşivlerinde FETÖ**. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Sinanoğlu, M. (2000). “İman”. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, (22, 216-219). İstanbul: TDV Yayınları.
- Sinanoğlu, M. (2001). “İslam”. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, (23, 37-42). İstanbul: TDV Yayınları.
- Sinanoğlu, M. (2002). “Küfür”. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, (26, 533-536). İstanbul: TDV Yayınları.
- Sinanoğlu, M. (2010). “Şirk”. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, (39, 193-198). İstanbul: TDV Yayınları.
- Stavroulakis, N. (1993). **Salonika: Jews and Dervishes**. Atina: Talos.
- Şahin, M. (2014). **Fetullah Gülen'in Din Söyleminin Eleştirisi**. İstanbul: Evre Yayınları.
- Şener, N. (25 Ocak 2017). Reina Canisi ve Darbeci Binbaşı. **Posta Gazetesi**.
- Şişman, C. (2010). Cortijo de Sevi: Kültür Mirası Sabatay Sevi'nin Evi'nin Geçmişi, Bugünü ve Geleceği. **Toplumsal Tarih**, 196 (Nisan 2010), 14-25.
- Şişman, C. **A Jewish Messiah in the Ottoman Court, Sabbatai Sevi and the Emergence of A Jodeo-Islamic Community (1666-1720)**. (Doktora Tezi), Harvard University, Cambridge, 2004.
- Şişman, C. (2015). **Susunluğun Yükü Sabatay Sevi ve Osmanlı-Türk Dönmelerinin Evrimi** (Çev. Ahmet Demirhan). (4. Baskı) İstanbul: Doğan Kitap.
- Tan, M. Ş. (1968). **Yahudileri Tanıyalım**. İstanbul: Toker Yayınları.

- Tayyar, Ş. (2015). *Anti-Ergenekon'dan Neo-Ergenekon'a KRİPTO İki Dokuz Sıfır Bir İki Sıfır Sıfır Dokuz*. Ankara: Elips Kitap.
- Topaloğlu, B. (2020). “Küfür”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (31, 556). İstanbul: TDV Yayınları.
- Tökel, D.A. (2009). Kutsal Metinleri Anlamada Mitolojinin Rolü. *Milel ve Nihal: İnanç Kültür ve Mitoloji*, 6 (1), 182-186.
- Tümer, G. (1993). “Cizvitler”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (8, 40-42). İstanbul: TDV Yayınları.
- Tümer, G. (1994). “Din”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (9, 345-349). İstanbul: TDV Yayınları.
- Uzun, S. (2015). *Emniyet İstihbaratın Kilit İsmi Anlatıyor/İN: Baykal Kaseti, Dink Cinayeti ve Diğer Komplolar* (3. Baskı). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Uzunpostalcı, M. (1993). “Cemaat”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (7, 288-289). İstanbul: TDV Yayınları.
- Üzüm, İ. (2004). “Mezhep”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (29, 537-542). İstanbul: TDV Yayınları.
- Veren, N. (2007). *Kuşatma*. İstanbul: Siyah Beyaz Yayınları.
- Veren, N. (2016). *FETO: Cemaat'e Dair Duyulmayan Konuşulmayan Bilinmeyen Her Şey*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Veren, N. (2016). *Gülen Hareketinin İkinci Adamı Nurettin Veren/ FETO 1966-2016 İsimler ve Belgelerle*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Waardenburg, J. (2004). “Mesih”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (29, 306-309). İstanbul: TDV Yayınları.
- Yalman, A. E. (11-22 Ocak 1924). Tarihin Esrarengiz Bir Sahifesi. *Vatan Gazetesi*.
- Yavuz, H. (2013). *Toward an Islamic Enlightenment*. Utah: The Universty of Utah Press.
- Yavuz, Y. Ş. (2000). “İlham”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (22, 100-101). İstanbul: TDV Yayınları.
- Yavuz, Y. Ş. (2007). “Peygamber”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (34, 257-262). İstanbul: TDV Yayınları.
- Yavuz, Y. Ş. (2012). “Vahiy”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (42, 443-447). İstanbul: TDV Yayınları.
- Yel, A.M. (2000). Bir Katolik Tarikatı: Opus Dei. *Divan Disiplinler Arası Çalışmalar Dergisi*, 5 (9).
- Yıldırım, H. (2016). *Paralelin Kökenleri Nurslu Kürt Said'den Fethullah Gülen'e Nurculuk Kürtçülük Emperyalizm*. İstanbul: Aygan Yayıncılık.
- Zamantılı, H. (4-10 Haziran 1979). Dönmeler. *Yeni Devir Gazetesi*.
- Zarcone, T. (2002). *Secret et Societes Secretes en İslam*. Milano: Arche.

Zorlu, I (1999). *Evet Ben Selanikliyim (Türkiye Sabataycılığı)*. (6. Baskı). İstanbul: Belge Yayınları.

İnternet Kaynakları

- <http://amp.odatv4.com/guncel/yatakta-basip-safakta-asacaklar-1607161200-97387> (Erişim Tarihi: 18.07.2023).
- <http://bursa.diyanet.gov.tr/mudanya/sayfalar/contentdetail.aspx?MenuCategory=Kurumsal&ContentId=2217> (Erişim Tarihi: 10.03.204).
- <http://islamansiklopedisi.org.tr/abdullah-b-sebe> (Erişim Tarihi: 20.12.2023).
- <http://islamansiklopedisi.org.tr/batniyye> (Erişim Tarihi: 17.09.2023).
- <http://islamansiklopedisi.org.tr/cizvitler> (Erişim Tarihi: 16.09.2023).
- <http://islamansiklopedisi.org.tr/kadiyanilik> (Erişim Tarihi: 11.11.2023).
- <http://islamansiklopedisi.org.tr/moonculuk> (Erişim Tarihi: 16.09.2023).
- <http://islamansiklopedisi.org.tr/vatikan-konsili> (Erişim Tarihi: 17.09.2023).
- <http://islamansiklopedisi.org.tr/yahudilik> (Erişim Tarihi: 12.11.2021).
- http://izzettincopur.com/images/15_temmuz_2016_feto_darbe_girisimi.pdf (Erişim Tarihi: 10.02.2024).
- <http://m.facebook.com/watch/?v=1612121579085286> (Erişim Tarihi: 24.01.2023)
- <http://sorularlailamiyet.com/kynak/ebced-cifir> (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
- <http://www.aa.com.tr/tr/gundem/bylockun-lisans-sahibi-david-keynes-hakkindaki-kararin-gerekcesi-aciklandi/2694113> (Erişim Tarihi: 18.11.2023).
- <http://www.aa.com.tr/tr/dunya/fetonun-kazakistandaki-faaliyetleri/618025> (Erişim Tarihi: 18.06.2023).
- <http://www.aa.com.tr/tr/turkiye/feto/mensuplarinin-eagle-uzerinden-gizli-azismalari-ortaya-cikti/664933> (Erişim Tarihi: 18.11.2023).
- <http://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-36978412.amp> (Erişim Tarihi: 14.12.2022)
- <http://www.gzt.com> (Erişim Tarihi: 26.07.2023).
- <http://www.memurlar.net/haber/1028283/feto-nun-bylock-dan-sonra-yeni-yöontemi-tng-ortaya-cikti.html> (Erişim Tarihi: 18.11.2023).
- http://www.sevion.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2442:kabala&catid=185&Itemid=327 (Erişim Tarihi: 12.11.2021).
- <http://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/hulusi-akaran-tutuklu-yaveri-levent-turkkan-fethullahci-yapiyi-anlatti-1322615/> (Erişim Tarihi: 27.10.2023).
- <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay> (Erişim Tarihi: 19.06.2023).
- <http://www.yenisafak.com/amphtml/gundem/fetonun-orumcek-agi-383678> (Erişim Tarihi: 26.07.2023).

<http://www.yenisafak.com/gundem/darbenin-sifresini-feto-medyasına-gommusler-2502774> (Erişim Tarihi: 18.07.2023).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/cefr> (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-emin-efendi-hayatizade> (Erişim Tarihi: 10.12.2023)

<https://mehmetselvi.wordpress.com/2020/10/04/cifr-ilmi-ebced-ve-hurufilik-saadettin-merdin/> (Erişim Tarihi: 11.05.2023).

<https://web.archive.org/web/20160305151842/http://57: www.milliyet.com.tr/Guncel/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=1027196&Date=11.12.2008&Kategori=guncel&b=Hahamsa%20da%20benim%20oglum%20i mamsa%20da> (Erişim Tarihi: 15.06.2023).

<https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/fetonun-emniyet-fisleme-cizelgesi-desifre-edildi/1180868> (Erişim Tarihi: 12.08.2023).

https://www.aydinlik.com.tr/haber/dizi-ve-reklamlarda-feto-mesajlari-verildi-31895#google_vignette (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

<https://www.gazeteciler.com/amp/haber/gulen-pakraduni-dedi-olay-oldu-pek-kim-bu-pakraduniler/249242> (Erişim Tarihi: 30.10.2023).

<https://www.google.com/amp/s/sorularlarisale.com/bediuzzaman-ve-nur-talebeleriyle-paralel-yapi-feto-arasindaki-derin-farklar%3famp> (Erişim Tarihi: 10.08.2023).

<https://www.kabala.info.tr/interaktif-ve-sss/sik-sorulan-sorular-3/> (Erişim Tarihi: 11.11.2021).

https://www.kabbalah.info/engkab/what_is_kabbalah/what_does_kabbalah_teach.htm#.YYmdEmLP3IU (Erişim Tarihi: 11.11.2021).

https://www.kabbalah.info/engkab/what_is_kabbalah/what_is_kabbalah.htm#.YYmapmLP3IU (Erişim Tarihi: 11.11.2021).

<https://www.kabbalah.info/engkab/what-is-kabbalah/myths-about-kabbalah#.YYmcRWLP3IU> (Erişim Tarihi: 11.11.2021).

<https://www.milligazete.com.tr/makale/858026/mehmed-sevket-eygi/bellibasli-pakraduniler-kimlermis> (Erişim Tarihi: 30.10.2023).

<https://www.youtube.com/watch?v=AARtO88G5Ag> (Erişim Tarihi: 30.10.2023).

<https://www.youtube.com/watch?v=y-yZZkzsJn4> (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

<https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimifetonun-gercek-yuzunu-anlatinca-susturuldu/620633> (Erişim Tarihi: 30.10.2023).

www.dw.com/tr/g%25C3%25BClen-onda-bir-kan%25C4%25B1tlan%25C4%25B1rsa-t%25C3%25BCrkiyeye-d%25C3%25B6nerim/a-19470620 (Erişim Tarihi: 12.07.2023).

www.hurriyet.com.tr/amp/ekonomi/rizanur-meralin-o-sozleri-dosyada-iddiasi-40199039 (Erişim Tarihi: 11.07.2023).

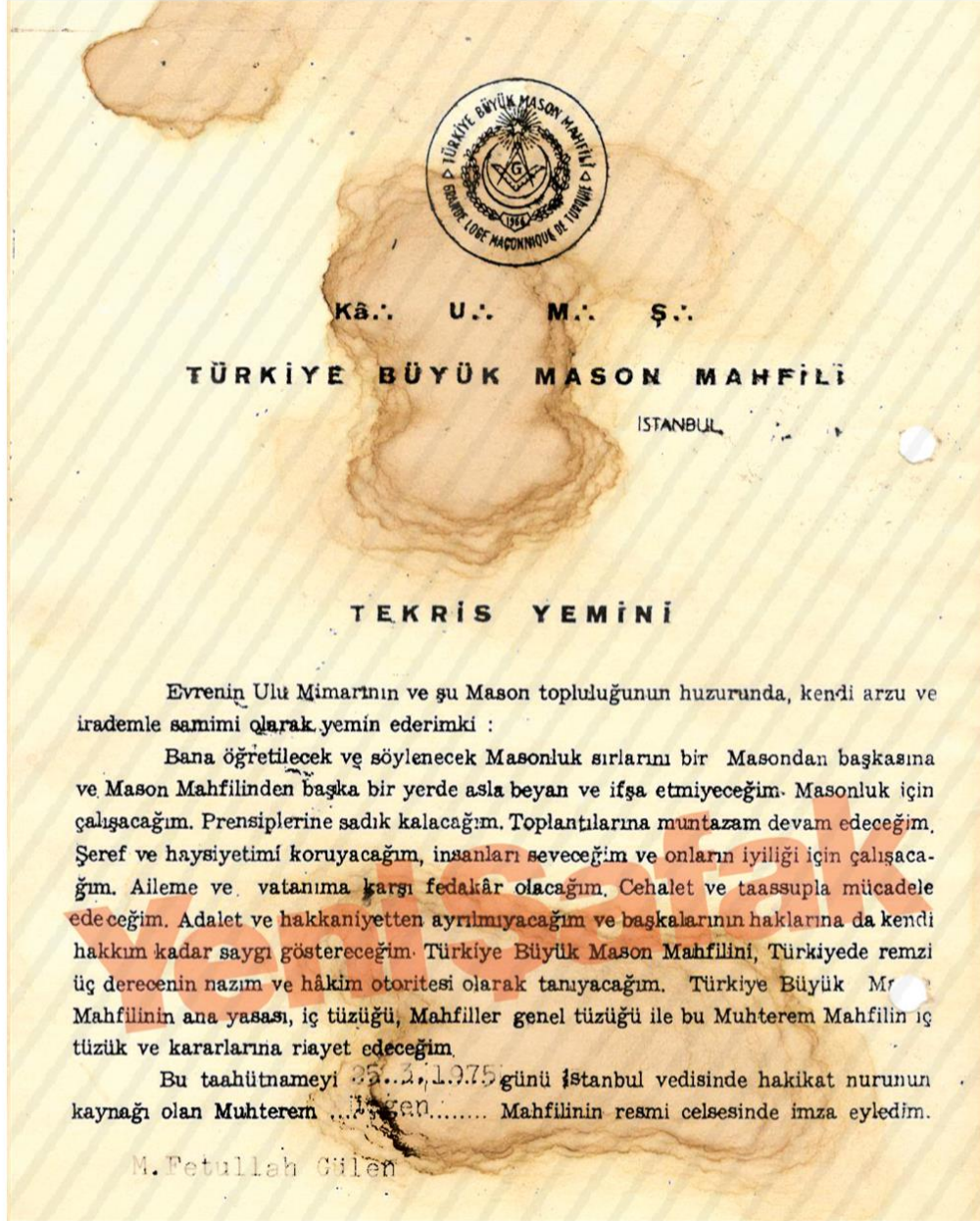
EKLER

EK- 1: Kasım Gülek'in 16.07.1967'de Masonlar Locası'na Yazdığı Mektup

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay>
(Erişim Tarihi 27.06.2023).

EK- 2: Fetullah Gülen'in 25 Mart 1975 Tarihli Tekris Yemini

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay>
(Erişim Tarihi 27.06.2023).

EK- 3: Gülen-Papa Görüşmesinden Bir Kare

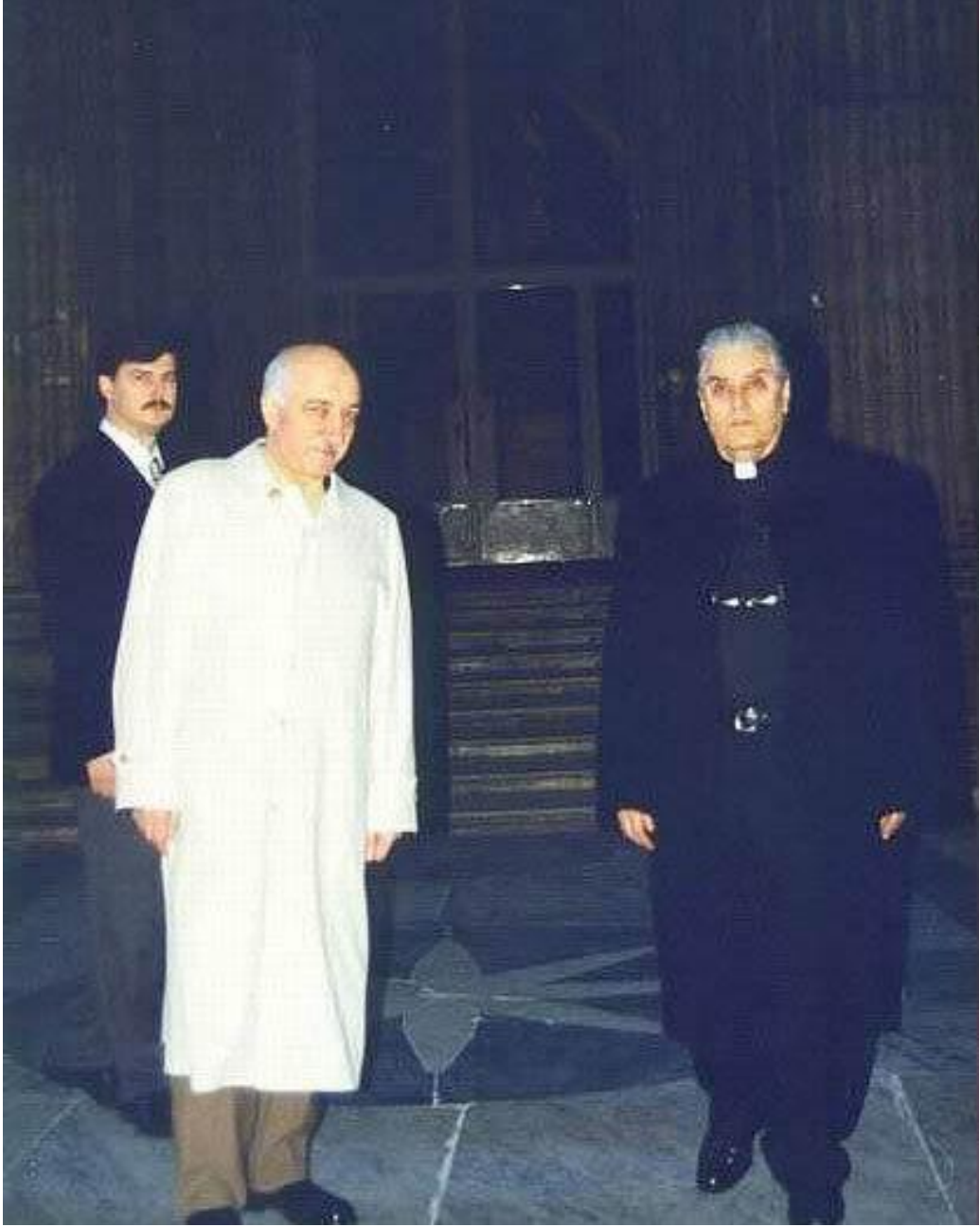
Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay>
(Erişim Tarihi 29.06.2023).

**EK- 4: Fetullah Gülen İle New York Kardinali John O'Connor
Görüşmesinden Bir Kare**

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay>
(Erişim Tarihi 15.07.2023).

EK- 5: Fetullah Gülen, Dönemin Vatikan'ın İstanbul Temsilcisi George Maroviç'le Birlikte

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay>
(Erişim Tarihi 15.07.2023).

EK- 6: 28 Şubat Süreci'nde Gülen'in Manşetlerine Yansıyan Söylemleri

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay>
(Erişim Tarihi 29.06.2023).

EK- 7: Fetullah Gülen’in, “TSK İçinde Bulunmamıza Asker Fırsat Vermez” Sözü

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay>
(Erişim Tarihi 01.07.2023).

EK- 8: Ergenekon Davalarında FETÖ Medyasından Bir Manşet

İlker Başbuğ, darbeye teşebbüsten tutuklandı

'Komutan' art' notayla internet And- cı'nın sunulduğu dönem Genelkurmay Başkanı Org. İlker Başbuğ, süpheli sıfatıyla idare vardi. Başbuğ, darbeye teşebbüs ve terör örgütü kurmak ve yönetmek suçla- mıyla tutuklanarak Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, sivil yargıya hesap verene- ne tutuklanan ilk Genelkurmay başkanı oldu.

İSTANBUL, 15 TEMMUZ (YENİSAFAK)
Ergenekon davası kapsamında İstanbul'da 'Terör- cülük suçları' ile ilgili 'Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derilen internet sitesinde 'Sn. Komutan' art' notayla 'İlker Başbuğ' adıyla bir an- larında, Başbuğ, darbeye teşebbüs ve terör örgütü kurmak ve yönetmek suçla- mıyla tutuklanarak Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, sivil yargıya hesap verene- ne tutuklanan ilk Genelkurmay başkanı oldu.

Başbuğ, İstanbul'da tutuklandıktan sonra, İstanbul'da bulunan 'Terör- cülük suçları' ile ilgili 'Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, darbeye teşebbüs ve terör örgütü kurmak ve yönetmek suçla- mıyla tutuklanarak Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, sivil yargıya hesap verene- ne tutuklanan ilk Genelkurmay başkanı oldu.

Başbuğ, İstanbul'da tutuklandıktan sonra, İstanbul'da bulunan 'Terör- cülük suçları' ile ilgili 'Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, darbeye teşebbüs ve terör örgütü kurmak ve yönetmek suçla- mıyla tutuklanarak Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, sivil yargıya hesap verene- ne tutuklanan ilk Genelkurmay başkanı oldu.

**Yaklaşık 7 saat sorgulandı
60 soruya cevap verdi**

İstanbul'da tutuklanan Başbuğ, İstanbul'da bulunan 'Terör- cülük suçları' ile ilgili 'Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, darbeye teşebbüs ve terör örgütü kurmak ve yönetmek suçla- mıyla tutuklanarak Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, sivil yargıya hesap verene- ne tutuklanan ilk Genelkurmay başkanı oldu.

'Sn. Komutan' İlker Başbuğ

Başbuğ, İstanbul'da tutuklandıktan sonra, İstanbul'da bulunan 'Terör- cülük suçları' ile ilgili 'Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, darbeye teşebbüs ve terör örgütü kurmak ve yönetmek suçla- mıyla tutuklanarak Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, sivil yargıya hesap verene- ne tutuklanan ilk Genelkurmay başkanı oldu.

Belgeye 'kâğıt parçası' demisti

Başbuğ, İstanbul'da tutuklandıktan sonra, İstanbul'da bulunan 'Terör- cülük suçları' ile ilgili 'Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, darbeye teşebbüs ve terör örgütü kurmak ve yönetmek suçla- mıyla tutuklanarak Silahlı Kuvvetleri'ne gön- derildi. Başbuğ, sivil yargıya hesap verene- ne tutuklanan ilk Genelkurmay başkanı oldu.

Evren'den Başbuğ'a sızanan çizgi

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay>
(Erişim Tarihi 03.07.2023).

EK- 9: Balyoz Davalarında FETÖ Medyasından Bir Manşet

Kaynak: <http://www.yenisafak.com/15temmuz/feto-yapilanmasi-kurulus-detay>
(Erişim Tarihi 03.07.2023).

EK- 10: Moon Tarikatı'nın Dinler Arası Diyalog Toplantıları

Kaynak: Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği (2022: 237-239).

EK- 11: Bir Sızıntı Dergisi Kapağı (Cilt: 19, Kasım 1997)

Kaynak: Alamut'tan Pensilvanya'ya FETÖ: Paralel Din Mühendisliği (2022: 197)

EK- 12: “Krallar Kralı Sabatay Sevi 12 Yahudi Kabilesi’ne Liderlik Ederken”

Kaynak: Erhan Afyoncu (2013: 215-225).

EK- 13: Fetullah Gülen’in ABD’ye Yaptığı Vize Başvurusu Hakkında ABD Resmi Makamlarınca Kaleme Alınmış Bir Belge

“Kanun Uygulayıcıya Özel/Yabancıya Dağıtımı Yasak”

*Philadelphia District Office U.S.
Department of Homeland Security
1600 Callowhill Street Philadelphia,
PA 19130*

*Firma İçi Memorandum
Raportör: David Spaulding, DAO/PHI
Tarih: 19 Ocak 2006
İlgi: A 095 91 0 376, Fethullah Gülen*

“Genel Değerlendirme İnceleme konusu şahıs Birleşik Devletler'e 21 Mart 1999'da girdi. B-2, Gezi Amaçlı ve Göçmenlik Dışı Ziyaretçi olarak (1-94# 56029313107) Vize no. # 1996143573010. Kendisi daha önce iki giriş yaptı (15 Haziran 1996 ve 12 Haziran 1997) aynı vize ile. Kendisine 20 Eylül 1999'a kadar ABD'de kalma izni verildi. 11 Ağustos 1999'da Bay Gülen, "Tıbbi tedaviyi tamamlamak" ve kendi Ziyaretçi vizesini Mart 2000'e kadar uzatma amacı ile Göçmenlik Dışı Durumu Uzatma/Değiştirme Başvurusu (1-539) için bir 1-539 Formu doldurdu. 17 Ağustos 1999 tarihinde vize süresi 20 Mart 2000 tarihine kadar uzatıldı. 29 Şubat 2000'de Bay Gülen, kendi Ziyaretçi vizesini Eylül 2000'e kadar uzatma arayışı ile ikinci bir 1-539 başvurusu yaptı. Kendisinin 1-539 başvurusu 23 Mayıs 2000'de kabul edildi. Vizesi 20 Eylül 2000'e kadar uzatıldı. 7 Haziran 2000'de, Golden Generation Öğrenci Birliği (Altın Nesil) kendi vize statüsünü Göçmenlik Dışı bir Din Görevlisi bir R-1'e değiştirmek için Göçmen Olmayan İşçi için dilekçe olan bir Form I-129'u Bay Gülen adına doldurdu. Görünüşe göre kendisi yıllık 30,000 \$, haftalık 200-300 \$ bir ücretle "imam" olarak görevlendirildi. Dilekçe 21 Haziran 2000'de verildi ve 19 Haziran 2003'e kadar geçerliydi. 9 Haziran 2001'de, Golden Generation, Bay Gülen adına Amerasian Dul veya Özel Göçmen hizmetlerini Özel Din Görevlisi (SR-1) olarak sürdürebilmesi için 1-360 formu ile göçmenlik başvurusunda bulundu. 29 Ekim 2002'de Bay Gülen Golden Generation'ın verdiği 7 Ağustos dilekçesine dayalı olarak Vermont Service Center'da, Özel bir Din Görevlisi olarak Sürekli İkamet veya "Statü Ayarlama" ile başvuru yapmak için bir Form I-485 (Yeşil Kart Formu) doldurdu. Bu başvuru ile bağlantılı olarak, 17 Eylül 2003'te, USCIS Philadelphia Bölge Ofisi'nde kendisi ile mülakat yapıldı. 12 Ocak 2006'da bu başvuru ile bağlantılı olarak Bay Gülen ile USCIS/PHI'den David Spaulding ile USCIS/BQ/FQCUS'den Alicia Mendoza ile ikinci bir mülakat yapıldı.” (Canikligil, 2016: 18-22),

EK- 14: Fetullah Gülen Hakkında 2014 Öncesi Verilmiş Bazı Yargı Kararları

Ankara 2 No’lu Devlet Güvenlik Mahkemesi’nin 10.03.2003 gün ve E.2000/124, K.2003/20 sayılı kararında Sanık Fethullah Gülen’in 21.03.1999 ve öncesi tarihte işlemiş olduğu suç/suçlardan ötürü 11.08.2000 tarihinde hakkında gıyabi tevkif kararı verildiği ve bu kararın 28.08.2000 tarihinde kaldırıldığı belirtilmekte ve aşağıdaki “Hüküm” açıklanmaktadır:

Yukarıda açıklanan gerekçelere göre; Sanık Fetullah Gülen hakkında laik devlet yapısını değiştirerek yerine dini kurallara dayalı bir devlet kurmak amacıyla yasadışı örgüt kurup bu amaç doğrultusunda faaliyetlerde bulunmak suçundan dolayı mahkememize açılan kamu davasının 4616 sayılı Yasa’nın 1. maddesinin 4. fıkrasına göre kesin hükme bağlanmasının ertelenmesine;

Sanığın 5 yıl içinde aynı cins veya daha ağır şahsi hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suç işlediğinde davaya devam edilerek hüküm verilmesine;

Bu süre suç işlenmeden geçirilirse davanın ortadan kaldırılmasına;

Sanığın yeniden suç işleyip işlemediğinin takibi için tali karar fişi düzenlenip gerekçeli kararla birlikte DGM. C. Başsavcılığı’na gönderilmesine;

Dair, itirazı kabul olmak üzere, sanığın yokluğunda sanık vekilleri Av. A. A., Av. O. E., Av. M. K.’nin yüzüne karşı, iddia makamı H. K. huzuru ile isteme aykırı ve oy birliği ile verilen karar açıkça okunup anlatıldı. 10.03.2003.

BAŞKAN 23647 ÜYE 26059 ÜYE 27851 KÂTİP 75 (Senem, 2016: 857-862).

Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi’nin¹¹⁶, 05.05.2006 gün ve E.2000/124, K.2003/20 sayılı Ek Gerekçeli Karar’ında (Senem, 2016: 865-910):

Sanık: Fethullah Gülen, R. ve R. oğlu, 27.04.1941 doğumlu, Erzurum İli, Merkez İlçesi, Lalapaşa Mahallesi, Cilt: 0046, Kütük: 0053, Birey Sıra No: 0003’te nüfusa kayıtlı olup; 2 Jacop Drive, Perrineville, New Jersey 03835 adresinde kalır. Bekar, okuryazar, sabıkasız, T.C., İslam

Müdâfiler: Av. A. A., Av. O. E. (Gazi Mah. Çatalı Sk. No:25 Ankara)

Suç: Laik devlet yapısını değiştirerek yerine dini kurallara dayalı bir devlet kurmak amacıyla yasadışı örgüt kurup bu amaç doğrultusunda faaliyetlerde bulunmak.

(...)

(Bu kısımda “İddia”, “Dava Sonrası Süreç”, “Savunma”, “Klasör İndeksi”, farklı tanıklara ait “Beyan ve İfadeler” başlıklı bölümler yer almaktadır. Aşağıda bu tanıklardan sadece birisi olan George Marovitch’e ait ifade yer almaktadır)

Papa İle Görüşme Konusunda Tanık George Marovitch:

İddianın Gülen’in Papa ile görüşmesini dünya ruhani liderliğine ilgisi olarak göstermesi sebebiyle savunmanın da dinlenmesini talep ettiği, Vatikan İstanbul Temsilcisi tanık George Marovitch ifadesinde özetle, (K.17-.B’de Mahkeme Talimat) Gülen’in, Rum Patriği ve Yahudi Hahambaşı ile görüştüğünü, Papa ile görüşülürse de

¹¹⁶ Başkan: M.O.K., Üye: R.A., Üye: K.K., Savcı: S.D., Kâtip: H.K., Davacı: K.H.

iyi olur diye düşündüklerini, gidip gidemeyeceğini sorduklarını, beraberce Vatikan'a gittiklerini, Papa ile görüşüldüğünü, F. Gülen'in oraya dünya İslam dininin temsilcisi olarak değil, dinler arası diyalogu sağlamak için gittiğini beyan etmiştir (Senem, 2016: 886).

(...)

Hüküm:

Gerekçesi yukarıda açıklandığı üzere;

Sanık Fethullah Gülen hakkında 3713 sayılı Yasa'ya muhalefet eyleminden kamu davası açılmış ve 4616 sayılı dava ve cezaların ertelenmesi Yasa'sı uyarınca açılan bu kamu davasının kesin hükme bağlanmasının ertelenmesine karar verilmiş ise de;

Sanık müdafilerinin 3713 sayılı Yasa'da yapılan değişiklik ve 5237 sayılı yeni TCK'nın 7. maddesi uyarınca müvekkillerinin beraatına karar verilmesini talep etmeleri üzerine sanık hakkındaki dava dosyasının yeniden ele alınarak açılan duruşması sonucunda;

Ankara 2 No'lu DGM'nin 10.03.2003 tarih ve aynı sayılı "kamu davasının kesin hükme bağlanmasının ertelenmesine" kararının kaldırılmasına;

3713 sayılı Yasa'da 4928 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik dikkate alınarak, dosya kapsamı ve yapılan yargılama neticesinde Sanık Fetullah Gülen'in sübut bulmayan ve unsurları oluşmayan atılı suçtan beraatına;

Sanık hakkında düzenlenen tali karar fişinin karar kesinleştğinde geri istenmesine;

Yargılama giderlerinin hazine üzerine bırakılmasına;

Dair, sanığın yokluğunda sanık vekilleri Av. A. A. ve Av. O. E.'nin yüzlerine karşı, iddia makamında C. Savcısı S. D.'nin huzurunda, isteme aykırı ve 7 gün içinde Yargıtay yolu açık olmak üzere, oy birliği ile verilen karar açıkça okunup anlatıldı. 05.05.2006.

BAŞKAN-20156 ÜYE-29196 ÜYE-30025 KÂTİP-86477" (Senem, 2016: 910).

Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin, 05.03.2008 gün ve E.2007/6083, K.2008/1328 sayılı kararı (Senem, 2016: 911-915): "Suç: 3713 Sayılı Yasaya Muhalefet, Şikâyetçi: E. P., Sanık: Fethullah Gülen, Temyiz Edenler: C. Savcısı, Yargıtay C. Başsavcılığı Görüşü: Bozma-düşme.

(...)

Hüküm:

Sanığın cebir ve şiddet kullanarak, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet'in varlığını tehlikeye düşürmek, niteliklerini ve laik düzeni değiştirmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek amacına yönelik olarak suç işlemek üzere terör örgütü kurduğu ve yönettiği yolunda mahkûmiyetine yeterli, her türlü kuşkudan uzak, kesin ve inandırıcı deliller elde edilemediği sonucuna varıldığı, bu nedenle de mahkemenin kararında bir isabetsizlik bulunmadığı anlaşıldığından C. Savcısı'nın yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle, hükmün onanmasına, 05. 03. 2008 gününde oybirliğiyle karar verildi.

M. A. (Başkan) N.S. (Üye) A. Ö. (Üye) E. E. (Üye) A. D. (Üye)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun, 24.06.2008 gün ve E.2008/9-82, K.2008/181, itiraz 06-Z06179 sayılı kararı (Senem, 2016: 917-933):

Karar Veren Yargıtay Dairesi: 9. Ceza Dairesi, Mahkemesi: Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi, Günü: 05.05.2006, Sayısı:124-20, Davacı: K.H., Sanık: Fethullah Gülen

(...)

Dosya Yargıtay birinci Başkanlığı'na gönderilmekle, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nca değerlendirilmiş ve açıklanan gerekçelerle karara bağlanmıştır. Türk Milleti Adına Ceza Genel Kurulu Kararı

(...)

SONUÇ: Açıklanan nedenlerle;

1- Yargıtay C. Başsavcılığı itirazının usul yönünden REDDİNE,

2- Dosyanın mahalline gönderilmek üzere Yargıtay C. Başsavcılığı'na TEVDİİNE, 24.06.2008 tarihinde yapılan müzakerede oyçokluğuyla karar verildi.

EK- 15: Fetullahçılara Ait Olduğu Bilinen Önemli Ticari Markalar

Emniyet ve İstihbarat raporları (2016), savcılık soruşturmaları, kamuoyuna yansıyan bilgiler ve FETÖ hakkında yazılan kitaplar (Özçelik, 2015: 116; “Alamut’tan Pensilvanya’ya...”, 2022: 223) ışığında FETÖ’ye ait olduğu tespit edilen ve sonradan hepsi Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) ile kapatılan kuruluşlardan bazıları şunlardır.

- Aksiyon Dergisi
- Akyazı Orta ve Yüksek Eğitim Vakfı
- Anafen Dershaneleri
- Asya Finans
- Asya Pasifik Dergisi
- Aziziye Koleji
- Bank Asya
- Berfin Radyo
- Bisiklet Çocuk Dergisi
- Bugün Gazetesi
- Bugün TV (Koza Holding)
- Burç FM
- Cihan Haber Ajansı
- Cihan Radyo
- Çağ Öğrenim İşletmeleri AŞ.
- Çankaya Tıp Merkezi
- Diyalog Avrasya Dergisi
- Dünya Radyo (2011’den sonra Radyo Mehtap olarak devam etmiştir)
- Dünya TV (Kürtçe)
- Ebru TV (İngilizce)
- Ekolife Dergisi
- Ekoloji Dergisi
- Esra Radyo
- Fatih Koleji
- Fatih Üniversitesi

- FEM Dershanesi
- Feza Gazetecilik AŞ.
- Fountain Dergisi
- Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları
- Gonca Dergisi
- Güven Dershaneler Birliği (GÜVENDER)
- Herkül FM
- Irmak TV
- Işık Akademi Yayınları
- Işık Sigorta
- İklim Basın Yayın Pazarlama
- İş Hayatı Dayanışma Derneği
- Jest FM
- Kanal Türk Radyo
- Kanaltürk TV (Koza Holding)
- Karşı Gazetesi
- Kaynak Holding
- Kaynak Yayınları
- Kervan Basın Yayıncılık
- Koza-İpek Holding
- Körfez Dershanesi
- Küre TV
- Mavi Radyo
- Mehtap TV
- Nil Yayınları
- Nokta Dergisi
- Özel Maltepe Dershaneleri
- Radyo Mehtap
- Radyo Nur
- Radyo Şimşek
- Samanyolu Afrika

- Samanyolu Amerika
- Samanyolu Avrupa
- Samanyolu Haber
- Samanyolu Haber Radyo
- Samanyolu Koleji
- Samanyolu TV
- Serhat Koleji
- Sızıntı Dergisi
- Sporda bugün
- Şifa Hastaneleri
- Taraf Gazetesi
- Today's Zaman
- Türkiye Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı
- Türkiye Öğretmenler Vakfı
- Türkiye Sanayici ve İşadamları Konfederasyonu (TUSKON)
- Türkiye'de Yeni Yıldız Gazetesi
- Ufuk Eğitim İşletmeleri Ticaret AŞ.
- Ufuk Yayınları
- Umut FM
- www.kure.tv (internet)
- Xezer FM
- Xezer TV
- Yağmur Dergisi
- Yağmur FM
- Yamanlar Koleji
- Yeni Ümit Dergisi
- Yumurcak TV
- Zafer Gazetesi
- Zaman Gazetesi

EK- 16: Hanefi Avcı'nın “Haliç'te Yaşayan Simonlar’ İsimli Kitabında Aktardığı FETÖ’ye Ait Bir Rapordan Önemli Kısımlar

Hanefi Avcı “Haliç'te Yaşayan Simonlar’ isimli kitabında uzun bir belge yayınlamıştır (Avcı, 2010: 556-563). Bu belgeye göre Emniyet teşkilatı içerisinde FETÖ’ye bağlı şahıslar, üst yöneticileri olan Ömer Bey kod adlı şahıstan ve ekibinden, görevlerini layıkıyla yapmadıkları ve kurallara uymadıkları gerekçesiyle şikâyetçi olmuş, tespit ettikleri sorunları madde madde sıralayarak bir rapora dönüştürmüş, muhtemelen de Fethullah Gülen’e göndermek istemişlerdir. Bu rapor FETÖ’nün örgütlenmesi ve işleyişi hakkında çok önemli bilgiler sunmaktadır. İşte Hanefi Avcı’nın aktardığı bu rapordan özet niteliğinde bazı maddeler (Avcı, 2010: 556-563):

1. *“MİT Müsteşarlığı, askeri istihbarat birimleri ve üst düzey bazı emniyet yetkilileri Ömer Bey’i ve Emniyet Teşkilatı’ndan sorumlu kişi olarak bilmekte ve takip etmektedir.*
2. *2007 yılında Ömer Bey ve ekibinin ABD ziyareti başından sonuna kadar teknik takip yönetimiyle ve tüm teferruatıyla FBI tarafından kayıt altına alınmıştır. ABD’den çıkış esnasında da Ömer Bey, FBI tarafından tekrar sorgulanmış, bilgisayarı dahil üzerinde ve bagajında bulunan bütün bilgi ve belgelerin birer kopyası alınmış, verdiği ifadelerinin ve kopyası alınan belgelerin birer sureti de Emniyet Genel Müdürlüğüne intikal ettirilmiştir. Konu olağanüstü hassasiyeti nedeniyle Büyüğümüze (Fetullah Gülen’e) olay genel hatlarıyla arz edilmiştir. Büyüğümüz, Ömer Bey ile görüşülerek bilgisayarında bulunan bilgilerin muhtevasının ne olduğunun sorulması talimatını vermiş ve olaydan büyük üzüntü duyduğunu ifade etmiştir. Büyüğümüzün talimatıyla Ömer Bey ile görüşülmüş, ancak Ömer Bey böyle bir olayın yaşanmadığını söylemiştir. Bunun üzerine kendisine, olaya ait bilgi ve belgeler gösterilince kabullenmek zorunda kalmış ancak detay vermemiştir. Bu süreçte Ömer Bey’in ABD vizesi ABD hükümeti tarafından iptal edilmiştir.*
3. *Hizmete (FETÖ’ye) özel müesseseler ve görevli şahıslara ait evler farklı devrelerin bazen aynı anda kullanmaları tedbire aykırılık arz etmektedir. Düzenli bir aile yaşantısına aykırı görüntü veren bu evlere, apartman sakinleri tarafından şüpheyle bakılmaktadır.*
4. *Sivil görevli şahısların eşleri, beylerine paralel olarak resmi arkadaşların eşlerinden sorumlu olarak vazife yapmaktadır. Bunun neticesinde bir sivil bayan, bir ildeki veya yapıdaki arkadaşların her türlü bilgisine vakıf olmaktadır. Ayrıca görevlendirilen sivil şahıslar sık sık değiştirilmektedir. 20 yıldır birbirini tanıyan, dostluk bağları kuran insanlara ‘birbirinizle görüşmeyin, gidip-gelmeyin!’ denilirken, 15 ay içerisinde bir arkadaş ailesiyle birlikte üç farklı sivil aileyle muhatap edilmektedir.*
5. *Görevli sivil şahısların, resmi görevli bütün arkadaşları tanımaları neticesinde; lojmanlara ve resmi kurumlara özel araçlarıyla sık sık gitmekte, cenaze merasimlerine katılmakta, toplu yerlerde fazlaca görülmeleri neticesinde fiziki veya teknik takiple deşifre olmaktadır. Ayrıca, görevlendirilen şahısların kendi evleri baylar ve bayanlar tarafından sık sık kullanılmaktadır.*
6. *Yıllarca aynı yatakhaneyi, yemekhaneyi ve sıraları paylaşmış, birbirlerini çok iyi tanıyan arkadaşların bir araya gelmeleri dışarıdaki insanlara izah edilemeyecek bir husus değilken, bu mevcut sistem değiştirilmiştir. Sivil hizmet müesseslerinde*

görev yapan şahıslar lojmanlara, işyerlerine ve birtakım hususi ortamlara rahatlıkla girip çıkmakta hiçbir sakınca görmemektedir.

7. *Bir taraftan, "Aman evinizde bir kitap, bir CD, bir Kur'an, bir cevşen bulunsun, dersleriniz dört kişiyi geçmesin, hiçbir büyüğünüzle, küçüğünüzle görüşmeyin, irtibatınız olmasın!" diye talimat verilirken, diğer yandan ağabeylerin tedbire aykırı davranışları akıllarda soru işareti oluşturmakta ve vicdanlarda (Alt kadrolarda) kabul görmemektedir.*
8. *Çok mahrem operasyon ve telefon detay bilgileri ilgisiz kişilerle paylaşılmakta, bu hususlar uluorta konuşulmaktadır. Resmi arkadaşlardan alınan operasyon bilgileri doğrudan 'bilgi notu' formatında kaynak gösterilmeksizin hizmetle (FETÖ ile) irtibatı olduğu bilinen yerlerde yayınlanmaktadır. Daha İl Emniyet Müdürü'nün bile bilgisi olmadan 'aktifhaber' isimli internet haber sitesinde gizli konuların yayınlanması ve yine çok önemli stratejik / mahrem konuların savcılığa intikal ettirilmeden bize ait internet sitelerinde veya gazetelerde yayınlanması nedeniyle arkadaşlarımız ve hizmet hedef haline getirilmektedir.*
9. *Ömer Bey ve görevlendirdiği sivil arkadaşların konumları dolayısıyla sahip oldukları bilgileri, eskiden irtibatlı oldukları şahıslara aktarmaları neticesinde teşkilat (FETÖ yapılanması) kemiyet ve keyfiyet bakımından deşifre edilmektedir. Örneğin Nuh Mete Yüksel, ÇEV (Çevre Koruma Vakfı) vb. olaylar (Kaset kumpasları sahiplenilmektedir) resmi arkadaşlarla ilişkilendirilerek anlatılmaktadır. (Deniz Baykal'a düzenlenen kaset kumpası da FETÖ'nün bir icraatıdır. Uzun, 2015: 100-119).*
10. *Çok mahrem mevzular her ortamda neye hizmet edeceği bilinmeksizin konuşulmakta, reklam konusu haline getirilmektedir. (YAŞ, MGK, Ergenekon, parti kapatılması, Latif Erdoğan, Nurettin Veren vb.) HE'nin davası için rüşvet verildiği, telefonların dinlendiği, bir Yargıtay üyesinin evinin tefrişatının yapıldığı gibi konular Ömer Bey ve ekibi tarafından herkesle rahatlıkla paylaşılmaktadır. Planlama aşamasında olan operasyonlar önceden duyurulmakta, Ergenekon dalgaları olmadan haber verilmektedir. Atabeyler ve Danıştay operasyonlarında, Yaşar Büyükanıt, İlker Başbuğ hadisesinde yaşanan sıkıntılar...*
11. *Teşkilat mensuplarıyla alakalı listelerin ve bilgilerin flash belleklere ve disklere kaydedilmesi ve bunların taşınmasıyla ilgili sıkıntılar, büyüğümüzün (Fetullah Gülen) defaatle yaptığı ikazlara rağmen aşılamamıştır. Ömer Bey ve ekibi rahatlıkla bu tür resmi arkadaşların bilgilerinin bulunduğu flash disk ve dizüstü bilgisayarlarla yurt içinde ve yurtdışında seyahat etmektedirler. Elazığ ve Burdur'da yaşanan üzücü hadiselerden (Muhtemelen örgütün elindeki söz konusu mahrem bilgilerin ele geçirilmesi) ders alınamamıştır.*
12. *Ekibin zaman zaman ABD'ye Büyüğümüzü ziyaret dışında herhangi bir beslenme mekanizması (Öğretilelerle aşılama) bulunmamaktadır. Kendilerini (Alt kadrolara) kabul ettirme büyük ölçüde çok mahrem bilgilerin uluorta arkadaşlarla paylaşılmasıyla sağlanmaya çalışılmaktadır. Hatta bazı arkadaşlarımız manevi boşluklarını telafi etme adına farklı dini gruplarla Emniyet Hizmeti dışındaki birimlerle irtibata geçmiştir.*
13. *Tayin, terfi ve atamalarda hizmetin (FETÖ'nün) rolü arkadaşlar üzerinde bir baskı ve korku aracı olarak kullanılmaktadır. Arkadaşlara adil davranılmamakta ve teşkilat teamüllerine aykırı tayinler yapılmaktadır.*
14. *Resmi arkadaşların maaşlarından toplanan himmetlerin kullanımında gerekli özen gösterilmemektedir. Örneğin Ömer Bey ve ekibinin Makedonya ve Almanya programlarında yapılan harcamalar, kullanılan lüks telefon ve dizüstü bilgisayarlar...*
15. *Büyüğümüzün (Fetullah Gülen) büyük ağabeylerle ilgili tasarruflarının; "(...) ilgili operasyon tamamlandı, işleri bitirildi gibi" ifadelerle anlatılması ve bu*

durumun arkadaşlar nezdinde ağabeylerle ilgili su-i zanna sebebiyet vermesi (H. T., M. Ö., A. K. gibi) (...)

16. Çeşitli dönemlerde teşkilatta vazife yapmış ve önemli hizmetleri olmuş kişilerle düşmanca uğraşmakta, haklarında iftiralar atılarak sürekli yıpratılmakta ve bu hususlar en alt seviyedeki gruplara kadar konuşulmaktadır.
17. Ömer Bey ve üst ekibi kendilerini Büyüğümüzün vekili olarak görmekte ama Büyüğümüzün üslubunu, mülayemetini, hadise ve meseleleri değerlendirmesi hususundaki hassasiyetini göstermemektedirler. Arkadaşlarımız kendilerine yönelik kaba davranışları reddettiklerindeyse, pervasızca; 'Biz sizin Daire Başkanlarınızı bile fırçalıyoruz. Niye alınıyorsunuz?' demektedirler. Ömer Bey bir olaya kızıp kontrolden çıktığında; 'İmam benim, her türlü tasarrufta bulunurum, Hocaefendi'ye (Fetullah Gülen'e) sormak zorunda da değilim.' deme cüretkârlığında bulunabilmektedir. Yukarıda kısaca arz edilen üslup ve uygulamalardaki yakışıksız davranışlar sebebiyle bazı arkadaşlarımız meslekten istifa ederek, başka kurumlara geçmiş ve emekliliklerini istemişlerdir. Arkadaşlarımız bu haliyle teşkilatta görev yapmanın hizmet olmadığı ve nifak/fitne uygulamaları sebebiyle geri durma noktasına gelmişlerdir.
18. Beklenen metafizik yenilenmenin (Manevi öğretilerin içselleştirilmesi) yerine, meseleler idari, mülk cihetiyle ele alındı. Hizmetin (FETÖ'nün) Türkiye'de ve dünyada denge unsuru olduğu, ülkeyi ve dünyayı yönetenlerin/yönetecek olanların bunu göz önünde bulundurmaları gerektiği vb. hususlar sık sık dile getirildi.
19. Yapılan operasyonlar, atamalar vb. işlerde yoğun bir değerlendirme yapıp, sürekli bir "güç, çakma vb." literatür kullanılması içeride ve dışarıda idareye talip olma gibi algılanıyor. Yine bu cümleden hareketle bize yakın olan ılımlı insanlar hizmete düşman oldular. Bu yöndeki içe yönelik muhasebe / murakabe talepleri 'bir kara propaganda' olarak değerlendirilmektedir. Şu an bizim dışımızdaki her kesim hizmete düşman konumuna gelmiştir. Ömer Bey ve ekibi de bu durumu olması gereken bir durum olarak görmektedir.
20. Arkadaşların / ağabeylerin meselelerini, sıkıntılarını arz edecekleri, güvenecekleri istişare heyetleri ve şahıslar bulunmamaktadır. Gelen konulardaki tenakuzlar nedeniyle, insanların istişareye ve istişare heyetlerine güvenleri gün geçtikçe azalmaktadır.
21. Ömer Bey, arkadaşlarımızın bir kısmına kin beslemekte, beddua etmekte, hatta aynı arkadaşlarımız için 'yerin altının üstünden daha hayırlı olacağını' uluorta konuşarak onları hedef haline getirmekte, hizmet dışına çıkmaları için özel çaba sarfetmektedir. Bu arkadaşların açıklarını bulup sıkıntıya düşürebilmek için her türlü teknik imkânları (Teknik takip) seferber etmekte ve iftira atmakta beis görmemektedir. Hizmetteki büyük ağabeylerimizle çeşitli kurumlardaki arkadaşlarımızın telefonları Ömer Beyin talimatı ile dinlenmiştir. İrtibat bilgilerine bakılmıştır. (Örgüt içi denetim mekanizması).
22. Astlar amirlerinin değil, Ömer Bey tarafından görevlendirilen sivil şahısların inisiyatif ile devlet işlerini idare etmeye, ast üstü yönetmeye çalışmaktadır."

EK- 17: FETÖ Mensubu Eski Yarbay Levent Türkkan'ın İtirafı

Aşağıda, Orgeneral Hulusi Akar'ın eski yaveri, FETÖ mensubu Yarbay Levent Türkkan'ın savcılıkta verdiği ifade tutanağından bazı alıntılar yer almaktadır (Yıldırım, 2016: 301-306):¹¹⁷ Bu ifadeler hem FETÖ'nün silahlı kuvvetlerdeki örgütlenme yöntemlerine hem de örgüt hiyerarşisine dair çok önemli bilgiler içermektedir. Öte yandan 15 Temmuz Darbe Kalkışması'nın bizzat FETÖ mensuplarınca planlanıp, uygulandığını açıkça ortaya koymaktadır:

“Ben (...) Paralel yapı üyesiyim. Fethullah Gülen cemaatine yıllarca gönüllü olarak hizmet ettim. Emirlerine harfiyen riayet ettim. (...) Ben Gülen cemaatinin vatan haini olduğuna hiçbir zaman inanmamıştım. Onların Allah rızası için çalıştıklarını düşünüyordum. Darbe teşebbüsü sonrası ne olduklarını anladım. Bunlar için şimdi vatan haini tabiri az gelir. Cani ruhlu kişiler. Ben Fethullah Gülen'i hiç görmedim. Ama söylediklerim onun için de geçerlidir. (...) Sonra beni kendi cemaat evlerine götürmeye başladılar. Beş yaşından beri subay olmayı hayal ediyordum. Benim bu idealim cemaatin ekmeğine tuz biber oldu. 1989'da Işıklar Askeri Lisesi sınavlarına girdim. Sınav öncesi bana gece yarısı getirip soruları verdiler. Cevaplar işaretlenmişti. Okudum ezberledim. Tüm soruları doğru cevaplamadım. Sınavı 100. olarak kazandım. Askeri lisedeyken de ağabeylerle görüşmeye devam ettim. Fethullah Gülen kitaplarını okuyordum. Kara Harp Okulu'na girince Ankara'ya geldim. (...) Ağabeyler bana deşifre olmamak için askeri lisede tuvalette abdest almayı ve ima ile namaz kılmayı öğretmişlerdi. (...) Bizim tek görevimiz işfa olmamak idi. Askerlik görevimiz sırasında ağabeylerim sürekli değişti. Devir teslim yapıyorlardı. Bunların hiçbiri asker değildi. 2010'da Ankara'ya tayinim çıktı. Binbaşı olunca Genelkurmay'daki büyük kantinin başkanı oldum. O dönemdeki cemaat ağabeyim Türk Telekom'da çalışıyordu. 2011'de halen emekli olan Şevket Cumaoğlu isimli albay bana Genelkurmay başkanı Necdet Özel'in emir subay yardımcılığını önerdi. Kendisi emir subaytıydı. Cemaatçi değildi. Cumaoğlu emekli olunca emir subayı ben oldum. O günden sonra cemaat bana örgütsel görevler vermeye başladı. Necdet Özel'i dinleme cihazı ile sürekli izliyordum. İki boğum parmak ucu kadar bir dinleme cihazını her gün paşanın odasına koyup, akşam çıkarken alıyordum. (...) Haftada bir dolan cihazı ağabeyime götürüp veriyordum. Kaydettiğim sesleri hiç dinlemedim. Ara sıra Genelkurmay başkanının odasında dinleme cihazı araması yapılıyordu ben de doğal olarak aramanın yapılacağı zamanı bildiğim için cihazı alıyordum. Necdet Özel ve Yaşar Güler'in emir subayı da arkadaşım Binbaşı Mehmet Akkurt'tu. O da Fethullah Gülen cemaatindendi. Ses kayıtlarını onunla birlikte yaptık. 2. Başkan'ın odasında da dinleme cihazı yerleştirdik. Akkurt'un darbe günü görevi 2. Başkan Yaşar Güler'i etkisiz hale getirmektir. (...) Cemaatte kesin bir şekilde gizlilik ve ketumiyet vardır. Herkes kendi ağabeyini bilir, dersini yapar, namazını kılar. Fazlasını bilmez ve sormaz. (...) Ben darbe yapılacağını 14 Temmuz 2016 Perşembe saat 10.00 sıralarında öğrendim. Genelkurmay Başkanı danışmanı Kurmay Albay Orhan Yıkılkan, darbe planladıklarını, Cumhurbaşkanı, Başbakan, bakanlar, Genelkurmay Başkanı ve orgenerallerin tek tek alınacağını, sessiz sedasız işin bitirileceğini söyledi. Darbe 15 Temmuz'u 16 Temmuz'a bağlayan gece 03.00'da yapılacaktı. Benim görevimin Hulusi Akar Paşa'yı etkisiz hale getirmek olduğunu söyledi. Ben bu görevi sorgulamadan kabul ettim. O gece cemaatteki ağabeyim Murat'ın evine gittim. Evdekilere ertesi günkü konuyu sordum; bana kızdılar “Nereden biliyorsun?” dediler. Bu konu ile ilgili

¹¹⁷<http://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/hulusi-akarin-tutuklu-yaveri-levent-turkkan-fethullahci-yapiyi-anlatt-1322615/> (Erişim Tarihi 27.10.2023)

hiçbir şey konuşmamamı söylediler. Evde Yüzbaşı Mehmet Akkurt da vardı. 15 Temmuz günü karargâha Tümgeneral Mehmet Dışlı geldi. Darbeye ilişkin konuyu görüştük. Olay başladığında Hulusi Akar'ın odasına kendisinin tek başına gireceğini, darbeyi tebliğ edeceğini, kabul etmesi halinde faaliyetin başına geçeceğini bize söyledi. “Genelkurmay Başkanına Kenan Evren olacak mısın, olmayacak mısın diye soracağım” dedi. Elinde bir not kâğıdı, Genelkurmay Başkanı'na söyleyeceklerini tek tek yazmıştı. Gece 02.30'da Genelkurmay Başkanı'nın konutunda buluşmaya karar verdik. Hulusi Paşa'nın teklifi kabul edeceğini düşünüyorlardı ama o teklifi kabul etmedi, kuvvet komutanlarını ikna edemediler, darbe girişimi başarısızlıkla sonuçlandı. Kuvvet komutanları ve Jandarma Genel Komutanı cemaatçi değildir. (...) 15 Temmuz Cuma gecesi saat 20.00 gibi Genelkurmay Başkanı makamındaydı ben de oradaydım. Olaylar hızlı gelişti. En son MİT Müsteşarı Hakan Fidan'la bir saatten fazla görüştü. Fidan sürekli bize gelirdi. Biz de ona giderdik. İkisi birbirlerini severdi. Bu görüşmede olağanüstü bir durum hissetmedim. Fakat Fidan ayrıldıktan sonra özel kuvvetlerden 20 tam teçhizatlı asker, karargâha girdi. Tümgeneral Mehmet Dışlı, komutanın kapısını çalıp içeri girdi. İçeride beş dakika kaldı. Dışarı çıkınca bize, “Ortada, girin!” dedi. Biz girdik. Benim elimde tabanca vardı. (...) Özel kuvvetlerden gelen görevliler koluna girip alıp götürdüler. (...) O gece Özel Kalem Müdürü Albay Yıkılkan oradaydı. Onun yanına girip çıkanın haddi hesabı yoktu. Darbe faaliyetini kısmen organize ediyordu. Daha sonra faaliyet Akıncılar Üssü'nde organize edildi. Olay gecesi Genelkurmay'ın etrafı kıyamet günü gibiydi. Vatandaş, polisler toplanmıştı. Silahlar ateşleniyordu. Meclis'in bombalandığını TV'den öğrendik. O zaman pişman olmaya başladım. Yapılanlar katliam gibiydi. Benim Allah rızası için çalıştığımı düşündüğüm cemaat bunları yapıyordu. Sabaha karşı 09.00'da karargâhtaki koridor darbeye iştirak edenlerle dolup taştı. “Başarısız olduk. Teslim oluyoruz.” diye konuşuyorlardı.”

EK- 18: Gazeteci Reha Muhtar'ın Fetullah Gülen'le Ateş Hattı İsimli Programda Yaptığı Röportajdan Bazı Bölümler

Gazeteci Reha Muhtar'ın TRT'de yayınlanan Ateş Hattı isimli programında Fetullah Gülen ile yapmış olduğu söyleşinin kaseti Emniyet İstihbaratı tarafından 47 sayfa olarak çözümlenerek 08.07.1999 tarihinde rapor haline getirilmiştir (Senem, 2016: 745-774). Muhtar'ın Gülen ile yaptığı bu röportaj ki Bülent Ecevit de telefonla bu yayına bağlanmıştır, Gülen'in Türk televizyonlarına verdiği en son röportaj olma özelliğindedir. Öyle ki bu röportaj bu tarihten sonraki yıllarda Gülen'in düşünceleri ve hedefleri konusunda en çok referans alınan kaynaklardan birisi haline gelmiştir. Doğrusu bu röportaj Gülen'in takiyeci ve Makyavelci tutumunun en belirgin örneklerini de içinde barındırır. Bu raporun antropolojik açıdan önem arz eden noktaları olduğu gibi aşağıya aktarılmıştır:

“Reha Muhtar: Görüşme talepleri sizden geliyor değil mi efendim?

Fetullah Gülen: (...) Daha önce ben Deniz'le, Mesut Bey'le görüştim. Daha sonra ayın Başbakan'la görüştim. Mesut Bey'le daha sonra bir kere görüşme oldu. Bülent Bey'le görüştim, Hikmet Bey'le görüştim daha sonra yine Mesut Bey'le görüştim ve bunların hepsinden de şahsen memnun çıktım. (...)

Fetullah Gülen: Şimdi sizin de soruda işaret buyurduğunuz gibi aslında ne televizyonla doğrudan doğruya ne radyolarla, ne gazetelerle, ne mecmualarla, ne de onca okulla alakam olduğu söylenemez. (...)

Reha Muhtar: Kaç okul var bu şekilde?

Fetullah Gülen: Efendim tam sayısını bilemiyorum da Türkiye'de zannediyorum yüz kadar diyorlar.

Reha Muhtar: İçinde?

Fetullah Gülen: Türkiye'nin içinde.

Reha Muhtar: Bir de Türkiye'nin dışında var. Azerbaycan ve diğer değişik ülkelerde. Hatta İspanya'dan bahsediliyor, İtalya'dan bahsediliyor.

Fetullah Gülen: Zannediyorum yüz elliden fazla Asya'da var herhalde. (...)

Bülent Ecevit: Fetullah Gülen, benimle görüşme isteğini belirtti. Ankara'ya kadar geldi. Evimde beni ziyaret etti. Yaklaşık bir saat kadar sürdü. (...) Din görevlilerinin ve din ilgililerinin siyaset adamlarıyla görüşmelerini çok normal karşılıyorum. (...) Orta Asya, Kafkasya'da okullaşmaya gelince devletimizin maddi olanaksızlıkları nedeniyle bıraktığı boşluğu Fetullah Hoca ya da ondan ilham alan çevreler veya varlıklı kişiler doldurmuşlar. Bu şu açıdan da hayırlı bir hizmet... Biliyorsunuz o ülkeler Türk ağırlıklı cumhuriyetler tam bağımsızlıklarına kavuştuktan sonra çağ dışı din ve rejim anlayışını benimseyen bazı ülkeler; örneğin İran, örneğin Suudi Arabistan, belki Sudan o ülkelere sızmaya, o ülkeleri kendi doğrultularına çekmeye çalışmışlardır. Eğer Fetullah Hoca'nın girişimiyle kurulan okullar bu girişimlere bir set çekebildiyse ki çekebildiğini umuyorum. Ben olumlu karşılanması gereken bir şeydir. (...)

Fetullah Gülen: Bir kere evvela şunu arz edeyim: Benim laik cumhuriyet esaslarına, cumhuriyete karşı hele cumhuriyete karşı şimdiye kadar söylediğim bir kelime varsa, yazdığım bunca kitap, 35 sene kürsülerde vaaz ettim. Bunca sohbetlerim var. Türk toplumuyla bütünleşmiş bir insanım. Bütün halk bilir. Eğer bir kelimem varsa doğru derim, ben. Hakikaten benimle konuşulmasın derim. Bunu ispat edemezler. (...)

Fetullah Gülen: “Şimdi diyorum ki ben bu mevzuda (Laik ve demokratik cumhuriyet karşıtlığı konusunda) söylemiş olduğumuz bir kelime varsa bunu

söylesinler bende çıkıp, televizyonda diyeyim ki arkadaşlarım doğru söylüyorlarmış. Ben de zaten ülkeden ayrılıp, gitmek istiyorum. Bu kadar duyulma ve bilinme bana fazla geliyor. Gaibet düşünüyorum. Şimdi çekip gideyim. (...)

Fetullah Gülen: Bu sondu. Altıncı yıld. İzmir, 'Biz (Fetullah Gülen'i) aramıyoruz', dediler ve salıverdiler. Arıyorlardı belki. Aslında Sıkıyönetim, 'Arıyoruz' deyince, arıyorlardı. Burdur da kendi üzerinden atmak istedi. O zaman herhalde yukardan bazıları dediler ki "Ne diye arıyorsunuz? Nesi var yani, bu insanın?" dediler. Senelerden beri devlet memurluğu yapmış, devlet memurluğu yaparken siz bunu. (...) Dediler ve salıverildim ben. (...)

Fetullah Gülen: Zannediyorum o zamanın başbakanı Sayın Turgut Özal'la eskiden bir muhalifimiz vardı, planlamada. Başbakan olduktan sonra hiç görüşmemiştik. Zaten ben aranıyordum. Ona da bir şey bulaştırmamak istememiştim. Başbakan olunca Yıldırım Akbulut'ta dâhiliye vekiliydi zannediyorum. Bunların valiyle, emniyet müdürüyle alakalı bir kısım teşebbüsleri olmuş olabilir. (...)

Reha Muhtar: Peki Turgut Bey'i nereden tanıyorsunuz? Daha önceden tanıyorsunuz.

Fetullah Gülen: Evet Turgut Bey'i planlamaya 1965'lerde girdiğim zaman tanıdım. Bir arkadaşımızın vasıtasıyla tanıdım. İzmir'e geldiğinde onun bir traktör fabrikasıyla alakalı bir şeyler vardı. Misafirimiz oldu. Evimizde kaldı. Beraber kahvaltı yaptık. Öyle. (...)

Fetullah Gülen: (...) Yoksa isteselerdi yakalarlardı yani. Ya böyle arayanlar çok ciddi yürekle aramadılar. Eğer bu işte bir ihlas söz konusu ise ihlasla aramadılar herhalde veya ben bazen böyle teğet geçtim yani. Yanlarından bazen görmedikleri oldu. Hatta askeri kışlalara gidiyor dostlarımı, sevdiğim arkadaşlarımı ziyaret ediyordum. Yani askeriye beni ararken hatta bazı askeri kışlalarda bazı askeri şeyler, komutanlar resimlerini bile yapıştırmışlardı ama ben gidiyor arkadaşları ziyaret ediyordum. (...)

Fetullah Gülen: (...) Takiye meselesine gelince, takiye meselesi Farslar'ına icat ettikleri, Aleviler içinde bir şeydir. Bir prensiptir. Türk Aleviliği'nde yoktur. Sünni insanda yoktur, Türkiye meselesi." (Oysa Fetullah Gülen öğretisi temelden takiye üzerine kurulu bir öğretiler. Açıklama, Ö.P.)

Reha Muhtar: Gerçek amacı gizlenerek.

Fetullah Gülen: Hatta başkalarına oyun oynamak, başkalarını aldatmak İmam Caferi'ye isnat ederek, takiye bir esastır derler. O Fars Aleviliği ki Şiilik diyebileceğimiz İran Aleviliği'nde bir esastır. Bizim Türk Aleviliği'nde de bilinmez bu mesele. Hele Sünniler'de katiyen, katiyen vazife değildir. Bana takiyeden isnaden nifak isnada gelir, küfür isnada gibi bir şey gelir, takiye yapmak. Düünden bugüne nasıl inanıyorsam ben hep öyle görünmeye çalıştım. (...) Yani, o gün otuz sene evvel beni tanıyanlar şu anda tanıdıkları insanla fark görmezler. (Bu konuda Gülen, doğruları söylemektedir. Zira Gülen, 30 yıl önce de 30 yıl sonra da hep takiyeci tedbirci olmuştur. Bu konuda yani Gülen'in tezat dolu söylemleri noktasında onlarca örnek bu çalışma içerisinde yer almaktadır. Açıklama, Ö.P.) (...)

Fetullah Gülen: (...) Benim gibi düşünen insanlarla beraber; Mevlana'yla, Ahmet Yesevi'lerle, Hacı Bektaş Veli'yle beraber, Yunus Emre'yle beraber... (Anlaşılmayan kelime) hep aynı düşüncüyü paylaştım yani. Bunun insanları bağlayıcı önemli bir esas olduğuna inanıyorum. Bu açıdan da bu saf, duru düşünceme başka dünyevi mülahazalar katmayı Rabbimle aramdaki münasebeti bulandırma sayıyorum. Onunla pazarlık sayıyorum. Hatta kendime göre diyorum ki ben...

Reha Muhtar: Yani siyaset içerisine girmesini...

Fetullah Gülen: Siyasetin içerisine girmesini, siyasetten bazı bir şeyler beklemeyi, siyasetle bir yerlere varmayı Rabbimle münasebetler açısından, Rabbime karşı münasebetime toz kondurmak kabul ediyorum ve saygısızlık sayıyorum. Hatta kendime göre diyorum ki eğer ben bana göre buna da misyon denecekse, yani iman dediğim bu mesele, marifet dediğim bu mesele, muhabbet dediğim bu mesele... (...)

Fetullah Gülen: Evlenmeye karşı tavır almak dine karşı tavır almak demektir. (...) Ancak belki değişik zamanlarda bir iki defa aklımdan geçmiş, belki mini teşebbüsler de olmuştur. Olmayınca da kördüğüm olmuştur. Yani, bir yönüyle bir

başka dönemde de kendi mantığım devreye girmiştir. Ben az maaş alan insandım. Öteden beri yiyeceğim içeceğim şeylerde çok dikkat etmeye çalışırdım.

Reha Muhtar: “Oldu”, sonra “olmadı”, “kısmetmiş” dediniz.

Fetullah Gülen: *Belki o zaman olmadı. Ben de belki hani hayır vardır, dedim. Yani olmadı. Demek ki ben çoluk çocuğuma böyle bu maaş yetmeyecek. Nereden bulacağım, ne yedireceğim? Çünkü yine dini bir esastır. Yani, bir insan kendisi şüpheli şeylerle geçinse bile bir başkasına onu yediremez. Ben de helalinden onları böyle tatmin edebilecek bir şey bulacağım ümidine hiç sahip olmadım* (Gülen, burada bir anlamda helal para kazanma noktasında kendine güvenemediği için evlenmediğini ifade etmektedir. O halde kendisi için kazandığı da benzer şekilde şaibeli değil midir? Ayrıca Gülen gibi dini misyonu olan birisinin Allah’ın Rezzak olduğunu bilmemesi mümkün mü? Açıklama, Ö.P.). (...)

Reha Muhtar: *Atatürk hakkında ne düşünüyorsunuz efendim?*

Fetullah Gülen: *Bir askeri, idari dâhiydi. Bir askeri, idari, dâhiydi.*

Reha Muhtar: *Evet, bu kadar mı söyleyeceksiniz?*

Fetullah Gülen: *Bu kadar. (...)*”

EK- 19: Dönmelerin On Sekiz Emri

Cengiz Şişman birbirinden farklı On Sekiz Emir'i listeler (2015: 221-222). Hangi Dönme mezhebine ait olduğu bilinmeyen aşağıdaki liste Heinrich Graetz'in listesidir (1884: 49-63).

- “1. Tanrı birdir ve Sabatay onun peygamberidir. Âdem, İbrahim, Yakub, Musa ve Ester ile diğerleri, Sabatay'ın ruhunun sadece parçalarıdır. Böylece Maaminim (Mümin yani Sabataycılar) Sabatay'ın, Âdem, İbrahim gibi isimler altında on sekiz kez bu dünyaya geldiğine inanır. Bu dünya Maaminim için yaratılmıştır. Müslümanlar sadece bu dünyayı koruma amacına sahiptir. Bu nedenle Maaminim der ki “Kabuksuz yumurta yoktur”. [Bent şu eklemede bulunur: Türkler kabuk (kelippa), Maaminim de yumurtadır.]
2. İsraili olmayanlar kelippadır (Kabuk/tali unsur/günahkâr).
3. Bir Maaminim, bir kelippayla ve İsraililer Sabatay'ın Mesih olduğuna inanmadıkça, bir Yahudi kadınla evlenemez.
4. Cennet Maaminim ve İsraililer için yaratılmıştır.
5. Kelippaların ruhları bedenleriyle birlikte aşağı dünyaya batmıştır.
6. İsraililer Maaminim değildir ama bir gün hakikate erecekler ve Yakub'un, Musa'nın vesaire sadece Sabatay'ın ruhunun kıvılcımları olduğunu kabul edeceklerdir. [Bent: ve böylece Mesih'in kıvılcımları olacaklardır.]
7. Haklarınızı, vazifelerinizi ve işlerinizi ilgilendiren şeylerde, kendinizi Musa'nın kanunlarına tabi kılın.
8. İsraililerden nefret etmeyin. Çünkü onlar yakında kardeşiniz olacaktır.
9. Eğer dininizden bir kelippaya ya da bir İsrailiye bahsederseniz cezalandırılacaksınız.
10. İsraililere Yaratıcı tarafından ilham verilecektir. Onlara cennetin yolunu gösterme vazifeniz yoktur. [Bent: Yalnızca Tanrı onlara öte dünyanın yolunu gösterecektir.]
11. İlk vazifeniz, Müslüman olma niteliğini taklit etmek ve batını [dünyanızda] tamamıyla Yahudi kalmaktır.
12. Dinin sırlarını ifşa eden bir Mmaamin'i öldürmek günah değildir. Bu hainlerden nefret edin. Maaminim için tehlikeliyse, öldürün onu. [İkinci cümle Bent'te eksiktir.]
13. Maaminim, İslam idaresine itaat etmelidir. Müslümanlar sizi koruyacak, hatta sizin için savaşacaktır. Her zaman İslam'a inandığınızı beyan edin. İslam'ı savunun, Kur'an'ı okuma taklidi yapın ve namaz kılın vb. Ancak İslam mahkemelerine sığınmayın. Aksine, ihtilaflarınızda Musa Yasası sizin yasanız olarak size hizmet edecektir. Her zaman Beth-Din yanınızda olacak. Müslümanlara itaatkâr kalın, onların yerine geçmeye çalışmayın. [Bent: Onlar Türklere tabidir, ancak hiçbir biçimde ellerinde olandan daha fazla kendilerini onların önünde küçük düşürmeyecekler.]
14. Tanrı Maaminim'i sarhoş edici içkiler içmekten korusun.
15. İki isminiz olacak; birisi dünya için, diğeri de cennet için. [Bent: Bütün Maaminim'in iki ismi olmalıdır; aleni olarak Türkçe bir isim ve kendi aralarında bilinecekleri bir Yahudi ismi.]
16. Yaratıcının adını her gün iki kez aklınızdan geçirin!”

Mevcut metinler arasında en eskilerinden birisi 1760'lardayazılmış İbranice metin olup, 1960'ta Amarillo tarafından yayımlanmıştır (1961: 266-268). Cengiz Şişman bu metni de yayımlamıştır (2015: 223-225).

“Sabatay Sevi adına. İşte şanı yüce olsun. Rabbimiz, Kralımız ve Mesihimiz Sabatay Sevi'nin On Sekiz Emri:

1. Tanrı'ya inançta özenli olacaklar; O Tanrı ki tektir ve birdir. O'ndan başka tanrı yoktur ve mülk O'ndan başka hiçbir hâkime ya da yöneticiye ait değildir.

2. Tanrı'nın Mesih'ine inanacaklar ki O, hakiki kurtarıcıdır ve O'ndan başka kurtarıcı yoktur ve o Üstadımız, Kralımız, (hatırası kutlu olsun) Davud hanesinin soyundan olan S(abatay) S(evi)'dir.
3. Ne O'nun kutsal ismi ne de Mesih'i adına yalan yemin etmeyecekler. Çünkü Üstad'ın ismi O'ndadır ve O'nu kirletemezler.
4. O'nun kutsal ismini de zikrettiklerinde Mesih'in ismini de onurlandıracaklar; hikmette mümtaz olanlar için de [aynı onurlandırmayı yapacaklar].
5. Mistik mesihçi inancı, Raza Demeshiha'yı anlatan ve aktaran inceliklerde güç üstüne güç kazansınlar ve ayrıca Kislev'in on sekizinci gününde [diğer metinlerde: on altıncı gününde] hep birlikte bir evde toplansınlar ve orada Mesih'e mistik inançtan, raza di-Mehemanutha di-Meshiaha'dan duyduklarını ve anladıklarını bir diğerine anlatsınlar.
6. Aralarında, hiçbir katil olmasın. Hatta onlardan nefret etseler dahi, Milletler arasında [olanlar] bile [öldürülmesin].
7. Aralarında hiçbir hırsız olmasın.¹¹⁸
8. Aralarında hiçbir zina yapmasın. Bu sadece yaratılmış dünyayla [Beria'yla] ilgili bir emir olsa da hırsızlardan dolayı özenle itaat edilmesi gerekir.
9. Yalancı şahitlik yapmasınlar, birbirlerine yalan söylemesinler. İnanmayanlara [karşı] bile aralarında gammaz olmasın.
10. Onların kimseyi sarığa sokmasına izin verilmeyecektir. Hatta hakikaten inansa dahi. Çünkü Savaşçılardan olan, oraya, zorlama olmadan, mutmain bir kalple ve arzulu bir ruhla girecektir.
11. Aralarında, kendisinin olmayana gıpta eden olmasın.
12. Kislev'deki bayramı [diğer metinlerde: oruç ve bayramı] büyük coşkuyla kutlasınlar. [Kopyalayanın ilavesi: Bu, "O belalı çukurdan da çıkardı beni, kirli balçıktan" mucizesinin bayramıdır ki bilindiği gibi, Kislev'in on altınsındadır; bu, onun, Samael tarafından büyük okyanusa batırıldığı ve bir önceki sayfada anlatıldığı gibi teslim edildiği gündür.]
13. Birbirlerine merhametli davranacaklar. Onun [her birinin] arzusunu yerine getirerek.
14. Her gün Mezmurlar Kitabı'ndan bir miktar gizlice okuyacaklar.
15. Her bir ay Ay'ın doğuşunu gözleyip izleyecekler ve Ay'ın yüzünü Güneş'e çevirip yüz yüze gelişi için dua edecekler.
16. Gözlerini körleştirmek ve onun [onların] tohumunu yok etmek zorunda oldukları İsmaililerin düsturlarının [tatbikinde] incelikli olunsun. [Ramazan] orucu için, tutulmasında sıkıntı gösterilmesin ve benzer şekilde şeytanlara kurbanları konusunda da sıkıntı gösterilmesin; onların [Müslümanların] gözlerine görünen şeyleri tatbik etsinler.
17. Onlarla [Müslümanlarla] ne hayatta ne ölümdede, evlenmesinler. Çünkü onlar, zelildir ve kadınları sürüngendir. Onlar için "Herhangi bir hayvanla yatana lanet olunsun!" denmiştir.
18. Oğullarını sünnet ettirmek ve bu kutlu milletten zilleti kaldırmak için sünnetin tatbik edilmesinde itinalı olunsun.

Arzum, bu On Sekiz Emir'dedir; İsrailoğullarının intikamı Samuel ve eşlikçilerinin üzerine getirilene kadar, Taht bütün olamayacağından, [sadece] bazıları Yaratılmış Dünya'nın kanununa ait olsa da. O gün geldiğinde de herkes eşit olacak ne haram ne helal ne kirli ne saf [olacak]. Çünkü en küçüğünden en büyüğüne, onları [beni] bilecekler. İnanan, ancak -savaş olan- sarık takmayan kardeşler dikkat etsin ki Yaratılmış Dünya [Beria] ile Doğaüstü Dünyanın [Atzilut] kanununa itaatte ihtimamlı olsunlar; Vahiy zamanına kadar hiçbir şeyi ihmal etmesinler. O zaman geldiğinde Hayat Ağacı'nda giyinecekler ve herkes eşit olacak. Onun iradesi olsun ki O [Sabatay] hemen zuhur etsin. Amin!"

¹¹⁸ R. Abraham Danon tarafından İbranice olarak yayınlanan ve daha sonra Abraham Galante tarafından Fransızca'ya çevrilen on Sekiz Emir'den sadece yedinci madde farklıdır (Küçük, 2001: 318-322). Ayrıca Danon'un metni çok daha ölçülü ve mutedil bir dille yazılmışken, Amarillo'nun metni Müslümanlar için oldukça sert ifadeler içerir.

Sabataycılara ait olan bu On Sekiz Emir'lerden Müslümanlar/Türkler hakkında yazılan 2/3 madde dışındakilerin tamamı Yahudi şeriatından alınmadır. Sabataycılara ait imanın şartlarını içeren bilinen tek metin İzmir'de yaşayan Selanikli Kapancı bir Dönme tarafından bir dua kitabı da dâhil bazı "gizli" belgelerle birlikte 1935'te Hebrew Üniversitesi Kütüphanesi'ne bağışlanan metindir (Şişman, 2015: 227-228):

- “1. İsrail'in şanı Tiferet'unda (Sefirot) ve inancın bir olan üç düğümünde bulunan, İsrail'in Tanrısı, Hakikat Tanrısı'na kâmilan iman ederim.
2. Sabatay Sevi'nin hakiki Kral Mesih olduğuna kâmilan iman ederim.
3. Üstadımız Musa vasıtasıyla verilen Tora'nın, yazıldığı şekliyle hakikatin Tora'sı olduğuna: bunun Tanrı tarafından Musa'ya emrolunduğu şekliyle Musa'nın İsrail önünde sunduğu Tora olduğuna kâmilan iman ederim. O [Tora], onların [İsrailoğullarının] sıkıca sarıldıkları ve destekçisinin mesut olacağı Hayat Ağacı'dır.
4. Bu Tora'nın değiştirilemeyeceğine ve başka Tora olamayacağına; yalnızca emirlerin iptal edilebileceğine, ancak Tora'nın ebediyen geçerli olacağına kâmilan iman ederim.
5. Şanı yüce olsun, Sabatay Sevi'nin hakiki Mesih olduğuna ve onun dünyanın dört bir köşesinden İsrail'in dağılmışlarını toplayacağına kâmilan iman ederim.
6. Ölümünden sonra yeniden dirilişe ve ölümlerin arzın toprağından kalkacağına kâmilan iman ederim.
7. "Evi Tanrı inşa etmezse, onu inşa edenler boşuna emek harcar" buyrulduğu gibi, Hakikat Tanrısı, İsrail Tanrısı'nın biz aşağıda [arzda] olanlara yukarıdan inşa edilmiş tapınak göndereceğine kâmilan iman ederim. Günümüzde hızlı bir şekilde, gözlerimiz görsün, kalbimiz mutmain olsun ve ruhumuz neşeyle şarkı söylesin. Âmin.
8. "Onlar, göz göze, Tanrı'nın Zion'a dönüşünü görecekler" buyrulduğu gibi, İsrail Tanrısı'nın, kendisini, tevel [denilen] bu [arzi] dünyada ifşa edeceğine kâmilan iman ederim. Tanrı'nın şanı ifşa olunacak ve Tanrı'nın ağzından vaat edildiği için beden onu görecektir.
9. İsrail'in şanında, inancın bir olan üç düğümünde bulunan, İsrail'in Tanrısı Hakikat Tanrısı, adil Mesih'i, Kurtarıcımız Sabatay Sevi'yi hızla ve günümüzde göndermeyi bize nasip etsin. Âmin!”

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : POLATOĞLU, Özay
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
ORCID : 0009-0006-5648-830X

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı	03.05.2024
Lisans	Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım	14.09.2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2008	SametSan Kalıp Elemanları Ltd. Şti.	Satış ve Müşteri Temsilcisi
2008-2009	Hilal Ajans	Şirket Sahibi ve Yöneticisi
2009	Ülker-Asma Gıda Ltd. Şti	Satış ve Müşteri Temsilcisi
2010-2011	Bertar Bilgisayar Ltd. Şti.	Satış ve Pazarlama Sorumlusu

Yabancı Dil

İngilizce (B1)

Almanca (B1)

Yayınlar

Araştırma: Kur'an ve Bilim Işığında, İnsan Olurken, İlk Yaratılış

Araştırma: Kur'an ve Bilim Işığında, İnsan Olurken, İlk Medeniyetler

Araştırma: Kara Deliklerden Kıyamete Kuran Kozmolojisi

Bilim-Kurgu Romanı: İlliyyon

Hobiler

Kitap okumak, kitap yazmak, dağ yürüyüşü yapmak, arkeolojik kazı alanlarını, öğren yerlerini ve müzeleri gezmek, şiir yazmak, belgesel ve macera filmleri izlemek.

TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

Tez Başlığı / Konusu:

12/03/2024

Fetullahçı Terör Örgütü'nün Öğretileri Örgütlenme Yöntemleri ve Benzer Yapılanmalarla Karşılaştırılması

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 238 sayfalık kısmına ilişkin, 12/03/2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4 (DÖRT) tür.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

12/03/2024

Özay POLATOĞLU

Adı Soyadı : Özay POLATOĞLU

Öğrenci No : O20920018004

Anabilim Dalı : Antropoloji

Programı : Antropoloji (Sosyal kültürel Antropoloji)

Statüsü : Y. Lisans ☐ Doktora ☐

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi M. Fuat LEVENDOĞLU

12/03/2024

ENSTİTÜ ONAYI

U Y G U N D U R

...../...../20....

Prof.Dr. Bekir KOÇLAR

Enstitü Müdürü